

Άρθρο 22 παρ. 5 Συντ. Προστασία της κοινωνικής ασφάλισης

Ι. Νομολογία (2023-2025)

Συμβούλιο της Επικρατείας

ΣτΕ (Α') 1442/2025

8. Επειδή, στο άρθρο 22 παρ. 4 του Συντάγματος (ήδη άρθρο 22 παρ. 5 μετά την δημοσίευση του από 6.4.2001 ψηφίσματος της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής, Α' 84) ορίζεται ότι: «Το κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει.». Όπως έχει κριθεί (βλ. Σ.τ.Ε. Ολομ. 182/2023, 996/2022 κ.ά.), με τη διάταξη αυτή ο συνταγματικός νομοθέτης κατοχυρώνει τον θεσμό της κοινωνικής ασφάλισης των εργαζομένων και ανάγει τη μέριμνα για την προαγωγή του σε σκοπό του Κράτους, με γνώμονα την κάλυψη ολόκληρου του εργαζομένου πληθυσμού της χώρας και την προστασία του ασφαλιστικού κεφαλαίου. Αναθέτει δε την εξειδίκευσή της, ανάλογα με τις περιστάσεις, στον κοινό νομοθέτη, ο οποίος κατά την επιδίωξη του σκοπού αυτού έχει ευρεία εξουσία για τη ρύθμιση των σχετικών θεμάτων, υποκείμενος μόνο σε περιορισμούς που επιβάλλονται από άλλες συνταγματικές ή υπέρτερης τυπικής ισχύος διατάξεις.

[...]

Απορρίπτει την αίτηση.

ΣτΕ (Α') 1430/2025

5. Επειδή, στην προκείμενη περίπτωση, από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση και τα λοιπά παραδεκώς λαμβανόμενα υπόψη κατ' αναίρεση διαδικαστικά έγγραφα προκύπτουν τα ακόλουθα: Οι αναιρεσίβλητοι λάμβαναν κύρια σύνταξη λόγω γήρατος από το Ν.Α.Τ., που μειώθηκε με τις διατάξεις του άρθρου 38 του ν. 3863/2010 και επόμενων νόμων (άρθρου 44 του ν. 3986/2011, άρθρου 2 του ν. 4024/2011, άρθρου πρώτου υποπαρ. ΙΑ.5 και ΙΑ.6 του ν. 4093/2012) καθώς και της 476/2012 κοινής απόφασης των Υπουργών Οικονομικών και Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας (Β' 499). Με αγωγή που άσκησαν στις 9.6.2015 κατά του Ν.Α.Τ. υποστήριξαν, μεταξύ άλλων, ότι οι περικοπές που υπέστησαν στην κύρια σύνταξή τους βάσει των ανωτέρω διατάξεων είναι αντίθετες στο Σύνταγμα και στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α. και ότι η Διοίκηση, εφαρμόζοντας τις ανωτέρω νομοθετικές διατάξεις, ενέχεται σε αποζημίωση κατά τα άρθρα 105 και 106 του Εισ.Ν.Α.Κ., ζήτησαν δε να αναγνωριστεί ότι το Ν.Α.Τ. όφειλε σε καθένα από αυτούς τα αντίστοιχα γι' αυτόν αιτηθέντα ποσά κύριας σύνταξης. Με την 5644/2019 απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Πειραιά έγινε κατ' αρχάς δεκτό, ενόψει και όσων είχαν σχετικώς κριθεί με τις 2287-

2290/2015 αποφάσεις της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, ότι οι περικοπές και μειώσεις που είχαν επιβληθεί στις συντάξεις των αναιρεσιβλήτων δυνάμει, μεταξύ άλλων, των διατάξεων του άρθρου 38 του ν. 3863/2010, του άρθρου 44 παρ. 10-13 του ν. 3986/2011 και του άρθρου 2 παρ. 1-5 του ν. 4024/2011 δεν παραβιάζουν τις διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 1, 4 παρ. 1 και 5, 22 παρ. 5, 25 παρ. 1 και 4 και 106 του Συντάγματος ούτε αντίκεινται στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α. και ότι, συνακόλουθα, η αγωγή των αναιρεσιβλήτων, κατά το μέρος που θεμελιωνόταν στην αντίθεση των περικοπών αυτών προς τις ως άνω υπερνομοθετικής ισχύος διατάξεις, έπρεπε να απορριφθεί ως αβάσιμη. Περαιτέρω, όμως, με την εν λόγω πρωτόδικη απόφαση έγινε δεκτό ότι οι περικοπές που επιβλήθηκαν στη σύνταξη των αναιρεσιβλήτων βάσει του άρθρου πρώτου παρ. ΙΑ υποπαρ. ΙΑ.5.1 του ν. 4093/2012 και της 476/2012 κ.υ.α. αντίκεινται στις προπαρατεθείσες συνταγματικές διατάξεις και στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α., καθόσον, κρινόμενες σε συνδυασμό με τις προαναφερόμενες μειώσεις που είχαν επιβληθεί με προγενέστερους νόμους, οδηγούν σε παραβίαση του πυρήνα του κοινωνικοασφαλιστικού δικαιώματος των αναιρεσιβλήτων και σε σημαντική επιβάρυνση των περιουσιακών τους δικαιωμάτων. Ενόψει δε αυτού, με την πρωτόδικη αυτήν απόφαση έγινε εν μέρει δεκτή η αγωγή των αναιρεσιβλήτων και, εκτός των άλλων, αναγνωρίστηκε η υποχρέωση του Ε.Φ.Κ.Α., ως καθολικού διαδόχου του Ν.Α.Τ., να καταβάλει 16.268,73 ευρώ στον πρώτο αναιρεσιβλήτο, 16.949,46 ευρώ στον δεύτερο και 13.387,51 ευρώ στον τρίτο από αυτούς, ποσά τα οποία είχαν παρακρατηθεί από τις κύριες συντάξεις τους από τον Μάιο του 2012 έως και τον Ιούνιο του 2015 δυνάμει των εν λόγω κριθισών ως αντισυνταγματικών διατάξεων. Κατά της ανωτέρω πρωτόδικης απόφασης και κατά το μέρος της που αφορά την αναγνώριση των ως άνω αξιώσεων των αναιρεσιβλήτων ο Ε.Φ.Κ.Α. άσκησε έφεση ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Πειραιά, η οποία απορρίφθηκε με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση. Ειδικότερα, το δικάσαν διοικητικό εφετείο έκρινε ότι οι περικοπές των συντάξεων των αναιρεσιβλήτων που έλαβαν χώρα από 1.1.2012 κατά 7% βάσει της κ.υ.α. 476/2012, η οποία εκδόθηκε κατ' επίκληση του άρθρου 44 του ν. 3986/2011 (περικοπές που συνέπεσαν χρονικά με τις αντίστοιχες των επιβληθεισών για τους λοιπούς συνταξιούχους με τον ν. 4051/2012, ο οποίος δεν καταλαμβάνει τους συνταξιούχους του Ν.Α.Τ.), και από 1.1.2013 βάσει του άρθρου πρώτου παρ. ΙΑ του ν. 4093/2012 αντίκεινται στις διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 1, 4 παρ. 1 και 5, 22 παρ. 5, 25 παρ. 1 και 4, 106 παρ. 1 του Συντάγματος καθώς και στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α. Κατά την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, από τις ανωτέρω περικοπές γεννάται αποζημιωτική ευθύνη των οικείων ασφαλιστικών φορέων, για την ευθύνη δε αυτή δεν απαιτείται εξατομικευμένη έρευνα της συνολικής οικονομικής κατάστασης κάθε θιγόμενου ασφαλισμένου, όπως αβασίμως είχε προβληθεί με την έφεση. Και τούτο, διότι η αντισυνταγματικότητα των ως άνω διατάξεων έγκειται στην περικοπή, για πολλοστή φορά, συνταξιοδοτικών παροχών της ίδιας ομάδας θιγομένων, που δεν δικαιολογείται, δύο χρόνια μετά την έναρξη της δημοσιονομικής κρίσης, χωρίς εμπεριστατωμένη μελέτη της

γενικότερης οικονομικής συγκυρίας, προκειμένου να αναδειχθεί ακριβώς ότι η λήψη των επίμαχων μέτρων, αθροιζόμενη με τις λοιπές προαναφερόμενες επιβαρύνσεις, ήταν συμβατή με τις σχετικές συνταγματικές δεσμεύσεις που απορρέουν από τον θεσμό της κοινωνικής ασφάλισης, την αρχή της ισότητας και της αναλογικότητας και την προστασία της αξίας του ανθρώπου και δεν οδηγεί σε ανεπίτρεπτη μείωση του επιπέδου ζωής του συνταξιούχου.

[...]

7. Επειδή, το Σύνταγμα ορίζει στο άρθρο 2 παρ. 1 ότι: «Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας». Στο άρθρο 4 ορίζει ότι: «1. Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου. 2. [...] 5. Οι Έλληνες πολίτες συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στα δημόσια βάρη, ανάλογα με τις δυνάμεις τους. 6. [...]». Στο άρθρο 22 παρ. 5 ορίζει ότι: «Το Κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει». Στο δε άρθρο 25 ορίζει ότι: «1. Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους [...] Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει [...] να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας. 2. [...] 4. Το Κράτος δικαιούται να αξιώνει από όλους τους πολίτες την εκπλήρωση του χρέους της κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης». Εξάλλου, σύμφωνα με το άρθρο 106 παρ. 1 του Συντάγματος: «Για την εδραίωση της κοινωνικής ειρήνης και την προστασία του γενικού συμφέροντος το Κράτος προγραμματίζει και συντονίζει την οικονομική δραστηριότητα στη Χώρα, επιδιώκοντας να εξασφαλίσει την οικονομική ανάπτυξη όλων των τομέων της εθνικής οικονομίας. [...]». Από τις ανωτέρω διατάξεις συνάγονται τα εξής: Το Σύνταγμα, με το άρθρο 22 παρ. 5, κατοχυρώνει τον θεσμό της κοινωνικής ασφάλισης των εργαζομένων και ανάγει τη μέριμνα για την προαγωγή του σε σκοπό του Κράτους. Βασικό περιεχόμενο της εν λόγω ασφάλισης αποτελεί η, έναντι καταβολής εισφοράς, προστασία του ασφαλισμένου από την επέλευση κινδύνων (γήρατος, ασθένειας, αναπηρίας κ.λπ.), οι οποίοι αναιρούν την ικανότητά του να εργάζεται (ασφαλιστικοί κίνδυνοι) και, συνακόλουθα, τείνουν να υποβαθμίσουν τις συνθήκες διαβίωσής του. Εφόσον επέλθει ο ασφαλιστικός κίνδυνος, ο ασφαλισμένος παύει να καταβάλλει εισφορές, οι οποίες συνιστούν κεφάλαιο που είναι αποκλειστικά αφιερωμένο για την καταβολή των ασφαλιστικών παροχών, και αποκτά κατ' αρχήν αξίωση έναντι του ασφαλιστικού φορέα να του χορηγήσει την ασφαλιστική παροχή. Η παροχή αυτή πρέπει να είναι ικανή να του εξασφαλίσει ικανοποιητικό επίπεδο διαβίωσης, όσο το δυνατόν εγγύτερο προς εκείνο που είχε κατακτήσει κατά τη διάρκεια του εργασιακού του βίου. Πέραν του ανωτέρω δημόσιου σκοπού, μέσω του θεσμού της κοινωνικής ασφάλισης εκδηλώνεται -όπως και μέσω της κοινωνικής πρόνοιας- η κοινωνική αλληλεγγύη και ασκείται κοινωνική πολιτική, ειδικότερα δε αναδιανομή εισοδήματος με σκοπό την άμβλυνση κοινωνικών αντιθέσεων και ανισοτήτων. Στο πλαίσιο αυτό, δεν κατοχυρώνεται συνταγματικώς στην κοινωνική ασφάλιση η ευθεία αναλογία (αμιγής ανταποδοτικότητα) μεταξύ εισφορών και παροχών (Σ.τ.Ε. 1889-1891/2019 Ολομ., 2287-2288/2015 Ολομ. κ.ά.),

επιτρέπονται δε η θέσπιση ανώτατου ορίου παροχών, η απονομή σύνταξης επί εργατικού ατυχήματος ανεξαρτήτως καταβολής εισφορών ή η μη χορήγηση σύνταξης παρά την καταβολή εισφορών, σε περίπτωση μη θεμελίωσης του ασφαλιστικού δικαιώματος. Και ναι μεν η χορηγούμενη από τον ασφαλιστικό φορέα παροχή δεν απαιτείται να αντιστοιχεί ευθέως σε καταβληθείσες εισφορές του ασφαλισμένου ή να αντισταθμίζει πλήρως την απώλεια του εισοδήματός του, δεν πρέπει όμως ο υπολογισμός της παροχής να οδηγεί σε ανατροπή των αρχών της ισότητας και της αναλογικότητας, να απολήγει δηλαδή σε χορήγηση ασφαλιστικής παροχής, το ύψος της οποίας, ενόψει των καταβληθεισών από τον ασφαλισμένο εισφορών και του συνολικού χρόνου ασφάλισής του, υπολείπεται του ανεκτού κατά το Σύνταγμα κατώτατου ορίου πέραν του οποίου συντρέχει προφανής παραβίαση των ανωτέρω συνταγματικών αρχών και της αρχής της ανταποδοτικότητας. Ενόψει των ανωτέρω και ιδιαιτέρως του προπεριγραφέντος δημόσιου σκοπού (διασφάλιση στους εργαζομένους ικανοποιητικού επιπέδου διαβίωσης εγγύς εκείνου που είχαν κατά τον εργασιακό τους βίο), δικαιολογείται, κατά το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, η κατοχύρωση από τον νομοθέτη της κοινωνικής ασφάλισης ως υποχρεωτικής (με θέσπιση υποχρέωσης καταβολής ασφαλιστικών εισφορών) και, εντεύθεν, η παροχή αυτής αποκλειστικώς από το Κράτος ή από νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (Σ.τ.Ε. 1889-1891 Ολομ., 2287/2015 Ολομ.). Εξάλλου, η κρατική μέριμνα για την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση (κύρια και επικουρική) δεν εξαντλείται στην ίδρυση από το κράτος των οικείων δημόσιων φορέων, στον ορισμό των διοικούντων αυτούς οργάνων, στην άσκηση εποπτείας της δραστηριότητάς τους και της διαχείρισης της περιουσίας τους και στη θέσπιση των σχετικών κανόνων, αλλά περιλαμβάνει και τη μέριμνα για την προστασία του ασφαλιστικού τους κεφαλαίου, δηλαδή για τη βιωσιμότητά τους χάριν και των επόμενων γενεών. Σε περιπτώσεις όμως εξαιρετικά δυσμενών δημοσιονομικών συνθηκών, όταν προκύπτει αιτιολογημένως ότι το Κράτος αδυνατεί να παράσχει επαρκή χρηματοδότηση στους ασφαλιστικούς οργανισμούς και να διασφαλίσει τη βιωσιμότητα αυτών με άλλα μέσα (τροποποίηση συνταξιοδοτικών προϋποθέσεων, αποτελεσματικότερη διαχείριση αποθεματικών και περιουσίας, πρόβλεψη κοινωνικών πόρων, αύξηση ασφαλιστικών εισφορών), δεν αποκλείεται, κατά το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, στο πλαίσιο της υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης, η επέμβαση του νομοθέτη για τη μείωση και των απονεμηθεισών ακόμη συντάξεων, εφεξής. Σε τέτοιες εξαιρετικές περιπτώσεις ο νομοθέτης μπορεί κατ' αρχήν να θεσπίζει, για την περιστολή των δημόσιων δαπανών (μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και οι δαπάνες χρηματοδότησης των φορέων υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης), μέτρα που συνεπάγονται σοβαρή οικονομική επιβάρυνση μεγάλων κατηγοριών του πληθυσμού, όπως είναι η μείωση των συντάξεων όσων συνταξιοδοτούνται από το Δημόσιο ή από χρηματοδοτούμενους από αυτό ασφαλιστικούς οργανισμούς, λόγω της άμεσης εφαρμογής και της αποτελεσματικότητας των μέτρων αυτών για τον περιορισμό του δημόσιου ελλείμματος. Και στις εξαιρετικές όμως αυτές περιπτώσεις η δυνατότητα του νομοθέτη να περικόπτει τις ασφαλιστικές παροχές δεν είναι απεριόριστη, αλλά

οριοθετείται κατά πρώτον από τις αρχές της κοινωνικής αλληλεγγύης (άρθρο 25 παρ. 4 του Συντάγματος) και της ισότητας στα δημόσια βάρη (άρθρο 4 παρ. 5 του Συντάγματος), οι οποίες επιτάσσουν να κατανέμεται εξίσου το βάρος της δημοσιονομικής προσαρμογής μεταξύ όλων των πολιτών, καθώς και από την αρχή της αναλογικότητας (άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος), σύμφωνα με την οποία το συγκεκριμένο μέτρο πρέπει να είναι πράγματι πρόσφορο και αναγκαίο για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Σε κάθε δε περίπτωση, η περικοπή των συντάξεων δεν μπορεί να παραβιάζει αυτό που αποτελεί τον συνταγματικό πυρήνα του κοινωνικοασφαλιστικού δικαιώματος, τη χορήγηση, δηλαδή, στον συνταξιούχο παροχών ανάλογων προς τις καταβληθείσες από αυτόν εισφορές και τον συνολικό χρόνο ασφάλισής του και ικανών να του επιτρέπουν να διαβιώνει με αξιοπρέπεια, εξασφαλίζοντας τους όρους όχι μόνο της φυσικής του υπόστασης (διατροφή, ένδυση, στέγαση, βασικά οικιακά αγαθά, θέρμανση, υγιεινή και ιατρική περίθαλψη όλων των βαθμίδων), αλλά και της συμμετοχής του στην κοινωνική ζωή με τρόπο που δεν αφίσταται, πάντως, ουσιωδώς από τις αντίστοιχες συνθήκες του εργασιακού του βίου (Σ.τ.Ε. 1889-1891/2019 Ολομ., 2287-2288/2015 Ολομ.). Προκειμένου, εξάλλου, να ανταποκριθεί στις εν λόγω δεσμεύσεις του και να μην υπερβεί τα όρια που χαράσσει το Σύνταγμα, ο νομοθέτης, όταν λαμβάνει μέτρα συνιστάμενα, κατά τα ανωτέρω, σε περικοπή συνταξιοδοτικών παροχών, οφείλει, ενόψει και της γενικότερης υποχρέωσής του για «προγραμματισμό και συντονισμό της οικονομικής δραστηριότητας για την εδραίωση της κοινωνικής ειρήνης» (ανωτ. άρθρο 106 παρ. 1 του Συντάγματος), να έχει προβεί σε ειδική, εμπεριστατωμένη και επιστημονικά τεκμηριωμένη μελέτη, από την οποία να προκύπτει αφενός μεν ότι τα συγκεκριμένα μέτρα είναι πράγματι πρόσφορα αλλά και αναγκαία για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος βιωσιμότητας των φορέων κοινωνικής ασφάλισης, ενόψει και των παραγόντων που το προκάλεσαν, έτσι ώστε η λήψη των μέτρων αυτών να είναι σύμφωνη με τις πιο πάνω συνταγματικές αρχές της αναλογικότητας και της ισότητας στα δημόσια βάρη, αφετέρου δε ότι οι επιπτώσεις από τα μέτρα αυτά στο βιοτικό επίπεδο των πληττόμενων προσώπων, συνδυαζόμενες με άλλα τυχόν ληφθέντα μέτρα (φορολογικά κ.ά.), αλλά και με το σύνολο των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών της δεδομένης συγκυρίας, δεν έχουν, αθροιστικά λαμβανόμενες, αποτέλεσμα τέτοιο που να οδηγεί σε ανεπίτρεπτη, κατά τα προεκτεθέντα, παραβίαση του πυρήνα του συνταγματικού δικαιώματος σε κοινωνική ασφάλιση. Παρεκκλίσεις ως προς την αναγκαιότητα της ύπαρξης ή ως προς το περιεχόμενο της ανωτέρω μελέτης θα μπορούσαν να δικαιολογηθούν μόνο σε ακραίες περιπτώσεις, όταν συντρέχει άμεση απειλή κατάρρευσης της οικονομίας της Χώρας και τα συγκεκριμένα μέτρα λαμβάνονται κατεπειγόντως για την αποτροπή του κινδύνου. Σε τέτοιες περιπτώσεις θα μπορούσε, από τη φύση του πράγματος, να είναι σε πρώτη φάση αρκετή η αιτιολογημένη εκτίμηση του νομοθέτη για την ύπαρξη, τη σοβαρότητα και τον άμεσο χαρακτήρα της απειλής, καθώς και για την ανάγκη, ενόψει των περιστάσεων, να ληφθούν τα συγκεκριμένα μέτρα για την άμεση αντιμετώπιση της κατάστασης. Και τούτο, όμως, υπό την προϋπόθεση ότι τα μέτρα δεν παρίστανται

προδήλως απρόσφορα ή μη αναγκαία και ότι δεν υφίστανται σοβαρές ενδείξεις ότι υπερβαίνουν το όριο θυσίας των θυγομένων από αυτά (Σ.τ.Ε. 2287-2288/2015).

[...]

10. Επειδή, όπως έχει κριθεί με τις 2287-2288/2015 αποφάσεις της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, οι αναφερόμενες στην προηγούμενη σκέψη περικοπές, έχοντας αποφασιστεί υπό την πίεση των ως άνω όλως εξαιρετικών περιστάσεων και επιβαλλόμενες κατά την εκτίμηση του νομοθέτη για την άμεση αντιμετώπιση της κρίσης, ενόψει του ύψους και των εν γένει χαρακτηριστικών τους, καθώς και των συνθηκών υπό τις οποίες θεσπίστηκαν, ούτε στην αρχή της αναλογικότητας αντίκεινται, καθώς δεν παρίστανται, πάντως, απρόσφορες ή μη αναγκαίες να υπηρετήσουν τον δημόσιο σκοπό για τον οποίο επιβλήθηκαν, ούτε τον πυρήνα του δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλιση προσβάλλουν, καθώς δεν υφίστανται σοβαρές ενδείξεις ότι θίγουν το εγγυημένο από το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος ελάχιστο επίπεδο αξιοπρεπούς διαβίωσης των συνταξιούχων. Ενόψει, άλλωστε, των ανωτέρω συνθηκών της θέσπισής τους, δεν απαιτούνταν περαιτέρω εκτίμηση των επιπτώσεών τους από τον νομοθέτη. Επίσης, δεν μπορεί να γεννηθεί ζήτημα παραβίασης της αρχής της προστατευόμενης εμπιστοσύνης, δεδομένου ότι τα ληφθέντα μέτρα επιβλήθηκαν, όπως αναφέρθηκε, ενόψει έκτακτων και απρόβλεπτων συνθηκών και είχαν επείγοντα χαρακτήρα. Κατόπιν αυτών, οι πιο πάνω διατάξεις, καθ' ο μέρος επιβάλλονται με αυτές οι εν λόγω περικοπές και μειώσεις, είναι, από τις ανωτέρω απόψεις, συμβατές με το Σύνταγμα. Τέλος, οι περικοπές που θεσπίστηκαν με τις ανωτέρω διατάξεις δεν αντίκεινται ούτε στο άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α., εφόσον, υπό τα ανωτέρω δεδομένα, δεν κλονίζεται η δίκαιη ισορροπία μεταξύ του γενικού συμφέροντος που τις υπαγόρευσε και των περιοριζόμενων με αυτές περιουσιακών δικαιωμάτων.

[...]

12. Επειδή, με τις 2287-2288/2015 αποφάσεις της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας κρίθηκε ότι οι διατάξεις των νόμων 4051/2012 και 4093/2012, που θέσπισαν τις ως άνω περικοπές στις συντάξεις, αντίκεινται στις διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 1, 4 παρ. 1 και 5, 22 παρ. 5, 25 παρ. 1 και 4, και 106 παρ. 1 του Συντάγματος, καθώς και στο άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α. και ότι είναι, ως εκ τούτου, ανίσχυρες και μη εφαρμοστέες. Και τούτο διότι, όπως έγινε δεκτό, με τις διατάξεις αυτές επιχειρήθηκε νέα, για πολλοστή φορά, περικοπή συνταξιοδοτικών παροχών της ίδιας ομάδας θυγομένων, χωρίς να έχει προηγηθεί εμπεριστατωμένη μελέτη, με την οποία να διαπιστώνεται και να αναδεικνύεται τεκμηριωμένα ότι η λήψη των συγκεκριμένων μέτρων ήταν συμβατή με τις σχετικές συνταγματικές δεσμεύσεις που απέρρεαν, μεταξύ άλλων, από τον θεσμό της κοινωνικής ασφάλισης, τις αρχές της ισότητας και της αναλογικότητας και την προστασία της αξίας του ανθρώπου. Με τις ίδιες αποφάσεις 2287 και 2288/2015 της Ολομέλειάς του, οι οποίες δημοσιεύθηκαν στις 10.6.2015, το Δικαστήριο όρισε,

μετά στάθμιση του δημόσιου συμφέροντος, αναφερόμενου στην οξυμένη δημοσιονομική κρίση και στην κοινώς γνωστή ταμειακή δυσχέρεια του ελληνικού Κράτους, ότι οι συνέπειες της αντισυνταγματικότητας των επίμαχων διατάξεων θα επέλθουν μετά τη δημοσίευση των αποφάσεων αυτών και ότι η διαγνωσθείσα αντισυνταγματικότητα θα έχει αναδρομικό χαρακτήρα μόνον για τους ενάγοντες στις δίκες επί των οποίων εκδόθηκαν και για όσους άλλους είχαν ασκήσει ένδικα μέσα ή βοηθήματα μέχρι τον χρόνο δημοσίευσης των αποφάσεων, ενώ δεν μπορεί να γίνει επίκληση της αντισυνταγματικότητας των διατάξεων αυτών για τη θεμελίωση αποζημιωτικών αξιώσεων άλλων συνταξιούχων, που αφορούν περικοπείσες, βάσει των εν λόγω διατάξεων, συνταξιοδοτικές παροχές τους, για χρονικά διαστήματα προγενέστερα του χρονικού σημείου δημοσίευσης των εν λόγω αποφάσεων της Ολομέλειας του Δικαστηρίου.

13. Επειδή, ειδικά για τους συνταξιούχους του Ν.Α.Τ., οι οποίοι δεν υπάγονταν στο πεδίο εφαρμογής των προπαρατεθεισών διατάξεων του άρθρου 6 παρ. 1 του ν. 4051/2012 ενόψει του ότι το εν λόγω Ταμείο δεν αποτελούσε φορέα κύριας ασφάλισης αρμοδιότητας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, εκδόθηκε και δημοσιεύτηκε μία ημέρα πριν από τη δημοσίευση του εν λόγω ν. 4051/2012 (28.2.2012), κατ' επίκληση του προπαρατιθέμενου άρθρου 44 του ν. 3986/2011, η 476/28.12.2012 απόφαση του Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομικών και του Υπουργού Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας (Β' 499/28.2.2012), με την οποία προβλέφθηκε, κατ' αντιστοιχία όσων ορίστηκαν με την παρ. 1 του άρθρου 6 του ν. 4051/2012, μείωση των συντάξεων των συνταξιούχων αυτών από 1.1.2012 και εφεξής. Ειδικότερα, με την απόφαση αυτήν ορίστηκε ότι: «1. Μειώνουμε τα καταβαλλόμενα ποσά των συντάξεων του Ναυτικού Απομαχικού Ταμείου (Ν.Α.Τ.), αναδρομικά από 01/01/2012, κατά ποσοστό 7%. 2. Για τη μείωση λαμβάνεται υπόψη το ποσό της κύριας σύνταξης που προκύπτει μετά την παρακράτηση από το συνολικό ποσό της μηνιαίας σύνταξης της Εισφοράς Αλληλεγγύης Συνταξιούχων του άρθρου 38 παρ. 2 του Ν. 3863/2010 (Α' 115), της εισφοράς της παρ. 11 του άρθρου 44 του Ν. 3986/2011 (Α' 152) και της μείωσης των κύριων συντάξεων του άρθρου 2 του Ν. 4024/2011 (Α' 226). 3. [...] 4. Οι αναδρομικές μειώσεις της παρ. 1 παρακρατούνται σε 8 ισόποσες μηνιαίες δόσεις αρχής γενομένης από τη σύνταξη του μηνός Μαΐου 2012. 5. Τα ποσά που προκύπτουν από τις μειώσεις της παραγράφου 1 αποτελούν έσοδα του ταμείου». Οι διατάξεις όμως της εν λόγω κοινής υπουργικής απόφασης θεσπίστηκαν χωρίς να προκύπτει ότι είχε προηγηθεί ειδική, εμπεριστατωμένη και επιστημονικά τεκμηριωμένη μελέτη, από την οποία να προκύπτει αφενός μεν ότι η προβλεπόμενη από αυτή μείωση των συντάξεων των συνταξιούχων του Ν.Α.Τ. ήταν πράγματι πρόσφορο αλλά και αναγκαίο μέτρο για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος βιωσιμότητας του συγκεκριμένου φορέα κοινωνικής ασφάλισης, ενόψει και των παραγόντων που το προκάλεσαν, έτσι ώστε η λήψη του μέτρου αυτού να είναι σύμφωνη με τις συνταγματικές αρχές της αναλογικότητας και της ισότητας στα δημόσια βάρη, αφετέρου δε ότι οι επιπτώσεις από το μέτρο αυτό στο βιοτικό

επίπεδο των πληττόμενων προσώπων, συνδυαζόμενες με άλλα τυχόν ληφθέντα μέτρα (φορολογικά κ.ά.), αλλά και με το σύνολο των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών της δεδομένης συγκυρίας, δεν είχαν, αθροιστικά λαμβανόμενες, αποτέλεσμα τέτοιο που να οδηγεί σε ανεπίτρεπτη παραβίαση του πυρήνα του συνταγματικού δικαιώματός τους σε κοινωνική ασφάλιση (πρβλ. Σ.τ.Ε. 2287-2290/2015 Ολομ.). Κατόπιν τούτων, εφόσον με τις ως άνω διατάξεις της κ.υ.α. 476/2012 επιχειρήθηκε νέα, για πολλοστή φορά, περικοπή συνταξιοδοτικών παροχών της ίδιας ομάδας θυγομένων, χωρίς να έχει προηγηθεί εμπεριστατωμένη μελέτη, με την οποία να διαπιστώνεται και να αναδεικνύεται τεκμηριωμένα ότι η λήψη του συγκεκριμένου μέτρου ήταν σύμφωνη με τις σχετικές συνταγματικές δεσμεύσεις που απέρρεαν, μεταξύ άλλων, από τον θεσμό της κοινωνικής ασφάλισης, τις αρχές της ισότητας και της αναλογικότητας και την προστασία της αξίας του ανθρώπου, οι εν λόγω διατάξεις δεν είναι συμβατές με τις διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 1, 4 παρ. 1 και 5, 22 παρ. 5, 25 παρ. 1 και 4 και 106 παρ. 1 του Συντάγματος ούτε του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α., κατ' αναλογία όσων κρίθηκαν με τις αποφάσεις 2287-2288/2015 της Ολομέλειας του Δικαστηρίου για τις αντίστοιχες περικοπές που επιβλήθηκαν με την παρ. 1 του άρθρου 6 του ν. 4051/2012, και συνεπώς δεν βρίσκουν έρεισμα στην εξουσιοδοτική διάταξη του άρθρου 44 παρ. 1 του ν. 3986/2011, κατ' επίκληση της οποίας εκδόθηκε η κ.υ.α. αυτή και με την οποία, ερμηνευόμενη σύμφωνα με τις ανωτέρω συνταγματικές διατάξεις, δεν δόθηκε εξουσιοδότηση για τη διενέργεια τέτοιων περικοπών. Σε τούτο άλλωστε συνηγορούν και οι μεταγενέστερες διατάξεις του άρθρου 114 του ν. 4714/2020 (Α' 148), όπως αντικαταστάθηκαν από τότε που ίσχυσαν με το άρθρο 34 του ν. 4734/2020 (Α' 196), με τις οποίες προβλέφθηκε η επιστροφή των ποσών, τα οποία αντιστοιχούν στις μειώσεις των κύριων συντάξεων που επιβλήθηκαν κατ' εφαρμογή της 476/28.2.2012 κ.υ.α. και αφορούν το -μεταγενέστερο του ένδικου- χρονικό διάστημα από 11.6.2015 μέχρι τη δημοσίευση του ν. 4387/2016, όπως ακριβώς προβλέφθηκε με τις ίδιες διατάξεις και για τα ποσά που αντιστοιχούν στις περικοπές και μειώσεις που επιβλήθηκαν στους λοιπούς συνταξιούχους δυνάμει των διατάξεων της παρ. 1 του άρθρου 6 του ν. 4051/2012. Επομένως, οι διατάξεις της κ.υ.α. 476/2012 κείνται εκτός νομοθετικής εξουσιοδότησης και δεν μπορούν να τύχουν εφαρμογής, νομίμως δε με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση κρίθηκε, αν και με εν μέρει διαφορετική αιτιολογία, ότι οι μειώσεις που επιβλήθηκαν στις συντάξεις των συνταξιούχων του Ν.Α.Τ. βάσει της κ.υ.α. αυτής δεν ήταν νόμιμες και ότι η αγωγή των αναιρεσιβλήτων, η οποία πάντως ασκήθηκε πριν από τη δημοσίευση των 2287-2288/2015 αποφάσεων της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, κατά το μέρος που αφορούσε στις μειώσεις των συντάξεών τους για το χρονικό διάστημα από τον Μάιο του 2012 έως και τον Ιούνιο του 2015 δυνάμει της κ.υ.α. αυτής, ήταν βάσιμη, ο δε περί του αντιθέτου προβαλλόμενος μοναδικός λόγος αναιρέσεως είναι απορριπτέος ως αβάσιμος.

[...]

Απορρίπτει την αίτηση.

ΣτΕ (Α') 1378/2025

6. Επειδή, όπως έχει παγίως κριθεί, με τη διάταξη του άρθρου 22 παρ. 5 του Συντάγματος, κατά την οποία: «Το Κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει», καθιερώνεται η αρχή ότι η καταβολή εισφοράς κοινωνικής ασφάλισης στοιχεί προς συγκεκριμένη (από απόψεως χρόνου, είδους και αμοιβής) απασχόληση ορισμένου προσώπου. Συνεπώς, είναι μεν κατά την προαναφερθείσα συνταγματική διάταξη επιτρεπτή η θέσπιση συστήματος προσδιορισμού βάσει αντικειμενικών κριτηρίων, που ανταποκρίνονται στα δεδομένα της κοινής πείρας, των εισφορών οι οποίες οφείλονται από συγκεκριμένο εργοδότη για συγκεκριμένο εργαζόμενο, τούτο όμως, ενόψει και του άρθρου 20 παρ. 1 του Συντάγματος, υπό την προϋπόθεση ότι θα πρέπει να παρέχεται και στον εργοδότη η δυνατότητα να ανταποδείξει ότι απασχόλησε πράγματι συγκεκριμένο πρόσωπο, στο οποίο αντιστοιχούν οι οφειλόμενες από αυτόν εισφορές, ως εκ του χρόνου και του είδους της απασχόλησης και της αμοιβής του προσώπου αυτού. Τούτο δε προϋποθέτει, περαιτέρω, ότι ο εργοδότης θα τηρεί επακριβώς τα στοιχεία που τον υποχρεώνει να τηρεί η σχετική ασφαλιστική νομοθεσία, ούτως ώστε να εκπληρώνεται η τήρηση της αρχής που προαναφέρθηκε, δηλαδή η αντιστοιχία της οφειλόμενης εισφοράς προς την απασχόληση συγκεκριμένου εργαζομένου. Ειδικότερα, και επί των εισφορών που οφείλονται για τα οικοδομικά έργα πρέπει να παρέχεται η δυνατότητα στον υπόχρεο εργοδότη να ισχυρίζεται και να αποδεικνύει ενώπιον των αρμόδιων οργάνων του Ι.Κ.Α. και των δικαστηρίων, με βάση τα στοιχεία που υποχρεούται να τηρεί σύμφωνα με την ασφαλιστική νομοθεσία, ότι απασχόλησε συγκεκριμένους εργαζομένους στα έργα αυτά για συγκεκριμένες ημέρες εργασίας, ο αριθμός των οποίων μπορεί και να υπολείπεται από τον αριθμό που προκύπτει από την εφαρμογή για το συγκεκριμένο οικοδομικό έργο του συστήματος υπολογισμού των κατ' ελάχιστον καταβλητέων ασφαλιστικών εισφορών που προβλέπει η διάταξη του άρθρου 23 του ν. 2434/1996. Κατά συνέπεια, η τελευταία αυτή διάταξη, η οποία προβλέπει τη δυνατότητα ανταπόδειξης εκ μέρους του εργοδότη μόνο σε όλως εξαιρετικές και περιοριστικώς αναφερόμενες περιπτώσεις και όχι σε κάθε περίπτωση, είναι αντίθετη προς τις διατάξεις των άρθρων 20 παρ. 1 και 22 παρ. 5 του Συντάγματος (ΣτΕ 1545/2008 Ολομ., 2692/2015, 4523, 2083/2013, 1094/2012, 3143/2011, 3553/2010, 1340/2009 κ.ά.). Στο πλαίσιο αυτό, έχει περαιτέρω κριθεί ότι δεν αιτιολογείται νομίμως απόφαση διοικητικού δικαστηρίου, το οποίο θεωρεί ως μη πειστικό μέσο απόδειξης τα στοιχεία που υποβάλλει εργοδότης οικοδομικού έργου (ανακεφαλαιωτικές καταστάσεις κ.λπ.) - στην ακριβή τήρηση των οποίων υποχρεούται από τη σχετική ασφαλιστική νομοθεσία - για την απόδειξη των πράγματι απαιτηθεισών για την εκτέλεση του έργου ημερών εργασίας, χωρίς το δικαστήριο να διαλαμβάνει τους λόγους για τους οποίους δεν θεωρεί πειστικά τα ανωτέρω στοιχεία ή κρίση περί ανακρίβειάς τους, αντιθέτως δε (το διοικητικό δικαστήριο) κρίνει ότι ο εργοδότης μπορεί να ανταποδείξει την ανακρίβεια των εν λόγω στοιχείων, όχι σε κάθε περίπτωση, αλλά κατ' επίκληση συγκεκριμένων μόνο λόγων που σχετίζονται με την εφαρμογή νέων τεχνολογιών, τη μη εκτέλεση κάποιων εργασιών, την ποιότητα των εργασιών κ.λπ. (βλ. ΣτΕ 2692/2015, 2083/2013, 3143/2011).

ΣτΕ (Γ') 1789/2023	17. Επειδή, ακολούθως, προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη άρνηση της Διοίκησης παραβιάζει την αρχή της ισότητας (αρ. 4 παρ. 1 του Συντάγματος) και το δικαίωμα της ισότητας στην εργασία (αρ. 22 παρ. 1 β' του Συντάγματος), διότι διαφοροποιεί αδικαιολόγητα τις κατηγορίες αποφοίτων των ανώτερων σχολών του ν. 1158/1981 ως προς την πρόσβαση και τους όρους απασχόλησης στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ειδικότερα, προβάλλεται ότι στα Καλλιτεχνικά Σχολεία απασχολούνται και απόφοιτοι Σχολών Δραματικής Τέχνης, οι οποίες διέπονται, όπως και οι Σχολές Χορού και Κινηματογράφου, από τον ν. 1158/1981, για τους ανωτέρω δε αποφοίτους έχει συσταθεί ο κλάδος ΠΕ 91.02 Δραματικής Τέχνης, στον οποίο αυτοί εντάσσονται και στη συνέχεια διορίζονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε οργανικές θέσεις εκπαιδευτικού προσωπικού. Κατά τα προβαλλόμενα, η ανωτέρω διαφοροποίηση συνιστά δυσμενή διάκριση σε βάρος των αιτουσών, η οποία δεν δικαιολογείται ούτε από τη λειτουργία των Καλλιτεχνικών Σχολείων, ούτε από τη φύση της εργασίας των αποφοίτων των Σχολών Δραματικής Τέχνης, η οποία συνίσταται στη διδασκαλία εξειδικευμένων μαθημάτων, ακριβώς όπως και η εργασία που παρέχουν οι αιτούσες. Τέλος, προβάλλεται ότι η σύσταση κλάδων ΠΕ Χορού και Κινηματογράφου συνάδει με τη φύση των σχολών από τις οποίες αποφοίτησαν οι αιτούσες, οι οποίες χαρακτηρίζονται από το αρ. 1 του ν. 1158/1981 ως «Ανώτερες», καθώς και ότι, πλέον, για την απόδοση κλάδου ΠΕ δεν είναι απαραίτητη η κατοχή τίτλου σπουδών ελληνικού πανεπιστημίου, αλλά αρκεί και η κατοχή τίτλου σπουδών Ανώτερης Σχολής της ημεδαπής, επικαλούνται δε οι αιτούσες τη διάταξη του άρθρου 79 του ν. 4481/2017, με την οποία προβλέφθηκε ότι οι τίτλοι σπουδών των παλαιών αποφοίτων των Σχολών του ν. 1158/1981 που είχαν χορηγηθεί έως την έναρξη ισχύος του ν. 3149/2003 (10.6.2003), θεωρούνται ισότιμοι με τους τίτλους σπουδών που χορηγούσαν τα πρώην ΤΕΙ, τα οποία ήδη έχουν απορροφηθεί από τα Πανεπιστήμια. [...] Απορρίπτει την αίτηση.
ΣτΕ (Στ') 1317/2025	3. Επειδή, όπως έχει παγίως κριθεί (ΣτΕ 2439-40/2015 επτ., 3153, 3164/2017, 1088, 2778/2020, 63, 281/2021 κ.ά. για την εξωνοσοκομειακή φαρμακευτική δαπάνη, ΣτΕ 3047-8/2017 επτ., 1590-1/2018 επτ., 2266/2019 επτ., 331, 333/2019, 1784/2019, 163/2020, 2216, 2438-9/2022, 1047/2023 κ.ά. για τη νοσοκομειακή φαρμακευτική δαπάνη), ο εισαχθείς με το άρθρο 11 του ν. 4052/2012 μηχανισμός αυτόματης επιστροφής, ο οποίος, σε συνδυασμό με άλλα μέτρα, θεσπίσθηκε αρχικώς στον τομέα της εξωνοσοκομειακής φαρμακευτικής δαπάνης για την αντιμετώπιση της οξείας δημοσιονομικής κρίσης στην οποία βρισκόταν η Χώρα και την αποφυγή κατάρρευσης του συστήματος δημόσιας υγείας, ακολούθως δε, με τους νόμους 4346/2015 και 4354/2015, επεκτάθηκε στη συνολική δημόσια φαρμακευτική δαπάνη (εξωνοσοκομειακή και νοσοκομειακή) μέχρι 31.12.2018 (βλ. άρθρο 2 παρ. ΣΤ υποπαρ. 2 του ν. 4336/2015), συνιστά περιορισμό των χρηματικών απαιτήσεων των κατόχων άδειας κυκλοφορίας φαρμάκων από τις σχετικές πωλήσεις (και όχι επιβολή φόρου ή κοινωνικής εισφοράς), ο οποίος, υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες και με τα

χαρακτηριστικά των οικείων ρυθμίσεων δεν αντίκειται στο Σύνταγμα. Ειδικότερα, οι σχετικές ρυθμίσεις, υπηρετώντας επιτακτικό δημόσιο συμφέρον, δεν αντιβαίνουν στις συνταγματικές διατάξεις για την προστασία της οικονομικής ελευθερίας και της περιουσίας και την αρχή της αναλογικότητας, ούτε στις διατάξεις των άρθρων 21 παρ. 3 και 22 παρ. 5 του Συντάγματος, καθώς κατατείνουν στη διασφάλιση της βιωσιμότητας του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης και, συνακόλουθα, τόσο στην εκπλήρωση της κατά τις εν λόγω διατάξεις συνταγματικής υποχρέωσης του Κράτους να μεριμνά για την υγεία των πολιτών και για την παροχή κοινωνικής ασφάλισης στους εργαζομένους όσο και στη διατήρηση του αντιστοίχου -σημαντικού- κύκλου εργασιών των δραστηριοποιούμενων στον χώρο αυτό επιχειρήσεων· αλλ’ ούτε και στην αρχή της ισότητας, σε σχέση με τις λοιπές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην αγορά του φαρμάκου, οι οποίες επιβαρύνθηκαν με άλλα μέτρα. Συνεπώς, τα προβαλλόμενα, με την κρινόμενη αίτηση, περί αντισυνταγματικότητας των επίδικων ρυθμίσεων είναι αβάσιμα και απορριπτέα, ενώ δεν είναι ακουστοί, εν όψει του χρόνου εκδόσεως της προσβαλλομένης και του χρονικού διαστήματος στο οποίο αφορά, οι ισχυρισμοί της αιτούσας περί του ότι το ένδικο μέτρο έχει ήδη αποβάλει τον προσωρινό και έκτακτο χαρακτήρα, υπό τον οποίο είχε κριθεί συνταγματικώς ανεκτό (ΣτΕ 330-333/2019 σκ. 10). Περαιτέρω και οι ειδικότεροι ισχυρισμοί της αιτούσας ότι κατά παράβαση των συνταγματικών αρχών της αναλογικότητας και του κράτους δικαίου επιβαρύνονται με το υπερβάλλον ποσό της ενδονοσοκομειακής φαρμακευτικής δαπάνης μόνον οι φαρμακευτικές επιχειρήσεις, σαν να έφεραν “ένα είδος αντικειμενικής ευθύνης” για την υπέρβαση, χωρίς παραλλήλως να λαμβάνονται μέτρα για τον περιορισμό της συνταγογράφησης εκ μέρους των ιατρών των δημόσιων νοσοκομείων και ότι δεν μελετήθηκαν και δεν ελήφθησαν άλλα μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος για την περιστολή της φαρμακευτικής δαπάνης των δημόσιων νοσοκομείων είναι απορριπτέοι, διότι, ανεξαρτήτως του ότι, κατά τα ήδη κριθέντα, υπό τις προαναφερθείσες συνθήκες, δεν αποτελούσε αναγκαία προϋπόθεση για τη θέσπιση του επίδικου μέτρου η παράλληλη νομοθετική επιδίωξη της αποτροπής χορήγησης φαρμάκων που δεν καλύπτουν πραγματικές θεραπευτικές ανάγκες (ΣτΕ 1590-1/2018 επτ., 2266/2019 επτ., 163/2020), ειδικώς για τις φαρμακευτικές δαπάνες των νοσοκομείων ο νομοθέτης έλαβε σειρά μέτρων ήδη από το 2014 (βλ. ΣτΕ 163/2020, 330, 1784/2019, 1590-1/2018 επτ., 3047-8/2017 επτ.), ενώ, άλλωστε, το πλέγμα των διατάξεων που διέπουν τη δημοσιονομική διαχείριση των δημοσίων νοσοκομείων και ρυθμίζουν τις συνέπειες τυχόν παράβασης των σχετικών υποχρεώσεων που υπέχουν τα αρμόδια για τη διαχείριση όργανα εξακολουθεί να ισχύει, χωρίς να θίγεται η εφαρμογή τους από την θέσπιση του μέτρου της αυτόματης επιστροφής (ΣτΕ 2399/2019 σκ. 11-12, 2201/2019 σκ. 9-10). Τα προβαλλόμενα, εξάλλου, περί αντίθεσης των ενδίκων ρυθμίσεων προς τις διατάξεις των άρθ. 4 παρ. 5 και 78 παρ. 1 και 4 του Συντάγματος είναι απορριπτέα ως στηριζόμενα σε εσφαλμένη νομική εκδοχή ως προς τη φύση του ενδίκου μέτρου, με το οποίο, κατά τα γενόμενα δεκτά ανωτέρω, δεν επιβάλλεται ανταποδοτικό τέλος, φόρος ή κοινωνική εισφορά (ΣτΕ 63/2021 σκ. 11).

	[...] Απορρίπτει την αίτηση ακύρωσης.
ΣτΕ (Β') 813-4/2025	5. Επειδή, εξάλλου, από τον συνδυασμό των άρθρων 2 παρ. 1, 4 παρ. 1 και 5, 22 παρ. 5 και 25 παρ. 1 και 4 του Συντάγματος συνάγεται ότι η κοινωνική ασφάλιση αναγνωρίζεται από το Σύνταγμα ως θεσμική εγγύηση των εργαζομένων, στο πλαίσιο της οποίας ο κοινός νομοθέτης, διαθέτοντας ευρεία προς τούτο εξουσία και λαμβάνοντας υπόψη τις εκάστοτε κρατούσες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, θέτει τους κανόνες για την ασφαλιστική κάλυψη και προστασία του εργαζόμενου πληθυσμού έναντι συγκεκριμένων ασφαλιστικών κινδύνων (όπως είναι το γήρας, ο θάνατος, η αναπηρία, η ασθένεια, η ανεργία), με γνώμονα αφενός την προστασία του ασφαλιστικού κεφαλαίου και την εξυπηρέτηση της αναλογιστικής βάσης, στην οποία στηρίζεται η οικονομία των φορέων κοινωνικής ασφάλισης, δηλαδή την προστασία της βιωσιμότητας των κοινωνικοασφαλιστικών οργανισμών, χάριν και των μελλοντικών γενεών, και αφετέρου τη διασφάλιση υπέρ των συνταξιούχων, οι οποίοι με την εργασία τους συνέβαλαν στη δημιουργία του δημόσιου πλούτου, ενός ικανοποιητικού επιπέδου διαβίωσης, όσο το δυνατόν εγγύτερου σε εκείνο που είχαν κατακτήσει κατά τη διάρκεια του εργασιακού τους βίου. Μεταξύ των παροχών, οι οποίες κατατείνουν στον ανωτέρω σκοπό, δεν είναι μόνον οι περιοδικές παροχές (συντάξεις, κύριες και επικουρικές, μερίσματα, βοηθήματα) αλλά και οι εφάπαξ παροχές που χορηγούνται κατά τη συνταξιοδότηση, οι οποίες, κατά τα παγίως γενόμενα δεκτά, είναι δημοσίου δικαίου κοινωνικοασφαλιστικές παροχές (ΑΕΔ 3, 4, 5/2007, ΣτΕ 121/2012, 1554, 2429/2018 επταμ.), υπαγόμενες και αυτές στο καθεστώς προστασίας του άρθρου 22 παρ. 5 του Συντάγματος. Αυτό ισχύει ακόμη και στην περίπτωση εκείνη, κατά την οποία οι εφάπαξ παροχές χορηγούνται από φορείς κοινωνικής ασφάλισης, οι οποίοι οργανώνονται από το νομοθέτη ως νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, προερχόμενα από μετατροπή νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου συνοδευόμενη από μεταφορά της περιουσίας τους στα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, εφόσον τα τελευταία εξακολουθούν να αποτελούν φορείς υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης· εφόσον, δηλαδή, η υπαγωγή στην ασφάλισή τους είναι υποχρεωτική για τους ασφαλισμένους τους, οι οποίοι καταβάλλουν υποχρεωτικώς ασφαλιστικές εισφορές ορισμένου ύψους, διέπονται δε οι εν λόγω ασφαλιστικοί φορείς από ειδικό κανονιστικό πλαίσιο, όπως εκείνο της- εκτιθέμενης στην επόμενη σκέψη- παραγράφου 20 του άρθρου 6 του ν. 3029/2002 (ΣτΕ 1554, 2429/2018 επταμ., πρβλ. ΣτΕ 1726/2016 επταμ., 960/2017 επταμ.). Περαιτέρω, το ασφαλιστικό κεφάλαιο από το οποίο αντλούνται οι εφάπαξ παροχές, εφόσον σχηματίζεται αποκλειστικώς ή κατά κύριο λόγο από εισφορές είτε μόνο των ασφαλισμένων είτε και του εργοδότη που τους απασχολεί, ανεξαρτήτως μάλιστα του ύψους των εισφορών του τελευταίου, φέρει αμιγώς ανταποδοτικό χαρακτήρα (ΣτΕ 2679/2011 Ολομ., 1554, 2429/2018 επταμ. κ.ά., πρβλ. ΑΕΔ 3, 4, 5/2007). Η προστασία της βιωσιμότητας του οικείου ασφαλιστικού φορέα και η διασφάλιση της ακεραιότητας του ασφαλιστικού του κεφαλαίου αποτελεί υποχρέωση του νομοθέτη, ο οποίος, όταν διαπιστώνει μεταβολή των

οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών, εγκυμονούσα κινδύνους για τη βιωσιμότητα αυτού, λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα, όπως είναι η αναπροσαρμογή των ασφαλιστικών παροχών και εισφορών και ο επανακαθορισμός των προϋποθέσεων θεμελίωσης του ασφαλιστικού δικαιώματος (ΣτΕ 1554, 2429/2018).

[...]

9. Επειδή, με την υπό κρίση αίτηση προβάλλεται ότι κατ' εσφαλμένη ερμηνεία και πλημμελή εφαρμογή της διατάξεως του άρθρου 45 περ. γ του ν. 4172/2013, καθώς και κατά παραβίαση των διατάξεων των άρθρων 4 παρ. 5, 22 παρ. 5, 78 παρ. 1 και 109 του Συντάγματος, κρίθηκε ότι τα ένδικα έσοδα δεν έχουν πραγματοποιηθεί κατά την επιδίωξη της εκπλήρωσης του μη κερδοσκοπικού σκοπού του αναιρεσείοντος Ταμείου, και τούτο, διότι το κεφάλαιο που σχηματίζεται από τις εισφορές των ασφαλισμένων τοποθετείται, προς διατήρηση της αξίας του, είτε σε λογαριασμούς είτε σε ακίνητα ή σε λοιπές επενδύσεις, και, επομένως, τα έσοδα από τις τοποθετήσεις αυτές προστίθενται στο ασφαλιστικό κεφάλαιο, ώστε το αναιρεσείον Ταμείο να είναι σε θέση να εκπληρώνει τον σκοπό του στο διηνεκές. Προς θεμελίωση του παραδεκτού του λόγου κατ' άρθρο 53 παρ. 3 του π.δ. 18/1989, προβάλλεται ο ισχυρισμός ότι δεν υπάρχει νομολογία επί του νομικού ζητήματος κατά πόσο τα έσοδα του αναιρεσείοντος Ταμείου από μισθώματα ακινήτων, τόκους καταθέσεων και μερίσματα, ακίνητα, καταθέσεις και τίτλους, στους οποίους έχει τοποθετηθεί η περιουσία του, πραγματοποιούνται κατά την επιδίωξη της εκπλήρωσης του καταστατικού του σκοπού και, επομένως, απαλλάσσονται του φόρου εισοδήματος, κατ' άρθρο 45 περ. γ' του ν. 4172/2013. Ο ισχυρισμός αυτός είναι βάσιμος, δεδομένου ότι, κατά τον χρόνο ασκήσεως της υπό κρίση αιτήσεως, δεν υφίστατο, πράγματι, νομολογία επί του ως άνω νομικού ζητήματος. Επομένως, ο λόγος αναίρεσεως προβάλλεται παραδεκτώς, περαιτέρω δε και βασίμως, εν όψει και των ανωτέρω κριθέντων. Και τούτο, διότι τα εν λόγω έσοδα, τα οποία προέρχονται από περιουσία που έχει προκύψει από την αξιοποίηση, διαχρονικά, του ασφαλιστικού κεφαλαίου του Τ.Α.Π.Ε.Τ.Ε. προς τον σκοπό της διασφάλισης της βιωσιμότητάς του, αποτελούν, κατά ρητή διάταξη του Καταστατικού του (άρθρο 4 περ. Γ' της Φ.80000/30226/1366/14.1.2004 κοινής υπουργικής απόφασης) πόρους, τους οποίους χρησιμοποιεί για να χρηματοδοτήσει τις καταβαλλόμενες από αυτό εφάπαξ παροχές προς τους ασφαλισμένους του. Επομένως, συνιστούν, κατά την έννοια της διατάξεως του άρθρου 45 περ. γ' του ν. 4172/2013, έσοδα που πραγματοποιούνται κατά την επιδίωξη εκπληρώσεως των καταστατικών του σκοπών και δεν αποτελούν αντικείμενο του φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων και οντοτήτων, δεν ασκεί δε επιρροή το γεγονός ότι οι παροχές αυτές έχουν αμιγώς ανταποδοτικό χαρακτήρα, ο οποίος δεν αποκλείει την περιορισμένη συμβολή και άλλων πόρων στον σχηματισμό του ασφαλιστικού κεφαλαίου (βλ. ΣτΕ 1733/2024 7μ.).

[...]

Δέχεται την αίτηση.

ΣτΕ (Στ') 798/2025	3. Επειδή, όπως έχει παγίως κριθεί (ΣτΕ 2439-40/2015 επτ., 3153, 3164/2017, 1088, 2778/2020, 63, 281/2021 κ.ά. για την εξωνοσοκομειακή φαρμακευτική δαπάνη, ΣτΕ 3047-8/2017 επτ., 1590-1/2018 επτ., 2266/2019 επτ., 331, 333/2019, 1784/2019, 163/2020 κ.ά. για τη νοσοκομειακή φαρμακευτική δαπάνη), ο εισαχθείς με το άρθρο 11 του ν. 4052/2012 μηχανισμός αυτόματης επιστροφής, ο οποίος, σε συνδυασμό με άλλα μέτρα, θεσπίσθηκε αρχικώς στον τομέα της εξωνοσοκομειακής φαρμακευτικής δαπάνης για την αντιμετώπιση της οξείας δημοσιονομικής κρίσεως, στην οποία είχε περιέλθει η χώρα, και την αποφυγή καταρρεύσεως του συστήματος δημόσιας υγείας, ακολούθως δε, με τους νόμους 4346/2015 και 4354/2015, επεκτάθηκε στη συνολική δημόσια φαρμακευτική δαπάνη (εξωνοσοκομειακή και νοσοκομειακή) μέχρι 31.12.2018 (βλ. άρθρο 2 παρ. ΣΤ υποπαρ. 2 του ν. 4336/2015), συνιστά περιορισμό των χρηματικών απαιτήσεων των κατόχων άδειας κυκλοφορίας φαρμάκων από τις σχετικές πωλήσεις (και όχι επιβολή φόρου ή κοινωνικής εισφοράς). Το εν λόγω μέτρο, υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες και με τα χαρακτηριστικά των οικείων ρυθμίσεων, δεν αντίκειται στο Σύνταγμα και τα προβαλλόμενα περί αντισυνταγματικότητας των επιδίκων ρυθμίσεων είναι αβάσιμα και απορριπτέα. Ειδικότερα, οι σχετικές ρυθμίσεις, υπηρετώντας επιτακτικό δημόσιο συμφέρον, δεν αντιβαίνουν στις συνταγματικές διατάξεις για την προστασία της οικονομικής ελευθερίας και της περιουσίας και τις αρχές της αναλογικότητας, της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της ισότητας, σε σχέση με τις λοιπές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην αγορά του φαρμάκου, οι οποίες επιβαρύνθηκαν με άλλα μέτρα, αλλ' ούτε και στις διατάξεις των άρθρων 21 παρ. 3 και 22 παρ. 5 του Συντάγματος, καθώς κατατείνουν στη διασφάλιση της βιωσιμότητας του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης και, συνακόλουθα, τόσο στην εκπλήρωση της κατά τις εν λόγω διατάξεις συνταγματικής υποχρέωσης του Κράτους να μεριμνά για την υγεία των πολιτών και την παροχή κοινωνικής ασφάλισης στους εργαζομένους, όσο και στη διατήρηση του αντιστοίχου -σημαντικού- κύκλου εργασιών των δραστηριοποιούμενων στον χώρο αυτό επιχειρήσεων. Περαιτέρω δε τα προβαλλόμενα περί αντίθεσης των ρυθμίσεων αυτών στις διατάξεις των άρθρ. 4 παρ. 5 και 78 παρ. 1 και 4 του Συντάγματος είναι απορριπτέα για το λόγο ειδικότερα ότι στηρίζονται σε εσφαλμένη, κατά τα ανωτέρω, νομική εκδοχή ως προς τη φύση του ενδίκου μέτρου. [...] Απορρίπτει την αίτηση.
ΣτΕ (Στ') 790/2025	8. Επειδή, προβάλλεται ότι οι διατάξεις περί τέλους εισόδου και ποσού επιστροφής είναι ατελείς, καθώς δεν προβλέπουν διαδικασία και τρόπο διάθεσης του τέλους στους ασφαλιστικούς οργανισμούς κατά τον σκοπό τους, και, ως εκ τούτου, καθίστανται ανεφάρμοστες, άλλως έρχονται σε αντίθεση με τα άρθρα 21 παρ. 3 και 22 παρ. 5 του Συντάγματος. Ανεξαρτήτως του ότι ο λόγος αυτός, όπως προβάλλεται, είναι απορριπτέος ελλείψει εννόμου συμφέροντος, είναι απορριπτέος και ως αβάσιμος, διότι το επίδικο μέτρο λαμβάνεται ακριβώς προκειμένου να διασφαλισθεί η βιωσιμότητα του ασφαλιστικού συστήματος, όπως εκάστοτε κρίνεται προσφορότερο, σε εκπλήρωση

	της συνταγματικής υποχρέωσης του Κράτους να μεριμνά για την υγεία των πολιτών και για την παροχή κοινωνικής ασφάλισης στους εργαζομένους (πρβλ. ΣτΕ 333/2019, 2266/2019 7μ, 1046/2023, 2438/2022). [...] Απορρίπτει την αίτηση.
ΣτΕ (Στ') 769/2025, 1661-2/2024	7. Επειδή, όπως έχει παγίως κριθεί (ΣτΕ 2439-40/2015 επτ., 3153, 3164/2017, 1088, 2778/2020, 63, 281/2021 κ.ά. δια την εξωνοσοκομειακή φαρμακευτική δαπάνη, ΣτΕ 3047-8/2017 επτ., 1590-1/2018 επτ., 2266/2019 επτ., 331, 333/2019, 1784/2019, 163/2020, 2216, 2438-9/2022, 1047/2023 κ.ά. δια την νοσοκομειακή φαρμακευτική δαπάνη), ο εισαχθείς δια του άρθρου 100 του ν. 4172/2013 μηχανισμός αυτομάτου επιστροφής, ο οποίος, σε συνδυασμό με άλλα μέτρα, θεσπίσθηκε δια την αντιμετώπιση της οξείας δημοσιονομικής κρίσεως στην οποία ευρίσκετο η Χώρα και την αποφυγή καταρρεύσεως του συστήματος δημοσίας υγείας, συνιστά περιορισμό των χρηματικών απαιτήσεων των παρόχων υπηρεσιών υγείας από τις σχετικές πωλήσεις (και όχι επιβολή φόρου ή κοινωνικής εισφοράς)· ο οποίος, υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες και με τα χαρακτηριστικά των οικείων ρυθμίσεων δεν αντίκειται στο Σύνταγμα. Ειδικότερον, οι σχετικές ρυθμίσεις, υπηρετούν επιτακτικό δημόσιο συμφέρον και δεν αντιβαίνουν στις συνταγματικές διατάξεις δια την προστασία της οικονομικής ελευθερίας και της περιουσίας και την αρχή της αναλογικότητας, ούτε στις διατάξεις των άρθρων 21 παρ. 3 και 22 παρ. 5 Συντ., καθώς κατατείνουν στη διασφάλιση της βιωσιμότητας του συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως και, συνακόλουθα, τόσο στην εκπλήρωση της κατά τις εν λόγω διατάξεις συνταγματικής υποχρεώσεως του Κράτους να μεριμνά δια την υγεία των πολιτών και δια την παροχή κοινωνικής ασφαλίσεως στους εργαζομένους όσο και στην διατήρηση του αντιστοίχου -σημαντικού- κύκλου εργασιών των δραστηριοποιούμενων στον χώρο αυτό επιχειρήσεων· αλλ' ούτε και στην αρχή της ισότητας, σε σχέση με τις λοιπές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην αγορά του φαρμάκου, οι οποίες επεβαρύνθησαν με άλλα μέτρα. Συνεπώς, τα προβαλλόμενα περί αντισυνταγματικότητας των επιδίκων ρυθμίσεων είναι αβάσιμα και απορριπτέα. [...] Καταργεί εν μέρει την δίκη... Απορρίπτει κατά τα λοιπά την αίτηση.
ΣτΕ (Στ') 757-61/2025	4. Επειδή, σύμφωνα με συνταγματική επιταγή για την προστασία της υγείας που απορρέει από τα άρθρα 21 παρ. 3 και 22 παρ. 5 του Συντάγματος, υφίσταται κρατική υποχρέωση παροχής στους πολίτες υπηρεσιών υγείας υψηλού επιπέδου σε συνδυασμό με την ανάγκη διασφάλισης της βιωσιμότητας των κοινωνικοασφαλιστικών παρόχων υπηρεσιών υγείας, όπως είναι κατ' εξοχήν ο Ε.Ο.Π.Υ.Υ. (πρβλ. ΣτΕ 3962/2014 Ολομ.). Κατ' ακολουθίαν τούτου, στους σκοπούς που μνημονεύθηκαν στην προηγούμενη σκέψη ανήκουν κατ' εξοχήν οι συναπτόμενοι με την παροχή ποιοτικής και προσιτής φαρμακευτικής κάλυψης στο σύνολο του πληθυσμού και την αποδοτική χρήση, διαχείριση και

	προστασία του ασφαλιστικού κεφαλαίου και των πόρων των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης, σύμφωνα με την αρχή της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης [βλ. ήδη και άρθρο 1 της Φ.ΕΦΚΑ/οικ.22424/ 861/2017 απόφασης της Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης «Κανονισμός Οικονομικής Οργάνωσης και Λογιστικής Λειτουργίας του Ενιαίου Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (Ε.Φ.Κ.Α.)» (Β' 1720)]· γιατί τα φαρμακευτικά προϊόντα δεν αποτελούν μόνο καταναλωτικά, αλλά και κοινωνικά αγαθά· καθ' ό δε μέρος η δαπάνη καλύπτεται από δημόσιους πόρους, η οικεία αγορά, ακόμη και αν τα κατ' ιδίαν αγαθά παρέχονται από ιδιώτες, δεν είναι μια συνήθης αγορά, που λειτουργεί με τους κανόνες της προσφοράς και της ζήτησης. Είναι αγορά που τη δημιούργησε το κοινωνικό κράτος με κανόνες δημόσιας υπηρεσίας και πόρους των ασφαλισμένων, στη θέση των οποίων υποκαθίσταται ως προς την ανάληψη της δαπάνης (ΣτΕ 904-905/2024 Ολομ.). [...] Απορρίπτει την αίτηση.
ΣτΕ (Στ') 723/2025	6. Επειδή, όπως έχει κριθεί (βλ. ΣτΕ 1575-1577/2023, πρβ. ΣτΕ 3447, 3449/2015 επτ., 1282/2017 επτ., 869-870/2019, 1529/2021), τα ανωτέρω μέτρα “επιστροφής” (rebate), με τα οποία επιδιώκεται η μείωση της δημόσιας φαρμακευτικής δαπάνης και η εν γένει διαφύλαξη του κοινωνικού συστήματος υγείας, ενόψει και των δημοσιονομικών συνθηκών της χώρας, συνίστανται σε περιορισμό χρηματικών απαιτήσεων που απορρέουν είτε από πωλήσεις φαρμάκων σε ιδιωτικά φαρμακεία προς χρήση των ασφαλισμένων των Φ.Κ.Α. με (ολική ή μερική, κατά περίπτωση) κάλυψη της δαπάνης από τους Φ.Κ.Α. είτε από πωλήσεις φαρμάκων στους δημόσιους φορείς υγείας (εν προκειμένω, τα φαρμακεία του Ε.Ο.Π.Υ.Υ.), και όχι σε επιβολή ανταποδοτικού τέλους, φόρου ή κοινωνικής εισφοράς ως πόρου των Φ.Κ.Α. Ο περιορισμός αυτός, υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες θέσπισής του και τα χαρακτηριστικά των ανωτέρω ρυθμίσεων, ο οποίος πλήττει μόνον τις πωλήσεις φαρμακευτικών σκευασμάτων, η δαπάνη των οποίων καλύπτεται από τους δημόσιους φορείς και όχι το σύνολο των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων των φαρμακευτικών επιχειρήσεων, οι οποίες μπορούν να αποφύγουν τις επιπτώσεις των μέτρων διαθέτοντας τα προϊόντα τους στην ελληνική αγορά ως πωλούμενα χωρίς κάλυψη της σχετικής δαπάνης και να προσαρμόσουν αναλόγως την οικονομική τους δραστηριότητα, κατά συνεκτίμηση του σχετικού επιχειρηματικού κινδύνου, δεν αποτελεί απρόσφορο ή μη αναγκαίο, και μάλιστα προδήλως, μέτρο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου από τον νομοθέτη σκοπού δημοσίου συμφέροντος, μη απαιτούμενης και προηγούμενης ειδικής μελέτης για τη θέσπισή του (πρβ. ΣτΕ 3447/2015 7μ, 1282/2017 7μ, 1290/2020), ούτε πλήττει υπέρμετρα την επιχειρηματική ελευθερία των φαρμακευτικών εταιρειών κατά παράβαση του άρθρου 5 παρ. 1 του Συντάγματος και της αρχής της αναλογικότητας, ούτε αντίκειται στις διατάξεις των άρθρων 5 παρ. 5, 21 παρ. 3 και 22 παρ. 5 του Συντάγματος, καθώς αποσκοπεί στη διασφάλιση της βιωσιμότητας του συστήματος δημόσιας υγείας και κοινωνικής ασφάλισης και, συνακόλουθα, στην εκπλήρωση της κατά τις εν λόγω

	διατάξεις συνταγματικής υποχρέωσης του Κράτους να μεριμνά για την υγεία των πολιτών και για την παροχή κοινωνικής ασφάλισης στους εργαζομένους. Περαιτέρω, το εν λόγω μέτρο δεν αντίκειται στις διατάξεις του άρθρου 17 του Συντάγματος και του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου (Π.Π.Π.) της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (Ε.Σ.Δ.Α.), που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν.δ. 53/1974 (Α' 256), το οποίο ορίζει ότι η περιουσία κάθε φυσικού ή νομικού προσώπου είναι σεβαστή, εφόσον τηρείται η αρχή της δίκαιης ισορροπίας μεταξύ του γενικού συμφέροντος που αφορά το κοινωνικό σύνολο και των αξιώσεων για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ατόμου. Συνεπώς, τα προβαλλόμενα περί αντίθεσης των διατάξεων του άρθρου 35 του ν. 3918/2011, όπως ίσχυαν κατά τον κρίσιμο χρόνο, στις ανωτέρω υπερνομοθετικής ισχύος διατάξεις, είναι αβάσιμα και απορριπτέα. Οι ειδικότεροι δε ισχυρισμοί της αιτούσας ότι τα οριζόντια μέτρα των επιστροφών (rebate) και αυτόματων επιστροφών (claw back) οδηγούν, κατά παράβαση των αρχών της ισότητας και της αναλογικότητας, τις τιμές κάποιων φαρμακευτικών προϊόντων, (μεταξύ των οποίων και τα επίδικα Ceclor, Humatrope και Olansek, σύμφωνα με τον πίνακα τιμών για το έτος 2016 που παραθέτει στο εισαγωγικό δικόγραφο η αιτούσα) σε όρια χαμηλότερα του μέσου όρου των τριών χαμηλότερων τιμών στην Ε.Ε. και ότι δεδομένης της ζημίας που προκαλείται, ως εκ τούτου, στην περιουσία της αιτούσας, περιορίζεται κατά παράβαση των διατάξεων του άρθρου 16 παρ. 1 του Συντάγματος, η δυνατότητα της να χρηματοδοτήσει την ερευνητική δραστηριότητά της, είναι απορριπτέοι. Και τούτο, διότι πέραν του ότι η συνταγματικότητα του επίδικου μέτρου επιστροφής δεν συναρτάται προς την εφαρμογή του συναφούς μέτρου του «μηχανισμού αυτόματης επιστροφής» (claw back), το οποίο θεσπίσθηκε με το άρθρο 11 του ν. 4052/2012, όπως εκάστοτε ισχύει, και αποβλέπει στην συγκράτηση της ετήσιας φαρμακευτικής δαπάνης εντός των ορίων του εκάστοτε προϋπολογισμού των Φ.Κ.Α. (ΣτΕ 1290-1293/2020), οι ανωτέρω ισχυρισμοί, και αληθείς υποτιθέμενοι, δεν είναι πάντως πρόσφοροι να θεμελιώσουν αντίθεση του ένδικου μέτρου προς το Σύνταγμα, λαμβανομένου ιδίως υπόψη ότι για τον ενωσιακό μέσο όρο λαμβάνεται η ονομαστική τιμή των φαρμάκων στις λοιπές χώρες της Ε.Ε. (και ήδη της ευρωζώνης) και όχι η πραγματική τιμή αποζημίωσης που προκύπτει μετά τις εκπτώσεις και επιστροφές που έχουν συμφωνήσει οι Κ.Α.Κ. με τους φορείς κοινωνικής ασφάλισης και, ως εκ τούτου, η εξωτερική τιμή αναφοράς δεν συνιστά ένδειξη της ελάχιστης εύλογης τιμής, όπως υπολαμβάνει η αιτούσα (βλ. ΣτΕ 612/2022 επτ. και ήδη ΣτΕ 904-5/2024 Ολομ.). [...] Καταργεί εν μέρει τη δίκη και απορρίπτει, σύμφωνα με το σκεπτικό, την αίτηση κατά τα λοιπά.
ΣτΕ (Α') 641/2025	7. Επειδή, οι περικοπές των συντάξεων, που επήλθαν, κατ' εφαρμογή του δεύτερου Μνημονίου Συνεννόησης (ν. 4046/2012, Α' 28), με τους ν. 4051/2012 (Α' 40) και ν. 4093/2012 (Α' 222), κρίθηκαν αντισυνταγματικές με τις 2287/2015 και 2288/2015 αποφάσεις της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας για τον λόγο ότι δεν

προηγήθηκε των εν λόγω περικοπών [οι οποίες θεσπίσθηκαν σε συνέχεια των περικοπών κατ' εφαρμογή του πρώτου Μνημονίου (βλ. ιδίως ν. 3845/2010, 3863/2010, 3986/2011, 4024/2011) -οι οποίες κρίθηκαν συνταγματικές] και ενώ είχε παρέλθει διετία από τον πρώτο αιφνιδιασμό της οικονομικής κρίσης, η ειδική μελέτη που περιγράφεται στις ως άνω αποφάσεις. Ειδικότερα, με τις αποφάσεις αυτές κρίθηκε ότι σε περιπτώσεις εξαιρετικά δυσμενών δημοσιονομικών συνθηκών δεν αποκλείεται, κατά το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, η επέμβαση του νομοθέτη για τη μείωση και των απονεμηθειών ακόμη συντάξεων εφεξής, σε κάθε περίπτωση, όμως, η περικοπή των συντάξεων δεν μπορεί να παραβιάζει τον συνταγματικό πυρήνα του κοινωνικο-ασφαλιστικού δικαιώματος, τη χορήγηση, δηλαδή, στον συνταξιούχο τέτοιων παροχών που να του επιτρέπουν να διαβιώνει με αξιοπρέπεια. Προκειμένου δε να καθίσταται εφικτός ο δικαστικός έλεγχος των οικείων νομοθετικών μέτρων από τις ανωτέρω συνταγματικές απόψεις, κρίθηκε ότι ο νομοθέτης, όταν λαμβάνει μέτρα συνιστάμενα σε περικοπή συνταξιοδοτικών παροχών, οφείλει, ενόψει και της γενικότερης υποχρέωσής του για «προγραμματισμό και συντονισμό της οικονομικής δραστηριότητας για την εδραίωση της κοινωνικής ειρήνης» (άρθρο 106 παρ. 1 του Συντάγματος), να έχει προβεί σε ειδική, εμπειριστατωμένη και επιστημονικά τεκμηριωμένη μελέτη, από την οποία να προκύπτει αφ' ενός μεν ότι τα συγκεκριμένα μέτρα είναι πράγματι πρόσφορα αλλά και αναγκαία για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος βιωσιμότητας των φορέων κοινωνικής ασφάλισης, εν όψει και των παραγόντων που το προκάλεσαν, έτσι ώστε η λήψη των μέτρων αυτών να είναι σύμφωνη με τις συνταγματικές αρχές της αναλογικότητας και της ισότητας στα δημόσια βάρη, αφ' ετέρου δε ότι οι επιπτώσεις από τα μέτρα αυτά στο βιοτικό επίπεδο των πληττομένων προσώπων, συνδυαζόμενες με άλλα τυχόν ληφθέντα μέτρα (φορολογικά κ.ά.), αλλά και με το σύνολο των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών της δεδομένης συγκυρίας, δεν έχουν, αθροιστικά λαμβανόμενες, αποτέλεσμα τέτοιο που να οδηγεί σε ανεπίτρεπτη παραβίαση του πυρήνα του συνταγματικού δικαιώματος σε κοινωνική ασφάλιση. Κατόπιν τούτων, κρίθηκε με τις ανωτέρω αποφάσεις ότι οι διατάξεις των νόμων 4051/2012 και 4093/2012 που θέσπισαν τις προσβληθείσες ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας περικοπές στις συντάξεις αντίκεινται στις διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 1, 4 παρ. 1 και 5, 22 παρ. 5, 25 παρ. 1 και 4, και 106 παρ. 1 του Συντάγματος, καθώς και στο άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α. και ότι είναι, ως εκ τούτου, ανίσχυρες και μη εφαρμοστέες. Και τούτο διότι, όπως έγινε δεκτό, με τις διατάξεις αυτές επιχειρήθηκε νέα, για πολλοστή φορά, περικοπή συνταξιοδοτικών παροχών της ίδιας ομάδας θιγομένων, χωρίς να έχει προηγηθεί εμπειριστατωμένη μελέτη, με την οποία να διαπιστώνεται και να αναδεικνύεται τεκμηριωμένα ότι η λήψη των συγκεκριμένων μέτρων ήταν σύμφωνη με τις σχετικές συνταγματικές δεσμεύσεις που απέρρεαν, μεταξύ άλλων, από τον θεσμό της κοινωνικής ασφάλισης, τις αρχές της ισότητας και της αναλογικότητας και την προστασία της αξίας του ανθρώπου. Με τις ίδιες αποφάσεις 2287/2015 και 2288/2015 της Ολομέλειάς του, οι οποίες δημοσιεύθηκαν στις 10.6.2015, το Δικαστήριο όρισε, μετά στάθμιση του δημοσίου συμφέροντος, αναφερομένου στην οξυμένη

δημοσιονομική κρίση και στην κοινώς γνωστή ταμειακή δυσχέρεια του ελληνικού Κράτους, ότι οι συνέπειες της αντισυνταγματικότητας των επίμαχων διατάξεων θα επέλθουν μετά τη δημοσίευση των αποφάσεων αυτών και ότι η διαγνωσθείσα αντισυνταγματικότητα θα έχει αναδρομικό χαρακτήρα μόνον για τους ενάγοντες και όσους άλλους έχουν ασκήσει ένδικα μέσα ή βοηθήματα μέχρι τον χρόνο δημοσίευσης των αποφάσεων.

8. Επειδή, περαιτέρω, σε συνέχεια των δεσμεύσεων τις οποίες ανέλαβε η Ελληνική Δημοκρατία με τους νόμους 4334/2015 «Επείγουσες ρυθμίσεις για τη διαπραγμάτευση και σύναψη συμφωνίας με τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης (Ε.Μ.Σ.)» (Α' 80) και 4336/2015 «Συνταξιοδοτικές διατάξεις - Κύρωση του Σχεδίου Σύμβασης Οικονομικής Ενίσχυσης από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας και ρυθμίσεις για την υλοποίηση της Συμφωνίας Χρηματοδότησης» (Α' 94), στο πλαίσιο της συμφωνίας με τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας, για τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του συνταξιοδοτικού συστήματος, θεσπίσθηκε ο ν. 4387/2016 «Ενιαίο Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλειας - Μεταρρύθμιση ασφαλιστικού-συνταξιοδοτικού συστήματος - Ρυθμίσεις φορολογίας εισοδήματος και τυχερών παιγνίων και άλλες διατάξεις» (Α' 85), ο οποίος άρχισε να ισχύει, κατά το άρθρο 122 αυτού, από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (12.5.2016), με το σύστημα ρυθμίσεων του οποίου επιχειρήθηκε μείζων μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης. Η μεταρρύθμιση συνίσταται στη λήψη μέτρων για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος, σύμφωνα με την επιταγή του άρθρου 22 παρ. 5 του Συντάγματος. Ειδικότερα, μεταξύ άλλων, με τον ν. 4387/2016, όπως αναφέρεται και στην 1891/2019 απόφαση της Ολομέλειας του Δικαστηρίου, μεταβλήθηκε εκ βάθρων το σύστημα υπολογισμού των συντάξεων των ασφαλισμένων στον δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα, μισθωτών και αυτοαπασχολούμενων, περιλαμβανομένων και όσων λάμβαναν ήδη σύνταξη πριν από την έναρξη ισχύος του ως άνω νόμου (παλαιών συνταξιούχων). Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο του νέου αυτού ασφαλιστικού συστήματος, ιδρύθηκε ενιαίος φορέας απονομής των κύριων συντάξεων, ο Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης (Ε.Φ.Κ.Α.), στον οποίο εντάχθηκαν αυτοδίκαια από 1.1.2017, σύμφωνα με τα άρθρα 53 επ. του νόμου αυτού (άρθρο 51), οι υφιστάμενοι φορείς κύριας κοινωνικής ασφάλισης. Με τον ίδιο ως άνω ν. 4387/2016 θεσπίστηκαν ενιαίοι κανόνες για τον υπολογισμό των συνταξιοδοτικών παροχών, οι οποίες για τους μελλοντικούς συνταξιούχους θα είναι, κατά κανόνα, μικρότερες από τις καταβαλλόμενες υπό την ισχύ του προγενέστερου ασφαλιστικού συστήματος. Στο πλαίσιο δε εφαρμογής των ενιαίων κανόνων του Ε.Φ.Κ.Α. προβλέπεται στον ανωτέρω ν. 4387/2016 ότι οι ήδη καταβαλλόμενες συντάξεις κατά την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού επανυπολογίζονται και διαμορφώνονται και αυτές, όπως και οι μελλοντικές, ως άθροισμα εθνικής και ανταποδοτικής σύνταξης. Ειδικότερα, στο άρθρο 14 του νόμου, με τίτλο «Αναπροσαρμογή συντάξεων - προστασία καταβαλλόμενων συντάξεων», που εντάσσεται στο κεφάλαιο Β' αυτού («Συντάξεις δημοσίων υπαλλήλων και στρατιωτικών»), ορίζονται τα εξής: «1. α. Σε εφαρμογή των ενιαίων κανόνων του Ε.Φ.Κ.Α. και των θεμελιωδών

αρχών του άρθρου 1, οι ήδη καταβαλλόμενες κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος, κύριες συντάξεις αναπροσαρμόζονται, σύμφωνα με τα άρθρα 7, 8, 13 και 14, βάσει των διατάξεων των επόμενων παραγράφων. β. Για τον υπολογισμό του ανταποδοτικού μέρους των καταβαλλόμενων, έως την έναρξη ισχύος του παρόντος, συντάξεων, για τον προσδιορισμό των συντάξιμων αποδοχών λαμβάνεται υπόψη ο συντάξιμος μισθός επί του οποίου κανονίστηκε η ήδη χορηγηθείσα σύνταξη, όπως αυτός είχε διαμορφωθεί πριν την έναρξη ισχύος του παρόντος, με βάση τους κανόνες αναπροσαρμογής των συντάξιμων αποδοχών του Δημοσίου, που ίσχυαν κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης καθορίζεται κάθε άλλο σχετικό θέμα για την εφαρμογή της διάταξης αυτής. 2. α. Μέχρι την 31.12.2018, οι συντάξεις της προηγούμενης παραγράφου συνεχίζουν να καταβάλλονται στο ύψος που είχαν διαμορφωθεί κατά την 31.12.2014, σύμφωνα με τις τότε ισχύουσες διατάξεις. ... β. Από 1.1.2019, εφόσον το καταβαλλόμενο ποσό των συντάξεων αυτών είναι μεγαλύτερο από αυτό που προκύπτει από τον υπολογισμό τους βάσει της παραγράφου 1, το επιπλέον ποσό εξακολουθεί να καταβάλλεται στον δικαιούχο ως προσωπική διαφορά, συμψηφιζόμενο κατ' έτος και μέχρι την πλήρη εξάλειψή του, με την εκάστοτε αναπροσαρμογή των συντάξεων, όπως αυτή προκύπτει σε εφαρμογή της παραγράφου 3. Εάν το καταβαλλόμενο ποσό των συντάξεων είναι μικρότερο από αυτό που προκύπτει από τον υπολογισμό τους βάσει της παραγράφου 1, τότε αυτό προσαυξάνεται κατά το ένα πέμπτο της διαφοράς σταδιακά και ισόποσα εντός πέντε ετών από την ολοκλήρωση του τρέχοντος προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής. Τα ανωτέρω στοιχεία αποτυπώνονται από 1.1.2018 για κάθε ασφαλισμένο στο οικείο πληροφοριακό σύστημα (όπως το εδάφιο αυτό ίσχυε πριν από την τροποποίησή του με τις παρ. 2 και 3 του άρθρου 1 του ν. 4472/2017, Α' 74). 3. ...». Εξάλλου, στην παρ. 1 του άρθρου 27 του ίδιου νόμου, με τίτλο «Εφαρμογή κοινών κανόνων ασφαλισμένων στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα», που εντάσσεται στο Κεφάλαιο Γ' του νόμου αυτού («Ρυθμίσεις ασφαλισμένων του ιδιωτικού τομέα»), ορίζεται ότι: «Σε εφαρμογή των ενιαίων κανόνων του Ε.Φ.Κ.Α. και των θεμελιωδών αρχών των άρθρων 1 και 2, οι ρυθμίσεις των άρθρων 4-20 του Κεφαλαίου Β' εφαρμόζονται και στους ασφαλισμένους των φορέων, τομέων, κλάδων και λογαριασμών που εντάσσονται στον Ε.Φ.Κ.Α. του άρθρου 53, με την επιφύλαξη των επόμενων παραγράφων, ειδικών ρυθμίσεων των άρθρων που ακολουθούν και με εξαίρεση των διατάξεων του Κεφαλαίου Β' που, από τη φύση τους, ρυθμίζουν αποκλειστικά τη σχέση των δημοσίων ή στρατιωτικών υπαλλήλων με την υπηρεσία τους». Περαιτέρω, με το άρθρο 33 του ίδιου νόμου, με τίτλο «Αναπροσαρμογή συντάξεων - προστασία καταβαλλόμενων συντάξεων», που εντάσσεται στο ίδιο Κεφάλαιο Γ' του εν λόγω νόμου, όπως η παρ. 1 του άρθρου αυτού αντικαταστάθηκε με το άρθρο 25 του ν. 4445/2016 (Α' 236), προβλέπεται ότι: «1. Οι ήδη καταβαλλόμενες, κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος, κύριες συντάξεις, πλην όσων χορηγούνται από τον ΟΓΑ, αναπροσαρμόζονται, σύμφωνα με την ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 14, σε συνδυασμό με τα άρθρα 7, 8, 27, 28, 30

και 12, βάσει των ειδικότερων ρυθμίσεων της επόμενης παραγράφου. 2. Για τον υπολογισμό του ανταποδοτικού μέρους των καταβαλλόμενων, έως την ημερομηνία έναρξης ισχύος του νόμου αυτού, συντάξεων, ως συντάξιμες αποδοχές λαμβάνεται υπόψη ο συντάξιμος μισθός επί του οποίου υπολογίστηκε η ήδη χορηγηθείσα σύνταξη. ...».
[...]

10. Επειδή, στην προκειμένη περίπτωση, από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση και τα λοιπά διαδικαστικά έγγραφα της υπόθεσης προκύπτουν τα εξής: Οι αρχικώς ενάγοντες (και ήδη αναιρεσίβλητοι, οι ίδιοι ή οι κληρονόμοι αυτών), πρώην υπάλληλοι του Οργανισμού Σιδηροδρόμων Ελλάδος (Ο.Σ.Ε.) και συνταξιούχοι του αναιρεσειόντος ασφαλιστικού φορέα [κατά τα εκτιθέμενα στην αγωγή τους, είχαν ασφαλισθεί από την πρόσληψή τους στον κλάδο σύνταξης του Ταμείου Ασφαλίσεως Προσωπικού Οργανισμού Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος (Τ.Α.Π.-Ο.Τ.Ε.), ο οποίος κατόπιν εντάχθηκε στον κλάδο σύνταξης του Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ.) (άρθρο 1 του ν. 3655/2008, Α' 58)], άσκησαν στις 14.9.2016 την από 2.9.2016 αγωγή των άρθρων 105 και 106 του Εισ.Ν.Α.Κ. κατά του Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ., με την οποία ζήτησαν να αποκατασταθεί η ζημία που υπέστησαν από την παράνομη, κατά τους ισχυρισμούς τους, περικοπή των κύριων συντάξεών τους κατά το χρονικό διάστημα από 11.6.2015 έως 30.6.2016 καθώς και από την μη καταβολή σε αυτούς του επιδόματος αδείας του έτους 2015, του δώρου Χριστουγέννων του ίδιου έτους και του δώρου Πάσχα του έτους 2016, επικαλούμενοι την απόφαση 2287/2015 της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας και προβάλλοντας ότι οι διατάξεις του άρθρου πρώτου παρ. ΙΑ υποπαρ. ΙΑ.5 περ. 1 και υποπαρ. ΙΑ.6 περ. 3 του ν. 4093/2012 (Α' 222), δυνάμει των οποίων επήλθαν οι ως άνω περικοπές στις συντάξεις τους, αντίκεινται στα άρθρα 2 παρ. 1, 4 παρ. 5 και 25 παρ. 1 και 4 του Συντάγματος καθώς και στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α. Ειδικότερα, καθένας από τους αναιρεσιβλήτους διεκδίκησε ποσό 800 ευρώ, το οποίο αντιστοιχεί στα δώρα Χριστουγέννων 2015, Πάσχα 2016 καθώς και στο επίδομα αδείας 2015, επιπλέον δε τα αναφερόμενα στην αγωγή ποσά, τα οποία αντιστοιχούν σε περικοπές συντάξεων γήρατος. Με την ήδη αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το δικάσαν διοικητικό πρωτοδικείο έκρινε, καταρχάς, ότι οι ως άνω ρυθμίσεις του ν. 4093/2012 αντίκεινται στις διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 1 4 παρ. 1 και 5, 22 παρ. 5, 25 παρ. 1 και 4 και 106 παρ. 1 του Συντάγματος καθώς και στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α., δεδομένου ότι ο νομοθέτης δεν προέβη, πριν από τη θέσπιση των επίμαχων περικοπών στις κύριες συντάξεις και στα δώρα εορτών και επιδόματα αδείας, σε εμπεριστατωμένη μελέτη, προκειμένου να διαπιστώσει και να αναδείξει τεκμηριωμένα ότι η λήψη των συγκεκριμένων μέτρων ήταν συμβατή με τις σχετικές συνταγματικές δεσμεύσεις, τις απορρέουσες, μεταξύ άλλων, από τον θεσμό της κοινωνικής ασφαλίσεως, τις αρχές της ισότητας και της αναλογικότητας και την προστασία της αξίας του ανθρώπου. Στην κρίση του αυτή το δικάσαν διοικητικό πρωτοδικείο κατέληξε επαναλαμβάνοντας τις σχετικές σκέψεις της Σ.τ.Ε. 2287/2015 Ολομ., με την οποία διαπιστώθηκε το πρώτον η ως άνω αντίθεση στο Σύνταγμα και στην Ε.Σ.Δ.Α. Περαιτέρω, και αφού επανέλαβε

τη διαλαμβανόμενη στην Σ.τ.Ε. 2287/2015 Ολομ. κρίση ότι οι συνέπειες της αντισυνταγματικότητας των επίμαχων διατάξεων επέρχονται μετά τη δημοσίευση της εν λόγω αποφάσεως του Δικαστηρίου (10.6.2015) για όσους εγείρουν αξιώσεις μετά το χρονικό αυτό σημείο (όπως και οι αναιρεσίβλητοι, οι οποίοι άσκησαν την αγωγή τους στις 14.9.2016), το δικάσαν διοικητικό πρωτοδικείο έκρινε ότι μη νομίμως περικόπηκαν οι συντάξεις των αναιρεσιβλήτων για το χρονικό διάστημα από 1.7.2015 (και όχι από 11.6.2015 που είχαν ζητήσει οι αναιρεσίβλητοι) έως 30.6.2016 και έκανε εν μέρει δεκτή την αγωγή τους, κρίνοντας ότι αυτοί είχαν αγωγή αξίωση και εδικαιούντο ισόποση αποζημίωση με τα ποσά που αντιστοιχούν στην περικοπή των κύριων συντάξεών τους για το ως άνω χρονικό διάστημα. Περαιτέρω, το δικάσαν διοικητικό πρωτοδικείο απέρριψε το αίτημα της αγωγής που αφορούσε την καταβολή δώρων Χριστουγέννων και Πάσχα και επιδόματος αδείας. Κατόπιν τούτων, το δικάσαν δικαστήριο υποχρέωσε τον Ε.Φ.Κ.Α. να καταβάλει ως αποζημίωση για την ανωτέρω αιτία σε καθέναν από τους αναιρεσιβλήτους ποσά, τα οποία, για καθέναν από αυτούς κυμαίνονται μεταξύ 3.675,96 και 537,72 ευρώ, νομιμοτόκως από την επίδοση της της αγωγής.

11. Επειδή, η κρινόμενη αίτηση κατατέθηκε στη γραμματεία του εκδόντος την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών στις 10.12.2019, και, επομένως, εμπίπτει, ως εκ του χρόνου άσκησής της, στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων της παρ. 1 του ν. 3900/2010. Με την αίτηση δε αυτή άγεται κατ' αναίρεση διαφορά με χρηματικό αντικείμενο, το οποίο, όπως προκύπτει από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, είναι για κάθε αναιρεσίβλητο ξεχωριστά κατώτερο του νομοθετικού ορίου των 40.000 ευρώ. Με την υπό κρίση αίτηση, όπως αναπτύσσεται με το από 7.11.2022 υπόμνημα, προβάλλεται ότι με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση εσφαλμένως κρίθηκε, κατ' επίκληση των 2287/2015 και 2288/2015 αποφάσεων της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, ότι οι ρυθμίσεις του άρθρου πρώτου παρ. 1Α υποπαρ. 1Α.5 περ. 1 του ν. 4093/2012, με τις οποίες επιβλήθηκαν οι επίμαχες περικοπές κατά το χρονικό διάστημα από την 1η.7.2015 έως τις 30.6.2016, αντίκεινται στις διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 1, 4 παρ. 1 και 5, 22 παρ. 5, 25 παρ. 1 και 4 και 106 παρ. 1 του Συντάγματος και στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α. Και τούτο, διότι κατά τα προβαλλόμενα από τον αναιρεσείοντα ασφαλιστικό φορέα, με την 1891/2019 απόφαση της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας έγινε δεκτό ότι οι ως άνω αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας του έτους 2015 έκριναν τις διατάξεις αυτές αντισυνταγματικές μόνο από άποψη τυπική και όχι από ουσιαστική άποψη, ενώ το ίδιο το Συμβούλιο της Επικρατείας καταφάσκει τη συνταγματικότητα των εν λόγω διατάξεων με την ως άνω 1891/2019 απόφαση της Ολομέλειάς του, με την οποία κρίθηκε ότι αιτιολογείται επαρκώς η επιλογή του νομοθέτη να επιβάλει με τις ρυθμίσεις του ν. 4387/2016, ειδικότερα δε με εκείνες των άρθρων 14 και 33 του νόμου αυτού, νέο σύστημα υπολογισμού των συντάξεων κοινό για όλους τους συνταξιούχους, καθώς και επανυπολογισμό όλων των παλαιών συντάξεων, ορίζοντας ότι το ύψος των καταβαλλόμενων στους παλαιούς συνταξιούχους συντάξεων θα ανέρχεται στο ύψος αυτών όπως είχε διαμορφωθεί

	στις 31.12.2014, με τις περικοπές δηλαδή των νόμων 4051/2012 και 4093/2012. Ως εκ τούτου, σύμφωνα με τα προβαλλόμενα από τον ε - Ε.Φ.Κ.Α., πρέπει να γίνει δεκτό ότι οι περικοπές των νόμων 4051 και 4093/2012, βάσει των οποίων οι συντάξεις είχαν διαμορφωθεί στις 31.12.2014, είναι σύμφωνες με το Σύνταγμα και την Ε.Σ.Δ.Α, και ότι, συνεπώς, σύμφωνα με το Σύνταγμα και την Ε.Σ.Δ.Α. είναι και οι περικοπές των συντάξεων της αναιρεσίβλητης κατά το επίδικο χρονικό διάστημα, δηλαδή από την 1η.7.2015 έως τις 30.6.2016. Συναφώς, προβάλλεται ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση ενέχει την εσφαλμένη κρίση ότι οι περικοπές των αναιρεσιβλήτων κατά το χρονικό διάστημα από 12.5.2016 έως 30.6.2016 επιβλήθηκαν με βάση τις κριθείσες ως αντισυνταγματικές διατάξεις του ν. 4093/2012, ενώ, κατά τα προβαλλόμενα από τον αναιρεσείοντα φορέα, εφαρμοστέος κατά το διάστημα αυτό ήταν ο ν. 4387/2016, στις διατάξεις του οποίου είχαν έρεισμα οι μειώσεις των συντάξεων των αναιρεσιβλήτων από τη δημοσίευσή του (12.5.2016) και εφεξής. [...] Δέχεται εν μέρει την αίτηση.
ΣτΕ (Στ') 117-122/2025, ΣτΕ (Στ') 2276, 2278/2024	5. Επειδή, όπως έχει κριθεί (βλ. ΣτΕ 471-479/2024, 1575-1577/2023 πρβλ. ΣτΕ 3447, 3449/2015 επτ., 1282/2017 επτ., 869-870/2019, 1529/2021), τα ανωτέρω μέτρα “επιστροφής” (rebate), με τα οποία επιδιώκεται η μείωση της δημόσιας φαρμακευτικής δαπάνης και η εν γένει διαφύλαξη του κοινωνικού συστήματος υγείας, ενόψει και των δημοσιονομικών συνθηκών της χώρας, συνίστανται σε περιορισμό χρηματικών απαιτήσεων που απορρέουν είτε από πωλήσεις φαρμάκων σε ιδιωτικά φαρμακεία προς χρήση των ασφαλισμένων των Φ.Κ.Α. με (ολική ή μερική, κατά περίπτωση) κάλυψη της δαπάνης από τους Φ.Κ.Α. είτε από πωλήσεις φαρμάκων στους δημόσιους φορείς υγείας (εν προκειμένω, τα φαρμακεία του Ε.Ο.Π.Υ.Υ.), και όχι σε επιβολή ανταποδοτικού τέλους, φόρου ή κοινωνικής εισφοράς ως πόρου των Φ.Κ.Α. Ο περιορισμός αυτός, υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες θέσπισής του και τα χαρακτηριστικά των ανωτέρω ρυθμίσεων, ο οποίος πλήττει μόνον τις πωλήσεις φαρμακευτικών σκευασμάτων, η δαπάνη των οποίων καλύπτεται από τους Φ.Κ.Α. και όχι το σύνολο των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων των φαρμακευτικών επιχειρήσεων, οι οποίες μπορούν να αποφύγουν τις επιπτώσεις των μέτρων διαθέτοντας τα προϊόντα τους στην ελληνική αγορά ως πωλούμενα χωρίς κάλυψη της σχετικής δαπάνης από τους Φ.Κ.Α. και να προσαρμόσουν αναλόγως την οικονομική τους δραστηριότητα, κατά συνεκτίμηση του σχετικού επιχειρηματικού κινδύνου, δεν αντίκειται στο Σύνταγμα. Ειδικότερα, οι σχετικές ρυθμίσεις, υπηρετώντας επιτακτικό δημόσιο συμφέρον, δεν αντιβαίνουν στις συνταγματικές διατάξεις για την προστασία της επιχειρηματικής ελευθερίας και την αρχή της αναλογικότητας, ούτε στα άρθρα 21 παρ. 3 και 22 παρ. 5 Συντάγματος, καθώς αποσκοπούν στη διασφάλιση της βιωσιμότητας του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης και, συνακόλουθα, στην εκπλήρωση της κατά τις εν λόγω διατάξεις συνταγματικής υποχρέωσης του Κράτους να μεριμνά για την υγεία των πολιτών και για την παροχή κοινωνικής ασφάλισης στους εργαζομένους, αλλ’ ούτε και στην

	αρχή της ισότητας, σε σχέση με τις λοιπές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην αγορά του φαρμάκου οι οποίες επιβαρύνθηκαν με άλλα μέτρα. Συνεπώς, τα προβαλλόμενα περί αντισυνταγματικότητας των αναφερόμενων στη σκέψη 3 διατάξεων είναι αβάσιμα και απορριπτέα. Καθ' ο δε μέρος με τους σχετικούς λόγους ακυρώσεως προβάλλεται το μεν αντισυνταγματικότητα των διατάξεων του άρθρου 22 του ν. 4052/ 2012, οι οποίες δεν είναι εν προκειμένω εφαρμοστέες, το δε ότι η ένδικη υποχρέωση επιστροφής στερείται ανταποδοτικού χαρακτήρα, οι σχετικοί λόγοι είναι, με βάση και όσα έγιναν δεκτά ανωτέρω ως προς τη φύση του ενδίκου μέτρου, απορριπτέοι προεχόντως ως ερειδόμενοι σε εσφαλμένη νομική προϋπόθεση (ΣτΕ 471-9/2024). [...] Απορρίπτει την αίτηση.
ΣτΕ (Στ') 2288-90, 2292-3/2024, 2269/2024	3. Επειδή, όπως έχει παγίως κριθεί (ΣτΕ 2439-40/2015 επτ., 3153, 3164/2017, 1088, 2778/2020, 63, 281/2021 κ.ά. για την εξωνοσοκομειακή φαρμακευτική δαπάνη, ΣτΕ 3047-8/2017 επτ., 1590-1/2018 επτ., 2266/2019 επτ., 331, 333/2019, 1784/2019, 163/2020, 2216, 2438-9/2022, 1047/2023 κ.ά. για τη νοσοκομειακή φαρμακευτική δαπάνη), ο εισαχθείς με το άρθρο 11 του ν. 4052/2012 μηχανισμός αυτόματης επιστροφής (claw back), ο οποίος, σε συνδυασμό με άλλα μέτρα, θεσπίσθηκε αρχικώς στον τομέα της εξωνοσοκομειακής φαρμακευτικής δαπάνης για την αντιμετώπιση της οξείας δημοσιονομικής κρίσης στην οποία βρισκόταν η Χώρα και την αποφυγή κατάρρευσης του συστήματος δημόσιας υγείας, ακολούθως δε με τους νόμους 4346/2015 και 4354/2015 επεκτάθηκε στη συνολική δημόσια φαρμακευτική δαπάνη (εξωνοσοκομειακή και νοσοκομειακή) έως την 31.12.2018 (βλ. άρθρο 2 παρ. ΣΤ υποπαρ. 2 του ν. 4336/2015), συνιστά περιορισμό των χρηματικών απαιτήσεων των κατόχων άδειας κυκλοφορίας φαρμάκων από τις σχετικές πωλήσεις (και όχι επιβολή φόρου ή κοινωνικής εισφοράς)· ο οποίος, υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες και με τα χαρακτηριστικά των οικείων ρυθμίσεων δεν αντίκειται στο Σύνταγμα. Ειδικότερα, οι σχετικές ρυθμίσεις, υπηρετώντας επιτακτικό δημόσιο συμφέρον, δεν αντιβαίνουν στις συνταγματικές διατάξεις για την προστασία της οικονομικής ελευθερίας και της περιουσίας και την αρχή της αναλογικότητας, ούτε στις διατάξεις των άρθρων 21 παρ. 3 και 22 παρ. 5 Συντ., καθώς κατατείνουν στη διασφάλιση της βιωσιμότητας του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης και, συνακόλουθα, τόσο στην εκπλήρωση της κατά τις εν λόγω διατάξεις συνταγματικής υποχρέωσης του Κράτους να μεριμνά για την υγεία των πολιτών και για την παροχή κοινωνικής ασφάλισης στους εργαζομένους όσο και στη διατήρηση του αντιστοίχου - σημαντικού - κύκλου εργασιών των δραστηριοποιούμενων στον χώρο αυτό επιχειρήσεων· αλλ' ούτε και στην αρχή της ισότητας, σε σχέση με τις λοιπές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην αγορά του φαρμάκου, οι οποίες επιβαρύνθηκαν με άλλα μέτρα. Συνεπώς, τα προβαλλόμενα περί αντισυνταγματικότητας των επίδικων ρυθμίσεων είναι αβάσιμα και απορριπτέα. [...]

	Απορρίπτει την αίτηση.
ΣτΕ (Στ') 2268-9/2024	3. Επειδή, όπως έχει παγίως κριθεί (ΣτΕ 2439-40/2015 επτ., 3153, 3164/2017, 1088, 2778/2020, 63, 281/2021 κ.ά. για την εξωνοσοκομειακή φαρμακευτική δαπάνη, ΣτΕ 3047-8/2017 επτ., 1590-1/2018 επτ., 2266/2019 επτ., 331, 333/2019, 1784/2019, 163/2020, 2216, 2438-9/2022, 1047/2023 κ.ά. για τη νοσοκομειακή φαρμακευτική δαπάνη), ο εισαχθείς με το άρθρο 11 του ν. 4052/2012 μηχανισμός αυτόματης επιστροφής, ο οποίος, σε συνδυασμό με άλλα μέτρα, θεσπίσθηκε αρχικώς στον τομέα της εξωνοσοκομειακής φαρμακευτικής δαπάνης για την αντιμετώπιση της οξείας δημοσιονομικής κρίσης στην οποία βρισκόταν η Χώρα και την αποφυγή κατάρρευσης του συστήματος δημόσιας υγείας, ακολούθως δε, με τους νόμους 4346/2015 και 4354/2015, επεκτάθηκε στη συνολική δημόσια φαρμακευτική δαπάνη (εξωνοσοκομειακή και νοσοκομειακή) μέχρι την 31.12.2018 (βλ. άρθρο 2 παρ. ΣΤ υποπαρ. 2 του ν. 4336/2015), συνιστά περιορισμό των χρηματικών απαιτήσεων των κατόχων άδειας κυκλοφορίας φαρμάκων από τις σχετικές πωλήσεις (και όχι επιβολή φόρου ή κοινωνικής εισφοράς)· ο οποίος, υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες και με τα χαρακτηριστικά των οικείων ρυθμίσεων δεν αντίκειται στο Σύνταγμα. Ειδικότερα, οι σχετικές ρυθμίσεις, υπηρετώντας επιτακτικό δημόσιο συμφέρον, δεν αντιβαίνουν στις συνταγματικές διατάξεις για την προστασία της οικονομικής ελευθερίας και της περιουσίας και την αρχή της αναλογικότητας, ούτε στις διατάξεις των άρθρων 21 παρ. 3 και 22 παρ. 5 Συντ., καθώς κατατείνουν στη διασφάλιση της βιωσιμότητας του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης και, συνακόλουθα, τόσο στην εκπλήρωση της κατά τις εν λόγω διατάξεις συνταγματικής υποχρέωσης του Κράτους να μεριμνά για την υγεία των πολιτών και για την παροχή κοινωνικής ασφάλισης στους εργαζομένους όσο και στη διατήρηση του αντιστοίχου -σημαντικού- κύκλου εργασιών των δραστηριοποιούμενων στον χώρο αυτό επιχειρήσεων· αλλ' ούτε και στην αρχή της ισότητας, σε σχέση με τις λοιπές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην αγορά του φαρμάκου, οι οποίες επιβαρύνθηκαν με άλλα μέτρα. Συνεπώς, τα προβαλλόμενα με την κρινόμενη αίτηση περί αντισυνταγματικότητας των επίδικων ρυθμίσεων είναι αβάσιμα και απορριπτέα, ενώ δεν είναι ακουστοί, εν όψει του χρόνου έκδοσης της προσβαλλομένης και του χρονικού διαστήματος στο οποίο αφορά, οι ισχυρισμοί που η αιτούσα προβάλλει, με το υπόμνημα που κατέθεσε εμπροθέσμως μετά τη συζήτηση, περί του ότι το ένδικο μέτρο απέβαλε τον προσωρινό και έκτακτο χαρακτήρα, υπό τον οποίο είχε κριθεί ως συνταγματικώς ανεκτό (πρβλ. ΣτΕ 330-333/2019 7μ σκ. 10, 3153, 3164/2017 σκ. 7). Δεδομένου δε ότι το συγκεκριμένο μέτρο δεν είναι απρόσφορο ή μη αναγκαίο, και μάλιστα προδήλως, για την επίτευξη του επιδιωκόμενου από τον νομοθέτη σκοπού δημοσίου συμφέροντος, ενώ -ανεξαρτήτως του ότι για την θέσπισή του δεν αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση η παράλληλη νομοθετική επιδίωξη της αποτροπής χορήγησης φαρμάκων που δεν καλύπτουν πραγματικές θεραπευτικές ανάγκες - έχουν ληφθεί πάντως μέτρα για τον περιορισμό των συνταγογραφήσεων εκ μέρους των ιατρών των δημόσιων νοσοκομείων, όπως η επέκταση του συστήματος της ηλεκτρονικής συνταγογράφησης και στα φάρμακα που χορηγούνται στα νοσοκομεία ή

	η χορήγηση Φ.Υ.Κ. κατόπιν γνωμάτευσης ειδικών επιτροπών, κατά τα άρθρα, αντιστοίχως, 20 της Υ.Α. 3457/2014 - Β' 64 και 54 παρ. 2 του ν. 4223/2013 - Α' 287 (ΣτΕ 1590-1/2018 7μ, 3047-8/2017 7μ, 163/2020, 330, 1784/2019), αβασίμως προβάλλεται ότι το μέτρο αυτό παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας διότι δεν επιτυγχάνει πραγματική μείωση του κόστους της νοσοκομειακής φαρμακευτικής δαπάνης, ενώ, καθ' όσον αμφισβητείται η ουσιαστική επιλογή του νομοθέτη περί του ορθολογικότερου τρόπου εξορθολογισμού της δημόσιας νοσοκομειακής φαρμακευτικής δαπάνης και η ουσιαστική εκτίμηση που έγινε από αυτόν ως προς το ύψος της φαρμακευτικής δαπάνης που θα απαιτείτο να πραγματοποιηθεί κατά τα έτη 2016-2018 από τα δημόσια νοσοκομεία και τον Ε.Ο.Π.Υ.Υ. και το οποίο άντεχε η εθνική οικονομία να καλύψει, οι σχετικοί ισχυρισμοί είναι απορριπτέοι ως απαράδεκτοι (ΣτΕ 1088/2020 σκ. 8, 163/2020 σκ. 13, 1784/2019 σκ. 14, πρβλ. ΣτΕ 2677/2016 7μ σκ. 9, 1376/2021 σκ. 8). Τα δε προβαλλόμενα περί αντίθεσης των ρυθμίσεων αυτών στις διατάξεις του άρθρ. 4 παρ. 1, 2 και 5 του Συντ. (περί της ίσης συμμετοχής των πολιτών στα δημόσια βάρη) είναι απορριπτέα ως στηριζόμενα σε εσφαλμένη νομική εκδοχή ως προς τη φύση του ενδίκου μέτρου, με το οποίο, κατά τα γενόμενα δεκτά ανωτέρω, δεν επιβάλλεται ανταποδοτικό τέλος, φόρος ή κοινωνική εισφορά. [...] Απορρίπτει την υπό κρίση αίτηση.
ΣτΕ (Στ') 2239-43/2024	7. Επειδή, όπως έχει παγίως κριθεί (ΣτΕ 2439-40/2015 επτ., 3153, 3164/2017, 1088, 2778/2020, 63, 281/2021 κ.ά. για την εξωνοσοκομειακή φαρμακευτική δαπάνη, ΣτΕ 3047-8/2017 επτ., 1590-1/2018 επτ., 2266/2019 επτ., 331, 333/2019, 1784/2019, 163/2020, 2216, 2438-9/2022, 1047/2023 κ.ά. για τη νοσοκομειακή φαρμακευτική δαπάνη), ο εισαχθείς με το άρθρο 11 του ν. 4052/2012 μηχανισμός αυτόματης επιστροφής, ο οποίος, σε συνδυασμό με άλλα μέτρα, θεσπίσθηκε αρχικώς στον τομέα της εξωνοσοκομειακής φαρμακευτικής δαπάνης για την αντιμετώπιση της οξείας δημοσιονομικής κρίσης στην οποία βρισκόταν η Χώρα και την αποφυγή κατάρρευσης του συστήματος δημόσιας υγείας, ακολούθως δε, με τους νόμους 4346/2015 και 4354/2015, επεκτάθηκε στη συνολική δημόσια φαρμακευτική δαπάνη (εξωνοσοκομειακή και νοσοκομειακή) μέχρι την 31.12.2018 (βλ. άρθρο 2 παρ. ΣΤ υποπαρ. 2 του ν. 4336/2015), συνιστά περιορισμό των χρηματικών απαιτήσεων των κατόχων άδειας κυκλοφορίας φαρμάκων από τις σχετικές πωλήσεις (και όχι επιβολή φόρου ή κοινωνικής εισφοράς)· ο οποίος, υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες και με τα χαρακτηριστικά των οικείων ρυθμίσεων δεν αντίκειται στο Σύνταγμα. Ειδικότερα, οι σχετικές ρυθμίσεις, υπηρετώντας επιτακτικό δημόσιο συμφέρον, δεν αντιβαίνουν στις συνταγματικές διατάξεις για την προστασία της οικονομικής ελευθερίας και της περιουσίας και την αρχή της αναλογικότητας, ούτε στις διατάξεις των άρθρων 21 παρ. 3 και 22 παρ. 5 Συντ., καθώς κατατείνουν στη διασφάλιση της βιωσιμότητας του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης και, συνακόλουθα, τόσο στην εκπλήρωση της κατά τις εν λόγω διατάξεις συνταγματικής υποχρέωσης του Κράτους να

	μεριμνά για την υγεία των πολιτών και για την παροχή κοινωνικής ασφάλισης στους εργαζομένους όσο και στη διατήρηση του αντιστοιχού -σημαντικού- κύκλου εργασιών των δραστηριοποιούμενων στον χώρο αυτό επιχειρήσεων. Επομένως, όλοι οι λόγοι ακυρώσεως με τους οποίους προβάλλεται, κατά τους ειδικότερους στο δικόγραφο της αιτήσεως ισχυρισμούς, ότι το επίδικο μέτρο θεσπίσθηκε κατά παράβαση των ανωτέρω διατάξεων του Συντάγματος, είναι αβάσιμοι και απορριπτέοι. Οι δε ειδικότεροι ισχυρισμοί της αιτούσας ότι κατά παράβαση της αρχής της αναλογικότητας επιβαρύνονται με το υπερβάλλον ποσό της ενδονοσοκομειακής φαρμακευτικής δαπάνης μόνο οι φαρμακευτικές επιχειρήσεις, χωρίς παραλλήλως να λαμβάνονται μέτρα για τον περιορισμό της συνταγογράφησης εκ μέρους των ιατρών των δημόσιων νοσοκομείων και ότι δεν μελετήθηκαν και δεν ελήφθησαν άλλα μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος για την περιστολή της φαρμακευτικής δαπάνης των δημόσιων νοσοκομείων είναι απορριπτέοι, διότι ανεξαρτήτως του ότι ειδικώς για τις φαρμακευτικές δαπάνες των νοσοκομείων ο νομοθέτης έλαβε μέτρα ήδη από το 2014 (βλ. αναλυτικά ΣτΕ 163/2020), κατά τα ήδη πάντως κριθέντα, δεν συνιστά αναγκαία προϋπόθεση για τη θέσπιση του μέτρου η παράλληλη νομοθετική επιδίωξη της αποτροπής χορήγησης φαρμάκων που δεν καλύπτουν πραγματικές θεραπευτικές ανάγκες (ΣτΕ 1590-1/2018 επτ., 2266/2019 επτ., 163/2020). [...] Απορρίπτει την αίτηση.
ΣτΕ (Α΄) 1992/2024	7. Επειδή, στο άρθρο 5 παρ. 1 του Συντάγματος ορίζεται ότι καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη. Από την ως άνω διάταξη του άρθρου 5 σε συνδυασμό με τα άρθρα 22 παρ. 5 και 25 παρ. 1 του Συντάγματος που προπαρατέθηκαν καθώς και το άρθρο 106 παρ. 1 του Συντάγματος που ορίζει ότι για την προστασία του γενικού συμφέροντος, το Κράτος προγραμματίζει και συντονίζει την οικονομική δραστηριότητα στη Χώρα, συνάγονται τα εξής: Στο Σύνταγμα κατοχυρώνεται η προσωπική και οικονομική ελευθερία ως ατομικό δικαίωμα. Ειδικότερη εκδήλωση της ελευθερίας αυτής αποτελεί η επαγγελματική ελευθερία, δηλαδή η ελευθερία επιλογής και ασκήσεως ορισμένου επαγγέλματος, καθώς και η ελευθερία ασκήσεως εμπορίου και επιχειρηματικής δραστηριότητας εν γένει. Στην ελευθερία αυτή μπορεί ο νόμος να επιβάλλει περιορισμούς, οι οποίοι πρέπει να ορίζονται γενικώς, κατά τρόπο αντικειμενικό και να δικαιολογούνται από αποχρώντες λόγους δημοσίου ή κοινωνικού συμφέροντος, να τελούν δε σε συνάφεια προς το αντικείμενο και τον χαρακτήρα της ρυθμιζόμενης δραστηριότητας. Ενόψει της αρχής της αναλογικότητας, οι επιβαλλόμενοι από τον νόμο περιορισμοί πρέπει να είναι πρόσφοροι και αναγκαίοι για την επίτευξη του επιδιωκόμενου από τον νομοθέτη σκοπού δημοσίου ή κοινωνικού συμφέροντος και να μην είναι δυσανάλογοι σε σχέση με αυτόν. Κατά τον καθορισμό των σχετικών ρυθμίσεων, ο νομοθέτης διαθέτει ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως ως

προς την καταλληλότητα και αναγκαιότητα ενός μέτρου και, συνεπώς, ο δικαστικός έλεγχος της τηρήσεως της αρχής της αναλογικότητας περιορίζεται στην κρίση εάν η θεσπιζόμενη ρύθμιση είτε είναι προδήλως απρόσφορη είτε υπερβαίνει προδήλως το απαραίτητο για την πραγματοποίηση του επιδιωκόμενου σκοπού μέτρο. Προκειμένου δε ο δικαστής να είναι σε θέση να ελέγξει εάν οι επιβαλλόμενοι στην επαγγελματική ελευθερία περιορισμοί αποβλέπουν στην ικανοποίηση συνταγματικώς θεμιτού σκοπού, πρέπει να προκύπτει ή να συνάγεται από την ίδια τη ρύθμιση, ερμηνευόμενη σύμφωνα με τους κανόνες της λογικής και τα διδάγματα της κοινής πείρας και σε συνδυασμό με τη λοιπή νομοθεσία που διέπει την άσκηση του συγκεκριμένου επαγγέλματος ή την επιχειρηματική εν γένει δραστηριότητα, ή από την εισηγητική έκθεση και τις προπαρασκευαστικές εργασίες για την ψήφιση του σχετικού νόμου ο σκοπός που επιδιώκεται με τους περιορισμούς αυτούς (ΣτΕ 208/2020 Ολομ., 2488/2020 7μ. κ.ά).

[...]

15. Επειδή, σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, η ως άνω διάταξη του άρθρου 18 του ν. 3863/2010, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 60 του ν. 3996/2011, αποσκοπεί στην εξυπηρέτηση σκοπών δημοσίου συμφέροντος (διασφάλιση των εσόδων του Ε.Τ.Α.Α. και ήδη ε-Ε.Φ.Κ.Α. και γενικότερα διασφάλιση της βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος). Ενόψει αυτού, η πρόβλεψη της υποχρεωτικής υπαγωγής στην ασφάλιση του Ο.Α.Ε.Ε. των ασφαλισμένων πριν από την 1.1.1993, οι οποίοι υπάγονταν, κατά τον χρόνο ενάρξεως ισχύος του ν. 3863/2010, υποχρεωτικά στον κλάδο κύριας ασφαλίσεως του Ε.Τ.Α.Α., και, κατά κυριολεξία, η επαναφορά της κατηγορίας αυτής ασφαλισμένων στον κανόνα της υποχρεωτικής παράλληλης ασφαλίσεως που ίσχυε για όλους τους ασφαλισμένους πριν από την 1.1.1993, ως μέτρου, μεταξύ άλλων, για την επίτευξη των ως άνω σκοπών δημοσίου συμφέροντος, δεν παρίσταται κατ' αρχήν απρόσφορο και μάλιστα προδήλως, ούτε μπορεί να θεωρηθεί ότι δεν ήταν αναγκαίο, λαμβανομένου άλλωστε υπόψη ότι η εκτίμηση του νομοθέτη ως προς τα ληπτέα μέτρα για την επίτευξη σκοπού δημοσίου συμφέροντος υπόκειται σε οριακό μόνο δικαστικό έλεγχο (ΣτΕ 668/2012 Ολομ. σκ. 35, 3281/2017 7μ., σκ. 26 κ.ά.). Περαιτέρω, οι ασφαλισμένοι πριν από την 1.1.1993 (παλαιοί ασφαλισμένοι), οι οποίοι διατήρησαν με το ν. 2084/1992 το καθεστώς της υποχρεωτικής παράλληλης ασφαλίσεως, ακόμα και αν εξαιρέθηκαν στη συνέχεια από την υποχρεωτική παράλληλη ασφάλιση, δεν τελούν κάτω από τις ίδιες συνθήκες με την κατηγορία των ασφαλισμένων, οι οποίοι υπήχθησαν στην ασφάλιση μετά την 1.1.1993 (νέοι ασφαλισμένοι) και σύμφωνα με το ν. 2084/1992 είχαν εξ αρχής το δικαίωμα επιλογής ενός μόνο ασφαλιστικού φορέα κύριας ασφαλίσεως στην περίπτωση που συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις για υποχρεωτική ασφάλισή τους σε περισσότερους φορείς. Για τον λόγο αυτόν η επίδικη διάταξη του άρθρου 18 του ν. 3863/2010, όπως αντικαταστάθηκε, δεν παραβιάζει την αρχή της ισότητας, διότι ο χρόνος, κατά τα ήδη εκτεθέντα στην σκέψη 6, και εν προκειμένω ο χρόνος υπαγωγής στην ασφάλιση (1.1.1993), αποτελεί παράγοντα αρκούντως αντικειμενικό που δικαιολογεί εκάστοτε την διαφορετική μεταχείριση (ΣτΕ 473/1990). Εξάλλου, ο νομοθέτης, ο οποίος

εξαίρεσε από τον κανόνα της υποχρεωτικής παράλληλης ασφαλίσεως τους ασφαλισμένους ανεξάρτητα απασχολούμενους πριν από την 1.1.1993, που υπάγονταν στην ασφάλιση του Ταμείου Νομικών, Τ.Σ.Α.Υ. και Τ.Σ.Μ.Ε.Δ.Ε., εκτιμώντας εκ νέου τις συνθήκες, κατήργησε με την επίμαχη διάταξη την εξαίρεση θεωρώντας, όπως προκύπτει από την αιτιολογική έκθεση (βλ. ανωτέρω σκ. 13), ότι δεν συνέτρεχε δικαιολογητικός λόγος διατηρήσεώς της, και επανέφερε την ως άνω κατηγορία ασφαλισμένων στον κανόνα της υποχρεωτικής παράλληλης ασφαλίσεως, επικαλούμενος μάλιστα στην εισηγητική έκθεση του νόμου, όπως ήδη εκτέθηκε, ότι η ρύθμιση αυτή επιβάλλεται από λόγους ίσης μεταχειρίσεως μεταξύ όλων των ασφαλισμένων που υπήχθησαν στην ασφάλιση μέχρι την 1.1.1993. Συνεπώς, η διάταξη του άρθρου 18 παρ. 3 του ν. 3863/2010, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 60 του ν. 3996/2011, σύμφωνα με όσα εκτέθηκαν ανωτέρω, δεν αντίκειται στις διατάξεις των άρθρων 4, 5, 22 παρ. 5 και 25 του Συντάγματος. Εξάλλου, όπως γίνεται παγίως δεκτό (ΣτΕ 2067/2010, 3579/2009, 1345/2008 7μ., 790/2006 κ.ά.), η υποχρεωτική παράλληλη ασφάλιση, όπου ο νομοθέτης κρίνει σκόπιμο να την προβλέψει, δεν αντίκειται σε καμία συνταγματική διάταξη, διότι ο νομοθέτης είναι ελεύθερος να θεσπίζει τις προϋποθέσεις υπαγωγής των ασφαλισμένων στην ασφάλιση των οργανισμών κοινωνικής ασφαλίσεως. Περαιτέρω, η ως άνω διάταξη του άρθρου 18 παρ. 3 του ν. 3863/2010, όπως αντικαταστάθηκε, δεν αντίκειται ούτε στα άρθρα 17 παρ. 1 του Συντάγματος και 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α., διότι, όπως ήδη εκτέθηκε, θεσπίζει ρύθμιση που αποσκοπεί στην εξυπηρέτηση σκοπών δημοσίου συμφέροντος, η ρύθμιση αυτή είναι πρόσφορη και αναγκαία για την επίτευξη των επιδιωκόμενων από τον νομοθέτη σκοπών δημοσίου συμφέροντος, εξασφαλίζεται δε, κατ' αρχήν, με αυτήν δίκαιη ισορροπία ανάμεσα στις απαιτήσεις του, κατά την εκτίμηση του νομοθέτη, συντρέχοντος εν προκειμένω γενικού συμφέροντος και της ανάγκης προστασίας των περιουσιακών δικαιωμάτων των ασφαλισμένων. Τέλος, η επίμαχη διάταξη του άρθρου 18 παρ. 3 του ν. 3863/2010, όπως αντικαταστάθηκε, δεν αντίκειται ούτε στην αρχή της προστατευόμενης εμπιστοσύνης, διότι η συνταγματική αυτή αρχή δεν εμποδίζει τον νομοθέτη, ο οποίος υποχρεούται να μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, να λαμβάνει μέτρα εντός του πλαισίου της συνταγματικής τάξεως, ακόμη και σε ήδη συνεστημένες έννομες σχέσεις ή καταστάσεις, όταν αδήριτες ανάγκες το επιβάλλουν, όπως εν προκειμένω κατά τα ήδη εκτεθέντα. Αντίθετη εκδοχή, κατά την οποία απαγορεύεται η μεταβολή του ευνοϊκού για τους ασφαλισμένους νομοθετικού καθεστώτος είτε για το μέλλον είτε για το παρελθόν, θα κατέληγε σε παράλυση της δράσεως του νομοθέτη και, ειδικά στο πεδίο του οικονομικού προγραμματισμού, σε ματαίωση της εξουσίας του να ρυθμίζει τις έννομες σχέσεις σύμφωνα με τις επιταγές του δημοσίου συμφέροντος (ΣτΕ 734/ 2016 Ολομ., ΣτΕ 3281/2017 7μ.).

[...]

Επιλύει τα ζητήματα της συνταγματικότητας και της συμφωνίας προς την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του άρθρου 18 παρ. 3 του ν. 3863/2010, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 60 του ν. 3996/2011,

	σύμφωνα με το σκεπτικό. Παραπέμπει, κατά τα λοιπά, την προσφυγή προς εκδίκαση στο Διοικητικό Πρωτοδικείο Χανίων, σύμφωνα με το σκεπτικό.
ΣτΕ (Στ') 1875/2024	7. Επειδή, με την κρινόμενη αίτηση προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη πράξη είναι ακυρωτέα διότι οι διατάξεις κατ' εφαρμογή των οποίων εκδόθηκε πλήττουν στον πυρήνα ή πάντως περιορίζουν δυσανάλογα την κατά το άρθρ. 5 παρ. 1 του Συντάγματος κατοχυρούμενη οικονομική ελευθερία, καθώς η θεσπιζόμενη με αυτές υποχρέωση "επιστροφής" έχει ως συνέπεια να καθίσταται αδύνατη ή υπέρμετρα δυσχερής η άσκηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας των φαρμακευτικών επιχειρήσεων. Προβάλλεται ειδικότερα ότι με τις ρυθμίσεις των περιπτ. α' και β' της παρ. 1 του άρθρ. 35 του ν. 3918/2011, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρ. 22 του ν. 4052/2012, θεσπίζεται οικονομική επιβάρυνση των φαρμακευτικών επιχειρήσεων, για το συντριπτικά μεγαλύτερο μέρος των πωλήσεών τους (80%, εν όψει της θεσπιζόμενης από τον νόμο αναλογίας δημόσιας προς ιδιωτική φαρμακευτικής δαπάνης), σε ποσοστό που υπερβαίνει το ισχύον για τα παραγόμενα στην Ελλάδα φάρμακα ανώτατο ποσοστό κέρδους 8,5% επί του συνολικού κόστους παραγωγής, η επιβάρυνση δε αυτή επιτείνεται με την σωρευτικώς προβλεπόμενη στην περιπτ. γ' του ως άνω άρθρ. 35 παρ. 1 του ν. 3918/2011 πρόσθετη κλιμακούμενη επιστροφή, χωρίς από τις προπαρασκευαστικές εργασίες του ν. 4052/2012 να προκύπτει ότι συνεκτιμήθηκε η υποχρέωση διασφάλισης για τις επιχειρήσεις αυτές τιμής διάθεσης των προϊόντων τους που να καλύπτει το κόστος παραγωγής ή εμπορίας και να καταλείπει εύλογο ποσοστό κέρδους, ενώ από την οικεία αιτιολογική έκθεση δεν προσδιορίζεται ο σκοπός των ρυθμίσεων αυτών, οι οποίες, όπως προκύπτει από τα πρακτικά των συζητήσεων στη Βουλή, ψηφίσθηκαν ως προαπαιτούμενο για την υλοποίηση δεσμεύσεων της χώρας έναντι των πιστωτών της. Κατόπιν αυτών, με τον ίδιο λόγο προβάλλεται και ότι οι ρυθμίσεις των περιπτώσεων α', β' και γ' της παρ. 1 του άρθρ. 35 του ν. 3918/2011, όπως η παράγραφος αυτή αντικαταστάθηκε με το άρθρ. 22 του ν. 4052/2012, ανεξαρτήτως αν επιφέρουν πράγματι σημαντική μείωση της δημόσιας φαρμακευτικής δαπάνης, αντιστρατεύονται, εν όψει και της έλλειψης κρατικής φαρμακοβιομηχανίας στην Ελλάδα, τους θαλπόμενους από τα άρθρ. 21 παρ. 3 και 22 παρ. 5 του Συντ. σοβαρούς δημόσιους σκοπούς, προστασίας της δημόσιας υγείας και της κρατικής μέριμνας για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, διότι απειλούν σοβαρά τη βιωσιμότητα των οικείων επιχειρήσεων ή πάντως την παραγωγή ή εισαγωγή συγκεκριμένων φαρμάκων ως ζημιογόνο ή μη συμφέρουσα οικονομικώς, ενώ αντίκειται στην εκ του άρθρ. 25 παρ. 1 του Συντ., αρχή της αναλογικότητας, καθώς, πέραν των ανωτέρω, η βασική υποχρέωση επιστροφής ορίζεται σε ποσοστό υπερδιπλάσιο εκείνου που είχε ορισθεί προ ενός μόλις έτους με την αρχικώς θεσπισθείσα διάταξη του άρθρ. 35 παρ. 1 του ν. 3918/2011. 8. Επειδή, με τον ανωτέρω λόγο ακυρώσεως δεν πλήσσονται οι εφαρμοσθείσες εν προκειμένω με την προσβαλλόμενη πράξη διατάξεις του άρθρου 87 παρ. 1 του ν. 4472/2017, όπως ίσχυαν κατά τον κρίσιμο χρόνο, αλλά εκείνες του

άρθρου 22 του ν. 4052/2012 και, ως εκ τούτου, ο λόγος αυτός ακυρώσεως είναι απορριπτέος, ως ερειδόμενος επί εσφαλμένης νομικής προϋποθέσεως. Σε κάθε περίπτωση, ο λόγος αυτός είναι και νόμω αβάσιμος. Τούτο δε διότι, όπως έχει ήδη κριθεί, μέτρα που ελήφθησαν υπό συνθήκες οξείας δημοσιονομικής κρίσεως και συνεπάγονται τον περιορισμό των δημόσιων δαπανών, με αντίστοιχο περιορισμό των χρηματικών απαιτήσεων ιδιωτών, ειδικότερα δε, μέτρα για τον περιορισμό της φαρμακευτικής δαπάνης προς τον σκοπό αποφυγής της κατάρρευσης, ή πάντως σοβαρής διατάραξης, του συστήματος δημόσιας υγείας και κοινωνικής ασφάλισης, με αντίστοιχο περιορισμό των χρηματικών απαιτήσεων των οικείων επιχειρήσεων που απορρέουν από πωλήσεις φαρμάκων είτε εξωνοσοκομειακές με κάλυψη της δαπάνης από τους Φ.Κ.Α. είτε προς δημόσιους φορείς παροχής υπηρεσιών υγείας, είναι σύμφωνα με το Σύνταγμα, εάν, κατά την κρίση του νομοθέτη, που υπόκειται στον οριακό έλεγχο του Συμβουλίου της Επικρατείας, αποτελούν αναγκαία και πρόσφορα μέτρα (πρβλ. ΣτΕ 2439/2015 7μ., 3564/2015 7μ., 1282/2017 7μ., 3047/2017 7μ., 1590/2018 7μ., 2266/2019 7μ. κ.ά.). Έχει, ειδικότερα, κριθεί, αναφορικά με τις διατάξεις του άρθρου 22 του ν. 4052/2012 (Α' 41), ότι η υποχρέωση, αφ' ενός, "επιστροφής" (που προέκυπτε από τη θεσπισθείσα με το άρθ. 35 παρ. 1 του ν. 3918/2011 "τιμή κοινωνικής ασφάλισης", σε συνέχεια αντίστοιχων περιορισμών που είχαν επιβληθεί με τα άρθ. 13 παρ. 3 του ν. 3408/2005, Α' 272, και 35 παρ. 6 του ν. 3697/2008, Α' 194), το ποσοστό της οποίας αναπροσαρμόσθηκε με το ως άνω άρθρο 22 του ν. 4052/2012 από 4% σε 9% (στο οποίο προστέθηκε με τον ν. 4213/2013 ποσοστό 2% για φάρμακα που έχουν καταταγεί στον θετικό κατάλογο μόνα τους σε μια θεραπευτική κατηγορία) και, αφ' ετέρου, "πρόσθετης κλιμακούμενης επιστροφής" (ποσού δηλαδή ανερχόμενου σε ποσοστά που, όπως αναπροσαρμόσθηκαν με το άρθ. 22 παρ. 7 του ως άνω ν. 4213/2013, αντιστοιχούσαν σε 2%-12% αναλόγως του τριμηνιαίου συνολικού όγκου πωλήσεων ανά φαρμακευτικό προϊόν) δεν αποτελεί απρόσφορο ή μη αναγκαίο μέτρο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου από τον νομοθέτη σκοπού δημοσίου συμφέροντος, δεν πλήττει υπέρμετρα την επιχειρηματική ελευθερία των φαρμακευτικών εταιρειών κατά παράβαση του άρθρου 5 παρ. 1 του Συντάγματος και της αρχής της αναλογικότητας, ούτε αντίκειται στην κατοχυρωμένη στο άρθρο 21 παρ. 3 του Συντάγματος προστασία της δημόσιας υγείας. Προς τούτο ελήφθη ιδίως υπόψη ότι i) κατά τις προπαρασκευαστικές εργασίες των ως άνω νομοθετημάτων, σκοπός των μέτρων αυτών [τα οποία είχαν εξαγγελθεί με τους ν. 3985/2011 (Α' 151) και 4046/2012 (Α' 28) με τους οποίους, αντιστοίχως, εγκρίθηκαν το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015 και το γνωστό "Μνημόνιο Συνεννόησης", τμήμα του οποίου αποτελεί το "Μνημόνιο συνεννόησης στις συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής"] ήταν ο περιορισμός της δημόσιας εξωνοσοκομειακής φαρμακευτικής δαπάνης προκειμένου να τεθεί «φραγμός στην ανεξέλεγκτη επιβάρυνση» των ασφαλιστικών οργανισμών προς όφελος των ασφαλισμένων τους, ii) τα ανωτέρω μέτρα, τα οποία τέθηκαν, σε συνδυασμό με άλλα μέτρα, προς αντιμετώπιση της οξείας δημοσιονομικής κρίσης και προς επίτευξη του συναφώς τεθέντος στόχου της μη υπερβάσεως των ορίων του

προϋπολογισμού των Φ.Κ.Α., αποσκοπούν στη θεραπεία σκοπού δημοσίου συμφέροντος και δεν αποτελούν μέτρα ταμειευτικού απλώς σκοπού, iii) τα μέτρα αυτά πλήττουν μόνο τις εξωνοσοκομειακές πωλήσεις φαρμακευτικώνσκευασμάτων, η δαπάνη των οποίων καλύπτεται από τους Φ.Κ.Α. και όχι το σύνολο των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων των φαρμακευτικών εταιρειών/Κ.Α.Κ., στις οποίες παρέχεται η δυνατότητα να αποφύγουν τις επιπτώσεις των μέτρων προσαρμόζοντας αναλόγως την οικονομική τους δραστηριότητα, iv) όπως ρητώς ορίζεται στο άρθρο 12 παρ. 2 του ν. 4052/2012, το ποσό της “επιστροφής” εκπίπτει, ως παραγωγική δαπάνη, από τα ακαθάριστα έσοδα των υποχρέων, v) ο νομοθέτης επιδίωξε τη συγκράτηση, εντός των ορίων του προϋπολογισμού των Φ.Κ.Α., της φαρμακευτικής δαπάνης που καταβάλλεται για τους ασφαλισμένους τους, προκειμένου να αποτραπεί ο κίνδυνος καταρρεύσεως ή, πάντως, σοβαρής διαταράξεως της οικονομικής ισορροπίας του συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως, καθόσον η διασφάλιση της βιωσιμότητας του συστήματος αυτού αποτελεί συνταγματική επιταγή, απορρέουσα από την υποχρέωση προστασίας της δημόσιας υγείας και του θεσμού της κοινωνικής ασφαλίσεως και ότι, συνεπώς, τα επίδικα μέτρα αποβλέπουν στον εξορθολογισμό της φαρμακευτικής δαπάνης και τη βελτίωση των οικονομικών των Φ.Κ.Α., εντεύθεν δε, τόσο στην προστασία των ασφαλισμένων και, επομένως, και της δημόσιας υγείας, όσο και στη διατήρηση του αντίστοιχου -σημαντικού- κύκλου εργασιών των δραστηριοποιούμενων στον χώρο αυτό επιχειρήσεων (βλ. ΣτΕ 1282/2017 7μ., ΣτΕ 870/2019, 1290-93/2020, 1529/2021, 2120-21/2021, πρβλ., ως προς rebate άρθ. 35 παρ. 6 ν. 3697/2008, ΣτΕ 1045/2019, 1153/2022, 1649-1652/2022, 234-243/2023 κ.ά.). Εν όψει αυτών, και ο προβλεπόμενος από το άρθρο 87 παρ. 1 του ν. 4472/2017 περιορισμός χρηματικών απαιτήσεων των φαρμακευτικών επιχειρήσεων από πωλήσεις φαρμάκων τα οποία είτε αποζημιώνονται είτε αγοράζονται από τον Ε.Ο.Π.Υ.Υ., παρίσταται συνταγματικώς ανεκτός, καθόσον δεν δύναται να θεωρηθεί ως μέτρο μη πρόσφορο και αναγκαίο (και μάλιστα προδήλως) για την επίτευξη του επιδιωκόμενου από τον νομοθέτη σκοπού δημοσίου συμφέροντος. Με την ενοποίηση σε μία εξίσωση των υπολογισμών του “βασικού rebate” (της θεσπισθείσας δηλαδή με το άρθρο 35 του ν. 3918/2011 πάγιας επιστροφής, της οποίας το ποσοστό αναπροσαρμόσθηκε με το άρθ. 22 του ν. 4052/2012 και σε αυτό στη συνέχεια προστέθηκε το προαναφερόμενο ποσοστό 2% για φάρμακα που μονοπωλούν μία θεραπευτική κατηγορία) και της προβλεφθείσας με το ως άνω άρθ. 22 του ν. 4052/2012 πρόσθετης κλιμακούμενης επιστροφής, καθώς και δύο ακόμη εκπτώσεων, που προβλέφθηκαν με τις οικ. 3457/2014 (Β’ 64, άρθ. 13 παρ. 3) και ΔΥΓ3/Γ.Π οικ. 70519/2014 (Β’ 2243, παρ. 3) υπουργικές αποφάσεις (5% για νέα φάρμακα σε καθεστώς αποζημίωσης για ένα έτος μετά την ένταξή τους στον θετικό κατάλογο και 50% της διαφοράς μεταξύ Λ.Τ. - Τ.Α. για φάρμακα χωρίς γενόσημο), επιχειρήθηκε η απλοποίηση του συστήματος υπολογισμού των ποσών επιστροφής των φαρμακευτικών εταιρειών και η αύξηση της συνολικής του αποδοτικότητας σε σχέση με τις υφιστάμενες κλίμακες, ώστε να επιτευχθεί τελικά συγκράτηση του ύψους της ετήσιας υπέρβασης του προϋπολογισμού (βλ. και την αιτιολογική έκθεση ν. 4472/2017,

όπου εκτιμάται και ότι το ανωτέρω μέτρο, σε συνδυασμό και με την πρόβλεψη επί πλέον rebate για φάρμακα υψηλού κόστους που χορηγούνται από ιδιωτικά φαρμακεία, συμβάλλει στην βελτίωση των οικονομικών των Φ.Κ.Α. και, συνεπώς, στην διατήρηση του σημαντικού κύκλου εργασιών των δραστηριοποιούμενων στον σχετικό χώρο επιχειρήσεων, για τις οποίες εξακολουθεί να ισχύει η έκπτωση του ποσού επιστροφής από το φορολογητέο εισόδημα ως παραγωγικής δαπάνης, κατά το άρθρ. 12 παρ. 2 του ν. 4052/2012). Περαιτέρω, όπως έχει ήδη κριθεί (ΣτΕ 1576/2023), η μεταβολή του χρονικού σημείου εφαρμογής της τιμής του ποσοστού επιστροφής (0,25) για τα φαρμακευτικά ιδιοσκευάσματα, τα οποία εντάσσονται στον θετικό κατάλογο συνταγογραφούμενων φαρμάκων, που θεσπίσθηκε με τη διάταξη του άρθρου 42 του ν. 4489/2017, ουδεμία συνταγματική διάταξη ή αρχή παραβιάζει, εφόσον, πάντως, διατηρείται η δυνατότητα του ΚΑΚ να ζητήσει την απένταξη του συγκεκριμένου φαρμακευτικού ιδιοσκευάσματος από τον ανωτέρω θετικό κατάλογο. Το ειδικότερο, εξ άλλου, παράπονο των αιτουσών για τεκμαρτό υπολογισμό του ποσού επιστροφής, επί του 80% των πωλήσεων φαρμάκων που πραγματοποίησε η πρώτη από αυτές κατά το ένδικο χρονικό διάστημα, ερείδεται επί εσφαλμένης προϋποθέσεως. Διότι - πέραν του ότι κατά τον κρίσιμο χρόνο δεν ίσχυε ο προβλεφθείς με το άρθρ. 22 του ν. 4052/2012 υπολογισμός της ποσότητας πωλήσεων βάσει σχέσεως δημόσιας προς ιδιωτική φαρμακευτική δαπάνη σε ποσοστά 80% προς 20% - στο ΔΒ4Ζ/Γ23/194/οικ. 33363/29.12.2022 έγγραφο απόψεων του Ε.Ο.Π.Υ.Y. ρητώς αναφέρεται ότι ο υπολογισμός του όγκου πωλήσεων, επί των οποίων επεβλήθη με την προσβαλλομένη η ένδικη επιστροφή, βασίσθηκε στις πραγματικές πωλήσεις κάθε προϊόντος στην τιμή ex factory, με βάση τα στοιχεία που αντλήθηκαν από το Σύστημα Ηλεκτρονικής Συνταγογράφησης (Σ.Η.Σ.) και τη σάρωση συνταγών φαρμακείων στην Κεντρική Μονάδα Επεξεργασίας Συνταγών (Κ.Μ.Ε.Σ.) οι οποίες αποζημιώθηκαν από τον Ε.Ο.Π.Υ.Y. το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, καθώς και από το άθροισμα των τιμολογίων των φαρμακευτικών εταιρειών για τις πωλήσεις τους προς τα φαρμακεία του Ε.Ο.Π.Υ.Y.. Περαιτέρω, ο ανωτέρω λόγος ακυρώσεως είναι απορριπτέος και κατά το μέρος που με αυτόν προβάλλεται ότι η ένδικη υποχρέωση “επιστροφής” αντίκειται στα άρθρα 21 παρ. 3 και 22 παρ. 5 του Συντ. λόγω των επαπειλούμενων ελλείψεων φαρμάκων στην αγορά συνεπεία διακινδύνευσης της βιωσιμότητας των φαρμακευτικών επιχειρήσεων. Τούτο διότι, ανεξαρτήτως του κατά πόσον το σχετικό ζήτημα σχετίζεται με την προσβολή του δικαιώματος οικονομικής ελευθερίας που επικαλούνται οι αιτούσες (ΣτΕ 1575-77/2023, 1376/2021 κ.ά.), το ένδικο μέτρο αποβλέπει στον εξορθολογισμό της φαρμακευτικής δαπάνης και τη βελτίωση των οικονομικών των Φ.Κ.Α., εντεύθεν δε, στην προστασία των ασφαλισμένων και, επομένως, και της δημόσιας υγείας (πρβλ. ΣτΕ 870/2019, 1529/2021, ΣτΕ 1046-47/2023, 2438/2022 κ.ά., όπως και ΣτΕ 2156/2018 σκ. 9).

[...]

Δέχεται εν μέρει την αίτηση.

ΣτΕ (Α') 1854/2024

6. Επειδή, εξάλλου, το Σύνταγμα ορίζει στο άρθρο 2 παρ. 1 ότι «Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας», στο άρθρο 4 παρ. 1 ότι «Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου», στο άρθρο 22 παρ. 5 ότι «Το Κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει», στο δε άρθρο 25 ότι «Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους ... Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει ... να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας ...» (παρ. 1). Από τις ανωτέρω διατάξεις συνάγονται τα εξής: ο τρόπος υπολογισμού των συντάξεων των ασφαλισμένων και ο καθορισμός των αποδοχών που λαμβάνονται κάθε φορά υπόψη για τον υπολογισμό αυτόν επαφίεται κάθε φορά στον νομοθέτη και στην κατ' εξουσιοδότηση αυτού κανονιστικώς δρώσα Διοίκηση. Κατά τη ρύθμιση δε των θεμάτων αυτών, οι ασφαλιστικές παροχές δεν απαιτείται να βρίσκονται σε σχέση ευθείας ανταποδοτικότητας προς τις εισφορές που έχουν καταβληθεί (βλ. Σ.τ.Ε. 3487/2008 Ολομ., 1010/2019 7μ., 2126/2019, 182/2023 Ολομ.). Εξάλλου, οι συνταγματικές αρχές της ισότητας και της αναλογικότητας, έκφανση της οποίας είναι και η αρχή της ανταποδοτικότητας, επιβάλλουν μεν την ύπαρξη μιας στοιχειώδους αναλογίας μεταξύ των καταβληθεισών από τον ασφαλισμένο εισφορών βάσει των συνολικών αποδοχών του και των καταβαλλομένων σ' αυτόν παροχών (βλ. Σ.τ.Ε. 1891/2019 Ολομ., 182/2023 Ολομ.), δεν απαιτείται όμως η χορηγούμενη από τον ασφαλιστικό φορέα παροχή να αντιστοιχεί ευθέως σε καταβληθείσες εισφορές του ασφαλισμένου (βλ. Σ.τ.Ε. 2287-90/2015 Ολομ., 660/2016 7μ., 1889-91/2019 Ολομ., 1254/2021 7μ., 182/2023 Ολομ.), ούτε επιβάλλεται ο καθορισμός του ύψους των ασφαλιστικών εισφορών και των ασφαλιστικών παροχών επί της ίδιας βάσης (βλ. Σ.τ.Ε. 2183/1980 Ολομ., 3496/2000, 452/2002, 1219/2010, 746/2011, 182/2023 Ολομ.). Περαιτέρω, υπό το κρατούν στην Ελλάδα σύστημα κοινωνικής ασφάλισης σε περισσότερους του ενός ασφαλιστικούς φορείς, η παραβίαση της συνταγματικής αρχής της ισότητας κατά τη ρύθμιση των ασφαλιστικών παροχών προϋποθέτει άνιση μεταχείριση ομοειδών κατηγοριών ασφαλισμένων μέσα στον ίδιο ασφαλιστικό οργανισμό. Προκειμένου, αντίθετα, για ασφαλισμένους σε διαφορετικούς ασφαλιστικούς φορείς, η τήρηση της αρχής της ισότητας κρίνεται μόνον ως προς την εξασφάλιση ελάχιστου καθεστώτος ισοδύναμης προστασίας (βλ. Σ.τ.Ε. 1077/2003 7μ., 3294/2011 7μ., 3412-13/2013 7μ., 3693/2015). Ειδικότερα δε, οι ασφαλισμένοι που συνταξιοδοτούνται κατ' εφαρμογή των διατάξεων περί διαδοχικής ασφάλισης, δεν τελούν κάτω από τις ίδιες συνθήκες με τους συνταξιοδοτούμενους από έναν και μόνον ασφαλιστικό οργανισμό (βλ. Σ.τ.Ε. 2163/2006, 1532/2011).

[...]

Απορρίπτει την αίτηση.

ΣτΕ (Α') 1654/2024

6. Επειδή, εν προκειμένω, από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση και τα λοιπά, παραδεκτώς λαμβανόμενα υπόψη κατ' αναίρεση, διαδικαστικά έγγραφα της δίκης, προκύπτουν τα ακόλουθα: Ο αναιρεσείων, πρώην υπάλληλος της Εμπορικής Τραπέζης, από την οποία αποχώρησε στις 15.6.2009, έλαβε από την ημερομηνία αυτή, με σχετική απόφαση του Προέδρου του Ε.Τ.Α.Τ., σύνταξη προσυνταξιοδοτικού καθεστώτος, το ύψος της οποίας υπολογίσθηκε στο ποσό των 2.888,59 ευρώ, πλέον 69,67 ευρώ για επίδομα παιδικής μέριμνας, και συνολικά στο ποσό των 2.958,26 ευρώ. Ακολούθως, μετά την έναρξη της δημοσιονομικής κρίσεως, η σύνταξη του αναιρεσειόντος μειώθηκε, κατ' εφαρμογή των διατάξεων των νόμων 3986/2011 (Α' 152), 4024/2011 (Α' 226) και 4051/2012 (Α' 40). Για τον λόγο αυτόν υπέβαλε στο Ταμείο την Φ.ΕΤΑΤ/7333/15/20.12.2012 αίτηση, με την οποία ισχυρίσθηκε ότι οι διατάξεις αυτές, βάσει των οποίων είχαν επέλθει διαδοχικές μειώσεις στα ποσά της συντάξεως που λάμβανε από το Ε.Τ.Α.Τ., ήταν αντίθετες προς τα άρθρα 2 παρ. 1, 4 και 17 του Συντάγματος, την αρχή της αναλογικότητας και το Πρώτο Πρόσθετο Πρωτόκολλο της Ε.Σ.Δ.Α. Επίσης, με την ίδια αίτηση υποστήριξε ότι ήταν μη νόμιμη και αντίθετη προς τις ανωτέρω συνταγματικές διατάξεις και αρχές η προβλεπόμενη στον ν. 4093/2012 (Α' 222) περικοπή των επιδομάτων εορτών και αδειάς. Ενόψει των ανωτέρω, ο αναιρεσείων ζήτησε να του καταβληθούν νομιμοτόκως όλα τα ποσά που περικόπηκαν από τη σύνταξή του κατ' εφαρμογή των διατάξεων των νόμων 3986/2011, 4024/2011 και 4051/2012, καθώς επίσης να απόσχει το Ταμείο από περαιτέρω περικοπές, είτε από τις προβλεπόμενες στις διατάξεις των νόμων 3986/2011, 4024/2011, 4051/2012 και 4093/2012 είτε από άλλες που ήθελε ισχύσουν στο μέλλον. Κατά της τεκμαιρόμενης σιωπηρής απορρίψεως της αιτήσεώς του λόγω άπρακτης παρελεύσεως τριμήνου από την υποβολή της ο αναιρεσείων άσκησε ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών προσφυγή ζητώντας την ακύρωσή της, ώστε, αφενός να του καταβάλλεται το ποσό της συντάξεως χωρίς τις προβλεπόμενες στους νόμους 3986/2011, 4024/2011 και 4051/2012 περικοπές, αφετέρου να του αποδοθούν τα ποσά που παρανόμως είχαν παρακρατηθεί από τη σύνταξή του βάσει των διατάξεων των ίδιων ως άνω νόμων. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο έκρινε ότι οι μειώσεις που είχαν επιβληθεί στη σύνταξη του αναιρεσειόντος κατ' εφαρμογή των νόμων 3986/2011 και 4024/2011 δεν ήταν αντίθετες προς το Σύνταγμα, την Ε.Σ.Δ.Α. και τον Ευρωπαϊκό Χάρτη Κοινωνικών Δικαιωμάτων, όπως είχε προβάλει με την προσφυγή του. Ακολούθως, όμως, το πρωτοβάθμιο δικαστήριο έκρινε, επικαλούμενο τις 2287-2288/2015 αποφάσεις της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, ότι οι συντάξεις που ελάμβανε ο αναιρεσείων από το Ε.Τ.Α.Τ., μη νομίμως είχαν περικοπεί κατ' εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 6 του ν. 4051/2012, οι οποίες είναι αντίθετες προς τα άρθρα 4 παρ. 1 και 5, 22 παρ. 5 και 25 παρ. 1 του Συντάγματος και το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α. Περαιτέρω, το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, αφού έλαβε υπόψη ότι η προσφυγή του αναιρεσειόντος ασκήθηκε στις 26.5.2013, δηλαδή σε χρόνο προγενέστερο της δημοσίευσής των 2287-2288/2015 αποφάσεων της Ολομελείας του Δικαστηρίου (10.6.2015), με αποτέλεσμα η διαγνωσθείσα

αντισυνταγματικότητα να έχει αναδρομικό αποτέλεσμα, έκρινε ότι έπρεπε να ακυρωθεί ως μη νόμιμη η τεκμαιρόμενη σιωπηρή απόρριψη από το Ε.Τ.Α.Τ. της αιτήσεώς του «περί επιστροφής των ποσών που είχαν παρακρατηθεί από τη σύνταξή του, κατ' εφαρμογή των ανωτέρω, ... αντισυνταγματικών, διατάξεων του ν. 4051/2012 και της μη περαιτέρω παρακράτησης των εν λόγω κρατήσεων». Ακολούθως, με την απόφαση του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου έγινε εν μέρει δεκτή η προσφυγή του αναιρεσείοντος και ακυρώθηκε η τεκμαιρόμενη σιωπηρή απόρριψη από το Ε.Τ.Α.Τ. της από 20.12.2012 αιτήσεώς του, «κατά το κεφάλαιο αυτής που αφορά στις περικοπές της σύνταξής του (προσυνταξιοδοτικής παροχής) βάσει των διατάξεων του ν. 4051/2012». Κατά της αποφάσεως του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, κατά το μέρος αυτής με το οποίο απορρίφθηκε η προσφυγή του αναιρεσείοντος, δηλαδή όσον αφορά τις περικοπές της συντάξεώς του κατ' εφαρμογή των διατάξεων των νόμων 3986/2011 και 4024/2011, αυτός άσκησε έφεση ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών. Εξάλλου, με το κατατεθέν στις 7.2.2020, πριν από τη συζήτηση της υποθέσεως ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου της ουσίας, υπόμνημά του, καθώς και με το «συμπληρωματικό» τοιούτο, που κατατέθηκε, στις 11.2.2020, μετά τη συζήτηση της υποθέσεως στο ακροατήριο, ο αναιρεσείων ισχυρίσθηκε ότι έπρεπε να γίνει δεκτή η έφεσή του και να υποχρεωθεί ο Ε.Φ.Κ.Α. να του καταβάλει «ακέραη την παροχή που [είχε] θεμελιώσει σύμφωνα με τις καταστατικές διατάξεις του πρ. ΤΕΑΠΕΤΕ, ακυρουμένης της τεκμαιρόμενης άρνησής του και κατά το μέρος που δεν [του] καταβάλλει τα ποσά που παρακρατά, επικαλούμενο και εφαρμόζοντας εσφαλμένα στην ένδικη περίπτωση και τις διατάξεις των ν. 3986/2011, 4024/2011, 4093/2012». Το δικάσαν διοικητικό εφετείο, με την ήδη αναιρεσιβαλλόμενη απόφασή του, επικαλούμενο στη μείζονα σκέψη του τις 2287-2288/2015 αποφάσεις της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι οι διατάξεις των νόμων 3986/2011 και 4024/2011 τέθηκαν σε ισχύ για την εξυπηρέτηση σοβαρών λόγων δημοσίου συμφέροντος, διότι, ενόψει των εξαιρετικά δυσμενών δημοσιονομικών συνθηκών, το Κράτος δεν μπορούσε να διασφαλίσει τη βιωσιμότητα των ασφαλιστικών φορέων με άλλα μέσα και ήταν επιβεβλημένη συνταγματικώς, στο πλαίσιο της κατοχυρωμένης από το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης, η επέμβαση του νομοθέτη, προκειμένου να εξακολουθήσει να λειτουργεί το ασφαλιστικό σύστημα χάριν τόσο των ήδη συνταξιούχων όσο και των ασφαλισμένων και μελλοντικών συνταξιούχων. Με τις σκέψεις αυτές, το δικάσαν δικαστήριο έκρινε ότι οι σχετικές διατάξεις των νόμων 3986/2011 και 4024/2011 δεν αντίκεινται 1) στα άρθρα 2 παρ.1, 4 παρ. 5, 22 παρ. 5 και 17 του Συντάγματος, 2) στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ και 3) στις διατάξεις των άρθρων 12 και 31 του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη και, ακολούθως, επικύρωσε την όμοιου περιεχομένου κρίση του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου και απέρριψε ως αβάσιμα όσα αντίθετα προέβαλε ο αναιρεσείων με την έφεσή του.

[...]

Απορρίπτει την αίτηση.

ΣτΕ (Α') 1368-9/2024

19. Επειδή, με τις 2197-2201/2010 αποφάσεις της Ολομελείας του Συμβουλίου της Επικρατείας κρίθηκε ότι η υποχρεωτική υπαγωγή του προσωπικού των ως άνω πιστωτικών ιδρυμάτων στο Ε.Τ.Α.Τ. και η αναγκαστική διαχείριση των αλληλοβοηθητικών ταμείων των εν λόγω πιστωτικών ιδρυμάτων από το τελευταίο δεν αντίκειται στο Σύνταγμα ή σε άλλες υπερνομοθετικής ισχύος διατάξεις. Ειδικότερα, με την 2197/2010 απόφαση της Ολομελείας του Δικαστηρίου κρίθηκε, μεταξύ άλλων, ότι με τις διατάξεις του ν. 3371/2005, ο νομοθέτης, σύμφωνα με την οικεία εισηγητική έκθεση, απέβλεψε στην επέκταση του δημόσιου, καθολικού και υποχρεωτικού χαρακτήρα της κοινωνικής ασφάλισης του προσωπικού των πιστωτικών ιδρυμάτων, σύμφωνα με τις επιταγές του άρθρου 22 παρ. 5 του Συντάγματος και της συνταγματικής αρχής της ισότητας, ούτως ώστε η επιβαλλόμενη από το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος κρατική μέριμνα για την κοινωνική ασφάλιση των τραπεζοϋπαλλήλων να μην υπολείπεται της κρατικής μέριμνας για την κοινωνική ασφάλιση των λοιπών εργαζομένων. Τη νομοθετική αυτή παρέμβαση υπαγόρευσε, κατά την εισηγητική έκθεση, η ανάγκη άρσης της παθογένειας του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης των τραπεζοϋπαλλήλων, χαρακτηριστικότερη δε έκφραση της παθογένειας αυτής ήταν ο κατακερματισμός του σε πολλούς φορείς, καθένας από τους οποίους διεπόταν από δικό του καθεστώς, η αποκατάσταση της ίσης μεταχείρισης και κοινωνικής αλληλεγγύης των τραπεζοϋπαλλήλων και μεταξύ αυτών και μεταξύ των υπολοίπων μισθωτών, ο σεβασμός κεκτημένων δικαιωμάτων κοινωνικής ασφάλισης και η εγκαθίδρυση όρων ισοτιμίας μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων και αποφυγής του μεταξύ αυτών αθέμιτου ανταγωνισμού. Εξάλλου, κατά την ίδια εισηγητική έκθεση, ο λόγος ασφαλισμένων και συνταξιούχων των τραπεζών επιδεινώνεται σε βάρος των ασφαλισμένων λόγω του περιορισμού των προσλήψεων που επέβαλαν, εν τοις πράγμασι, στα πιστωτικά ιδρύματα οι συνθήκες του διεθνούς εντόνου ανταγωνισμού. Η επιδείνωση αυτή, στο πλαίσιο του διανεμητικού συστήματος ασφάλισης, το οποίο ισχύει σε όλα τα ταμεία ασφάλισης του προσωπικού των πιστωτικών ιδρυμάτων της Χώρας, θέτει σε κίνδυνο τη βιωσιμότητα των ταμείων αυτών. Ο μόνος δε τρόπος αντιμετώπισης του προβλήματος αυτού είναι η συμμετοχή των τραπεζοϋπαλλήλων σε ευρύτερες ομάδες ασφαλισμένων. Στην εισηγητική έκθεση του νόμου αναφέρεται ως περαιτέρω λόγος δημοσίου συμφέροντος, ο οποίος επέβαλε τις πιο πάνω ρυθμίσεις, ότι τα πιστωτικά ιδρύματα έχουν αναλάβει, σύμφωνα με τις συμφωνίες που έχουν συνάψει με το προσωπικό τους, να ασκούν συγχρόνως και κοινωνική πολιτική, καλύπτοντας τα ελλείμματα των αλληλοβοηθητικών ταμείων των τραπεζοϋπαλλήλων, στις περιπτώσεις δε αυτές, οι ρόλοι επιχειρηματία και φορέα κοινωνικής ασφάλισης συγχέονται. Τούτο δε, διότι οι συνταξιοδοτικές παροχές των ταμείων αυτών στηρίζονται, ως επί το πλείστον, σε προγράμματα προκαθορισμένων παροχών, δηλαδή έχουν ως βάση ασφαλιστικό σύστημα, σύμφωνα με το οποίο οι υποχρεώσεις του εργοδότη, εν προκειμένω των τραπεζών, δεν περιορίζονται στην καταβολή της συμπεφωνημένης εργοδοτικής εισφοράς, όπως ισχύει στα προγράμματα προκαθορισμένων εισφορών, αλλ' εκτείνονται και στην κάλυψη οποιουδήποτε ελλείμματος, προκειμένου οι

εργαζόμενοι να λαμβάνουν τις συμφωνηθείσες ασφαλιστικές παροχές. Εξάλλου, κατά την εισηγητική έκθεση, η ρύθμιση των ανωτέρω παραγράφων 6 και 7 του άρθρου 62 αποβλέπει στην εξασφάλιση των δικαιωμάτων των ασφαλισμένων και των συνταξιούχων κατά την διάρκεια των δικαστικών αγώνων για την λύση ή μη των συμφωνιών εργοδοτών και εργαζομένων και την κατάργηση των επικουρικών ταμείων. Σύμφωνα με το άρθρο 1 του ν. 2992/2002, ο οποίος εκδόθηκε σε συμμόρφωση προς τον 1606/2002 Κανονισμό του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της 19.7.2002 «Για την Εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων» (Ε.Ε.Ε.Λ 243/1) και τον Κανονισμό 1725/2003 της Επιτροπής της 19.9.2003 «Για την υιοθέτηση ορισμένων Διεθνών Λογιστικών Προτύπων σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΚ) 1606/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (Ε.Ε.Ε.Λ 261/1) των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (ΔΛΠ) του Οργανισμού Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, οι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο επιχειρήσεις, όπως είναι και οι τράπεζες, υποχρεούνται από το έτος 2005 να εφαρμόζουν τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα και ιδίως το Λογιστικό Πρότυπο 19, το οποίο επιβάλλει την ακριβή λογιστική αποτύπωση όλων των παροχών του εργοδότη προς το προσωπικό του (ημερομίσθια, μισθούς, εισφορές κοινωνικών ασφαλίσεων, μελλοντικά προγράμματα παροχών μετά την απασχόληση) και, τοιουτοτρόπως, τα πιστωτικά ιδρύματα που, με βάση ιδιωτικές συμφωνίες, καλύπτουν τα ελλείμματα των ταμείων επικουρικής ασφάλισης του προσωπικού τους, υποχρεώνονται να καταγράφουν τις υποχρεώσεις τους αυτές ως υποχρεώσεις προς οποιαδήποτε ιδιωτική ασφάλιση, τούτο δε έχει ως ενδεχόμενο να εμφανίζουν μεγαλύτερο παθητικό και χαμηλότερους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας. Με τον τρόπο αυτό, οι υποχρεώσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων που ασφαλίζουν το προσωπικό τους στο Ε.Τ.Ε.Α.Μ. αντιμετωπίζονται ως υποχρεώσεις του κοινωνικού συνόλου, στις περιπτώσεις, όμως, των πιστωτικών ιδρυμάτων που καλύπτουν αυτά τα ίδια τα ελλείμματα των επικουρικών ταμείων του προσωπικού τους, οι ίδιες υποχρεώσεις χρεώνονται στον εργοδότη - πιστωτικό ίδρυμα. Περαιτέρω, με την προαναφερθείσα απόφαση του Δικαστηρίου κρίθηκε ότι για τον σκοπό της επέκτασης του δημόσιου, καθολικού και υποχρεωτικού χαρακτήρα της κοινωνικής ασφάλισης στο προσωπικό των τραπεζικών ιδρυμάτων, ο νομοθέτης επέλεξε το προεκτεθέν οργανωτικό σχήμα του νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου, το οποίο ήταν ελεύθερος να επιλέξει και, συνεπώς, δεν προκύπτει ότι η υποχρεωτική επικουρική κοινωνική ασφάλιση που καθιερώθηκε με τις ανωτέρω διατάξεις του ν. 3371/2005 για τους τραπεζοϋπαλλήλους προσκρούει στο άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, κατά το οποίο είναι αδιάφορο αν η υπαγωγή των πιο πάνω εργαζομένων στο Ε.Τ.Α.Τ. μπορεί να είναι και προσωρινή, να διαρκεί, δηλαδή, όσο διαρκούν οι προδιαληφθείσες δικαστικές διενέξεις (παρ. 6 του άρθρου 62 του ν. 3371/2005) ή οριστική (βλ. και ΣτΕ 3689/2015 επταμ.), επίσης δε, είναι αδιάφορο αν οι τραπεζοϋπάλληλοι ασφαλίζονται και σε δεύτερο ασφαλιστικό οργανισμό, στηριζόμενο στην ιδιωτική βούληση, διότι τέτοιοι οργανισμοί ναι μεν δεν έχουν ως έρεισμα το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, δεν απαγορεύεται όμως από τη συνταγματική αυτή διάταξη η ύπαρξή τους. Επίσης, κρίθηκε ότι η οριστική ένταξη των τραπεζοϋπαλλήλων στο

σύστημα της υποχρεωτικής επικουρικής κοινωνικής ασφάλισης του Ε.Τ.Α.Τ. και του Ε.Τ.Ε.Α.Μ. δεν προσκρούει στις διατάξεις των άρθρων 12 του Συντάγματος και 11 της Ε.Σ.Δ.Α. ούτε στις διατάξεις του άρθρου 23 παρ.1 του Συντάγματος ούτε προς τις συναφείς προς τούτο διατάξεις των άρθρων 3 παρ.1 και 8 παρ.2 της 87 Διεθνούς Σύμβασης «περί συνδικαλιστικής ελευθερίας και προστασίας του συνδικαλιστικού δικαιώματος», εφόσον τα αλληλοβοηθητικά ταμεία δεν καταργούνται ούτε αφαιρούνται τα περιουσιακά τους στοιχεία, ενώ εξάλλου οι ασφαλισμένοι δεν θα στερηθούν τις συνταξιοδοτικές παροχές, εφόσον θα συνεχίσουν να τη λαμβάνουν από το Ε.Τ.Α.Τ.

[...]

27. Επειδή, το Σύνταγμα ορίζει στο άρθρο 4 ότι: «1. Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου [...] 5. Οι Έλληνες πολίτες συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στα δημόσια βάρη, ανάλογα με τις δυνάμεις τους», στο άρθρο 22 παρ. 5 ότι: «Το κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει», στο δε άρθρο 25 ότι «1.Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους [...] Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει [...] να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας. 2 [...] 4. Το Κράτος δικαιούται να αξιώνει από όλους τους πολίτες την εκπλήρωση του χρέους της κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης». Από τις ανωτέρω διατάξεις συνάγεται ότι το Σύνταγμα, με το άρθρο 22 παρ. 5, κατοχυρώνει τον θεσμό της κοινωνικής ασφάλισης των εργαζομένων και ανάγει τη μέριμνα για την προαγωγή του σε σκοπό του Κράτους, με γνώμονα την κάλυψη ολόκληρου του εργαζόμενου πληθυσμού της χώρας και την προστασία του ασφαλιστικού κεφαλαίου. Ανέθεσε δε την εξειδίκευσή της, ανάλογα με τις περιστάσεις, στον κοινό νομοθέτη, ο οποίος κατά την επιδίωξη του σκοπού αυτού έχει ευρεία εξουσία για τη ρύθμιση των σχετικών θεμάτων, υποκείμενος μόνο σε περιορισμούς που επιβάλλονται από άλλες συνταγματικές διατάξεις (ΣτΕ 1285-1286/2012 Ολομ., 2197/2010 Ολομ., 1010/2019 επταμ. κ.ά.). Εξάλλου, η μόνη δέσμευση που επέβαλε ο συντακτικός νομοθέτης σχετικά με τη μορφή του ασφαλιστικού φορέα εκεί όπου ο νόμος καθιερώνει την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση (κύρια ή επικουρική) και θεσπίζει την υποχρεωτική καταβολή ασφαλιστικής εισφοράς είναι η παροχή της κοινωνικής ασφάλισης είτε από μόνο το Κράτος είτε από νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (ΑΕΔ 87/1997, ΣτΕ 1889-1891/2019 Ολομ., 2287/2015 Ολομ., 2692/1993 Ολομ., 5024/1987 Ολομ. κ.ά.). Κατ' εφαρμογή δε του άρθρου 22 παρ. 5 του Συντάγματος, ο νομοθέτης δύναται να δημιουργεί ασφαλιστικούς φορείς, υπάγοντας υποχρεωτικώς σε αυτούς κατηγορίες εργαζομένων και συνταξιούχων, έστω και αν αυτοί καλύπτονται ασφαλιστικώς από ταμεία στηριζόμενα στην ιδιωτική βούληση και, μάλιστα, ανεξαρτήτως των συμφωνιών μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών, εφόσον ούτε διαλύονται τα ταμεία αυτά ούτε αφαιρείται η περιουσία τους (ΣτΕ 2197-2201/2010 Ολομ., 3689/2015 επταμ.). Περαιτέρω, ο τρόπος υπολογισμού των συντάξεων των ασφαλισμένων επαφίεται στον νομοθέτη και στην κατ' εξουσιοδότηση αυτού κανονιστικώς δρώσα

Διοίκηση, κατά τη ρύθμιση δε των θεμάτων αυτών οι ασφαλιστικές παροχές δεν απαιτείται να βρίσκονται σε σχέση ευθείας ανταποδοτικότητας προς τις εισφορές που έχουν καταβληθεί (ΣτΕ 545/2022 Ολομ., 3487/2008 Ολομ., 2126/2019, 600/2015, 619/2012, 4132/2011 επταμ. κ.ά.). Επίσης, ο κοινός νομοθέτης και η κατ' εξουσιοδότηση νόμου κανονιστικώς δρώσα Διοίκηση δεν κωλύονται από τις ανωτέρω συνταγματικές διατάξεις να μεταβάλλουν για το μέλλον το σύστημα συνταξιοδότησης κατηγοριών ασφαλισμένων, είτε με τη συνολική αναμόρφωση ή τη θέσπιση ενός νέου συστήματος συνταξιοδότησης (βλ. ΣτΕ 545/2022 Ολομ., 1890/2019 Ολομ.) είτε με τη θέσπιση επιμέρους τροποποιήσεων, ιδίως σε σχέση με το ύψος των ασφαλιστικών παροχών ή τον τρόπο υπολογισμού των συντάξεων (βλ. ΣτΕ 545/2022 Ολομ., 3487/2008 Ολομ., πρβ. ΣτΕ 835/2020, 2126/2019, 2429/2018 επταμ., 3281/2017 επταμ., 1709/2017 επταμ., 734/2016 Ολομ. κ.ά.). Εξάλλου, σε περιπτώσεις εξαιρετικά δυσμενών δημοσιονομικών συνθηκών ο νομοθέτης μπορεί, κατ' αρχήν, να θεσπίζει μέτρα περιστολής των δημοσίων δαπανών για τον περιορισμό του δημοσίου ελλείμματος, συνιστάμενα, μεταξύ άλλων, σε μείωση ή περικοπή των συνταξιοδοτικών παροχών. Η επέμβαση αυτή είναι δυνατόν να καταλαμβάνει τόσο τους μελλοντικούς συνταξιούχους με τη θέσπιση νέου τρόπου υπολογισμού των συντάξεων που θα απονεμηθούν σε αυτούς στο μέλλον όσο και τους ήδη συνταξιούχους, προβλέποντας στο πλαίσιο της αρχής της διαγενεακής αλληλεγγύης τον επανυπολογισμό των καταβαλλομένων σε αυτούς συντάξεων (βλ. ΣτΕ 1890-1891/2019 Ολομ., 2287/2015 Ολομ. κ.ά.). Και στις εξαιρετικές όμως αυτές περιπτώσεις η δυνατότητα του νομοθέτη να περικόπτει τις ασφαλιστικές παροχές δεν είναι απεριόριστη, αλλά οριοθετείται από τις ανωτέρω αρχές της ισότητας και της κοινωνικής αλληλεγγύης (άρθρο 25 παρ. 4 του Συντάγματος) και από την αρχή της αναλογικότητας (άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος), η οποία προϋποθέτει στάθμιση από τον ίδιο τον νομοθέτη, αφενός, του υπηρετούμενου από τα θεσπιζόμενα μέτρα σκοπού και, αφετέρου, των επιπτώσεων από την επέμβασή του στα δικαιώματα και τις νόμιμες προσδοκίες των συνταξιούχων και, γενικότερα, των θιγομένων από τη μεταβολή του νομοθετικού καθεστώτος (βλ. ΣτΕ 1890-1891/2019 Ολομ. 2287/2015 Ολομ. κ.ά.).

[...]

28. Επειδή, όπως έχει κριθεί (ΣτΕ 1891/2019 Ολομ.), με το σύστημα ρυθμίσεων του ν. 4387/2016 επιχειρείται μείζων μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης στο πλαίσιο των δεσμεύσεων που ανέλαβε η Ελληνική Κυβέρνηση με την υπογραφή της συμφωνίας χρηματοδότησης του Ελληνικού Κράτους από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (άρθρο 3Γ του ν. 4336/2015) προς αποκατάσταση της δημοσιονομικής ισορροπίας της χώρας και ειδικότερα προς αντιμετώπιση της αδυναμίας περιορισμού των συσσωρευμένων υψηλών ελλειμμάτων των ασφαλιστικών ταμείων. Η μεταρρύθμιση συνίσταται στη λήψη μέτρων για την, σύμφωνα με την επιταγή του άρθρου 22 παρ. 5 του Συντάγματος, διασφάλιση της βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος, η οποία απειλείται εξαιτίας της ανάγκης συνεχούς κάλυψης από τον κρατικό προϋπολογισμό των διαρκώς παραγόμενων ελλειμμάτων των

ασφαλιστικών φορέων, με όλες τις εντεύθεν δυσμενείς επιπτώσεις στην ισόρροπη κατανομή των περιορισμένων - λόγω της διόγκωσης του δημοσίου χρέους - κρατικών πόρων και στην προσπάθεια ανάκαμψης της εθνικής οικονομίας. Ειδικότερα, με τη θέσπιση του νέου ασφαλιστικού συστήματος του ν. 4387/2016, το οποίο αποτελεί πυλώνα του νέου εθνικού συστήματος κοινωνικής ασφάλειας που καθιερώνεται με το άρθρο 1 του νόμου αυτού, ο νομοθέτης αποβλέπει αφενός μεν στον περιορισμό της καταβαλλόμενης από το κράτος συνταξιοδοτικής δαπάνης (ανερχομένης σε ποσοστό άνω του 9% του ΑΕΠ, το οποίο υπερβαίνει το 35% των ετησίως εισπραττομένων φορολογικών εσόδων σύμφωνα με το οικ. 20263/121/4.5.2016 ενημερωτικό σημείωμα της Προϊσταμένης της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, σελ. 16,17) και την, μέσω αυτού, προοδευτική αποκατάσταση της ισορροπίας του κρατικού προϋπολογισμού (αποδέσμευση πόρων προς πραγματοποίηση και των λοιπών κρατικών σκοπών και δημιουργία αναπτυξιακών προϋποθέσεων προς αντιμετώπιση της κρίσης) και αφετέρου στη δίκαιη κατανομή των πεπερασμένων κρατικών πόρων με σκοπό την άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων και την εξασφάλιση επαρκούς σύνταξης. Οι σκοποί αυτοί, οι οποίοι συνιστούν σοβαρούς λόγους δημοσίου συμφέροντος και ανάγονται σε ανέλεγκτες δικαστικά πολιτικές εκτιμήσεις και επιλογές, επιτυγχάνονται, κατά την κρίση του νομοθέτη, μέσω των διατάξεων που συνθέτουν τον πυρήνα της ασφαλιστικής μεταρρύθμισης, ο οποίος συνίσταται στην εγκατάλειψη του μέχρι σήμερα κρατούντος στην Ελλάδα συστήματος κοινωνικής ασφάλισης σε περισσότερους του ενός φορείς, για τους οποίους ίσχυαν διαφορετικές προϋποθέσεις υπαγωγής στην ασφάλιση και θεμελίωσης συνταξιοδοτικού δικαιώματος, και στην υιοθέτηση ενιαίων κανόνων για όλους τους ασφαλισμένους και τους συνταξιούχους. Οι ενιαίοι αυτοί κανόνες που εφαρμόζονται για όλους, παλαιούς και νέους συνταξιούχους, εργαζόμενους στον ιδιωτικό και τον δημόσιο τομέα, μισθωτούς και αυτοαπασχολούμενους, αφορούν σε ζητήματα τόσο οργανωτικά, με κυριότερο τη δημιουργία ενός φορέα κύριας κοινωνικής ασφάλισης για όλους τους ασφαλισμένους (Ε.Φ.Κ.Α.), στον οποίο εντάσσονται όλοι οι υφιστάμενοι αντίστοιχοι φορείς κοινωνικής ασφάλισης, όσο και ουσιαστικά, με κυριότερο τον ενιαίο τρόπο υπολογισμού των εισφορών και των παροχών, μέσω της θέσπισης του ανταποδοτικού μέρους της σύνταξης, το οποίο είναι ανεξάρτητο από την εθνική σύνταξη, αθροίζεται με αυτήν και συνδέεται με τις καταβληθείσες εισφορές. Με τις ανωτέρω διαρθρωτικές και τις λοιπές δημοσιονομικές ρυθμίσεις του ν. 4387/2016 ο νομοθέτης επιδιώκει τη διατήρηση σταθερής, έως το έτος 2060, της συνολικής συνταξιοδοτικής δαπάνης, σε εναρμόνιση με τον μακροπρόθεσμο κοινό ευρωπαϊκό στόχο της εξασφάλισης της βιωσιμότητας των εθνικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης, και, συγκεκριμένα, την παγίωσή της σε ποσοστό του ΑΕΠ του έτους 2009 και, περαιτέρω, τη δυνατότητα αύξησής της έως το έτος 2060 μόλις κατά 2,5% του ΑΕΠ του ίδιου έτους (άρθρο 14 παρ. 4 ν. 4387/2016). Όσον αφορά, ειδικότερα, τις συντάξεις, με τον ν. 4387/2016 μεταβλήθηκε εκ βάθρων το σύστημα υπολογισμού και αναπροσαρμογής των συντάξεων των ασφαλισμένων στο δημόσιο και τον

ιδιωτικό τομέα, μισθωτών και αυτοαπασχολούμενων, περιλαμβανομένων και όσων ελάμβαναν ήδη σύνταξη πριν από την έναρξη ισχύος του νέου νόμου. Σύμφωνα με το νέο σύστημα, η ασφαλιστική παροχή (κύρια σύνταξη) για όλους τους ασφαλισμένους του νέου φορέα, μισθωτούς και μη, προκύπτει από το άθροισμα εθνικής και ανταποδοτικής σύνταξης, η πρώτη των οποίων χρηματοδοτείται από τον κρατικό προϋπολογισμό και η δεύτερη, κατ' αρχήν, από τις ασφαλιστικές εισφορές. Ειδικότερα, η εθνική σύνταξη καθορίζεται, κατά την πρώτη εφαρμογή του νόμου, στο ποσό των 384 ευρώ υπό την προϋπόθεση της πραγματοποίησης χρόνου ασφάλισης τουλάχιστον 20 ετών (ή ακόμη και 15 ετών, οπότε παρέχεται μειούμενη κατά 2% για κάθε έτος ασφάλισης που υπολείπεται των 20 ετών) και καταβάλλεται χωρίς εισοδηματικά κριτήρια, για την καταβολή της δε απαιτείται η θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος. Η ανταποδοτική σύνταξη προκύπτει από τις συντάξιμες αποδοχές, τον χρόνο ασφάλισης και τα οριζόμενα στο νόμο κατ' έτος ποσοστά αναπλήρωσης, κοινά για κάθε κατηγορία ασφαλισμένων. Με τις ανωτέρω ρυθμίσεις, ο νομοθέτης, προκειμένου να επιτύχει, εν μέσω της παρατεινόμενης οικονομικής κρίσης και υπό συνθήκες έντονων δημοσιονομικών πιέσεων, τον στόχο της βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος - βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα - αλλά και να διασφαλίσει την ευχερή παρακολούθηση του στόχου αύξησης της συνταξιοδοτικής δαπάνης το πολύ κατά 2,5% του ΑΕΠ του έτους 2009 μέχρι το έτος 2060, προκρίνει, κατ' εφαρμογή των αρχών της διαγενεακής ισότητας και αλληλεγγύης, την άμεση εφαρμογή των νέων, ενιαίων κανόνων υπολογισμού των συντάξεων τόσο στους εξερχόμενους από την αγορά εργασίας μετά την έναρξη ισχύος του ν. 4387/2016 όσο και στους ήδη συνταξιούχους μέσω του επανυπολογισμού των συντάξεών τους.

[...]

32. Επειδή, με την υπό κρίση αίτηση προβάλλεται ότι κατά παράβαση της απορρέουσας από τα άρθρα 22 παρ. 5 του Συντάγματος, 70 παρ. 3 του Ευρωπαϊκού Κώδικα Κοινωνικής Ασφάλειας και 71 της 102 Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας, υποχρέωσης του Κράτους να μεριμνά για τη βιωσιμότητα του ασφαλιστικού συστήματος, οι συνταξιούχοι προσυνταξιοδοτικής παροχής του Ε.Τ.Α.Τ. υπήχθησαν με τις ανωτέρω διατάξεις του ν. 4387/2016 υποχρεωτικά στον Ε.Φ.Κ.Α. (γεγονός που είχε ως συνέπεια την επιβολή των περικοπών του άρθρου 73Α του ίδιου νόμου), χωρίς την εκπόνηση της αναγκαίας εκείνης αναλογιστικής μελέτης, προκειμένου να διερευνηθεί αν η ένταξη στον Ε.Φ.Κ.Α. εξασφαλίζει την προστασία του ασφαλιστικού κεφαλαίου και την οικονομική σταθερότητα του νέου ασφαλιστικού φορέα από την ενοποίηση βιώσιμων και μη βιώσιμων ασφαλιστικών οργανισμών, υπό την έννοια της διατήρησης του ίδιου επιπέδου προστασίας των συνταξιούχων του πρώην Τ.Ε.Α.Π.Ε.Τ.Ε. και του Ε.Τ.Α.Τ..

33. Επειδή, με την 1891/2019 απόφαση της Ολομελείας του Δικαστηρίου (βλ. ιδίως σκ. 25 αυτής) έγινε δεκτό ότι οι ρυθμίσεις του ν. 4387/2016 σχετικά με την ίδρυση του Ε.Φ.Κ.Α. συνοδεύθηκαν από την απαιτούμενη από το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος αναλογιστική μελέτη, καθώς και ότι το σχετικό κείμενο της Εθνικής Αναλογιστικής Αρχής υπό

τον τίτλο «Χρηματοοικονομική εξέλιξη του Συνταξιοδοτικού Συστήματος για το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, ΟΑΕΕ, ΟΓΑ και Δημόσιο (Προβολές 2015-2060)» αποτελεί ενδεδειγμένη μελέτη, η οποία εκπονήθηκε επικαίρως και κατά τη σύνταξή της ελήφθησαν υπόψη, ως εντασσόμενοι στον Ε.Φ.Κ.Α. φορείς, το Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ. (στην ασφάλιση του οποίου για κύρια σύνταξη υπάγονται αρχήθεν οι υπάλληλοι της πρώην Εμπορικής Τράπεζας), ο Ο.Α.Ε.Ε., ο Ο.Γ.Α. και το Δημόσιο, οι οποίοι, αντιστοιχούν (για την κύρια ασφάλιση) περίπου στο 93% των ασφαλισμένων, στο 95% των συντάξεων και στο 92% της συνταξιοδοτικής δαπάνης. Υπό τα δεδομένα αυτά, ο ανωτέρω λόγος ακύρωσης, καθ' ο μέρος με αυτόν προβάλλεται έλλειψη εκπόνησης εν γένει αναλογιστικής μελέτης κατά την ψήφιση του ν. 4387/2016, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος. Περαιτέρω, ο ίδιος λόγος, καθ' ο μέρος με αυτόν προβάλλεται ότι αντίκειται στην ως άνω συνταγματική επιταγή η παράλειψη εκτίμησης, κατά την εκπόνηση της προεκτεθείσας αναλογιστικής μελέτης, της επιβάρυνσης του Ε.Φ.Κ.Α. από την ένταξη σε αυτόν και των συνταξιούχων προσυνταξιοδοτικού καθεστώτος του Ε.Τ.Α.Τ., προβάλλεται αλυσιτελώς. Διότι η ένταξη του Ε.Τ.Α.Τ. στον Ε.Φ.Κ.Α. - η οποία, όπως προκύπτει και από τις προπαρασκευαστικές εργασίες του νόμου, αποφασίστηκε πράγματι μετά τη σύνταξη της ως άνω αναλογιστικής μελέτης - δεν είναι πάντως ικανή, κατά τα διδάγματα της κοινής πείρας, να κλονίσει τη βιωσιμότητα του Ε.Φ.Κ.Α., στον οποίο εντάχθηκε το σύνολο των ασφαλισμένων και των συνταξιούχων της Χώρας. Σε κάθε δε περίπτωση, η δεινή οικονομική κατάσταση του Ε.Τ.Α.Τ., όπως προκύπτει από τα στοιχεία που προσκομίσθηκαν από τη Διοίκηση στο Δικαστήριο και εκτέθηκαν ανωτέρω, κατέστησε αναγκαία την ένταξη της κατηγορίας αυτής δικαιούχων στον Ε.Φ.Κ.Α., προκειμένου ο νέος φορέας, με το σύνολο των εισφορών όλων των ασφαλισμένων, στο πλαίσιο του συστήματος προκαθορισμένων παροχών που τον διέπει, αλλά και το Ελληνικό Δημόσιο, μέσω της υποχρέωσης κάλυψης των ελλειμμάτων του Ε.Φ.Κ.Α. (βλ. άρθρο 1Α του ν. 4387/2016, προστεθέν με το άρθρο 20 του ν. 4670/2020) να εγγυηθούν την καταβολή στο διηνεκές των παροχών και αυτής της κατηγορίας δικαιούχων. Εξάλλου, δεν χρειαζόταν να προκύπτει από ειδική επιστημονική μελέτη η ανάγκη υπαγωγής των συνταξιούχων (και ασφαλισμένων) του Ε.Τ.Α.Τ. στον Ε.Φ.Κ.Α., εφόσον, κατά τα προεκτεθέντα, αδιαφόρως για ποίον λόγο, υπήρχε πάντως αδυναμία καταβολής των παροχών από το Ε.Τ.Α.Τ., η οποία δεν αμφισβητείται, δεδομένου ότι με τις επίμαχες ρυθμίσεις ο νομοθέτης απέβλεψε στην εξασφάλιση της καταβολής των παροχών αυτών (πρβ. ΣτΕ 431/2022 Ολομ. σκ. 31). Συνακόλουθα, αβασίμως προβάλλεται ότι η επίμαχη ρύθμιση αντίκειται στις διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 70 του Μέρους XII της Διεθνούς Συμβάσεως «περί του Ευρωπαϊκού Κώδικος Κοινωνικής Ασφάλειας», που είχε υπογραφεί στο Στρασβούργο στις 16.4.1964 και κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 1136/1981 (Α' 61), επιδιώκει δε την καθιέρωση ενός ελαχίστου ορίου κοινωνικής ασφάλειας υψηλότερου εκείνου που προβλέπει η 102 Διεθνής Σύμβαση Εργασίας. Και τούτο, διότι με τις διατάξεις του άρθρου 70 παρ. 3 του Ευρωπαϊκού Κώδικα Κοινωνικής Ασφάλειας απευθύνονται απλές κατευθυντήριες υποδείξεις προς τα συμβαλλόμενα κράτη να λάβουν όλα τα αναγκαία μέτρα προσαρμογής της εθνικής

	νομοθεσίας τους όσον αφορά την περιοδική εκπόνηση των οικονομικών και αναλογιστικών μελετών αναγκαίων για την εξασφάλιση της οικονομικής βιωσιμότητας των οργανισμών που παρέχουν κοινωνικοασφαλιστικές παροχές, περαιτέρω δε τα συμβαλλόμενα μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να υιοθετήσουν μέτρα για την εκπόνηση αντιστοίχου περιεχομένου μελετών πριν από την μεταβολή του ύψους των χορηγούμενων παροχών ή των ασφαλιστικών εισφορών και των λοιπών κοινωνικών πόρων μέσω των οποίων χρηματοδοτούνται τα συστήματα αυτά (ΣτΕ 660/2016 επταμ. σκ. 15). Για τον ίδιο λόγο, αβασίμως προβάλλεται ότι η επίμαχη ρύθμιση έρχεται σε αντίθεση προς το άρθρο 71 παρ. 3 της 102 Διεθνούς Σύμβασης «περί των ελαχίστων ορίων κοινωνικής ασφάλειας», που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 3251/1955 (Α' 140), ορίζει δε ότι: «[τ]ο Μέλος δέον όπως αναλαμβάνη την ευθύνην εις ό,τι γενικώς αφορά την χορήγησιν των παροχών των συμφώνως προς την παρούσαν σύμβασιν χορηγουμένων και λαμβάνη όλα τα αναγκαία μέτρα προς επίτευξιν του σκοπού τούτου. Οφείλει, εάν συντρέχει λόγος, να εξασφαλίζει κατά περιόδους τας αναγκαίας μελέτας και αναλογιστικούς υπολογισμούς τους αναφερόμενους εις το οικονομικόν ισοζύγιον, πάντως δε προ πάσης τροποποιήσεως ήτις ήθελεν επενεχθή εις παροχάς, το ύψος των ασφαλιστικών εισφορών ή των φόρων των προωρισμένων δια την κάλυψιν των περιών ο λόγος ασφαλιστικών κινδύνων» (βλ. ΣτΕ 1952/2018 επταμ. σκ. 16). [....] Απορρίπτει την αίτηση ως προς τον πρώτο αιτούντα... Κηρύσσει τη δίκη κατηργημένη καθ' ο μέρος η αίτηση ασκείται από τους λοιπούς αιτούντες
ΣτΕ (Α') 989/2024	11. Επειδή, με τις διατάξεις της περ. δ της παρ. 3 του άρθρου 28 του αν.ν. 1846/1951, όπως ίσχυαν μετά την αντικατάστασή τους με τους νόμους 3655/2008 και 3816/2010, ο νομοθέτης, ασκώντας την ευχέρεια που του παρέχεται από το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος και κατά παρέκκλιση των γενικών διατάξεων περί θεμελίωσης συνταξιοδοτικού δικαιώματος, διατήρησε το ευεργετικό για τις ασφαλισμένες του Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ. (μετέπειτα ε-Ε.Φ.Κ.Α.) ως μητέρες με ανήλικα παιδιά καθεστώς πρόωρης συνταξιοδότησης, το οποίο λειτουργούσε ως κίνητρο για την ένταξή τους στην αγορά εργασίας και ως επιβράβευση από κοινωνικοασφαλιστικής πλευράς του διπλού ρόλου της γυναίκας, η οποία συνδύαζε τη μητρότητα με την απασχόληση και, περαιτέρω, λαμβάνοντας υπόψη τις νεότερες συνθήκες που δημιουργήθηκαν, όπως τα επιπλέον κίνητρα που παρέχονται στις εργαζόμενες μητέρες (αναγνώριση ως συντάξιμου χρόνου του χρόνου κυοφορίας και λοχείας κ.ά.) και έχουν θεσπιστεί για την ενίσχυση του θεσμού της οικογένειας (καταβολή μειωμένων εισφορών για κάθε παιδί κ.ά.), εισήγαγε νέες συμπληρωματικές ρυθμίσεις (βλ. σχετικώς τις οικείες αιτιολογικές εκθέσεις των άρθρων 144 του ν. 3655/2008 και 13 του ν. 3816/2010). Ειδικότερα, με τις διατάξεις του άρθρου 144 παρ. 1 του ν. 3655/2008 ο νομοθέτης επανέλαβε τις μέχρι τότε ισχύουσες ευνοϊκές προϋποθέσεις για τη χορήγηση μειωμένης ή πλήρους σύνταξης λόγω γήρατος σε ασφαλισμένη του Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ.

(μετέπειτα e-Ε.Φ.Κ.Α.) ως μητέρα με ανήλικα παιδιά, δηλαδή τη συμπλήρωση ενός ελάχιστου ορίου ηλικίας (50ού ή 55ου έτους της ηλικίας, αντιστοίχως) και χρόνου ασφάλισης (5.500 ημέρες ασφάλισης ή 25 έτη ασφάλισης), καθώς και τη μη λήψη άλλης σύνταξης από το Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ., το Δημόσιο, Ν.Π.Δ.Δ. ή άλλο φορέα κοινωνικής ασφάλισης (εδάφια πρώτο και δεύτερο της περ. δ της παρ. 3 του άρθρου 28 του αν.ν. 1846/1951) και, επιπλέον, έδωσε τη δυνατότητα στην ασφαλισμένη μητέρα να συνταξιοδοτηθεί στο 55ο έτος της ηλικίας της, ακόμη και στην περίπτωση κατά την οποία η ανηλικότητα του παιδιού και ο συντάξιμος χρόνος συντρέχουν αθροιστικά σε κάποιο από τα έτη ηλικίας μεταξύ του 50ού και του 55ου (εδάφιο πέμπτο της περ. δ). Επίσης, με το τέταρτο εδάφιο της περ. δ της παρ. 3 του άρθρου 28 του αν.ν. 1846/1951 θεσπίστηκε η σταδιακή κατάργηση (από 1.1.2011) του ορίου ηλικίας για τη χορήγηση σε ασφαλισμένη μητέρα του Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ. με ανήλικο παιδί μειωμένης σύνταξης λόγω γήρατος, ενώ με το έκτο εδάφιο της ίδιας περ. δ προβλέφθηκε η δυνατότητα στην περίπτωση αυτή η ασφαλισμένη μητέρα να συνταξιοδοτηθεί με τη συμπλήρωση του προβλεπόμενου κάθε φορά ορίου ηλικίας, εφόσον η ανηλικότητα του παιδιού και ο συντάξιμος χρόνος συντρέχουν αθροιστικά μεταξύ του 50ού και του έτους της ηλικίας που ισχύει κάθε φορά με βάση τη σταδιακή κατάργηση. Περαιτέρω, από τη γραμματική διατύπωση του τελευταίου εδαφίου της παρ. 1 του άρθρου 144 του ν. 3655/2008, με το οποίο εισάγεται εξαιρετική ρύθμιση, προκύπτει ότι ο νομοθέτης επεξέτεινε την εφαρμογή των διατάξεων της περ. δ της παρ. 3 του άρθρου 28 του αν.ν. 1846/1951 και στους χήρους πατέρες με ανήλικα παιδιά και σε εκείνους, δηλαδή, που έχασαν τη σύζυγό τους, στην οποία, κατ' αρχήν, αφορούσε η ανωτέρω ευεργετική (προνόμιο) διάταξη. Επομένως, κατά τη σαφή βούλησή του, ο νομοθέτης δεν χορήγησε τη δυνατότητα πρόωρης συνταξιοδότησης και στους -μη τελούντες σε χηρεία- διαζευγμένους πατέρες με ανήλικα παιδιά, ακόμη και αν αυτοί ασκούν την επιμέλειά τους, με βάση ιδιωτικό συμφωνητικό που επικυρώθηκε με τη δικαστική απόφαση που έλυσε τον γάμο. Υπέρ της ερμηνευτικής αυτής εκδοχής συνηγορεί και το γεγονός ότι, παρά το ότι από την αιτιολογική έκθεση της τροπολογίας επί του άρθρου 144 του οικείου νομοσχεδίου προκύπτει ότι είχε προταθεί η εφαρμογή των ευεργετικών για τις μητέρες με ανήλικα παιδιά ως άνω συνταξιοδοτικών ρυθμίσεων, εκτός από τους χήρους άνδρες με ανήλικα παιδιά και στους διαζευγμένους άνδρες, οι οποίοι έχουν την επιμέλεια των ανήλικων παιδιών τους με δικαστική απόφαση, τελικώς, η πρόταση αυτή δεν υιοθετήθηκε [βλ. σχετικώς τα Πρακτικά της Βουλής (Ολομέλεια), συνεδρίαση ΡΘ΄ της 20.3.2008, σελ. 6869]. Εξάλλου, όπου ο νομοθέτης θέλησε οι ευεργετικές ρυθμίσεις για την πρόωρη συνταξιοδότηση ασφαλισμένων μητέρων με ανήλικα παιδιά να εφαρμόζονται εκτός από τους χήρους και στους διαζευγμένους πατέρες με ανήλικα παιδιά, το όρισε ρητά (βλ. ενδεικτικώς το άρθρο 144 παρ. 6 του ίδιου ν. 3655/2008). Πέραν των ανωτέρω, οι διαζευγμένοι πατέρες με ανήλικα παιδιά, ακόμη και εάν με δικαστική απόφαση τους έχει ανατεθεί η επιμέλειά τους, σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, δεν τελούν, εν πάση περιπτώσει, υπό τις ίδιες συνθήκες με τους χήρους πατέρες με ανήλικα παιδιά. Ως εκ τούτου, η ως άνω εξαιρετική ρύθμιση του τελευταίου εδαφίου της παρ. 1 του άρθρου 144 του

	ν. 3655/2008, καθ' ο μέρος δεν περιλαμβάνει και τους διαζευγμένους πατέρες με ανήλικα παιδιά, ακόμη και εάν με δικαστική απόφαση τους έχει ανατεθεί η επιμέλειά τους, δεν αντίκειται στο άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος ούτε σε οποιαδήποτε άλλη συνταγματική διάταξη του (βλ. Σ.τ.Ε. 596,598/2024). [...] Δέχεται την αίτηση.
ΣτΕ (Α') 988/2024	11. Επειδή, με τις διατάξεις της περ. δ της παρ. 3 του άρθρου 28 του αν.ν. 1846/1951, όπως ίσχυαν μετά την αντικατάστασή τους με τους νόμους 3655/2008 και 3816/2010, ο νομοθέτης, ασκώντας την ευχέρεια που του παρέχεται από το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος και κατά παρέκκλιση των γενικών διατάξεων περί θεμελίωσης συνταξιοδοτικού δικαιώματος, διατήρησε το ευεργετικό για τις ασφαλισμένες του Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ. (μετέπειτα e-E.Φ.Κ.Α.) ως μητέρες με ανήλικα παιδιά καθεστώσ πρόωρης συνταξιοδότησης, το οποίο λειτουργούσε ως κίνητρο για την ένταξή τους στην αγορά εργασίας και ως επιβράβευση από κοινωνικοασφαλιστικής πλευράς του διπλού ρόλου της γυναίκας, η οποία συνδύαζε τη μητρότητα με την απασχόληση και, περαιτέρω, λαμβάνοντας υπόψη τις νεότερες συνθήκες που δημιουργήθηκαν, όπως τα επιπλέον κίνητρα που παρέχονται στις εργαζόμενες μητέρες (αναγνώριση ως συντάξιμου χρόνου του χρόνου κυοφορίας και λοχείας κ.ά.) και έχουν θεσπιστεί για την ενίσχυση του θεσμού της οικογένειας (καταβολή μειωμένων εισφορών για κάθε παιδί κ.ά.), εισήγαγε νέες συμπληρωματικές ρυθμίσεις (βλ. σχετικώς τις οικείες αιτιολογικές εκθέσεις των άρθρων 144 του ν. 3655/2008 και 13 του ν. 3816/2010). Ειδικότερα, με τις διατάξεις του άρθρου 144 παρ. 1 του ν. 3655/2008 ο νομοθέτης επανέλαβε τις μέχρι τότε ισχύουσες ευνοϊκές προϋποθέσεις για τη χορήγηση μειωμένης ή πλήρους σύνταξης λόγω γήρατος σε ασφαλισμένη του Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ. (μετέπειτα e-E.Φ.Κ.Α.) ως μητέρα με ανήλικα παιδιά, δηλαδή τη συμπλήρωση ενός ελάχιστου ορίου ηλικίας (50ού ή 55ου έτους της ηλικίας, αντιστοίχως) και χρόνου ασφάλισης (5.500 ημέρες ασφάλισης ή 25 έτη ασφάλισης), καθώς και τη μη λήψη άλλης σύνταξης από το Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ., το Δημόσιο, Ν.Π.Δ.Δ. ή άλλο φορέα κοινωνικής ασφάλισης (εδάφια πρώτο και δεύτερο της περ. δ της παρ. 3 του άρθρου 28 του αν.ν. 1846/1951) και, επιπλέον, έδωσε τη δυνατότητα στην ασφαλισμένη μητέρα να συνταξιοδοτηθεί στο 55ο έτος της ηλικίας της, ακόμη και στην περίπτωση κατά την οποία η ανηλικότητα του παιδιού και ο συντάξιμος χρόνος συντρέχουν αθροιστικά σε κάποιο από τα έτη ηλικίας μεταξύ του 50ού και του 55ου (εδάφιο πέμπτο της περ. δ). Επίσης, με το τέταρτο εδάφιο της περ. δ της παρ. 3 του άρθρου 28 του αν.ν. 1846/1951 θεσπίστηκε η σταδιακή κατάργηση (από 1.1.2011) του ορίου ηλικίας για τη χορήγηση σε ασφαλισμένη μητέρα του Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ. με ανήλικο παιδί μειωμένης σύνταξης λόγω γήρατος, ενώ με το έκτο εδάφιο της ίδιας περ. δ προβλέφθηκε η δυνατότητα στην περίπτωση αυτή η ασφαλισμένη μητέρα να συνταξιοδοτηθεί με τη συμπλήρωση του προβλεπόμενου κάθε φορά ορίου ηλικίας, εφόσον η ανηλικότητα του παιδιού και ο συντάξιμος χρόνος συντρέχουν αθροιστικά μεταξύ του 50ού και του έτους της ηλικίας που ισχύει κάθε φορά με βάση τη σταδιακή κατάργηση.

Περαιτέρω, από τη γραμματική διατύπωση του τελευταίου εδαφίου της παρ. 1 του άρθρου 144 του ν. 3655/2008, με το οποίο εισάγεται εξαιρετική ρύθμιση, προκύπτει ότι ο νομοθέτης επεξέτεινε την εφαρμογή των διατάξεων της περ. δ της παρ. 3 του άρθρου 28 του αν.ν. 1846/1951 και στους χήρους πατέρες με ανήλικα παιδιά και σε εκείνους, δηλαδή, που έχασαν τη σύζυγό τους, στην οποία, κατ' αρχήν, αφορούσε η ανωτέρω ευεργετική (προνόμιο) διάταξη. Επομένως, κατά τη σαφή βούλησή του, ο νομοθέτης δεν χορήγησε τη δυνατότητα πρόωρης συνταξιοδότησης και στους -μη τελούντες σε χηρεία- πατέρες με ανήλικα παιδιά, ακόμη και αν αυτοί ασκούν αποκλειστικά τη γονική μέριμνα αυτών, όπως συμβαίνει στην περίπτωση διαζευγμένου πατέρα στον οποίο περιέρχεται αυτοδικαίως, κατά το άρθρο 1510 Α.Κ., η αποκλειστική άσκηση της γονικής μέριμνας του ανήλικου παιδιού του λόγω θανάτου της πρώην συζύγου του (βλ. Σ.τ.Ε. 598/2024). Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση πατέρα ανήλικου παιδιού από γάμο που λύθηκε λόγω θανάτου της συζύγου του, εάν αυτός, ακολούθως, συνήψε δεύτερο γάμο, ο οποίος είχε λυθεί κατά τον χρόνο υποβολής της αίτησης για συνταξιοδότηση. Τούτο δε διότι ο πατέρας αυτός κατά τον χρόνο υποβολής της ως άνω αίτησης είχε πλέον την ιδιότητα του διαζευγμένου και όχι εκείνη του χήρου με ανήλικο παιδί. Υπέρ της ερμηνευτικής αυτής εκδοχής συνηγορεί και το γεγονός ότι, παρά το ότι από την αιτιολογική έκθεση της τροπολογίας επί του άρθρου 144 του οικείου νομοσχεδίου προκύπτει ότι είχε προταθεί να επεκταθεί η εφαρμογή των ευεργετικών για τις μητέρες με ανήλικα παιδιά ως άνω συνταξιοδοτικών ρυθμίσεων, εκτός από τους χήρους άνδρες με ανήλικα παιδιά και στους διαζευγμένους άνδρες, οι οποίοι έχουν την επιμέλεια των ανήλικων παιδιών τους με δικαστική απόφαση, τελικώς, η πρόταση αυτή δεν υιοθετήθηκε [βλ. σχετικώς τα Πρακτικά της Βουλής (Ολομέλεια), συνεδρίαση ΡΘ' της 20.3.2008, σελ. 6869]. Εξάλλου, όπου ο νομοθέτης θέλησε οι ευεργετικές ρυθμίσεις για την πρόωρη συνταξιοδότηση ασφαλισμένων μητέρων με ανήλικα παιδιά να εφαρμόζονται εκτός από τους χήρους και στους διαζευγμένους πατέρες με ανήλικα παιδιά, το όρισε ρητά (βλ. ενδεικτικώς το άρθρο 144 παρ. 6 του ίδιου ν. 3655/2008). Πέραν των ανωτέρω, οι διαζευγμένοι πατέρες με ανήλικα παιδιά από προηγούμενο γάμο, ακόμη και αν αυτοί ασκούν αποκλειστικά τη γονική μέριμνα αυτών λόγω θανάτου της μητέρας τους, δεν τελούν, εν πάση περιπτώσει, υπό τις ίδιες συνθήκες με τους χήρους πατέρες με ανήλικα παιδιά. Ως εκ τούτου, η ως άνω εξαιρετική ρύθμιση του τελευταίου εδαφίου της παρ. 1 του άρθρου 144 του ν. 3655/2008, καθ' ο μέρος δεν περιλαμβάνει και τους διαζευγμένους πατέρες με ανήλικα παιδιά από προηγούμενο γάμο, έστω και αν αυτοί ασκούν αποκλειστικά τη γονική μέριμνα αυτών λόγω θανάτου της μητέρας τους, δεν αντίκειται στο άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος ούτε σε οποιαδήποτε άλλη συνταγματική διάταξη (βλ. Σ.τ.Ε. 596, 598/2024).

[...]

Απορρίπτει την αίτηση.

ΣτΕ (Δ') 800/2024	7. Επειδή, με έννομο συμφέρον ζητείται η ακύρωση της προσβαλλόμενης κανονιστικής απόφασης, κατά το αμφισβητούμενο μέρος της, από τους αιτούντες Συλλόγους, που είναι ΝΠΔΔ και έχουν ως καταστατικό σκοπό μεταξύ άλλων την προάσπιση των επαγγελματικών συμφερόντων των μελών τους, φυσικοθεραπευτών και εργοθεραπευτών, και οι οποίοι προβάλλουν ότι, αν και οι αυτοαπασχολούμενοι φυσικοθεραπευτές και εργοθεραπευτές, που υπάγονται στον τέως ΟΑΕΕ και καταβάλλουν εισφορές στον πρώτο κλάδο του Ειδικού Λογαριασμού Ανεργίας του ΕΦΚΑ, έχουν πληγεί από τις συνέπειες της πανδημίας εντασσόμενοι κατά τους μήνες Μάρτιο-Νοέμβριο 2020 στους πληττόμενους ΚΑΔ, εντούτοις δεν συμπεριλαμβάνονται στις κατηγορίες δικαιούχων της εφάπαξ οικονομικής ενίσχυσης του άρθρου 66 του ν. 4756/2020, κατά παράβαση της αρχής της ισότητας (4 παρ. 1 του Συντάγματος), της αρχής της ίσης συμμετοχής των πολιτών στα δημόσια βάρη (άρθρο 4 παρ. 5 του Συντάγματος), της αρχής της ανταποδοτικότητας του ασφαλιστικού κεφαλαίου ειδικού σκοπού που έχει δημιουργηθεί στο πλαίσιο του ανωτέρω Ειδικού Λογαριασμού Ανεργίας (άρθρα 2 παρ. 1, 4 παρ. 1 και 5, 22 παρ. 5 και 25 παρ. 1 και 4 του Συντάγματος), καθώς και των αρχών της προστατευόμενης εμπιστοσύνης και χρηστής διοίκησης σε συνδυασμό με το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ λόγω της επί μακρόν συνεισφοράς των μελών τους στον ειδικό λογαριασμό και της εύλογης πεποίθησης ότι όταν θα συνέτρεχε ανάγκη θα ελάμβαναν το χορηγηθέν βοήθημα. [...] Συνεκδικάζει τις αιτήσεις. Απέχει να αποφανθεί οριστικά. Παραπέμπει τις υποθέσεις στην Ολομέλεια...
ΣτΕ (Α') 781-3/2024	6. Επειδή, από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση προκύπτουν τα εξής: Η αναιρεσείουσα ανώνυμη εταιρεία, σύμφωνα με το καταστατικό της, δραστηριοποιείται στον τομέα εμπορίας πετρελαιοειδών και απασχολεί προσωπικό που υπάγεται στην ασφάλιση του αναιρεσίβλητου Ταμείου. Το διοικητικό συμβούλιο (ΔΣ) του τελευταίου, κατά την 77η συνεδρίασή του στις 10.9.2015, αποφάσισε κατά πλειοψηφία να επιβάλει σε βάρος των επιχειρήσεων που απασχολούν προσωπικό υπαγόμενο στην ασφάλισή του την προβλεπόμενη στο άρθρο 19 παρ. 3 του Καταστατικού του Ταμείου εισφορά υπολογιζόμενη σε ποσοστό 1% επί του κύκλου εργασιών της χρήσης του έτους 2014 των επιχειρήσεων αυτών και καταβλητέα τους μήνες Ιανουάριο έως Αύγουστο του έτους 2015. Κατόπιν τούτου, με την 95/4Γ/27.7.2016 απόφαση του ίδιου ΔΣ βεβαιώθηκαν σε βάρος της αναιρεσείουσας 278.566 ευρώ ως εισφορά των άρθρων 17 παρ. 15 του ν. 3144/2003 και 19 παρ. 3 του Καταστατικού του αναιρεσίβλητου, αναλογούσα στην οικονομική χρήση 1.1- 31.12.2014 και καταβλητέα από τον Σεπτέμβριο έως τον Δεκέμβριο του έτους 2015, πλέον προσθέτων τελών ύψους 26.463,77 ευρώ. Κατά της απόφασης αυτής η αναιρεσείουσα άσκησε προσφυγή, η οποία απορρίφθηκε ως αβάσιμη με την 3780/2020 απόφαση του Τριμελούς Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών. Κατά της

πρωτόδικης απόφασης η αναιρεσεύουσα άσκησε έφεση, η οποία απορρίφθηκε με την ήδη αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση. Το δικάσαν διοικητικό εφετείο έκρινε τα εξής: α) Από το συνδυασμό, μεταξύ άλλων, των διατάξεων των άρθρων 17 παρ. 15 του ν. 3144/2003 και 19 παρ. 3 του Καταστατικού του αναιρεσίβλητου Ταμείου, το οποίο αποτελεί ασφαλιστικό φορέα υποχρεωτικής ασφάλισης λειτουργούντα καθ' υποκατάσταση των δημοσίων ασφαλιστικών φορέων, συνάγεται ότι η εισφορά 1‰ που επιβάλλεται επί του κύκλου εργασιών των εταιρειών πετρελαιοειδών υπέρ του ΕΤΕΑΠΕΠ έχει χαρακτήρα ασφαλιστικής εργοδοτικής εισφοράς, διότι, πέραν του ότι χαρακτηρίζεται ρητώς στον νόμο ως εργοδοτική εισφορά, επιβάλλεται για την ασφαλιστική κάλυψη των εργαζομένων σε εταιρείες εμπορίας πετρελαιοειδών και αποβλέπει στην ενίσχυση των εσόδων, στη διατήρηση της βιωσιμότητας και στη διασφάλιση της οικονομικής ευρωστίας του ΕΤΕΑΠΕΠ, ώστε να ικανοποιούνται οι θαλπόμενοι από αυτό συνταγματικής τάξης σκοποί κοινωνικής ασφάλισης. Επομένως, κατά το δικάσαν διοικητικό εφετείο, στην προκειμένη περίπτωση δεν ήταν εφαρμοστέες οι διατάξεις των παρ. 1 και 4 του άρθρου 78 του Συντάγματος, με τις οποίες προβλέπεται ότι φόρος μπορεί να επιβληθεί μόνο με τυπικό νόμο. Με τις σκέψεις δε αυτές, το διοικητικό εφετείο απέρριψε ως αβάσιμο λόγο έφεσης, με τον οποίο προβλήθηκε ότι η επιβολή της ένδικης εισφοράς με υπουργική απόφαση (αντί τυπικού νόμου) αντέβαινε στις διατάξεις των παρ. 1 και 4 του άρθρου 78 του Συντάγματος. β) Από τη γραμματική ερμηνεία των διατάξεων των άρθρων 17 παρ. 15 του ν. 3144/2003 και 19 παρ. 3 του Καταστατικού του ΕΤΕΑΠΕΠ συνάγεται ότι η ένδικη εισφορά επιβάλλεται επί του ετήσιου κύκλου εργασιών των εταιρειών πετρελαιοειδών από εμπορία πετρελαιοειδών προϊόντων, χωρίς προηγούμενη αφαίρεση οποιουδήποτε φόρου. Ταυτόχρονα, όμως, κατά το διοικητικό εφετείο, προβλέπεται ότι τα ποσά που αντιστοιχούν στην εισφορά αυτή εκπίπτουν κατά τον χρόνο καταβολής τους από τα ακαθάριστα έσοδα των εταιρειών για τον προσδιορισμό των φορολογητέων κερδών. Ο ανωτέρω δε τρόπος υπολογισμού, κατά το διοικητικό εφετείο, δεν συνιστά επιβολή φόρου επί άλλου φόρου, δοθέντος ότι, κατά τα ανωτέρω γενόμενα δεκτά, η ένδικη εισφορά αποτελεί εργοδοτική κοινωνικοασφαλιστική εισφορά και όχι φόρο. Με τις σκέψεις αυτές, το διοικητικό εφετείο απέρριψε τον λόγο έφεσης, με τον οποίο προβλήθηκε ότι η ένδικη εισφορά αποτελούσε φόρο επί φόρου που επιβλήθηκε κατά παράβαση της Οδηγίας 2008/118 ΕΚ, άλλως, κατά εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή των άρθρων 17 παρ. 15 του ν. 3144/2003 και 19 παρ. 3 του Καταστατικού του ΕΤΕΑΠΕΠ ως στηριζόμενο στην εσφαλμένη προϋπόθεση ότι η εισφορά αυτή συνιστούσε φορολογικό βάρος. γ) Από τις διατάξεις των άρθρων 17 παρ. 15 του ν. 3144/2003 και 19 παρ. 3 του Καταστατικού του ΕΤΕΑΠΕΠ συνάγεται ότι η υποχρέωση απόδοσης της ένδικης εισφοράς γεννάται εντός της οικονομικής χρήσης, της οποίας τα οικονομικά δεδομένα λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό του ύψους της και η εξόφληση των σχετικών χρηματικών οφειλών πραγματοποιείται εντός του επομένου έτους. Συνεπώς, κατά το διοικητικό εφετείο, η διάταξη της παρ. 1Α υποπαρ. 3 περ. 2. Α. κδ του άρθρου 1 του ν. 4254/2014, με την οποία καταργήθηκε από την 1η.1.2015 η υποχρέωση απόδοσης

της εν λόγω εισφοράς στο ΕΤΕΑΠΕΠ, ισχύει για τις υποχρεώσεις που γεννώνται από 1.1.2015 και εφεξής και δεν έχει την έννοια ότι αποκλείεται ο καταλογισμός της εν λόγω εισφοράς με πράξεις που εκδίδονται μεν μετά την 1η.1.2015, αφορούν όμως, εισφορά της χρήσης 2014. Με τις σκέψεις αυτές το διοικητικό εφετείο απέρριψε τον λόγο έφεσης ότι η αναζήτηση της ένδικης εισφοράς εντός του έτους 2015 ήταν μη νόμιμη λόγω κατάργησης την 1η.1.2015 των επίμαχων διατάξεων των άρθρων 17 παρ. 15 του ν. 3144/2003 και 19 παρ. 3 του Καταστατικού του αναιρεσίβλητου Ταμείου με την παράγραφο ΙΑ.3 περ. 2Α κδ του άρθρου 1 του ν. 4254/2014. δ) Η ένδικη εισφορά 1% προβλέφθηκε αρχικώς από το άρθρο 17 παρ. 15 του ν. 3144/2003, το οποίο ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο επιβολής της ένδικης εισφοράς, αφού η διάταξη αυτή καταργήθηκε από 1.1.2015 με την υποπαράγραφο ΙΑ.3 περ. 2Α κδ του ν. 4254/2014, η πρόβλεψη δε της ίδιας επιβάρυνσης στο άρθρο 19 παρ. 3 του Καταστατικού του Ταμείου του ΕΤΕΑΠΕΠ δεν συνιστούσε νέα διάταξη, αλλά επανάληψη της πιο πάνω νομοθετικής ρύθμισης. Επομένως, κατά το διοικητικό εφετείο, εφόσον αποκλειστικό νόμιμο έρεισμα της ένδικης εισφοράς αποτελούσε διάταξη νόμου και όχι καταστατική ρύθμιση, η επιβολή της εισφοράς αυτής με την επίμαχη καταλογιστική πράξη ήταν νόμιμη ακόμη και ελλείψει κύρους του ανωτέρω Καταστατικού. Με τις σκέψεις αυτές το δικάσαν δικαστήριο απέρριψε ως αλυσιτελώς προβαλλόμενο τον λόγο έφεσης, με τον οποίο προβλήθηκε ότι η ένδικη καταλογιστική πράξη δεν είχε νόμιμο έρεισμα λόγω έλλειψης κύρους του Καταστατικού για όλους τους λόγους που είχαν προβληθεί με την από 17.4.2013 αίτηση ακύρωσης, την οποία άσκησε η αναιρεσείουσα από κοινού με άλλες επιχειρήσεις εμπορίας πετρελαιοειδών και τον Σύνδεσμο Εταιριών Εμπορίας Πετρελαιοειδών Ελλάδος (ΣΕΕΠΕ) ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας κατά της Φ.51020/5358/123/21.2.2013 απόφασης του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, εγκριτικής του Καταστατικού του αναιρεσίβλητου Ταμείου. ε) Κατά την έννοια της διάταξης της παρ. 1 του άρθρου 5 του Συντάγματος, με την οποία κατοχυρώνεται η οικονομική και επαγγελματική ελευθερία, δεν αποκλείεται να τίθενται περιορισμοί στην άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας για λόγους δημοσίου ή κοινωνικού συμφέροντος, εφόσον οι περιορισμοί αυτοί είναι πρόσφοροι και αναγκαίοι, τελούν σε συνάφεια προς το αντικείμενο και τον χαρακτήρα της ρυθμιζόμενης επαγγελματικής δραστηριότητας και δεν είναι δυσανάλογοι σε σχέση με τον επιδιωκόμενο με αυτούς σκοπό. Στην προκειμένη δε περίπτωση, κατά το διοικητικό εφετείο, η θέσπιση της ένδικης εισφοράς παρίσταται δικαιολογημένη, διότι αποσκοπεί στην ενίσχυση του ασφαλιστικού συστήματος των εργαζομένων στις εταιρείες εμπορίας πετρελαιοειδών, που αδυνατούσε να καλύψει το κόστος της συνταξιοδοτικής δαπάνης. Περαιτέρω, κατά το διοικητικό εφετείο, το ύψος της εισφοράς αυτής δεν επιβαρύνει υπέρμετρα τη λειτουργία της αναιρεσείουσας, αφού έχει προσδιοριστεί σε μόλις 1% επί του ετήσιου κύκλου εργασιών της από εμπορία πάσης φύσης πετρελαιοειδών προϊόντων. Με τις σκέψεις αυτές το διοικητικό εφετείο απέρριψε τον λόγο έφεσης, με τον οποίο προβλήθηκε ότι κατά παράβαση της πιο πάνω συνταγματικής διάταξης επιβλήθηκε σε βάρος της αναιρεσείουσας υπέρμετρη οικονομική

επιβάρυνση, η οποία συνιστά ουσιώδη περιορισμό της επιχειρηματικής της δραστηριότητας, μη δικαιολογούμενο από τον επιδιωκόμενο με αυτόν σκοπό και συνιστάμενο, κατά την αναιρεσείουσα, αποκλειστικώς και μόνο στην ταμειακή ενίσχυση του ΕΤΕΑΠΕΠ. στ) Κατά τα κριθέντα με την 960/2017 απόφαση του Α΄ Τμήματος του Συμβουλίου της Επικρατείας, οι ρυθμίσεις του καταστατικού του αναιρεσίβλητου δεν επαφίενται στην ιδιωτική βούληση, υπό την έννοια ότι διαμορφώνονται τελικώς από τον εποπτεύοντα Υπουργό και έχουν κανονιστική ισχύ. Κατά τα κριθέντα με την ίδια απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας, τα ταμεία επαγγελματικής υποχρεωτικής ασφάλισης, που ιδρύθηκαν με τις διατάξεις του άρθρου 36 του ν. 4052/2012 (ΤΕΑ του ν. 4052/2012), όπως το αναιρεσίβλητο, αποτελούν φορείς, οι οποίοι ιδρύονται από το νόμο και όχι με βάση την ιδιωτική βούληση κατόπιν αυτοδίκαιης μετατροπής δημόσιου φορέα επικουρικής ασφάλισης και διάθεσης από τον δημόσιο φορέα προς το νεοσύστατο ΤΕΑ περιουσιακών στοιχείων με δημόσιο χαρακτήρα. Περαιτέρω, σύμφωνα με την ίδια απόφαση (ΣτΕ 960/2017 7μ.), τα πιο πάνω ΤΕΑ λειτουργούν καθ' υποκατάσταση του δημόσιου φορέα επικουρικής ασφάλισης (ΕΤΕΑ, μετέπειτα ΕΤΕΑΕΠ, ήδη e-ΕΦΚΑ) στο πλαίσιο του δημόσιου συστήματος υποχρεωτικής επικουρικής ασφάλισης, ασκούν δημόσια εξουσία με την έκδοση διοικητικών πράξεων περί την υποχρεωτική υπαγωγή στην ασφάλιση και την επιβολή εισφορών, χορηγούν συμπληρωματικές σε σχέση με τη δημόσια κύρια ασφάλιση παροχές και συμβάλλουν έτσι στην επίτευξη του δημοσίου σκοπού της διασφάλισης υπέρ των προερχομένων από το νπδδ συνταξιούχων, καθώς και των εφεξής συνταξιούχων τους, ενός ικανοποιητικού επιπέδου διαβίωσης, κατά το δυνατόν εγγύς εκείνου το οποίο είχαν αυτοί κατά τη διάρκεια του εργασιακού τους βίου. Με τις σκέψεις αυτές το δικάσαν δικαστήριο απέρριψε τον λόγο έφεσης, με τον οποίο η αναιρεσείουσα προέβαλε ότι κατά παράβαση των άρθρων 22 παρ. 5 και 12 παρ. 1 του Συντάγματος επιβλήθηκε σε βάρος της εισφορά από νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου διεπόμενο από καταστατικό με δικαιοπρακτική ισχύ, χωρίς η ίδια να έχει συμβληθεί για τη σύνταξη του καταστατικού αυτού και χωρίς να έχει επιτευχθεί συμφωνία εργοδοτών και εργαζομένων ως προς την επιβολή της συγκεκριμένης εισφοράς.

[...]

8. Επειδή, στη διάταξη της παρ. 5 του άρθρου 50 του π.δ. 18/1989 ορίζεται ότι: «Οι αποφάσεις της Ολομελείας, ακυρωτικές και απορριπτικές, καθώς και των Τμημάτων, αποτελούν μεταξύ των διαδικών δεδικασμένο, που ισχύει σε κάθε υπόθεση ή διαφορά ενώπιον δικαστικής ή άλλης αρχής, κατά την οποία προέχει το διοικητικής φύσεως ζήτημα που κρίθηκε από το Συμβούλιο». Κατά την έννοια της διάταξης αυτής, το δεδικασμένο από ακυρωτική ή απορριπτική απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας καλύπτει τα κριθέντα από το Δικαστήριο αυτό ζητήματα. Ως κριθέν θεωρείται το ζήτημα, το οποίο βρίσκεται σε συνάρτηση προς τα γενόμενα δεκτά με τη δικαστική απόφαση και αποτελεί αναγκαίο τούτων έρεισμα (βλ. ΣτΕ 3997/2014, 1113/2014 7μ., 2049/2011, 3802/2000 7μ.). Στην προκειμένη περίπτωση, όπως είναι γνωστό στο Δικαστήριο από άλλη διαδικαστική ενέργειά του, η εταιρεία με την επωνυμία

«AVINOIL Ανώνυμη Βιομηχανική Εμπορική και Ναυτιλιακή Εταιρεία Πετρελαίων» (AVINOIL ABENEΠ), ήδη αναιρεσείουσα «AVINOIL Ανώνυμη Βιομηχανική Εμπορική και Ναυτιλιακή Εταιρεία Πετρελαίων Μονοπρόσωπη Ανώνυμη Εταιρεία», άσκησε, σε κοινό δικόγραφο με τον Σύνδεσμο Εταιριών Εμπορίας Πετρελαιοειδών Ελλάδος (ΣΕΕΠΕ) και άλλες επιχειρήσεις εμπορίας πετρελαιοειδών, τη με αρ. καταθ. 1679/2013 αίτηση ακύρωσης κατά της Φ.51020/5358/123/2013 απόφασης του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, με την οποία εγκρίθηκε το Καταστατικό του αναιρεσίβλητου Ταμείου. Με την αίτηση αυτή η ήδη αναιρεσείουσα και οι λοιποί αιτούντες αμφισβήτησαν το κύρος του Καταστατικού αυτού, προβάλλοντας ότι αυτό εκδόθηκε κατά παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας λόγω της εκπρόθεσμης υποβολής του στο αρμόδιο Υπουργείο στο πλαίσιο της διαδικασίας εξαίρεσης του Τομέα ΤΕΑΠΕΠ του ΤΕΑΙΤ από την ένταξή του στο ΕΤΕΑ, καθώς και ότι το εν λόγω Καταστατικό είτε στο σύνολό του είτε ως προς επιμέρους ρυθμίσεις του, μεταξύ των οποίων και η ρύθμιση του άρθρου 19 παρ. 3 του Καταστατικού που προέβλεπε την ένδικη εισφορά, αντίκειται στα άρθρα 4 παρ. 1, 5 παρ. 1, 22 παρ. 5, 26, 43 παρ. 2 και 78 παρ. 4 του Συντάγματος, στα άρθρα 102 και 107 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) και στην Οδηγία 2003/41/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. Στη δίκη που ανοίχθηκε με την πιο πάνω αίτηση ακύρωσης το αναιρεσίβλητο ΕΤΕΑΠΕΠ άσκησε παραδεκτώς παρέμβαση του άρθρου 49 του π.δ. 18/1989 υπέρ του κύρους της Φ.51020/5358/123/2013 υπουργικής απόφασης (με την οποία εγκρίθηκε το Καταστατικό του). Με την 960/2017 απόφαση του Α΄ Τμήματος του Συμβουλίου της Επικρατείας κρίθηκε ότι η δίκη που ανοίχθηκε με την άσκηση του πιο πάνω ένδικου βοηθήματος έπρεπε να κηρυχθεί καταργημένη καθ' ο μέρος αμφισβητούνταν το κύρος του άρθρου 19 παρ. 3 του Καταστατικού του ΕΤΕΑΠΕΠ. Ειδικότερα, με την απόφαση αυτή κρίθηκε ότι με την ΥΠΟΠΑΡΑΓΡΑΦΟ ΙΑ.3. ΠΕΡ. 2 του ν. 4254/2014 είχε καταργηθεί η πιο πάνω καταστατική ρύθμιση, οι δε ισχυρισμοί των αιτούντων, κατά τους οποίους η καταργηθείσα κανονιστική ρύθμιση είχε αναπτύξει πλήρως τις δυσμενείς συνέπειές της κατά το χρονικό διάστημα από 1.3.2013 έως 31.12.2014 και ότι οι εργοδότες επιχειρήσεις υποχρεούνταν να καταβάλουν την αναλογούσα στην πιο πάνω χρονική περίοδο εισφορά, δεν θεμελιώναν ιδιαίτερο έννομο συμφέρον αυτών για συνέχιση της δίκης καθ' ο μέρος αμφισβητούνταν το κύρος της καταργηθείσας καταστατικής διάταξης. Περαιτέρω, με την ίδια απόφαση (ΣτΕ 960/2017 7μ.) η αίτηση ακύρωσης της ήδη αναιρεσείουσας και των λοιπών αιτούντων, καθ' ο μέρος αυτή διατηρούσε το αντικείμενό της, απορρίφθηκε, αφού κρίθηκαν απορριπτέοι όλοι οι λόγοι ακύρωσης που είχαν προβληθεί με την αίτηση αυτή, έγινε δε δεκτή η παρέμβαση του ΕΤΕΑΠΕΠ. Συνεπώς, από την 960/2017 απόφαση του Δικαστηρίου απορρέει δεδικασμένο ως προς τα ζητήματα που κρίθηκαν με την απόφαση αυτή και συνδέονται με το κύρος του Καταστατικού του ΕΤΕΑΠΕΠ (πρβ. ΣτΕ 3997/2014, 700/1984, 373/1980, 1842/1976 Ολομ., πρβ. ΣτΕ 2178/2022), το δεδικασμένο δε αυτό δεσμεύει την αναιρεσείουσα ανώνυμη εταιρεία και τον αναιρεσίβλητο ασφαλιστικό φορέα, οι οποίοι αμφότεροι διετέλεσαν διάδικοι στην πιο πάνω

ακυρωτική δίκη, η πρώτη ως αιτούσα και το δεύτερο ως παρεμβαίνον (πρβ. ΣτΕ 735/2021, 1318/1967). Αντιθέτως, από την 960/2017 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας δεν απορρέει δεδικασμένο ως προς ζητήματα που αφορούν την εισφορά που προβλέφθηκε στο άρθρο 19 παρ. 3 του Καταστατικού του αναιρεσίβλητου, διότι τα ζητήματα αυτά δεν κρίθηκαν με την απόφαση αυτή, δοθέντος ότι η δίκη που ανοίχθηκε με την πιο πάνω αίτηση ακύρωσης κηρύχθηκε κατά το μέρος αυτό καταργημένη.

[...]

10. Επειδή, εξάλλου, στο Σύνταγμα, στην παρ. 1 του άρθρου 5 ορίζεται ότι: «Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη», στην παρ. 5 του άρθρου 22 ότι: «Το Κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει» και στο άρθρο 25 ότι: «1. Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους... Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει ... να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας. 2. ... 3. ... 4. Το Κράτος δικαιούται να αξιώνει από όλους τους πολίτες την εκπλήρωση του χρέους της κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης». Από τις διατάξεις του άρθρου 5 παρ. 1 σε συνδυασμό με το άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος συνάγεται ότι στο Σύνταγμα κατοχυρώνεται η προσωπική και οικονομική ελευθερία ως ατομικό δικαίωμα. Ειδικότερη εκδήλωση της ελευθερίας αυτής αποτελεί η επαγγελματική ελευθερία, δηλαδή η ελευθερία επιλογής και άσκησης ορισμένου επαγγέλματος, καθώς και η ελευθερία άσκησης εμπορίου και επιχειρηματικής δραστηριότητας εν γένει. Στην ελευθερία αυτή μπορεί ο νόμος να επιβάλλει περιορισμούς, οι οποίοι πρέπει να ορίζονται γενικώς, κατά τρόπο αντικειμενικό και να δικαιολογούνται από αποχρώντες λόγους δημοσίου ή κοινωνικού συμφέροντος, να τελούν δε σε συνάφεια προς το αντικείμενο και τον χαρακτήρα της ρυθμιζόμενης δραστηριότητας. Περαιτέρω, οι επιβαλλόμενοι από τον νόμο περιορισμοί πρέπει να είναι πρόσφοροι και αναγκαίοι για την επίτευξη του επιδιωκόμενου από τον νομοθέτη σκοπού δημοσίου ή κοινωνικού συμφέροντος και να μην είναι δυσανάλογοι σε σχέση με αυτόν. Δοθέντος δε ότι τα κατοχυρούμενα στο Σύνταγμα και στις διεθνείς συνθήκες ατομικά δικαιώματα πραγματώνονται στο πλαίσιο του κοινωνικού συνόλου εντός της οργανωμένης πολιτείας, ανακύπτει από το άρθρο 25 παρ. 4 του Συντάγματος η υποχρέωση του ατόμου, επιδεικνύοντας την επιτασσόμενη από τη διάταξη αυτή κοινωνική αλληλεγγύη, να ανέχεται, υπό τις ανωτέρω εκτεθείσες προϋποθέσεις, περιορισμούς των δικαιωμάτων του. Κατά τη θέσπιση των σχετικών ρυθμίσεων ο νομοθέτης διαθέτει ευρύ περιθώριο εκτίμησης ως προς την καταλληλότητα και αναγκαιότητα ενός μέτρου. Συνεπώς, ο δικαστικός έλεγχος της τήρησης της αρχής της αναλογικότητας περιορίζεται στην κρίση αν η θεσπιζόμενη ρύθμιση είτε είναι προδήλως απρόσφορη είτε υπερβαίνει προδήλως το απαραίτητο για την

πραγματοποίηση του επιδιωκόμενου σκοπού μέτρο. Προκειμένου δε ο δικαστής να είναι σε θέση να ελέγξει αν οι επιβαλλόμενοι στην επαγγελματική ελευθερία περιορισμοί αποβλέπουν στην ικανοποίηση συνταγματικώς θεμιτού σκοπού, πρέπει ο σκοπός που επιδιώκεται με τους περιορισμούς αυτούς να προκύπτει από την εισηγητική έκθεση και τις προπαρασκευαστικές εργασίες για την ψήφιση του σχετικού νόμου ή να συνάγεται από την ίδια τη ρύθμιση, ερμηνευόμενη σύμφωνα με τους κανόνες της λογικής και τα διδάγματα της κοινής πείρας και σε συνδυασμό με τη λοιπή νομοθεσία που διέπει την άσκηση του συγκεκριμένου επαγγέλματος ή την επιχειρηματική εν γένει δραστηριότητα (ΣτΕ 2243/2023 7μ., 2482-2488/2020 7μ., 208/2020 Ολομ., 3802/2014 Ολομ., 420/2014 Ολομ., 228/2014 Ολομ., 315/2018 7μ. κ.ά.). Εξάλλου, από τις διατάξεις του άρθρου 22 παρ. 5 του Συντάγματος συνάγεται ότι η κοινωνική ασφάλιση αναγνωρίζεται από το Σύνταγμα ως θεσμική εγγύηση των εργαζομένων, στο πλαίσιο της οποίας ο κοινός νομοθέτης, διαθέτοντας ευρεία προς τούτο εξουσία και λαμβάνοντας υπόψη τις εκάστοτε κρατούσες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, θέτει τους κανόνες για την ασφαλιστική κάλυψη και προστασία του εργαζόμενου πληθυσμού έναντι συγκεκριμένων ασφαλιστικών κινδύνων, με γνώμονα την προστασία του ασφαλιστικού κεφαλαίου και την εξυπηρέτηση της αναλογιστικής βάσης, στην οποία στηρίζεται η οικονομία των φορέων κοινωνικής ασφάλισης. Με βάση τα ανωτέρω δικαιολογείται ο υποχρεωτικός χαρακτήρας της κοινωνικής ασφάλισης, δηλαδή η υποχρεωτική υπαγωγή σε φορέα κοινωνικής ασφάλισης (κύριας ή επικουρικής) και η υποχρεωτική καταβολή εισφορών και, εντεύθεν, η ανάθεση της υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης στο Κράτος ή σε νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, δηλαδή σε νομικά πρόσωπα υπαγόμενα στη διοικητική, οικονομική και νομοθετική εποπτεία και τον έλεγχο του Κράτους. Περαιτέρω, όπως έχει κριθεί ειδικώς για την υποχρεωτική επικουρική ασφάλιση, αυτή μπορεί να παρέχεται καθ' υποκατάσταση του δημόσιου φορέα επικουρικής κοινωνικής ασφάλισης και από νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, τα οποία αντιμετωπίζονται από τον νομοθέτη ως φορείς ομόλογοι προς τους φορείς της δημόσιας υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης και τα οποία, κατά το μέρος αυτό, αποτελώντας δημόσιους φορείς κοινωνικής ασφάλισης, ασκούν δημόσια εξουσία εκδίδοντας τις σχετικές με την υπαγωγή στην ασφάλιση πράξεις (βλ. ΣτΕ 960/2017 7μ. και 2197/2010 Ολομ.). Η κρατική μέριμνα για την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση (κύρια και επικουρική) εκδηλώνεται, μεταξύ άλλων, μέσω της άσκησης εποπτείας στη δραστηριότητα των ασφαλιστικών φορέων και στη διαχείριση της περιουσίας τους, της θέσπισης κανόνων που διέπουν τη λειτουργία τους και της μέριμνας για την προστασία του ασφαλιστικού κεφαλαίου τους, η οποία μπορεί να εκδηλωθεί με τη θέσπιση ρυθμίσεων για την προστασία και την αξιοποίηση της περιουσίας τους και την επωφελή διαχείριση των αποθεματικών τους και την πρόβλεψη κοινωνικών πόρων (βλ. ΣτΕ 5024/1987 Ολομ., 2290/2015 Ολομ., 660/2016 7μ., 960/2017 7μ., 2429/2018 7μ., 2242-2248/2020 7μ.). Κατά τη θέσπιση δε των πόρων αυτών, ο νομοθέτης διαθέτει ευρεία διακριτική ευχέρεια. Επομένως, όταν ο νομοθέτης θεσπίζει κοινωνικοασφαλιστικές εισφορές και καθορίζει τον τρόπο υπολογισμού αυτών,

οι σχετικές ρυθμίσεις ελέγχονται μόνο από την άποψη της υπέρβασης των άκρων ορίων της διακριτικής ευχέρειας και της παραβίασης προδήλως της αρχής της αναλογικότητας (βλ. ΣτΕ 2482-2488/2020 7μ., πρβ. ΣτΕ 781/2017).

[...]

19. Επειδή, με την κρινόμενη αίτηση προβάλλεται ότι το δικάσαν δικαστήριο μη νομίμως έκρινε ότι νόμιμο έρεισμα του ένδικου καταλογισμού ήταν το άρθρο 17 παρ. 15 του ν. 3144/2003 και όχι το άρθρο 19 παρ. 3 του Καταστατικού του αναιρεσίβλητου και, με βάση την εσφαλμένη αυτή νομική παραδοχή, απέρριψε ως αλυσιτελώς προβαλλόμενο λόγο έφεσης, με τον οποίο η αναιρεσείουσα είχε προβάλει ότι η εγκριτική του Καταστατικού του ΕΤΕΑΠΕΠ υπουργική απόφαση ήταν μη νόμιμη και ακυρωτέα για τους λόγους που περιέχονταν στη με αρ. καταθ. 1679/2013 αίτηση ακύρωσης της ήδη αναιρεσείουσας και άλλων αιτούντων κατά της Φ.51020/5358/123/2013 απόφασης του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, με την οποία εγκρίθηκε το πιο πάνω Καταστατικό. Κατά την αναιρεσείουσα, οι λόγοι αυτοί ακύρωσης, οι οποίοι επαναλήφθηκαν τόσο στο δικόγραφο της προσφυγής κατά της ένδικης πράξης όσο και στο δικόγραφο της έφεσης, δεν είχαν προβληθεί αλυσιτελώς, όφειλε δε το δικάσαν δικαστήριο να τους εξετάσει στο πλαίσιο του παρεμπόπτοντος ελέγχου του κύρους του Καταστατικού του ΕΤΕΑΠΕΠ, δοθέντος ότι η ένδικη καταλογιστική πράξη είχε εκδοθεί κατ' επίκληση διάταξης του εν λόγω Καταστατικού. Με τον λόγο αυτό αναίρεσης, ο οποίος περιλαμβάνει τόσα σκέλη όσοι και οι προβληθέντες κατά τα ανωτέρω λόγοι ακύρωσης κατά της Φ.51020/5358/123/2013 απόφασης του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, η αναιρεσείουσα παραπονείται για την απόρριψη ως αλυσιτελώς προβληθεισών των αιτιάσεων που αντιστοιχούν στους λόγους αυτούς ακύρωσης και αναφέρονται: α) στο ειδικό και ορισμένο της νομοθετικής εξουσιοδότησης του άρθρου 36 του ν. 4052/2012 για τη θέσπιση όλων των ρυθμίσεων του Καταστατικού, συμπεριλαμβανομένου του άρθρου 19 παρ. 3 αυτού, β) στην αντίθεση των καταστατικών ρυθμίσεων, με τις οποίες προβλέπεται η επιβολή υποχρεώσεων διαδικαστικής και οικονομικής φύσης σε βάρος των εργοδοτριών επιχειρήσεων εμπορίας πετρελαιοειδών προς τα άρθρα 22 παρ. 5 του Συντάγματος, 102 και 107 της ΣΛΕΕ και την Οδηγία 2003/41/ΕΚ, ως εκ του ότι το Καταστατικό του ΕΤΕΑΠΕΠ καταρτίστηκε μονομερώς από τους ασφαλισμένους, χωρίς τη σύμπραξη των εργοδοτών, γ) στην ανάθεση άσκησης δημόσιας εξουσίας σε νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου και στη θέσπιση υποχρεωτικής υπαγωγής των εργαζομένων των επιχειρήσεων εμπορίας πετρελαιοειδών στην ασφάλισή του νομικού αυτού προσώπου κατά παράβαση των άρθρων 22 παρ. 5 του Συντάγματος, 102 και 107 της ΣΛΕΕ και την Οδηγία 2003/41/ΕΚ, δ) στη χορήγηση εκ μέρους του ήδη αναιρεσίβλητου ταμείου επαγγελματικής ασφάλισης παροχών με «το σύστημα προκαθορισμένων αλλά μη εγγυημένων παροχών» κατά παράβαση της Οδηγίας 2003/41/ΕΚ, ε) στην παράβαση ουσιώδους τύπου κατά τη διαδικασία έκδοσης του Καταστατικού του ΕΤΕΑΠΕΠ, εντοπιζόμενη στο εκπρόθεσμο της υποβολής του επίμαχου Καταστατικού στο αρμόδιο Υπουργείο και κατ' επέκταση στη μη νομότυπη κίνηση της διαδικασίας εξάιρεσης του Τομέα

ΤΕΑΠΕΠ του ΤΕΑΙΤ από το ΕΤΕΑ, στ) στην πρόβλεψη με τις διατάξεις του άρθρου 23 του επίμαχου Καταστατικού αναγκαστικής είσπραξης των πόρων του ΕΤΕΑΠΕΠ με τη διαδικασία του ΚΕΔΕ και ζ) στην πρόβλεψη της παρ. 2 του άρθρου 19 του ίδιου Καταστατικού, με την οποία θεσπίστηκαν διαφορετικά ποσοστά εισφορών επί των αποδοχών των ασφαλισμένων του ΕΤΕΑΠΕΠ με κριτήριο διάκρισης το αν αυτοί ήταν «παλαιοί» ή «νέοι» ασφαλισμένοι κατά την έννοια του ν. 2084/1992, κατά παράβαση της συνταγματικής αρχής της ισότητας. Προς θεμελίωση του παραδεκτού του πιο πάνω λόγου αναίρεσης προβάλλεται ότι για το ζήτημα αν ο καταλογισμός της ένδικης εισφοράς ερείδεται επί του άρθρου 19 παρ. 3 του Καταστατικού και όχι επί του άρθρου 17 παρ. 15 του ν. 3144/2003 δεν υπάρχει νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας. Ο ισχυρισμός αυτός προβάλλεται βασίμως, δοθέντος ότι το ζήτημα αυτό δεν έχει κριθεί με απόφαση του Δικαστηρίου, λαμβανομένου υπόψη ότι, κατά τα ήδη εκτεθέντα, με την 960/2017 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας η δίκη καταργήθηκε ως προς την ένδικη εισφορά του άρθρου 19 παρ. 3 του Καταστατικού του αναιρεσίβλητου. Σύμφωνα, όμως, με τα εκτεθέντα στη σκέψη 15, η διάταξη του άρθρου 19 παρ. 3 του Καταστατικού του αναιρεσίβλητου θεσπίστηκε με βάση την ειδική και ορισμένη νομοθετική εξουσιοδότηση του άρθρου 36 του ν. 4052/2012. Επομένως, η καταστατική αυτή διάταξη, για όσο χρόνο ίσχυσε, αποτέλεσε νόμιμο έρεισμα για την ίδρυση της υποχρέωσης των επιχειρήσεων εμπορίας πετρελαιοειδών προς απόδοση στο αναιρεσίβλητο Ταμείο της προβλεπόμενης με αυτή ένδικης εισφοράς, καθώς και για την έκδοση των πράξεων του αναιρεσίβλητου περί επιβολής της εισφοράς αυτής στις βαρυνόμενες επιχειρήσεις. Συνεπώς, ο λόγος έφεσης καθ' ο μέρος με αυτόν είχε προβληθεί ότι η πιο πάνω καταστατική ρύθμιση είχε θεσπιστεί κατά παράβαση του άρθρου 43 παρ. 2 του Συντάγματος και ότι για τον λόγο αυτό δεν μπορούσε να αποτελέσει νόμιμο έρεισμα της ένδικης καταλογιστικής πράξης, ναι μεν δεν είχε προβληθεί αλυσιτελώς από την αναιρεσεΐουσα, ήταν, όμως, αβάσιμος και, επομένως, ορθώς απορρίφθηκε από το δικάσαν διοικητικό εφετείο, αν και με άλλη νομική αιτιολογία. Περαιτέρω, όλες οι λοιπές κατ' έφεση προβληθείσες αιτιάσεις, συμπεριλαμβανόμενης και της αιτίας περί παραβίασης του άρθρου 43 παρ. 2 του Συντάγματος κατά τη θέσπιση όλων των λοιπών διατάξεων του Καταστατικού του αναιρεσίβλητου, οι οποίες αντιστοιχούν στους λόγους ακύρωσης κατά της εγκριτικής του καταστατικού του αναιρεσίβλητου Φ.51020/5358/123/2013 υπουργικής απόφασης και παρατίθενται στην προηγούμενη σκέψη, απορρίφθηκαν με την 960/2017 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας. Σύμφωνα δε με τα εκτεθέντα στη σκέψη 8, από την 960/2017 απόφαση του Δικαστηρίου απορρέει δεδικασμένο που δεσμεύει τους διαδίκους της παρούσας δίκης ως προς τα κριθέντα με αυτή ζητήματα του κύρους της πιο πάνω υπουργικής απόφασης. Συνεπώς, οι λοιπές αυτές αιτιάσεις είχαν προβληθεί απαραδέκτως ενώπιον του δικάσαντος διοικητικού εφετείου και, επομένως, ορθώς απορρίφθηκαν ως απαραδέκτως προβληθείσες, αν και με άλλη νομική αιτιολογία.

[...]

	Απορρίπτει την αίτηση.
ΣτΕ (Α') 598/2024	11. Επειδή, με τις διατάξεις της περ. δ της παρ. 3 του άρθρου 28 του αν.ν. 1846/1951, όπως αντικαταστάθηκαν με το άρθρο 144 παρ. 1 του ν. 3655/2008, ο νομοθέτης, ασκώντας την ευχέρεια που του παρέχεται από το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος και κατά παρέκκλιση των γενικών διατάξεων περί θεμελίωσης συνταξιοδοτικού δικαιώματος, διατήρησε το ευνοϊκό για τις ασφαλισμένες του Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ. (μετέπειτα ε-Ε.Φ.Κ.Α.) ως μητέρες με ανήλικα παιδιά καθεστώς πρόωρης συνταξιοδότησης, το οποίο λειτουργούσε ως κίνητρο για την ένταξή τους στην αγορά εργασίας και ως επιβράβευση από κοινωνικοασφαλιστικής πλευράς του διπλού ρόλου της γυναίκας, η οποία συνδύαζε τη μητρότητα με την απασχόληση και, περαιτέρω, λαμβάνοντας υπόψη τις νεότερες συνθήκες που δημιουργήθηκαν, όπως τα επιπλέον κίνητρα που παρέχονται στις εργαζόμενες μητέρες (αναγνώριση ως συντάξιμου χρόνου του χρόνου κυοφορίας και λοχείας κ.ά.) και έχουν θεσπιστεί για την ενίσχυση του θεσμού της οικογένειας (καταβολή μειωμένων εισφορών για κάθε παιδί κ.ά.), εισήγαγε συμπληρωματικές ρυθμίσεις (βλ. σχετικώς την εισηγητική έκθεση επί του άρθρου 144 παρ. 1 του οικείου νομοσχεδίου). Ειδικότερα, με τις διατάξεις του άρθρου 144 παρ. 1 του ν. 3655/2008 ο νομοθέτης επανέλαβε τις μέχρι τότε ισχύουσες προϋποθέσεις για τη χορήγηση μειωμένης ή πλήρους σύνταξης λόγω γήρατος σε ασφαλισμένη του Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ. (μετέπειτα ε-Ε.Φ.Κ.Α.) ως μητέρα με ανήλικα παιδιά, δηλαδή τη συμπλήρωση ενός ελάχιστου ορίου ηλικίας (50ού ή 55ου έτους της ηλικίας, αντιστοίχως) και χρόνου ασφάλισης (5.500 ημέρες ασφάλισης ή 25 έτη ασφάλισης), καθώς και τη μη λήψη άλλης σύνταξης από το Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ., το Δημόσιο, Ν.Π.Δ.Δ. ή άλλο φορέα κοινωνικής ασφάλισης (εδάφια πρώτο και δεύτερο της περ. δ της παρ. 3 του άρθρου 28 του αν.ν. 1846/1951) και, επιπλέον, έδωσε τη δυνατότητα στην ασφαλισμένη μητέρα να συνταξιοδοτηθεί στο 55ο έτος της ηλικίας της, ακόμη και στην περίπτωση κατά την οποία η ανηλικότητα του παιδιού και ο συντάξιμος χρόνος συντρέχουν αθροιστικά σε κάποιο από τα έτη ηλικίας μεταξύ του 50ού και του 55ου (εδάφιο πέμπτο της περ. δ). Επίσης, με τις ανωτέρω διατάξεις του άρθρου 144 παρ. 1 του ν. 3655/2008 θεσπίστηκε η σταδιακή κατάργηση του ορίου ηλικίας για τη χορήγηση σε ασφαλισμένη μητέρα του Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ. (μετέπειτα ε-Ε.Φ.Κ.Α.) με ανήλικο παιδί μειωμένης σύνταξης λόγω γήρατος, όπως και η δυνατότητα στην περίπτωση αυτή η ασφαλισμένη μητέρα να συνταξιοδοτηθεί με τη συμπλήρωση του προβλεπόμενου κάθε φορά ορίου ηλικίας, εφόσον η ανηλικότητα του παιδιού και ο συντάξιμος χρόνος συντρέχουν αθροιστικά μεταξύ του 50ού και του έτους της ηλικίας που ισχύει κάθε φορά με βάση τη σταδιακή κατάργηση (εδάφια τέταρτο και έκτο της περ. δ της παρ. 3 του άρθρου 28 του αν.ν. 1846/1951). Περαιτέρω, από τη γραμματική διατύπωση του τελευταίου εδαφίου της παρ. 1 του άρθρου 144 του ν. 3655/2008, με το οποίο εισάγεται εξαιρετική ρύθμιση, προκύπτει ότι ο νομοθέτης επεξέτεινε την εφαρμογή των διατάξεων της περ. δ της παρ. 3 του άρθρου 28 του αν.ν. 1846/1951 και στους χήρους πατέρες με ανήλικα παιδιά και σε εκείνους, δηλαδή, που έχασαν τη σύζυγό τους, την οποία, κατ' αρχήν, αφορούσε η ανωτέρω ευεργετική διάταξη (προνόμιο). Επομένως, κατά τη σαφή

	βούλησή του, ο νομοθέτης δεν χορήγησε τη δυνατότητα πρόωρης συνταξιοδότησης και στους -μη τελούντες σε χηρεία- πατέρες με ανήλικα παιδιά, ακόμη και αν αυτοί ασκούν αποκλειστικά τη γονική μέριμνα αυτών, όπως συμβαίνει σε περίπτωση διαζευγμένου πατέρα στον οποίον περιέρχεται αυτοδικαίως, κατά το άρθρο 1510 του Α.Κ., η αποκλειστική άσκηση της γονικής μέριμνας του ανήλικου παιδιού του λόγω θανάτου της πρώην συζύγου του. Υπέρ της ερμηνευτικής αυτής εκδοχής συνηγορεί και το γεγονός ότι, παρά το ότι από την αιτιολογική έκθεση της τροπολογίας επί του άρθρου 144 του οικείου νομοσχεδίου προκύπτει ότι είχε προταθεί η επέκταση της εφαρμογής των ευεργετικών για τις μητέρες με ανήλικα παιδιά ως άνω συνταξιοδοτικών διατάξεων, εκτός από τους χήρους άνδρες με ανήλικα παιδιά και στους διαζευγμένους άνδρες, οι οποίοι έχουν την επιμέλεια των ανήλικων παιδιών τους με δικαστική απόφαση, τελικώς, η πρόταση αυτή δεν υιοθετήθηκε [βλ. σχετικώς τα Πρακτικά της Βουλής (Ολομέλεια), συνεδρίαση ΡΘ΄ της 20.3.2008, σελ. 6869]. Εξάλλου, όπου ο νομοθέτης θέλησε οι ευεργετικές ρυθμίσεις για την πρόωρη συνταξιοδότηση ασφαλισμένων μητέρων με ανήλικα παιδιά να εφαρμόζονται εκτός από τους χήρους και στους διαζευγμένους πατέρες με ανήλικα παιδιά το όρισε ρητά (βλ. ενδεικτικώς το άρθρο 144 παρ. 6 του ίδιου ν. 3655/2008). Πέραν των ανωτέρω, οι διαζευγμένοι πατέρες με ανήλικα παιδιά, ακόμη και αν ασκούν αποκλειστικά τη γονική μέριμνα αυτών, σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, δεν τελούν, εν πάση περιπτώσει, υπό τις ίδιες συνθήκες με τους χήρους πατέρες με ανήλικα παιδιά. Ως εκ τούτου, η ως άνω εξαιρετική ρύθμιση του τελευταίου εδαφίου της παρ. 1 του άρθρου 144 του ν. 3655/2008, καθ' ο μέρος δεν περιλαμβάνει και τους διαζευγμένους πατέρες με ανήλικα παιδιά, έστω και αν αυτοί ασκούν αποκλειστικά τη γονική μέριμνα αυτών λόγω θανάτου της πρώην συζύγου τους, δεν αντίκειται στο άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος ούτε σε άλλη συνταγματική διάταξη. [...] Δέχεται την αίτηση.
ΣτΕ (Δ΄) 437/2024	11. Επειδή, όπως έχει ήδη κριθεί (βλ. ΟΛΣτΕ 580/2021 και ΟΛΣτΕ 581/2021) η ρύθμιση της περιπτώσεως (α) του άρ. 90 παρ. 7 ν. 4368/2016 δεν αντίκειται ούτε στην διάταξη του άρθρου 2 παρ. 1 του Συντάγματος που προστατεύει την αξία του ανθρώπου, ούτε στις διατάξεις των άρθρων 5 παρ. 1 του Συντάγματος και 16 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, με τις οποίες προστατεύεται η επιχειρηματική ελευθερία, ούτε στις διατάξεις των άρθρων 17 παρ. 1, 2 του Συντάγματος και 17 του ανωτέρω Χάρτη, με τις οποίες προστατεύεται η ιδιοκτησία, στην οποία περιλαμβάνονται και τα ενοχικά δικαιώματα (υπό την έννοια ότι η επίμαχη νομοθετική επέμβαση, επί γεγεννημένων αξιώσεων των συμβεβλημένων, έχει τηρήσει την αρχή της δίκαιης ισορροπίας μεταξύ του γενικού συμφέροντος και της προστασίας του δικαιώματος). Οι ρυθμίσεις αυτές έχει ομοίως κριθεί ότι δεν αντίκεινται ούτε στις διατάξεις των άρθρων 21 παρ. 3, 22 παρ. 5 του Συντάγματος και 35 του ίδιου ως άνω Χάρτη, από τις οποίες προκύπτει η υποχρέωση του Κράτους να μεριμνά για την υγεία των πολιτών, αλλά ούτε και στην κατοχυρωμένη από την διάταξη του άρθρου

	25 παρ. 1 του Συντάγματος αρχή της αναλογικότητας ή στις αρχές της χρηστής Διοικήσεως ή του κοινωνικού κράτους. Έχει ομοίως κριθεί ότι σε καμία υπερτέρας τυπικής ισχύος διάταξη (άρα ούτε και στο δικαίωμα δικαστικής προστασίας κατά το άρ. 20 παρ. 1 του Συντάγματος και το άρ. 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ) δεν αντίκειται η πρόβλεψη της προσβαλλομένης (άρ. 1 παρ. 3) για αναστολή της εκκαθάρισεως του συνόλου του ποσού και για δυνατότητα ελέγχου του συνόλου των δικαιολογητικών στην περίπτωση που ο συμβεβλημένος ασκήσει το παρεχόμενο σε αυτόν από την κ.υ.α. δικαίωμα να υποβάλει αίτηση επανεξετάσεως (του ελεγχθέντος δείγματος) σε περίπτωση περικοπής. Συνεπώς πρέπει ν' απορριφθούν ως νόμω αβάσιμα όσα περί του αντιθέτου προβάλλονται με την υπό κρίσιν αίτηση, ιδίως δέ τα περί αντιθέσεως στο άρθρο 5 παρ. 1 (έν συνδ. προς το άρθρο 106 παρ. 2) του Συντάγματος, καθώς και στο άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ. [...] Απορρίπτει την υπό κρίσιν αίτηση.
ΣτΕ (Β') 169/2024	5. Επειδή, στο άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος ορίζεται ότι: «Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας». Στο άρθρο 4 παρ. 1 και 5 ότι: «1. Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου. ... 5. Οι Έλληνες πολίτες συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στα δημόσια βάρη, ανάλογα με τις δυνάμεις τους». Στο άρθρο 22 παρ. 5 ότι: «Το Κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει». Στο άρθρο 25 παρ. 1 και 4 ότι: «1. Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους... Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει ... να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας. ... 4. Το Κράτος δικαιούται να αξιώνει από όλους τους πολίτες την εκπλήρωση του χρέους της κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης». Από τις διατάξεις αυτές συνάγεται ότι η κοινωνική ασφάλιση αναγνωρίζεται από το Σύνταγμα ως θεσμική εγγύηση των εργαζομένων, στο πλαίσιο της οποίας ο κοινός νομοθέτης, διαθέτοντας ευρεία προς τούτο εξουσία και λαμβάνοντας υπόψη τις εκάστοτε κρατούσες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, θέτει τους κανόνες για την ασφαλιστική κάλυψη και προστασία του εργαζόμενου πληθυσμού έναντι συγκεκριμένων ασφαλιστικών κινδύνων (όπως είναι το γήρας, ο θάνατος, η αναπηρία, η ασθένεια, η ανεργία), με γνώμονα αφενός την προστασία του ασφαλιστικού κεφαλαίου και την εξυπηρέτηση της αναλογιστικής βάσης, στην οποία στηρίζεται η οικονομία των φορέων κοινωνικής ασφάλισης, δηλαδή την προστασία της βιωσιμότητας των κοινωνικοασφαλιστικών οργανισμών, χάριν και των μελλοντικών γενεών και αφετέρου τη διασφάλιση υπέρ των συνταξιούχων, οι οποίοι με την εργασία τους συνέβαλαν στη δημιουργία του δημόσιου πλούτου, ενός ικανοποιητικού επιπέδου διαβίωσης, όσο το δυνατόν εγγύτερου σε εκείνο που είχαν κατακτήσει κατά τη διάρκεια του εργασιακού τους βίου. Μεταξύ των παροχών, οι οποίες κατατείνουν στον ανωτέρω σκοπό, δεν είναι μόνον οι περιοδικές παροχές (συντάξεις, κύριες και επικουρικές,

μερίσματα, βοηθήματα) αλλά και οι εφάπαξ παροχές που χορηγούνται κατά τη συνταξιοδότηση, οι οποίες, κατά τα παγίως γενόμενα δεκτά, είναι δημοσίου δικαίου κοινωνικοασφαλιστικές παροχές (ΑΕΔ 3, 4, 5/2007, ΣτΕ 121/2012, 1554, 2429/2018 επταμ.) υπαγόμενες και αυτές στο καθεστώς προστασίας του άρθρου 22 παρ. 5 του Συντάγματος. Αυτό ισχύει ακόμη και στην περίπτωση εκείνη, κατά την οποία οι εφάπαξ χορηγούμενες παροχές χορηγούνται από φορείς κοινωνικής ασφάλισης, οι οποίοι οργανώνονται από το νομοθέτη ως νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, προερχόμενα από μετατροπή νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου συνοδευόμενη από μεταφορά της περιουσίας τους στα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, εφόσον τα τελευταία εξακολουθούν να αποτελούν φορείς υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης· εφόσον, δηλαδή, η υπαγωγή στην ασφάλισή τους είναι υποχρεωτική για τους ασφαλισμένους τους, οι οποίοι καταβάλλουν υποχρεωτικώς ασφαλιστικές εισφορές ορισμένου ύψους, διέπονται δε οι εν λόγω ασφαλιστικοί φορείς από ειδικό κανονιστικό πλαίσιο, όπως εκείνο της -παρατιθέμενης στην επόμενη σκέψη- παραγράφου 20 του άρθρου 6 του ν. 3029/2002 (ΣτΕ 1554, 2429/2018 επταμ., πρβλ. ΣτΕ 1726/2016 7μελούς, 960/2017 επταμ.). Περαιτέρω, το ασφαλιστικό κεφάλαιο από το οποίο αντλούνται οι εφάπαξ παροχές, εφόσον σχηματίζεται αποκλειστικώς ή κατά κύριο λόγο από εισφορές είτε μόνο των ασφαλισμένων είτε και του εργοδότη που τους απασχολεί, ανεξαρτήτως μάλιστα του ύψους των εισφορών του τελευταίου, φέρει αμιγώς ανταποδοτικό χαρακτήρα (ΣτΕ 2679/2011 Ολομ., 1554, 2429/2018 επταμ. κ.ά., πρβλ. ΑΕΔ 3, 4, 5/2007). Η προστασία της βιωσιμότητας του οικείου ασφαλιστικού φορέα και η διασφάλιση της ακεραιότητας του ασφαλιστικού του κεφαλαίου αποτελεί υποχρέωση του νομοθέτη, ο οποίος, όταν διαπιστώνει μεταβολή των οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών, εγκυμονούσα κινδύνους για τη βιωσιμότητα αυτού, λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα, όπως είναι η αναπροσαρμογή των ασφαλιστικών παροχών και εισφορών και ο επανακαθορισμός των προϋποθέσεων θεμελίωσης του ασφαλιστικού δικαιώματος (ΣτΕ 1554, 2429/2018).

[...]

10. Επειδή, με την κρινόμενη αίτηση προβάλλεται ότι κατ' εσφαλμένη ερμηνεία και πλημμελή εφαρμογή του άρθρου 45 περ. γ' του ν. 4172/2013, καθώς και κατά παραβίαση των άρθρων 4 παρ. 5, 22 παρ. 5, 78 παρ. 1 και 109 του Συντάγματος, κρίθηκε ότι τα επίμαχα έσοδα δεν έχουν πραγματοποιηθεί κατά την επιδίωξη της εκπλήρωσης του μη κερδοσκοπικού σκοπού του αναιρεσείοντος. Και τούτο, διότι, κατά τα ειδικότερα προβαλλόμενα, το κεφάλαιο που σχηματίζεται από τις εισφορές των ασφαλισμένων τοποθετείται, προς διατήρηση της αξίας του, είτε σε λογαριασμούς είτε σε ακίνητα είτε σε λοιπές επενδύσεις, επομένως τα έσοδα από τις τοποθετήσεις αυτές προστίθενται στο ασφαλιστικό κεφάλαιο, ώστε το αναιρεσείον να είναι σε θέση να εκπληρώνει τον σκοπό του στο διηνεκές. Προς θεμελίωση του παραδεκτού του λόγου κατ' άρθρο 53 παρ. 3 του π.δ. 18/1989, προβάλλεται ο ισχυρισμός ότι δεν υπάρχει νομολογία επί του νομικού ζητήματος κατά πόσο τα έσοδα του αναιρεσείοντος από μισθώματα ακινήτων,

	τόκους καταθέσεων και μερίσματα, από ακίνητα, καταθέσεις και τίτλους, στους οποίους έχει τοποθετηθεί η περιουσία του, πραγματοποιούνται κατά την επιδίωξη της εκπλήρωσης του σκοπού του και, επομένως, απαλλάσσονται του φόρου εισοδήματος κατ' άρθρο 45 περ. γ' του ν. 4172/2013. Ο ισχυρισμός αυτός είναι βάσιμος, δεδομένου ότι επί του νομικού ζητήματος εάν οι προερχόμενοι από την αξιοποίηση της κινητής και ακίνητης περιουσίας του ΤΑΠΕΤΕ πρόσοδοι εμπίπτουν στην κατ' άρθρο 45 περ. γ' του ν. 4172/2013 έννοια των εσόδων που πραγματοποιούνται κατά την επιδίωξη εκπλήρωσης των σκοπών του ως μη κερδοσκοπικού προσώπου, δεν υφίσταται, πράγματι, νομολογία. Επομένως, ο σχετικός λόγος προβάλλεται παραδεκτώς, περαιτέρω δε και βασίμως, ενόψει και των εκτεθέντων στη σκέψη 8. Και τούτο, διότι τα εν λόγω έσοδα, τα οποία προέρχονται από περιουσία που έχει προκύψει από την αξιοποίηση, διαχρονικά, του ασφαλιστικού κεφαλαίου του Ταμείου προς τον σκοπό της διασφάλισης της βιωσιμότητάς του, αποτελούν, κατά ρητή πρόβλεψη του Καταστατικού του (άρθρο 4 περ. Γ' της Φ.80000/30226/1366/14.1.2004 ΚΥΑ) πόρους που χρησιμοποιεί για να χρηματοδοτήσει τις καταβαλλόμενες από αυτό εφάπαξ παροχές προς τους ασφαλισμένους του. Επομένως, συνιστούν, κατά την έννοια του άρθρου 45 περ. γ' του ν. 4172/2013, έσοδα που πραγματοποιούνται κατά την επιδίωξη εκπλήρωσης των καταστατικών του σκοπών και δεν αποτελούν αντικείμενο του φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων και οντοτήτων, χωρίς να ασκεί επιρροή το γεγονός ότι οι παροχές αυτές έχουν αμιγώς ανταποδοτικό χαρακτήρα, ο οποίος δεν αποκλείει την περιορισμένη συμβολή και άλλων πόρων στον σχηματισμό του ασφαλιστικού κεφαλαίου. Για τον λόγο αυτό, βασίμως προβαλλόμενο, η κρινόμενη αίτηση πρέπει να γίνει δεκτή και να εξαφανισθεί η προσβαλλόμενη απόφαση. Λόγω, όμως, της σπουδαιότητας του ζητήματος που εξετάστηκε στις σκέψεις 4 έως 7, η υπόθεση πρέπει να παραπεμφθεί προς εκδίκαση στην επταμελή σύνθεση του Τμήματος, κατ' εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 14 παρ. 5 εδαφ. β' του π.δ. 18/1989. Πρέπει δε να ορισθεί ως εισηγητής της υπόθεσης ενώπιον της επταμελούς σύνθεσης ο Πάρεδρος Ν. Νικολάκης και δικάσιμος η 5η Ιουνίου 2024. [...] Απέχει να αποφανθεί οριστικώς. Παραπέμπει στην επταμελή σύνθεση του Β' Τμήματος.
ΣτΕ (Α') 2342/2023	12. Επειδή, από τις παρατεθείσες στη σκέψη 10 διατάξεις και τις οικείες αιτιολογικές εκθέσεις συνάγονται τα ακόλουθα: Με τις διατάξεις της παρ. 4 του άρθρου 5 του ν. 3232/2004, ο νομοθέτης, κατ' ενάσκηση της ευχέρειας που του παρέχεται από τα άρθρα 21 παρ. 1 και 2 του 22 παρ. 5 του Συντάγματος, για την προστασία της μητρότητας, της παιδικής ηλικίας και της αναπηρίας [βλ. σχετικώς την εισηγητική έκθεση (επί του αρχικού άρθρου 1 παρ. 4) του ν. 3232/2004], επέλεξε να θεσπίσει ένα ευνοϊκό συνταξιοδοτικό καθεστώς για τα μέλη της οικογένειας των ατόμων με αναπηρία (Σ.τ.Ε. 1010/2022). Ειδικότερα, με τις ανωτέρω διατάξεις, όπως ίσχυαν αρχικώς, ο νομοθέτης χορήγησε τη

δυνατότητα σε μητέρες ανάπηρων τέκνων με ποσοστό αναπηρίας 80% και άνω, καθώς και σε συζύγους αναπήρων με το ίδιο ποσοστό αναπηρίας και 10ετή έγγαμο βίο, εφόσον είναι ασφαλισμένοι σε φορείς κύριας ασφάλισης του εποπτεύοντος Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας (και ήδη Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης) και έχουν συμπληρώσει 7.500 ημέρες εργασίας ή 25 έτη ασφάλισης, να θεμελιώσουν ανεξαρτήτως ορίου ηλικίας και χρόνου υπαγωγής στην ασφάλιση, δικαίωμα πρόωρης συνταξιοδότησης (Σ.τ.Ε. 2653/2019, βλ. Σ.τ.Ε. 1010/2022). Στη συνέχεια, στο πλαίσιο προστασίας της μητρότητας και των αναπήρων, αλλά και της θέσπισης ενιαίων προϋποθέσεων συνταξιοδότησης μεταξύ φορέων κύριας και επικουρικής ασφάλισης, η ίδια δυνατότητα χορηγήθηκε και στις μητέρες ανάπηρων τέκνων με ποσοστό αναπηρίας 67% και άνω, επιπλέον δε, η εφαρμογή των ευεργετικών αυτών συνταξιοδοτικών διατάξεων επεκτάθηκε και στους φορείς επικουρικής ασφάλισης (βλ. σχετικώς την αιτιολογική έκθεση του άρθρου 61 του ν. 3518/2006). Ειδικώς δε, όσον αφορά τους ασφαλισμένους του (πρώην) Ο.Γ.Α., ως φορέα οργανισμού κοινωνικής ασφάλισης (ν. 2458/1997, Α' 15), η νομοθεσία του οποίου προέβλεπε χρόνο ασφάλισης 15 ετών για τη θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος και προκειμένου να τύχουν της ίδιας ασφαλιστικής προστασίας και οι μητέρες αγρότισσες και οι σύζυγοι αγρότες-αγρότισσες με ανάπηρα μέλη οικογένειας ορίστηκε ως απαιτούμενος χρόνος ασφάλισης, κατ' αρχήν, τα 15 έτη μαζί με την καταβολή εισφορών στον κλάδο κύριας ασφάλισης αγροτών (βλ. σχετικώς την αιτιολογική έκθεση του άρθρου 53 του ν. 3518/ 2006). Ακολούθως, η ως άνω δυνατότητα πρόωρης συνταξιοδότησης χορηγήθηκε και στον πατέρα, στην περίπτωση κατά την οποία η μητέρα επιλέγει να μην ασκήσει το σχετικό δικαίωμά της. Περαιτέρω, κατά την ορθή έννοια των διατάξεων της παρ. 4 του άρθρου 5 του ν. 3232/2004, όπως η παρ. αυτή ίσχυε πριν από την αντικατάστασή της με το άρθρο 37 παρ. 1 του ν. 3996/2011, για να θεμελιώσει δικαίωμα πρόωρης συνταξιοδότησης με τις ανωτέρω ευνοϊκές προϋποθέσεις ασφαλισμένη μητέρα με ανάπηρο τέκνο, το ποσοστό αναπηρίας του οποίου ανέρχεται σε 67% και άνω, το τέκνο πρέπει να είναι άγαμο, διότι στην περίπτωση του έγγαμου τέκνου, το οποίο, όμως, πρέπει να φέρει ποσοστό αναπηρίας 80% και άνω, ο νομοθέτης χορήγησε τη δυνατότητα πρόωρης συνταξιοδότησης στον/στη σύζυγό του, δηλαδή σε πρόσωπο του οικογενειακού περιβάλλοντος το οποίο, κατά το συνήθως συμβαίνον, βαρύνεται με τη φροντίδα και τη στήριξή του. Η ερμηνευτική αυτή εκδοχή ενισχύεται και από το γεγονός ότι οι μεταγενέστερες διατάξεις του άρθρου 37 παρ. 1 του ν. 3996/2011, με τις οποίες ο νομοθέτης για την αποφυγή περιπτώσεων καταχρηστικής άσκησης του συνταξιοδοτικού δικαιώματος αυστηροποίησε τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες οι γονείς και οι σύζυγοι με ανάπηρα μέλη οικογένειας (τέκνο και σύζυγο, αντιστοίχως) θεμελιώνουν δικαίωμα πρόωρης συνταξιοδότησης, όπως και την προϋπόθεση του χρόνου ασφάλισης όσον αφορά τους ασφαλισμένους του Ο.Γ.Α., όρισαν πλέον ρητά ότι για την άσκηση του δικαιώματος αυτού από τον γονέα το ανάπηρο τέκνο απαιτείται, μεταξύ άλλων, να είναι άγαμο (βλ. σχετικώς την παρατεθείσα στην προηγούμενη σκέψη αιτιολογική έκθεση του άρθρου 37 του ν. 3996/2011). Εξάλλου, με τη νεότερη διάταξη του

	άρθρου 138 παρ. Α υποπαρ. 1 περ. ΣΤ του ν. 4052/ 2012, η θέσπιση της οποίας υπαγορεύτηκε, όπως αναφέρεται στην οικεία αιτιολογική έκθεση, από λόγους χρηστής διοίκησης, τροποποιήθηκε από τότε που ίσχυσε (δηλαδή από τις 5.8.2011) η περ. στ της παρ. 4 του άρθρου 5 του ν. 3232/2004 και προβλέφθηκε ότι το άρθρο 37 παρ. 1 του ν. 3996/2011, με το οποίο εισήχθησαν, κατά τα προεκτεθέντα, αυστηρότερες προϋποθέσεις για την πρόωρη συνταξιοδότηση των προσώπων με ανάπηρα μέλη οικογένειας και το οποίο κατέλαβε και τις εκκρεμείς αιτήσεις συνταξιοδότησης, δεν εφαρμόζεται σε όσες αιτήσεις υποβλήθηκαν μέχρι και τις 4.8.2011, ενώ απορριπτικές αποφάσεις συνταξιοδότησης που εκδόθηκαν βάσει του άρθρου 37 του ως άνω ν. 3996/2011 ανακαλούνται αυτοδίκαια και τα σχετικά αιτήματα επανακρίνονται με βάση το προγενέστερο νομοθετικό καθεστώς, δηλαδή εκείνο της παρ. 4 του άρθρου 5 του ν. 3232/2004, όπως η παρ. αυτή ίσχυε μετά την τροποποίηση και τη συμπλήρωσή της με τους νόμους 3518/2006 και 3655/2008. Επομένως, αίτηση συνταξιοδότησης, η οποία υποβλήθηκε από μητέρα ανάπηρου τέκνου με ποσοστό αναπηρίας 67% και άνω μέχρι και τις 4.8.2011 εξετάζεται με βάση τις προϋποθέσεις που θέτουν οι διατάξεις της παρ. 4 του άρθρου 5 του ν. 3232/2004, όπως η παρ. αυτή ίσχυε πριν από την αντικατάστασή της με το άρθρο 37 παρ. 1 του ν. 3996/2011. [...] Απορρίπτει την αίτηση.
ΣτΕ (Α') 2307/2023	15. Επειδή, στις παρ. 1 και 5 του άρθρου 4 ορίζεται ότι «1. Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου. ... 5. Οι Έλληνες πολίτες συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στα δημόσια βάρη, ανάλογα με τις δυνάμεις τους». Στο άρθρο 22 παρ. 5 ορίζεται ότι «Το Κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει». Από τις ανωτέρω διατάξεις συνάγεται ότι το Σύνταγμα, με το άρθρο 22 παρ. 5, κατοχυρώνει τον θεσμό της κοινωνικής ασφάλισης των εργαζομένων και ανάγει τη μέριμνα για την προαγωγή του σε σκοπό του Κράτους (ΣτΕ 1890/2019 Ολομ. σκ. 8), με γνώμονα την κάλυψη ολόκληρου του εργαζομένου πληθυσμού της Χώρας και την προστασία του ασφαλιστικού κεφαλαίου. Ανέθεσε δε την εξειδίκευσή της, ανάλογα με τις περιστάσεις, στον νομοθέτη, ο οποίος κατά την επιδίωξη του σκοπού αυτού έχει ευρεία εξουσία για τη ρύθμιση των σχετικών θεμάτων, υποκείμενος μόνο σε περιορισμούς που επιβάλλονται από άλλες συνταγματικές διατάξεις. Ειδικότερα, ο τρόπος υπολογισμού των συντάξεων των ασφαλισμένων και ο καθορισμός των αποδοχών που λαμβάνονται κάθε φορά υπόψη για τον υπολογισμό αυτό επαφίεται στον κοινό νομοθέτη και στην κατ' εξουσιοδότηση αυτού κανονιστικώς δρώσα Διοίκηση, κατά τη ρύθμιση δε των θεμάτων αυτών οι ασφαλιστικές παροχές δεν απαιτείται να βρίσκονται σε σχέση ευθείας ανταποδοτικότητας προς τις εισφορές που έχουν καταβληθεί, καθόσον η αρχή της ανταποδοτικότητας μεταξύ ασφαλιστικών εισφορών και παροχών και η αναλογία ασφαλιστικών παροχών και ασφαλιστικών εισφορών δεν κατοχυρώνονται συνταγματικώς (ΣτΕ 3487/2008 Ολομ. σκ. 13, 2126/2019 σκ. 5, 600/2015 σκ. 6, 619/2012 σκ. 7, 4132/2011 7μ. σκ. 12, 2298/2010 7μ.

	σκ. 11, 157/2009 σκ. 7 κ.ά.). Περαιτέρω, ο κοινός νομοθέτης και η κατ' εξουσιοδότηση νόμου κανονιστικώς δρώσα Διοίκηση δεν κωλύονται από τις ανωτέρω συνταγματικές διατάξεις να μεταβάλλουν για το μέλλον το σύστημα συνταξιοδότησης κατηγοριών ασφαλισμένων, είτε με τη συνολική αναμόρφωση ή τη θέσπιση ενός νέου συστήματος συνταξιοδότησης (βλ. ΣτΕ 1890/2019 Ολομ. σκ. 5) είτε με τη θέσπιση επιμέρους τροποποιήσεων, ιδίως σε σχέση με το ύψος των ασφαλιστικών παροχών ή τον τρόπο υπολογισμού των συντάξεων (βλ. ΣτΕ 435-436/2022 Ολομ., σκ. 25, 835/2020 σκ. 10, 2126/2019 σκ. 5, 2429/2018 7μ. σκ. 8, 3281/2017 7μ. σκ. 23, 1709/2017 7μ. σκ. 7, 734/2016 Ολομ., 3413/2013 7μ. σκ. 6, 3145/2013 σκ. 4, 2913/2013 σκ. 4, 1783/2013 σκ. 5, 619/2012 σκ. 7, 3/2012 σκ. 11, 4126/2011 σκ. 2 και 4, 2317/2010 σκ. 6, 2298/2010 7μ. σκ. 10, 1219/2010 σκ. 7, 2030/2009 σκ. 5, 1817/2009 σκ. 6, 1689/2009 7μ. σκ. 8, 157/2009 σκ. 7, 3487/2008 Ολομ. σκ. 11 364/2005 σκ. 5, 3379/2004 σκ. 5, 1077/2003 7μ. σκ. 7, 1867/2001 σκ. 5, 3740/1999 7μ. σκ. 13, 3615/1999 σκ. 7, 3107/1999 σκ. 5, 58/1999 σκ. 6, 4078/1996 σκ. 4, 3072/1992 σκ. 4, 615/1991 σκ. 4, 473/1990 σκ. 5, 1631/1989 7μ. σκ. 5, 251/1989 σκ. 4, 4884/1988 σκ. 3, 505/1988 7μ., 4139/1986, 40/1985, 2914/1983, 1508/1982, 3852/1979). Εξάλλου, ο χρόνος αποχώρησης από την υπηρεσία και υποβολής του αιτήματος για συνταξιοδότηση αποτελούν παράγοντες αρκούντως αντικειμενικούς που δικαιολογούν τη διαφορετική μεταχείριση μεταξύ των ασφαλισμένων σε περίπτωση νομοθετικής μεταβολής (ΣτΕ 545 - 546/2022 Ολομ. σκ. 25, 835/2020 σκ. 10, 2126/2019 σκ. 5, 1374/2019 σκ. 8, 2429/2018 7μ. σκ. 19, 3281/2017 7μ. σκ. 23, 1709/2017 7μ. σκ. 7, 719/2016 σκ. 7, 5-6/2016 σκ. 9, 600/2015 σκ. 6, 3413/2013 7μ. σκ. 6, 3145/2013 σκ. 8, 2913/2013 σκ. 8, 682/2013 σκ. 4, 619/2012 σκ. 7, 3/2012 σκ. 11, 4132/2011 7μ. σκ. 11, 4126/2011 σκ. 2, 3132/2011 σκ. 6, 2298/2010 7μ. σκ. 10, 2197/2010 Ολομ. σκ. 20, 1494/2010 σκ. 11, 1817/2009 σκ. 6, 1689/2009 7μ. σκ. 8, 1602/2009 σκ. 3, 527/2009 σκ. 7, 157/2009 σκ. 7, 3487/2008 σκ. 11, 2900/2008 σκ. 4, 718/2006 σκ. 7, 707/2006 7μ. σκ. 6, 1908/2005 σκ. 3, 3379/2004 σκ. 5, 3177/2004 σκ. 5, 135/2002 σκ. 10, 665/2000 σκ. 11, 3740/1999 7μ. σκ. 11, 3615/1999 σκ. 7, 58/1999 σκ. 6, 2031/1994 7μ. σκ. 10, 473/1990 σκ. 5, 251/1989 σκ. 4, 4884/1988 σκ. 3, 2971/1987, 40/1985, 2914/1983, 1508/1982). [...] Καταργεί τη δίκη ως προς τους Απορρίπτει την αίτηση ως προς τους λοιπούς αιτούντες.
ΣτΕ (Α') 2271/2023	5. Επειδή, όπως έχει παγίως κριθεί από το Ειδικό Δικαστήριο του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντάγματος (βλ. Ειδ. Δικαστ. κατ' άρθρο 88 παρ. 2 του Συντάγματος 117/2012, 2/2010, 83/2009, 112/2007, 32/2006), ως διαφορές από συντάξεις των δικαστικών λειτουργών που υπάγονται στη δικαιοδοσία του Ειδικού αυτού Δικαστηρίου νοούνται μόνο οι διαφορές από τις κύριες συντάξεις που χορηγούνται από το Δημόσιο και υπάγονται στη δικαιοδοσία του Ελεγκτικού Συνεδρίου, σύμφωνα με το άρθρο 98 του Συντάγματος. Και τούτο, διότι το Σύνταγμα με τον όρο «σύνταξη» αναφέρεται στην κύρια σύνταξη που χορηγείται από το Δημόσιο στους δικαστικούς λειτουργούς. Αντιθέτως, οι διαφορές από

κοινωνικοασφαλιστικές παροχές που χορηγούνται από τα ασφαλιστικά ταμεία σε εκπλήρωση της από το Σύνταγμα (άρθρο 22 παρ. 5) επιβαλλόμενης μέριμνας του Κράτους για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων υπάγονται στη δικαιοδοσία των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων και όχι στη δικαιοδοσία του Ειδικού Δικαστηρίου. Ενόψει τούτων, παρά την προκύπτουσα από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση ιδιότητα του αναιρεσιβλήτου ως συνταξιούχου δικαστικού λειτουργού, η κρινόμενη διαφορά, που αφορά αξίωσή του απορρέουσα από συντάξεις απονεμηθείσες σε αυτόν από οργανισμό κοινωνικής ασφάλισης [αρχικώς από το ΕΤΑΑ και μετέπειτα από τον ΕΦΚΑ - ως οιοιού καθολικό διάδοχο του Τομέα Ασφάλισης Νομικών του Κλάδου Κύριας Ασφάλισης του Ενιαίου Ταμείου Ανεξάρτητα Απασχολούμενων (ΤΑΝ/ΕΤΑΑ) - και ήδη e-ΕΦΚΑ] και όχι από το Δημόσιο (αξίωση άλλωστε που ο αναιρεσίβλητος δεν είχε στηρίξει με την αγωγή του στην ιδιότητά του ως συνταξιούχου δικαστικού λειτουργού, αλλά στο μη νόμιμο των μειώσεων που διενεργήθηκαν στις συντάξεις εν γένει κατ' εφαρμογή των διατάξεων των νόμων 4051/2012 και 4093/2012, βλ. ΣτΕ 1823/2020 Ολομ., πρβ. Ειδ. Δικαστ. κατ' άρθρο 88 παρ. 2 του Συντάγματος 1/2018, σκέψη 5), δεν υπαγόταν στη δικαιοδοσία του Ειδικού Δικαστηρίου του άρθρου 88 του Συντάγματος ούτε στη δικαιοδοσία του Ελεγκτικού Συνεδρίου (άρθρο 19 παρ. 9 εδάφ. δεύτερο του ν. 4387/2016 και άρθρο 5B του ως άνω νόμου που προστέθηκε με το άρθρο 23 του ν. 4670/2020, Α' 43, το οποίο και κατήργησε την ανωτέρω διάταξη του δεύτερου εδαφίου της παρ. 9 του άρθρου 19 του ν. 4387/2016), αλλά στην αρμοδιότητα των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων. Κατά συνέπεια, αρμοδίως επιλήφθηκαν της κρινόμενης διαφοράς τα δικαστήρια αυτά και ήδη το παρόν Δικαστήριο. Τα ανωτέρω δεν αναιρούνται εκ του ότι από την 1.1.2017, ημερομηνία έναρξης λειτουργίας του ΕΦΚΑ κατ' άρθρο 51 παρ. 1 του ν. 4387/2016, οι συντάξεις που είχαν χορηγηθεί τόσο από το Δημόσιο όσο και από το πρώην ΕΤΑΑ προβλέπεται ότι καταβάλλονται πλέον από τον ίδιο ασφαλιστικό φορέα (ΕΦΚΑ), στον οποίο η ίδια διάταξη όρισε ότι περιήλθαν οι εν γένει αρμοδιότητες που αφορούν τις συντάξεις του Δημοσίου, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 53 του νόμου αυτού (με την επιφύλαξη των οριζόμενων στην παρ. 3 του άρθρου 4 του ίδιου νόμου), και εντάχθηκε αυτοδίκαια το ΕΤΑΑ, σύμφωνα με την περ. Γ της παρ. 1 του ίδιου άρθρου 53. Και τούτο, διότι η εν λόγω μεταφορά στον ΕΦΚΑ της αρμοδιότητας πληρωμής των συντάξεων που χορηγούνται από το Δημόσιο δεν μετέβαλε και την (από το Σύνταγμα, άλλωστε, προβλεπόμενη) κατανομή της δικαιοδοσίας των δικαστηρίων προς εκδίκαση των κατ' ιδίαν συνταξιοδοτικών διαφορών, με συνέπεια τα τακτικά διοικητικά δικαστήρια να εξακολουθούν και για τον μετά την 1.1.2017 χρόνο να είναι αρμόδια να αποφαινούνται επί των διαφορών που αφορούν συντάξεις (ή το μέρος αυτών) που καταβάλλονται από τον ΕΦΚΑ (ήδη e-ΕΦΚΑ) ως οιοιού καθολικό διάδοχο του πρώην ΤΑΝ/ΕΤΑΑ, ανεξάρτητα από την ιδιότητα των συνταξιούχων του τελευταίου ως πρώην δικαστικών λειτουργών (βλ. ΣτΕ 1823/2020 Ολομ.).

6. Επειδή, στην προκειμένη περίπτωση, από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση σε συνδυασμό με τα διαδικαστικά έγγραφα της δίκης προκύπτουν τα εξής: Με την 25301/26.2.2004 πράξη του Διευθυντή Παροχών του ΕΤΑΑ/ΤΑΝ

απονεμήθηκε στον αναιρεσίβλητο, επίτιμο Εφέτη Διοικητικών Δικαστηρίων, κύρια σύνταξη γήρατος ύψους 417,02 ευρώ μηνιαίως, καταβλητέα από 18.6.2003. Το ανωτέρω ποσό της σύνταξης μειώθηκε κατ' εφαρμογή των άρθρων 38 του ν. 3863/2010, 6 του ν. 4051/2012 και πρώτου παρ. ΙΑ υποπαρ. ΙΑ.5 περίπτ. 1 του ν. 4093/2012. Ο αναιρεσίβλητος, με την από 13.12.2017 αγωγή του ενώπιον του Μονομελούς Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών ισχυρίστηκε ότι μη νομίμως διενεργήθηκαν οι ανωτέρω περικοπές στη σύνταξή του, προβάλλοντας αντίθεση των ανωτέρω διατάξεων των νόμων 3863/2010, 4051/2012 και 4093/2012 στις διατάξεις των άρθρων 2 παρ.1, 4 παρ. 1 και 5, 21 παρ. 3, 22 παρ. 5, 25 παρ. 1 και 4 του Συντάγματος, καθώς και στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, και ζήτησε να αναγνωριστεί η υποχρέωση του ανααιρεσείοντος ασφαλιστικού φορέα να του καταβάλει, νομιμοτόκως από την επίδοση της αγωγής, αφενός ποσό 10.624,87 ευρώ που αντιστοιχεί στο συνολικό ποσό κατά το οποίο μειώθηκε η κύρια σύνταξή του από την 1η.2.2013 έως την 31η.12.2017 και αφετέρου ποσό 2.000 ευρώ ως χρηματική ικανοποίηση λόγω της ηθικής βλάβης που υπέστη από τις ως άνω παράνομες πράξεις των αρμόδιων οργάνων του οικείου ασφαλιστικού φορέα (αρχικώς ΕΤΑΑ και μετέπειτα ΕΦΚΑ). Η αγωγή έγινε εν μέρει δεκτή με την 13083/2018 απόφαση του Μονομελούς Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών και αναγνωρίστηκε η υποχρέωση του ΕΦΚΑ να καταβάλει στον αναιρεσίβλητο το ποσό των 4.064 ευρώ ως αποζημίωση και ως χρηματική ικανοποίηση για τη ζημία και την ηθική βλάβη που υπέστη από τις παράνομες περικοπές στη σύνταξή του για το χρονικό διάστημα από 1.7.2015 έως 31.12.2017 κατ' εφαρμογή του άρθρου 6 του ν. 4051/2012 και του άρθρου πρώτου παρ. ΙΑ υποπαρ. ΙΑ.5 περίπτ. 1 του ν. 4093/2012. Έφεση του ανααιρεσείοντος ασφαλιστικού φορέα κατά της πρωτόδικης απόφασης απορρίφθηκε με την ήδη αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση. Το διοικητικό εφετείο έκρινε ότι οι διατάξεις του άρθρου 6 του ν. 4051/2012 και του άρθρου πρώτου παρ. ΙΑ υποπαρ. ΙΑ.5 περίπτ. 1 του ν. 4093/2012 αντίκεινται στις διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 1, 4, παρ. 1 και 5, 22 παρ. 5 και 25 παρ. 1 του Συντάγματος και, ως εκ τούτου, είναι ανίσχυρες και μη εφαρμοστέες. Τούτο διότι, κατά το διοικητικό εφετείο, με τις διατάξεις αυτές επιχειρήθηκε για πολλοστή φορά περικοπή συντάξεων, χωρίς προηγουμένως να έχει συνταχθεί εμπεριστατωμένη μελέτη προκειμένου να διαπιστωθεί και να τεκμηριωθεί ότι η λήψη των συγκεκριμένων μέτρων ήταν συμβατή με τις δεσμεύσεις που απορρέουν από τις πιο πάνω συνταγματικές διατάξεις. Επιπλέον, κατά το δικάσαν διοικητικό εφετείο, οι ένδικες περικοπές συνιστούν επέμβαση στο περιουσιακό δικαίωμα των θιγόμενων συνταξιούχων για τη λήψη συνταξιοδοτικής παροχής, με την οποία κλονίζεται η δίκαιη ισορροπία μεταξύ του γενικού συμφέροντος που τις υπαγόρευσε και του δικαιώματος των συνταξιούχων, διότι με την επέμβαση αυτή παραβιάζεται ο πυρήνας του συνταξιοδοτικού δικαιώματός τους και υφίστανται ένα υπερβολικό ατομικό βάρος (ΕΔΔΑ, Kloniakina κατά Γεωργίας, σκ. 71-72) και, ως εκ τούτου, με τις πιο πάνω διατάξεις των νόμων 4051/2012 και 4093/2012 παραβιάζεται και το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ.

[...]

	Δέχεται εν μέρει την αίτηση. Αναιρεί εν μέρει την 2628/2019 απόφαση του Μονομελούς Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, στο οποίο παραπέμπει την υπόθεση κατά το αναιρεθέν μέρος της, σύμφωνα με το αιτιολογικό.
ΣτΕ (Α') 2212/2023	6. Επειδή, το Σύνταγμα ορίζει στο άρθρο 2 παρ. 1 ότι «Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας», στο άρθρο 4 παρ. 1 ότι «Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου», στο άρθρο 22 παρ. 5 ότι «Το Κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει», στο δε άρθρο 25 ότι «Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους ... Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει ... να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας ...» (παρ. 1). Από τις ανωτέρω διατάξεις συνάγονται τα εξής: Το Σύνταγμα με το άρθρο 22 παρ. 5 κατοχυρώνει το θεσμό της κοινωνικής ασφάλισης των εργαζομένων και ανάγει τη μέριμνα για την προαγωγή του σε σκοπό του Κράτους. Βασικό περιεχόμενο της εν λόγω ασφάλισης αποτελεί η έναντι καταβολής εισφοράς προστασία του ασφαλισμένου από την επέλευση κινδύνων (γήρας, ασθένεια, αναπηρία κ.λπ.), οι οποίοι αναιρούν την ικανότητά του να εργάζεται (ασφαλιστικοί κίνδυνοι) και, συνακόλουθα, τείνουν να υποβαθμίσουν τις συνθήκες διαβιώσεώς του. Εφόσον επέλθει ο ασφαλιστικός κίνδυνος, ο ασφαλισμένος παύει να καταβάλλει εισφορές, οι οποίες συνιστούν κεφάλαιο που είναι αποκλειστικά αφιερωμένο για την καταβολή των ασφαλιστικών παροχών και αποκτά, κατ' αρχήν, αξίωση έναντι του ασφαλιστικού φορέα να του χορηγήσει παροχή. Η παροχή αυτή πρέπει να είναι ικανή να του εξασφαλίσει ικανοποιητικό επίπεδο διαβιώσεως, όσο το δυνατόν εγγύτερο προς εκείνο που είχε κατακτήσει κατά τη διάρκεια του εργασιακού του βίου. Πέραν του ανωτέρω δημοσίου σκοπού, μέσω του θεσμού της κοινωνικής ασφάλισης εκδηλώνεται -όπως και μέσω της κοινωνικής πρόνοιας- η κοινωνική αλληλεγγύη και ασκείται κοινωνική πολιτική, ειδικότερα δε αναδιανομή εισοδήματος με σκοπό την άμβλυνση κοινωνικών αντιθέσεων και ανισοτήτων. Στο πλαίσιο αυτό, δεν κατοχυρώνεται συνταγματικώς στην κοινωνική ασφάλιση η ευθεία αναλογία (αμιγής ανταποδοτικότητα) μεταξύ εισφορών και παροχών (Σ.τ.Ε. 1891, 1890/2019 Ολομ., 2287-90/2015 Ολομ., 3487/2008 Ολομ. κ.ά.), επιτρέπονται δε η θέσπιση ανωτάτου ορίου παροχών, η απονομή συντάξεως επί εργατικού ατυχήματος ανεξαρτήτως καταβολής εισφορών ή η μη χορήγηση συντάξεως, παρά την καταβολή εισφορών, σε περίπτωση μη θεμελιώσεως του ασφαλιστικού δικαιώματος. Και ναι μεν η χορηγούμενη από τον ασφαλιστικό φορέα παροχή δεν απαιτείται να αντιστοιχεί ευθέως σε καταβληθείσες εισφορές του ασφαλισμένου ή να αντισταθμίζει πλήρως την απώλεια του εισοδήματός του, δεν πρέπει όμως ο υπολογισμός της παροχής να οδηγεί σε ανατροπή των αρχών της ισότητας και της αναλογικότητας, να απολήγει δηλαδή σε χορήγηση ασφαλιστικής παροχής, το ύψος της οποίας, ενόψει των καταβληθεισών από τον ασφαλισμένο εισφορών και του συνολικού χρόνου ασφαλίσεώς του, υπολείπεται του ανεκτού

	κατά το Σύνταγμα κατώτατου ορίου πέραν του οποίου συντρέχει προφανής παραβίαση των ανωτέρω συνταγματικών αρχών και της αρχής της ανταποδοτικότητας (Σ.τ.Ε. 1889-91/2019 Ολομ., βλ. και 2287-90/2015 Ολομ. κ.ά.). Εξάλλου, ο συντακτικός νομοθέτης ανέθεσε στον κοινό νομοθέτη την εξειδίκευση της παρεχόμενης ασφαλιστικής προστασίας με γνώμονα την ασφαλιστική κάλυψη ολόκληρου του εργαζόμενου πληθυσμού της χώρας και την προστασία του ασφαλιστικού κεφαλαίου, αναλόγως των εκάστοτε επικρατουσών κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών, ο κοινός νομοθέτης δε κατά την επιδίωξη του σκοπού αυτού έχει ευρεία εξουσία για την ρύθμιση των σχετικών θεμάτων. Η εξουσία αυτή υπόκειται σε περιορισμούς, οι οποίοι επιβάλλονται από άλλες συνταγματικές διατάξεις (Σ.τ.Ε. 1880,1882/2019 Ολομ., 2197-2200/2010 Ολομ. κ.ά.). Ειδικότερα, από την συνταγματικώς κατοχυρωμένη αρχή της ισότητας ο νομοθέτης (κοινός και κανονιστικός) δεν κωλύεται να ρυθμίσει το ύψος των ασφαλιστικών παροχών κατά τρόπο ώστε να προκύπτει μεγαλύτερη, σε αναλογία προς τη σύνταξη που θα χορηγηθεί, επιβάρυνση εκείνων από τους ασφαλισμένους που έχουν καταβάλει περισσότερες εισφορές (ΣτΕ 1010/2019 7μ.). Σε κάθε δε περίπτωση ο νομοθέτης δεν μπορεί να παραβιάζει αυτό που αποτελεί, κατά τα ανωτέρω, τον συνταγματικό πυρήνα του δικαιώματος κοινωνικής ασφάλισης, τη χορήγηση, δηλαδή, κατά την επέλευση του ασφαλιστικού κινδύνου στον ασφαλισμένο παροχών αναλόγων προς τις καταβληθείσες από αυτόν εισφορές και τον συνολικό χρόνο ασφαλίσεώς του και ικανών να του επιτρέπουν να διαβιώνει με αξιοπρέπεια, εξασφαλίζοντας τους όρους όχι μόνον της φυσικής του υποστάσεως (διατροφή, ένδυση, στέγαση, βασικά οικιακά αγαθά, θέρμανση, υγιεινή και περίθαλψη όλων των βαθμίδων), αλλά και της συμμετοχής του στην κοινωνική ζωή με τρόπο που δεν αφίσταται, πάντως, ουσιωδώς από τις αντίστοιχες συνθήκες του εργασιακού του βίου, οι παροχές δε αυτές τελούν πάντοτε υπό την εγγύηση του Κράτους (Σ.τ.Ε. 996/2022 Ολομ., 2364/2020 7μ., ΣτΕ 1889-91/2019 Ολομ.). [...] Απορρίπτει την αίτηση.
ΣτΕ (Α') 1342/2023	12. Επειδή, εξάλλου, το Σύνταγμα ορίζει στο άρθρο 2 παρ. 1 ότι «Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας». Στο άρθρο 4 ορίζει ότι «1. Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου. 2. [...] 5. Οι Έλληνες πολίτες συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στα δημόσια βάρη, ανάλογα με τις δυνάμεις τους. 6. [...]». Στην παρ. 5 του άρθρου 22 ορίζει ότι «Το Κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει». Στο άρθρο δε 25 ορίζει ότι: «1. Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους [...] Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει [...] να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας. 2. [...] 4. Το Κράτος δικαιούται να αξιώνει από όλους τους πολίτες την εκπλήρωση του χρέους της κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης». Εξάλλου, σύμφωνα με το άρθρο 106 παρ. 1 του Συντάγματος: «Για την εδραίωση

της κοινωνικής ειρήνης και την προστασία του γενικού συμφέροντος το Κράτος προγραμματίζει και συντονίζει την οικονομική δραστηριότητα στη Χώρα, επιδιώκοντας να εξασφαλίσει την οικονομική ανάπτυξη όλων των τομέων της εθνικής οικονομίας. [...]». Από τις ανωτέρω διατάξεις συνάγονται τα εξής: Το Σύνταγμα, με το άρθρο 22 παρ. 5, κατοχυρώνει τον θεσμό της κοινωνικής ασφάλισης των εργαζομένων και ανάγει τη μέριμνα για την προαγωγή του σε σκοπό του Κράτους. Βασικό περιεχόμενο της εν λόγω ασφάλισης αποτελεί η, έναντι καταβολής εισφοράς, προστασία του ασφαλισμένου από την επέλευση κινδύνων (γήρατος, ασθένειας, αναπηρίας, κ.λπ.), οι οποίοι αναιρούν την ικανότητά του να εργάζεται (ασφαλιστικοί κίνδυνοι) και, συνακόλουθα, τείνουν να υποβαθμίσουν τις συνθήκες διαβίωσής του. Εφόσον επέλθει ο ασφαλιστικός κίνδυνος, ο ασφαλισμένος παύει να καταβάλλει εισφορές, οι οποίες συνιστούν κεφάλαιο που είναι αποκλειστικά αφιερωμένο για την καταβολή των ασφαλιστικών παροχών, και αποκτά κατ' αρχήν αξίωση έναντι του ασφαλιστικού φορέα να του χορηγήσει την ασφαλιστική παροχή. Η παροχή αυτή πρέπει να είναι ικανή να του εξασφαλίσει ικανοποιητικό επίπεδο διαβίωσης, όσο το δυνατόν εγγύτερο προς εκείνο που είχε κατακτήσει κατά τη διάρκεια του εργασιακού του βίου. Πέραν του ανωτέρω δημόσιου σκοπού, μέσω του θεσμού της κοινωνικής ασφάλισης εκδηλώνεται -όπως και μέσω της κοινωνικής πρόνοιας- η κοινωνική αλληλεγγύη και ασκείται κοινωνική πολιτική, ειδικότερα δε αναδιανομή εισοδήματος με σκοπό την άμβλυνση κοινωνικών αντιθέσεων και ανισοτήτων. Στο πλαίσιο αυτό, δεν κατοχυρώνεται συνταγματικώς στην κοινωνική ασφάλιση η ευθεία αναλογία (αμιγής ανταποδοτικότητα) μεταξύ εισφορών και παροχών (Σ.τ.Ε. 1889-1891/2019 Ολομ., 2287-2288/2015 Ολομ.), επιτρέπονται δε η θέσπιση ανώτατου ορίου παροχών, η απονομή σύνταξης επί εργατικού ατυχήματος ανεξαρτήτως καταβολής εισφορών ή η μη χορήγηση σύνταξης παρά την καταβολή εισφορών, σε περίπτωση μη θεμελίωσης του ασφαλιστικού δικαιώματος. Και ναι μεν η χορηγούμενη από τον ασφαλιστικό φορέα παροχή δεν απαιτείται να αντιστοιχεί ευθέως σε καταβληθείσες εισφορές του ασφαλισμένου ή να αντισταθμίζει πλήρως την απώλεια του εισοδήματός του, δεν πρέπει όμως ο υπολογισμός της παροχής να οδηγεί σε ανατροπή των αρχών της ισότητας και της αναλογικότητας, να απολήγει δηλαδή σε χορήγηση ασφαλιστικής παροχής, το ύψος της οποίας, ενόψει των καταβληθεισών από τον ασφαλισμένο εισφορών και του συνολικού χρόνου ασφάλισής του, υπολείπεται του ανεκτού κατά το Σύνταγμα κατώτατου ορίου πέραν του οποίου συντρέχει προφανής παραβίαση των ανωτέρω συνταγματικών αρχών και της αρχής της ανταποδοτικότητας. Ενόψει των ανωτέρω και ιδιαιτέρως του προπεριγραφέντος δημόσιου σκοπού (διασφάλιση στους εργαζομένους ικανοποιητικού επιπέδου διαβίωσης εγγύς εκείνου που είχαν κατά τον εργασιακό τους βίο), δικαιολογείται, κατά το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, η κατοχύρωση από τον νομοθέτη της κοινωνικής ασφάλισης ως υποχρεωτικής (με θέσπιση υποχρέωσης καταβολής ασφαλιστικών εισφορών) και, εντεύθεν, η παροχή αυτής αποκλειστικώς από το Κράτος ή από νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (Σ.τ.Ε. 1889-1891/2019 Ολομ., 2287/2015 Ολομ.). Εξάλλου, η κρατική μέριμνα για την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση (κύρια και

επικουρική) δεν εξαντλείται στην ίδρυση από το κράτος των οικείων δημόσιων φορέων, στον ορισμό των διοικούντων αυτούς οργάνων, στην άσκηση εποπτείας της δραστηριότητάς τους και της διαχείρισης της περιουσίας τους και στη θέσπιση των σχετικών κανόνων, αλλά περιλαμβάνει και τη μέριμνα για την προστασία του ασφαλιστικού τους κεφαλαίου, δηλαδή για τη βιωσιμότητά τους χάριν και των επόμενων γενεών. Σε περιπτώσεις δε εξαιρετικά δυσμενών δημοσιονομικών συνθηκών, όταν προκύπτει αιτιολογημένα ότι το Κράτος δεν μπορεί να διασφαλίσει τη βιωσιμότητα των λειτουργούντων ασφαλιστικών φορέων με άλλα μέσα (τροποποίηση συνταξιοδοτικών προϋποθέσεων, αποτελεσματικότερη διαχείριση αποθεματικών και περιουσίας, αύξηση ασφαλιστικών εισφορών), επιβάλλεται, κατά το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, στο πλαίσιο της υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης, η επέμβαση του νομοθέτη προκειμένου να εξακολουθήσει να λειτουργεί το ασφαλιστικό σύστημα χάριν τόσο των ήδη συνταξιούχων, όσο και των ασφαλισμένων και μελλοντικών συνταξιούχων. Σε τέτοιες εξαιρετικές περιπτώσεις ο νομοθέτης μπορεί κατ' αρχήν να επεμβαίνει θεσπίζοντας για την περιστολή των δημόσιων δαπανών, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και οι δαπάνες χρηματοδότησης των φορέων υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης, μέτρα που συνεπάγονται σοβαρή οικονομική επιβάρυνση μεγάλων κατηγοριών του πληθυσμού, όπως είναι η μείωση των συντάξεων όσων συνταξιοδοτούνται από το Δημόσιο ή από χρηματοδοτούμενους από αυτό ασφαλιστικούς οργανισμούς, λόγω της δυνατότητας άμεσης εφαρμογής και της αποτελεσματικότητας των μέτρων αυτών για τον περιορισμό του δημόσιου ελλείμματος. Η επέμβαση αυτή είναι δυνατόν να λάβει και τη μορφή νέου ασφαλιστικού συστήματος, το οποίο μπορεί να καταλαμβάνει τόσο τους ήδη συνταξιούχους, προβλέποντας, στο πλαίσιο της αρχής της διαγενεακής αλληλεγγύης, τον επανυπολογισμό των καταβαλλόμενων σε αυτούς συντάξεων, όσο και τους μελλοντικούς συνταξιούχους, με τη θέσπιση νέου τρόπου υπολογισμού των συντάξεων που θα απονεμηθούν σε αυτούς στο μέλλον. Η εφαρμογή δε του συστήματος αυτού μπορεί να οδηγεί σε μείωση τόσο των ήδη καταβαλλόμενων συνταξιοδοτικών παροχών όσο και των παροχών που θα απονέμονται στο μέλλον σε σχέση με τις ήδη καταβαλλόμενες ή σε σχέση με αυτές που θα καταβάλλονταν με βάση το προϊσχύον σύστημα. Και στις εξαιρετικές όμως αυτές περιπτώσεις η δυνατότητα του νομοθέτη να περικόπτει τις ασφαλιστικές παροχές είτε ευθέως είτε με τη θέσπιση νέου συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, η εφαρμογή του οποίου να οδηγεί στην απονομή μικρότερων συνταξιοδοτικών παροχών σε σχέση με το προϊσχύον σύστημα, δεν είναι απερίοριστη, αλλά οριοθετείται κατά πρώτον από τις αρχές της κοινωνικής αλληλεγγύης (άρθρο 25 παρ. 4 του Συντάγματος) και της ισότητας στα δημόσια βάρη (άρθρο 4 παρ. 5 του Συντάγματος), οι οποίες επιτάσσουν να κατανέμεται εξίσου το βάρος της δημοσιονομικής προσαρμογής μεταξύ όλων των πολιτών, καθώς και από την αρχή της αναλογικότητας (άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος), σύμφωνα με την οποία το συγκεκριμένο μέτρο πρέπει να είναι πράγματι πρόσφορο και αναγκαίο για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Σε κάθε δε περίπτωση, ο νομοθέτης κατά τη θέσπιση του νέου αυτού συστήματος, το οποίο μπορεί, κατά τα προεκτεθέντα, να οδηγεί και σε

περικοπή των ήδη απονεμόμενων συντάξεων αλλά και σε μείωση των μελλοντικών συντάξεων σε σχέση με το προϋσχύον καθεστώς, τελεί υπό τους περιορισμούς που απορρέουν από ειδικές συνταγματικές διατάξεις και τις εγγυήσεις που αυτές καθιερώνουν και δεν μπορεί να παραβιάζει αυτό που αποτελεί, κατά τα ανωτέρω, τον συνταγματικό πυρήνα του κοινωνικοασφαλιστικού δικαιώματος, τη χορήγηση, δηλαδή, στον συνταξιούχο παροχών ανάλογων προς τις καταβληθείσες από αυτόν εισφορές και τον συνολικό χρόνο ασφάλισής του και ικανών να του επιτρέπουν να διαβιώνει με αξιοπρέπεια, εξασφαλίζοντας τους όρους όχι μόνο της φυσικής του υπόστασης (διατροφή, ένδυση, στέγαση, βασικά οικιακά αγαθά, θέρμανση, υγιεινή και ιατρική περίθαλψη όλων των βαθμίδων), αλλά και της συμμετοχής του στην κοινωνική ζωή με τρόπο που δεν αφίσταται, πάντως, ουσιωδώς από τις αντίστοιχες συνθήκες του εργασιακού του βίου (Σ.τ.Ε. 1889-1891/2019 Ολομ., 2287-2288/2015 Ολομ.).

[...]

15. Επειδή, όπως έχει κριθεί με τις 2287-2288/2015 αποφάσεις της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, οι αναφερόμενες στην προηγούμενη σκέψη περικοπές, έχοντας αποφασιστεί υπό την πίεση όλως εξαιρετικών περιστάσεων και επιβαλλόμενες κατά την εκτίμηση του νομοθέτη για την άμεση αντιμετώπιση της κρίσης, ενόψει του ύψους και των εν γένει χαρακτηριστικών τους, καθώς και των συνθηκών υπό τις οποίες θεσπίστηκαν, ούτε στην αρχή της αναλογικότητας αντίκεινται, καθώς δεν παρίστανται, πάντως, απρόσφορες ή μη αναγκαίες να υπηρετήσουν τον δημόσιο σκοπό για τον οποίο επιβλήθηκαν, ούτε τον πυρήνα του δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλιση προσβάλλουν, καθώς δεν υφίστανται σοβαρές ενδείξεις ότι θίγουν το εγγυημένο από το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος ελάχιστο επίπεδο αξιοπρεπούς διαβίωσης των συνταξιούχων. Ενόψει, άλλωστε, των ανωτέρω συνθηκών της θέσπισής τους, δεν απαιτούνταν περαιτέρω εκτίμηση των επιπτώσεών τους από τον νομοθέτη. Τέλος, δεν μπορεί να γεννηθεί ζήτημα παραβίασης της αρχής της προστατευόμενης εμπιστοσύνης, δεδομένου ότι τα ληφθέντα μέτρα επιβλήθηκαν, όπως αναφέρθηκε, ενόψει έκτακτων και απρόβλεπτων συνθηκών και είχαν επείγοντα χαρακτήρα. Κατόπιν αυτών, οι πιο πάνω διατάξεις, καθ' ο μέρος επιβάλλονται με αυτές οι εν λόγω περικοπές και μειώσεις, είναι, από τις ανωτέρω απόψεις, συμβατές με το Σύνταγμα. Τέλος, οι περικοπές που θεσπίστηκαν με τις ανωτέρω διατάξεις δεν αντίκεινται ούτε στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α., εφόσον, υπό τα ανωτέρω δεδομένα, δεν κλονίζεται η δίκαιη ισορροπία μεταξύ του γενικού συμφέροντος που τις υπαγόρευσε και των περιοριζόμενων με αυτές περιουσιακών δικαιωμάτων.

16. Επειδή, στη συνέχεια, σε εφαρμογή του εγκριθέντος με τον ν. 4046/2012 (Α' 28) Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος, ακολούθησαν οι ν. 4051/2012 (Α' 40) και 4093/2012 (Α' 222), με τις διατάξεις των οποίων επιβλήθηκαν από 1.1.2012 και 1.1.2013, αντίστοιχα, περαιτέρω μειώσεις και περικοπές στις συντάξεις των συνταξιούχων του Δημοσίου και των φορέων κύριας και

επικουρικής ασφάλισης. Μεταξύ δε των περικοπών αυτών περιλαμβάνεται και η κατάργηση από 1.1.2013, με την περ. 3 της υποπαρ. ΙΑ.6 της παρ. ΙΑ του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, των δώρων εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα και του επιδόματος αδείας. Με τη διάταξη αυτήν, όπως τροποποιήθηκε με την παρ. 6 του άρθρου 34 του ν. 4111/2013 (Α' 18), ορίστηκε ότι: «Από 1.1.2013 τα επιδόματα και δώρα εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα και το επίδομα αδείας, που προβλέπονται από οποιαδήποτε γενική ή ειδική διάταξη νόμου ή κανονιστική πράξη ή καταστατική διάταξη για τους συνταξιούχους και βοηθηματούχους όλων των φορέων και τομέων κύριας και επικουρικής ασφάλισης αρμοδιότητας του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, καθώς και του ΟΓΑ, του ΝΑΤ και της Τράπεζας της Ελλάδος καταργούνται. Κατ' εξαίρεση από 1.1.2013 χορηγείται σε όσους λαμβάνουν το εξωιδρυματικό επίδομα των παρ. 1 και 2 του άρθρου 42 του ν. 1140/1981, όπως ισχύουν, ως δώρο Χριστουγέννων ολόκληρο το ποσό του εξωιδρυματικού επιδόματος και ως δώρο Πάσχα και επιδόματος αδείας το ήμισυ του μηνιαία καταβαλλόμενου επιδόματος. Το ανωτέρω συνολικό ετήσιο ποσό των δώρων Χριστουγέννων και Πάσχα, καθώς και του επιδόματος αδείας επιμερίζεται σε δωδεκάμηνη βάση και προσαυξάνει τη μηνιαία σύνταξή τους». Οι περικοπές των συντάξεων που επήλθαν, κατ' εφαρμογή του δεύτερου Μνημονίου Συνεννόησης (ν. 4046/2012) με τους ανωτέρω νόμους 4051/2012 και 4093/2012 τόσο στις κύριες όσο και στις επικουρικές συντάξεις κρίθηκαν αντισυνταγματικές με τις 2287 και 2288/2015 αποφάσεις της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας. Ειδικότερα, με τις αποφάσεις αυτές κρίθηκε ότι οι εν λόγω περικοπές αντίκεινται στις διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 1, 4 παρ. 1 και 5, 22 παρ. 5, 25 παρ. 1 και 4 και 106 παρ. 1 του Συντάγματος καθώς και στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α. και ότι είναι, ως εκ τούτου, ανίσχυρες και μη εφαρμοστέες, διότι με τις διατάξεις αυτές επιχειρήθηκε νέα, για πολλοστή φορά, περικοπή συνταξιοδοτικών παροχών της ίδιας ομάδας θιγομένων, χωρίς να έχει προηγηθεί εμπεριστατωμένη μελέτη, με την οποία να διαπιστώνεται και να αναδεικνύεται τεκμηριωμένα ότι η λήψη των συγκεκριμένων μέτρων ήταν σύμφωνη με τις σχετικές συνταγματικές δεσμεύσεις που απέρρεαν, μεταξύ άλλων, από τον θεσμό της κοινωνικής ασφάλισης, τις αρχές της ισότητας και της αναλογικότητας και την προστασία της αξίας του ανθρώπου. Περαιτέρω, με τις ίδιες αποφάσεις 2287 και 2288/2015 της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, οι οποίες εκδόθηκαν σε πιλοτικές δίκες του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 3900/2010 επί αγωγών, το Δικαστήριο, ύστερα από στάθμιση του δημόσιου συμφέροντος, αναφερόμενου στην οξυμένη δημοσιονομική κρίση και στην κοινώς γνωστή ταμειακή δυσχέρεια του ελληνικού κράτους, αφού έλαβε υπόψη του ότι η, κατά τα ανωτέρω, διάγνωση της αντισυνταγματικότητας των πιο πάνω διατάξεων θα συνεπαγόταν την υποχρέωση της Διοίκησης να συμμορφωθεί με αναδρομική καταβολή των συνταξιοδοτικών παροχών που περικόπηκαν βάσει των αντισυνταγματικών αυτών διατάξεων όχι μόνο στους ενάγοντες αλλά και σε ιδιαιτέρως ευρύ κύκλο προσώπων που αφορούσαν οι πρότυπες δίκες, όρισε ότι οι συνέπειες της αντισυνταγματικότητας των επίμαχων διατάξεων θα επέλθουν μετά τη δημοσίευση των εν λόγω αποφάσεων, η

οποία έλαβε χώρα στις 10.6.2015, και ότι η διαγνωσθείσα αντισυνταγματικότητα θα έχει αναδρομικό χαρακτήρα μόνο για όσους έχουν ασκήσει ένδικα μέσα ή βοηθήματα μέχρι τον χρόνο δημοσίευσης των αποφάσεων αυτών. Περικοπή των δώρων εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα και του επιδόματος αδείας επιβλήθηκε και στους συνταξιούχους του Δημοσίου, καθώς επίσης και στους λειτουργούς, υπαλλήλους και μισθωτούς του Δημοσίου, ν.π.δ.δ., ν.π.ι.δ. και ο.τ.α. με την υποπαρ. Β.4 της παρ. Β και την υποπαρ. Γ.1 της παρ. Γ, αντίστοιχα, του ίδιου ως άνω άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012. Ως προς τις περικοπές όμως αυτές κρίθηκε ότι δεν παραβιάζουν τη δίκαιη ισορροπία μεταξύ των απαιτήσεων του γενικού συμφέροντος και της προστασίας των δικαιωμάτων των συνταξιούχων και υπαλλήλων στους οποίους επιβλήθηκαν και, συνεπώς, ότι δεν αντίκεινται στην κατοχυρωμένη από το άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος αρχή της αναλογικότητας ούτε στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α. ούτε στα άρθρα 4 παρ. 1 και 5 και 25 παρ. 4 του Συντάγματος ούτε στις συνταγματικές διατάξεις για το ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών και την απορρέουσα από αυτές αρχή της αναλογίας αποδοχών ενεργείας και σύνταξης, όπως ισχύει για κάθε κατηγορία (Ε.Σ. 1389/2021 Ολομ. σκέψη 29, Σ.τ.Ε. 1307/2019 Ολομ. σκέψη 20).

[...]

19. Επειδή, με το σύστημα ρυθμίσεων του ν. 4387/2016 επιχειρήθηκε μείζων μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, η οποία συνίσταται στη λήψη μέτρων για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος, σύμφωνα με την επιταγή του άρθρου 22 παρ. 5 του Συντάγματος. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του νόμου αυτού: «Το νομοσχέδιο ενσωματώνει όλες τις προβλέψεις του νόμου 4336/2015 (Μνημονίου) εντάσσοντάς τις όμως στο πλαίσιο ενός εντελώς νέου θεσμικού πλαισίου που εξασφαλίζει κανόνες ισονομίας και κοινωνικής δικαιοσύνης», «για τον προσδιορισμό της οικονομικής ισορροπίας και βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος ελήφθησαν υπόψη, πέραν των υφιστάμενων κανονιστικών ρυθμίσεων, αναλογιστικές μελέτες-προβολές της Εθνικής Αναλογιστικής Αρχής, οι οποίες συντάχθηκαν με επιστημονική βοήθεια από την Διεθνή Οργάνωση Εργασίας και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή» και «γίνεται ανακαθορισμός, κατ' επιταγή των αρχών της συμμετοχικής δικαιοσύνης και της αλληλεγγύης των γενεών, των συντάξεων των ήδη συνταξιούχων με αναφορά στο νέο, ενιαίο τρόπο υπολογισμού της κύριας και επικουρικής σύνταξης για παλαιούς και νέους ασφαλισμένους». Όσον αφορά ειδικότερα τις συντάξεις, με τον ν. 4387/2016 μεταβλήθηκε εκ βάθρων το σύστημα υπολογισμού των συντάξεων των ασφαλισμένων στο δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα, μισθωτών και αυτοαπασχολούμενων, περιλαμβανομένων και όσων λάμβαναν ήδη σύνταξη πριν από την έναρξη ισχύος του ως άνω νόμου (παλαιών συνταξιούχων). Όπως κρίθηκε δε με τις 1890/2019 και 1891/2019 αποφάσεις της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, δεν εκωλύετο ο νομοθέτης από τις 2287-2288/2015 αποφάσεις της Ολομέλειας του Δικαστηρίου, με τις οποίες κρίθηκαν αντισυνταγματικές και αντίθετες προς

το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α. οι περικοπές των νόμων 4051/2012 και 4093/2012, να προβεί σε νέες ρυθμίσεις ως προς το ύψος των συντάξεων ή ακόμη και να επαναθεσπίσει τις κριθείσες ως παράνομες περικοπές, εφόσον λάμβανε υπόψη τα κριτήρια και ικανοποιούσε τις απαιτήσεις που έθεσε με τις ανωτέρω αποφάσεις του το Δικαστήριο κατόπιν ερμηνείας των μνημονευθεισών συνταγματικών διατάξεων, είτε, ακόμη, διατηρώντας τη σχετική προς τούτο ευχέρειά του, να προβεί στη θέσπιση νέου ασφαλιστικού συστήματος, στο πλαίσιο του οποίου, εφόσον επέλεγε να υιοθετήσει εκ νέου τις ανωτέρω κριθείσες ως αντισυνταγματικές περικοπές των συντάξεων κατά τον επανυπολογισμό των συντάξεων των παλαιών συνταξιούχων, όπως και έπραξε, υπεχρεούτο να αιτιολογήσει ειδικώς τον λόγο για τον οποίο ήταν τούτο αναγκαίο ενόψει της επιχειρούμενης συνολικής μεταρρύθμισης του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης. Επίσης, κρίθηκε ότι είναι θεμιτή η επιλογή του νομοθέτη να προβεί, στο πλαίσιο του νέου ασφαλιστικού συστήματος που εφαρμόζει ενιαίους κανόνες ως προς τον τρόπο υπολογισμού των απονεμόμενων στο σύνολο του πληθυσμού συντάξεων, σε επανυπολογισμό των ήδη καταβαλλόμενων κατά τη δημοσίευση του ν. 4387/2016 συντάξεων. Με τις ίδιες αποφάσεις της Ολομέλειας του Δικαστηρίου κρίθηκε συμβατή με το Σύνταγμα και αιτιολογημένη η επιλογή του νομοθέτη, προκειμένου να καθορίσει τις καταβλητέες, από την έναρξη ισχύος του ν. 4387/2016, στους ήδη κατά τη δημοσίευσή του συνταξιούχους συντάξεις, στο πλαίσιο του επανυπολογισμού τους, να ορίσει για μεν τις κύριες συντάξεις ότι το ύψος τους θα ανέρχεται στο ύψος στο οποίο οι εν λόγω συντάξεις είχαν διαμορφωθεί μετά τις περικοπές των νόμων 4051/2012 και 4093/2012, οι οποίες είχαν κριθεί αντισυνταγματικές με τις προαναφερθείσες αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας (βλ. Σ.τ.Ε. 1439/2020), για δε τις επικουρικές συντάξεις ως βάση επανυπολογισμού τους το ύψος στο οποίο οι συντάξεις αυτές είχαν διαμορφωθεί στις 31.12.2014, με τις επελθούσες δηλαδή περικοπές των νόμων αυτών (βλ. Σ.τ.Ε. 545/2022). Και τούτο, αφενός μεν λόγω της ουσιαστικής συνεισφοράς της εν λόγω νομοθετικής επιλογής στη συγκράτηση της συνταξιοδοτικής δαπάνης και, κατ' επέκταση, στην επίτευξη του επιδιωκόμενου στόχου της διατήρησης της βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος, αφετέρου δε ώστε να επωμιστούν και οι παλαιοί και όχι μόνο οι νέοι συνταξιούχοι και οι νυν ασφαλισμένοι (με τη θεσπιζόμενη με τον ίδιο νόμο αύξηση των εισφορών και τη μείωση των μελλοντικών συντάξεων) το βάρος της επιχειρούμενης μεταρρύθμισης, για λόγους κοινωνικής δικαιοσύνης και διαγενεακής ισότητας και αλληλεγγύης, δεδομένου ότι και αυτοί ωφελούνται εξ ίσου από την επιδιωκόμενη με την επιχειρούμενη ασφαλιστική μεταρρύθμιση διασφάλιση της βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος, τη διατήρηση δηλαδή της ικανότητάς του να χορηγεί συντάξεις στους υφιστάμενους και στους μελλοντικούς συνταξιούχους. Κρίθηκε, δηλαδή, κατ' αρχήν συνταγματικώς θεμιτή η εκ νέου κατ' ουσίαν θέσπιση των ως άνω περικοπών (των νόμων 4051/2012 και 4093/2012) στο πλαίσιο επανυπολογισμού των κύριων και επικουρικών συντάξεων με βάση τις διατάξεις των άρθρων 14 παρ. 2 και 96 παρ. 4 του ν. 4387/2016. Ειδικότερα, με τις ανωτέρω 1890/2019 και 1891/2019 αποφάσεις της Ολομέλειας του

Συμβουλίου της Επικρατείας έγινε δεκτό ότι οι ανωτέρω ρυθμίσεις, οι οποίες, κατ' ουσίαν, ισοδυναμούσαν με εκ νέου υιοθέτηση με τον ν. 4387/2016 των ως άνω περικοπών για τους ήδη συνταξιούχους κατά τη δημοσίευση του νόμου αυτού (παλαιούς συνταξιούχους), ήταν δικαιολογημένες στο πλαίσιο του νέου ασφαλιστικού συστήματος, δηλαδή όχι ως μεμονωμένες, αυτοτελείς ρυθμίσεις, επιφέρουσες οριζόντιες περικοπές στις ήδη καταβαλλόμενες κατά τη δημοσίευση του ν. 4387/2016 συντάξεις, όπως είχε συμβεί στο παρελθόν με τη θέσπιση των περικοπών αυτών με τις σχετικές διατάξεις των νόμων 4051/2012 και 4093/2012, αλλά ως ρυθμίσεις εντασσόμενες σε ένα ευρύτερο πλέγμα μέτρων και διαρθρωτικών αλλαγών του νέου ριζικώς αναμορφωμένου ασφαλιστικού συστήματος που θεσπίσθηκε με τον ν. 4387/2016 και ως τμήμα της εισαχθείσας με αυτόν ασφαλιστικής μεταρρύθμισης, αποτέλεσμα της οποίας είναι οι μελλοντικοί συνταξιούχοι να λαμβάνουν, κατά κανόνα, μικρότερες, σε σχέση με τους παλαιούς συνταξιούχους, συνταξιοδοτικές παροχές. Αντιθέτως, οι ίδιες περικοπές είχαν κριθεί αντισυνταγματικές με τις προηγούμενες 2287 και 2288/2015 αποφάσεις της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας ως απλές οριζόντιες περικοπές επιβληθείσες σε συνέχεια πολλών διαδοχικών προηγούμενων, για τον λόγο ότι, όπως εκτέθηκε ανωτέρω, δεν είχε προηγηθεί της θέσπισής τους η ειδική μελέτη που προσδιορίζουν και απαιτούν οι εν λόγω αποφάσεις, ακριβώς επειδή οι οριζόντιες αυτές περικοπές στις καταβαλλόμενες συντάξεις αποτελούσαν τη συνέχεια πολλών προηγούμενων περικοπών (βλ. σχετικώς και Σ.τ.Ε. 1439/2020 Ολομ., 545/2022 Ολομ.).

[...]

21. Επειδή, περαιτέρω, με τις 1889 και 1890/2019 αποφάσεις της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας κρίθηκε ότι, εφόσον δεν προσκομίστηκε στο Δικαστήριο αναλογιστική μελέτη που να προκύπτει ότι είχε εκπονηθεί πριν από την ψήφιση του ν. 4387/2016 και που να τεκμηριώνει τη βιωσιμότητα του κλάδου επικουρικής ασφάλισης του Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π., ενόψει του νέου τρόπου υπολογισμού της επικουρικής σύνταξης για το μέλλον και του μηχανισμού εξισορρόπησης των ελλειμμάτων του Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π. που προβλέπονται στο άρθρο 96 παρ. 1 του ν. 4387/2016, όπως ισχύει, του επανυπολογισμού-αναπροσαρμογής των ήδη καταβαλλόμενων κατά τη δημοσίευση του εν λόγω νόμου συντάξεων που προβλέπεται στο άρθρο 96 παρ. 4 αυτού, όπως ισχύει, καθώς και της αύξησης των εισφορών για την επικουρική σύνταξη κατά την εξαετία 2016 έως 2022, που προβλέπεται στο άρθρο 97 του νόμου, είναι αντισυνταγματική αφενός η διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 96 του ν. 4387/2016 κατά το μέρος που αντικατέστησε τις παρ. 1, 2, 3 και 4 του άρθρου 42 του ν. 4052/2012 και αφετέρου η διάταξη της παρ. 4 του άρθρου 96, που αφορά στον επανυπολογισμό των ήδη καταβαλλόμενων κατά τη δημοσίευση του ν. 4387/2016 επικουρικών συντάξεων. Ως εκ τούτου, με τη μεν 1889/2019 απόφαση της Ολομέλειας του Δικαστηρίου ακυρώθηκε η 23123/785/7.6.2016 απόφαση του Υφυπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Β' 1604) που είχε εκδοθεί για τον καθορισμό των τεχνικών παραμέτρων σχετικά με τις παροχές του φορέα της επικουρικής ασφάλισης, με τη δε

1890/2019 απόφαση της Ολομέλειας του Δικαστηρίου ακυρώθηκε η προαναφερθείσα 25909/470/7.6.2016 απόφαση του Υφυπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, που αφορούσε τον επανυπολογισμό των καταβαλλόμενων επικουρικών συντάξεων. Επίσης, με την ως άνω 1890/2019 απόφαση κρίθηκε ότι ήταν αντισυνταγματική η ρύθμιση τόσο του νόμου όσο και της περί επανυπολογισμού των επικουρικών συντάξεων ανωτέρω υπουργικής απόφασης, σύμφωνα με την οποία το ύψος της καταβαλλόμενης κύριας σύνταξης θα καθόριζε το ύψος της καταβαλλόμενης επικουρικής σύνταξης έτσι ώστε το άθροισμα κύριας και επικουρικής σύνταξης να μην υπολείπεται του ποσού των 1.300 ευρώ, ανεξαρτήτως των εισφορών που είχαν καταβληθεί για την επικουρική σύνταξη, με τη σκέψη ότι το ύψος της καταβαλλόμενης κύριας σύνταξης δεν είναι πρόσφορο κριτήριο για τον προσδιορισμό του ύψους της καταβαλλόμενης επικουρικής σύνταξης, δεδομένου ότι για καθεμία από τις ανωτέρω συντάξεις έχουν καταβληθεί υποχρεωτικώς από τους ασφαλισμένους αυτοτελείς ασφαλιστικές εισφορές (βλ. σχετικώς και Σ.τ.Ε. 545-546/2022 Ολομ.). Εξάλλου, με τη 1891/2019 απόφαση της Ολομέλειας του Δικαστηρίου έγινε δεκτό ότι η διαπιστωθείσα με τις ανωτέρω 1889/2019 και 1890/2019 αποφάσεις έλλειψη τεκμηρίωσης της βιωσιμότητας του κλάδου επικουρικής ασφάλισης του Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π. θέτει εν αμφιβόλω τη δυνατότητα του εν λόγω φορέα να παρέχει επικουρικές παροχές, στο ύψος μάλιστα που επικαλείται η Διοίκηση, και κατ' επέκταση επηρεάζει το ύψος και επομένως την επάρκεια των παρεχόμενων σύμφωνα με τον ν. 4387/2016 συνολικών συνταξιοδοτικών παροχών [αθροίσματος δηλαδή, κύριας (εθνικής και ανταποδοτικής) και επικουρικής σύνταξης] τόσο στους μελλοντικούς όσο και στους παλαιούς συνταξιούχους· καθόσον οι προβλεπόμενες συνολικές συνταξιοδοτικές παροχές πρέπει να διασφαλίζουν υπέρ των συνταξιούχων ένα αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης, κατά το δυνατόν εγγύτερο εκείνου το οποίο αυτοί είχαν κατά τη διάρκεια του εργασιακού τους βίου. Ενόψει δε των ανωτέρω, εφόσον δεν τεκμηριώνεται το ύψος της συνολικής συνταξιοδοτικής παροχής την οποία χορηγεί το νέο ασφαλιστικό σύστημα του ν. 4387/2016, ακυρώθηκε η προαναφερθείσα 26083/887/7.6.2016 κοινή απόφαση του Υφυπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και του Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομικών με τίτλο «Αναπροσαρμογή κύριων συντάξεων - Προστασία καταβαλλόμενων συντάξεων», διότι, κατά παράβαση του Συντάγματος (άρθρα 2 παρ. 1, 4 παρ. 1 και 5, 22 παρ. 5, 25 παρ. 1 και 4 και 106 παρ. 1), θεσπίσθηκε ο επανυπολογισμός των καταβαλλόμενων συντάξεων χωρίς, υπό τα ανωτέρω δεδομένα, να υπάρχει επιστημονικά τεκμηριωμένη μελέτη που να αποδεικνύει την επάρκεια των χορηγούμενων από τον ν. 4387/2016 παροχών και την εξασφάλιση με αυτές αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης, όσο το δυνατόν εγγύτερο προς εκείνο του εργασιακού βίου των συνταξιούχων. Με την ίδια 1891/2019 απόφαση της Ολομέλειας του Δικαστηρίου η εν λόγω κοινή υπουργική απόφαση κρίθηκε ακυρωτέα και για τον λόγο ότι τα προβλεπόμενα από το άρθρο 8 του ν. 4387/2016 ποσοστά αναπλήρωσης βάσει των οποίων υπολογίζεται η ανταποδοτική σύνταξη, αυτά καθ' εαυτά, είναι ιδιαιτέρως χαμηλά, η δε εφαρμογή τους, ως εκ του ύψους και της ανά

	τριετία κλιμάκωσής τους, τόσο στον μέσο όρο των μηνιαίων αποδοχών του συνολικού ασφαλιστικού βίου προκειμένου για τους μελλοντικούς συνταξιούχους, όσο και στον συντάξιμο μισθό επί του οποίου κανονίστηκε η χορηγηθείσα σύνταξη προκειμένου για τους ήδη συνταξιούχους, οδηγεί στη χορήγηση ανταποδοτικής συνταξιοδοτικής παροχής, η οποία τελεί σε προφανή δυσαναλογία προς τις ανωτέρω αποδοχές, με επακόλουθο τα συγκεκριμένα ποσοστά αναπλήρωσης να παραβιάζουν την αρχή της ανταποδοτικότητας, η οποία αποτελεί έκφανση της αρχής της αναλογικότητας. Τέλος, με την ίδια 1891/2019 απόφαση της Ολομέλειας του Δικαστηρίου η ως άνω κοινή υπουργική απόφαση κρίθηκε ακυρωτέα και ενόψει του ότι το σύστημα του ν. 4387/2016, ως προς την χορηγούμενη από αυτό συνολική συνταξιοδοτική παροχή (εθνική, ανταποδοτική και επικουρική), οδηγεί σε παραβίαση της αρχής της ισότητας, διότι η χορηγούμενη από το σύστημα του νόμου συνολική συνταξιοδοτική παροχή εξασφαλίζει σημαντικά μεγαλύτερο ποσοστό αναπλήρωσης (σχέση συνολικής συνταξιοδοτικής παροχής προς μέσο όρο αποδοχών του συνολικού ασφαλιστικού βίου ή συντάξιμο μισθό) σε πρόσωπα που υπάγονται στην ίδια κλίμακα από πλευράς χρόνου ασφάλισης και έχουν μικρότερες κατά μέσο όρο αποδοχές ή συντάξιμο μισθό σε σχέση με πρόσωπα που ανήκουν στην ίδια κλίμακα αλλά έχουν μεγαλύτερο μέσο όρο αποδοχών ή συντάξιμο μισθό. Σε όλες τις ως άνω αποφάσεις της Ολομέλειας του Δικαστηρίου (1889-1891/2019) ορίστηκε ως χρόνος έναρξης του κατά περίπτωση ακυρωτικού αποτελέσματος η ημέρα δημοσίευσης των αποφάσεων αυτών (4.10.2019). [...] Επιλύει το ανωτέρω τεθέν με το προδικαστικό ερώτημα ζήτημα σύμφωνα με το σκεπτικό. Δέχεται την παρέμβαση του Ελληνικού Δημοσίου και απορρίπτει τις λοιπές. Παραπέμπει την υπόθεση στο Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών.
ΣτΕ (Α') 876/2023	4. Επειδή, όπως έχει παγίως κριθεί από το Ειδικό Δικαστήριο του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντάγματος (βλ. Ειδ. Δικαστ. κατ' άρθρο 88 παρ. 2 του Συντάγματος 117/2012, 2/2010, 83/2009, 112/2007, 32/2006), ως διαφορές από συντάξεις των δικαστικών λειτουργών, που υπάγονται στη δικαιοδοσία του Ειδικού αυτού Δικαστηρίου, νοούνται μόνο οι διαφορές από τις κύριες συντάξεις που χορηγούνται από το Δημόσιο και υπάγονται στη δικαιοδοσία του Ελεγκτικού Συνεδρίου, σύμφωνα με το άρθρο 98 του Συντάγματος. Και τούτο, διότι το Σύνταγμα με τον όρο «σύνταξη» αναφέρεται στην κύρια σύνταξη που χορηγείται από το Δημόσιο στους δικαστικούς λειτουργούς. Αντιθέτως, οι διαφορές από κοινωνικοασφαλιστικές παροχές, που χορηγούνται από τα ασφαλιστικά ταμεία σε εκπλήρωση της από το Σύνταγμα (άρθρο 22 παρ. 5) επιβαλλόμενης μέριμνας του Κράτους για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, υπάγονται στη δικαιοδοσία των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων και όχι στη δικαιοδοσία του Ειδικού Δικαστηρίου. Τούτο δε, ενόψει και της διαφορετικής φύσεως και δικαιολογητικής βάσεως των δύο αυτών κατηγοριών συντάξεων. Πράγματι, η συνταξιοδότηση των δικαστικών λειτουργών, διεπόμενη από ιδιαίτερες συνταγματικές διατάξεις (άρθρα 73 παρ. 2,

80 παρ. 1 και 98 παρ. 1στ), καταβάλλεται από το Δημόσιο Ταμείο και εξυπηρετεί τελικά τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης, ενώ η καταβολή των ως άνω ασφαλιστικών παροχών, εμπίπτουσα στην έννοια της κατά το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος κοινωνικής ασφάλισης, γίνεται από τους οικείους ασφαλιστικούς οργανισμούς που καλύπτουν τον ασφαλιζόμενο κίνδυνο διακοπής της συγκεκριμένης απασχόλησης (βλ. Ειδ. Δικαστ. κατ' άρθρο 88 παρ. 2 του Συντάγματος 21/2006). Περαιτέρω, το προβλεπόμενο από το άρθρο 88 παρ. 2 του Συντάγματος Ειδικό Δικαστήριο έχει δικαιοδοσία επί των διαφορών που αναφύονται από ένδικα βοηθήματα, τα οποία αναφέρονται σε νομικά ζητήματα σχετικά με τις αποδοχές και συντάξεις ειδικώς των δικαστικών λειτουργών, ενόψει του ειδικού καθεστώτος που διέπει τη μισθολογική και, κατ' επέκταση, τη συνταξιοδοτική και φορολογική τους κατάσταση, τα οποία ενδιαφέρουν ευρύτερο κύκλο των λειτουργών αυτών και μόνο, και όχι όταν το νομικό ζήτημα που τίθεται δεν αφορά ειδικά μόνο στους δικαστικούς λειτουργούς, ενόψει του ειδικού καθεστώτος που διέπει τη μισθολογική και, κατά συνεκδοχή, τη συνταξιοδοτική τους κατάσταση, αλλά αφορά αδιακρίτως τους συνταξιούχους. Τούτο δε διότι, σε αντίθετη περίπτωση, η εκδίκαση της διαφοράς από το Ειδικό Δικαστήριο θα είχε ως αποτέλεσμα οι όμοιες διαφορές με την ίδια νομική βάση, όταν αφορούν σε άλλους συνταξιούχους, πλην δικαστικών λειτουργών, να εκδικάζονται από το αρμόδιο τακτικό δικαστήριο, με συνέπεια το ενδεχόμενο εκδόσεως αντιφατικών αποφάσεων επί του αυτού νομικού ζητήματος, χωρίς να υπάρχει δυνατότητα άρσεως της σχετικής αμφισβήτησης (Ειδ. Δικαστ. κατ' άρθρο 88 παρ. 2 του Συντάγματος 35/2014, 8/2013). Ενόψει τούτων, παρά την προκύπτουσα από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση ιδιότητα του αναιρεσιβλήτου ως συνταξιούχου δικαστικού λειτουργού, η κρινόμενη διαφορά, που αφορά αξίωσή του απορρέουσα από συντάξεις απονεμηθείσες σε αυτόν από οργανισμό κοινωνικής ασφάλισης [Ε.Φ.Κ.Α., ως οιονεί καθολικό διάδοχο του Τομέα Ασφάλισης Νομικών του Κλάδου Κύριας Ασφάλισης του Ενιαίου Ταμείου Ανεξάρτητα Απασχολούμενων (Τ.Α.Ν./Ε.Τ.Α.Α.), και ήδη e-Ε.Φ.Κ.Α.] και όχι από το Δημόσιο (και την οποία, άλλωστε, αξίωση ο αναιρεσίβλητος δεν είχε στηρίξει με την αγωγή του στην ιδιότητά του ως συνταξιούχου δικαστικού λειτουργού, αλλά στην προβληθείσα με την αγωγή αυτή αντισυνταγματικότητα των, κατά τις διατάξεις των νόμων 4051/2012 και 4093/2012, μειώσεων των συντάξεων εν γένει, βλ. Σ.τ.Ε. 1823/2020 Ολομ., πρβ. Ειδ. Δικαστ. κατ' άρθρο 88 παρ. 2 του Συντάγματος 1/2018, σκέψη 5), δεν υπαγόταν στη δικαιοδοσία του Ειδικού Δικαστηρίου του άρθρου 88 του Συντάγματος ούτε στη δικαιοδοσία του Ελεγκτικού Συνεδρίου (άρθρο 19 παρ. 9 εδαφ. δεύτερο του ν. 4387/2016 και άρθρο 5B του ως άνω νόμου που προστέθηκε με το άρθρο 23 του ν. 4670/2020 - Α' 43, το οποίο και κατήγγησε την ανωτέρω διάταξη του δεύτερου εδαφίου της παρ. 9 του άρθρου 19 του ν. 4387/2016), αλλά στην αρμοδιότητα των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων. Κατά συνέπεια, αρμοδίως επελήφθησαν της κρινόμενης διαφοράς το διοικητικό πρωτοδικείο και ήδη το παρόν Δικαστήριο. Τα ανωτέρω δεν αναιρούνται εκ του ότι από την 1η.1.2017, ημερομηνία έναρξης λειτουργίας του Ε.Φ.Κ.Α. κατ' άρθρο 51 παρ. 1 του ν. 4387/2016, οι συντάξεις που είχαν χορηγηθεί τόσο από

το Δημόσιο όσο και από το πρώην Ε.Τ.Α.Α. προβλέπεται ότι καταβάλλονται πλέον από τον ίδιο ασφαλιστικό φορέα (Ε.Φ.Κ.Α.), στον οποίο η ίδια διάταξη όρισε ότι περιήλθαν οι εν γένει αρμοδιότητες που αφορούν τις συντάξεις του Δημοσίου, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 53 του νόμου αυτού (με την επιφύλαξη των οριζόμενων στην παρ. 3 του άρθρου 4 του ίδιου νόμου), και εντάχθηκε αυτοδίκαια το Ε.Τ.Α.Α., σύμφωνα με την παρ. 1 περ. Γ του ίδιου άρθρου 53. Και τούτο διότι η εν λόγω μεταφορά στον Ε.Φ.Κ.Α. της αρμοδιότητας πληρωμής των συντάξεων που χορηγούνται από το Δημόσιο δεν μετέβαλε και την (από το Σύνταγμα, άλλωστε, προβλεπόμενη) κατανομή της δικαιοδοσίας των δικαστηρίων προς εκδίκαση των κατ' ιδίαν συνταξιοδοτικών διαφορών, με συνέπεια τα τακτικά διοικητικά δικαστήρια να εξακολουθούν και για τον μετά την 1η.1.2017 χρόνο να είναι αρμόδια να αποφαινούνται επί των διαφορών που αφορούν συντάξεις (ή το μέρος αυτών) που καταβάλλονται από τον Ε.Φ.Κ.Α. (ήδη e-Ε.Φ.Κ.Α.) ως διάδοχο του πρώην Τ.Α.Ν./Ε.Τ.Α.Α., ανεξάρτητα από την ιδιότητα των συνταξιούχων του τελευταίου ως πρώην δικαστικών λειτουργών (βλ. Σ.τ.Ε. 923, 1155/2021, 1823/2020 Ολομ. κ.ά.).

5. Επειδή, από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση σε συνδυασμό με τα λοιπά διαδικαστικά έγγραφα που εκτιμώνται παραδεκτώς κατ' αναίρεση προκύπτουν τα εξής: Δυνάμει της 56746/21.4.2015 πράξης του Διευθυντή του Τομέα Ασφάλισης Νομικών (Τ.Α.Ν.) του πρώην Ενιαίου Ταμείου Ανεξάρτητα Απασχολούμενων (Ε.Τ.Α.Α.) απονεμήθηκε στον αναιρεσίβλητο, πρώην δικαστικό λειτουργό, σύνταξη λόγω γήρατος, ποσού 535,36 ευρώ μηνιαίως, ενώ, με την 60429/13.9.2016 πράξη του Διευθυντή του ίδιου ως άνω Ταμείου απονεμήθηκε στον αναιρεσίβλητο σύνταξη λόγω θανάτου της συζύγου του, ποσού 221,78 ευρώ μηνιαίως. Επί των ως άνω ποσών των εν λόγω συντάξεων του αναιρεσιβλήτου, κατά το χρονικό διάστημα από την 1η.6.2015 έως τις 31.7.2018, επιβλήθηκε εισφορά αλληλεγγύης συνταξιούχων καθώς και μειώσεις - περικοπές των ν. 4051/2012 και 4093/2012, συνολικού ποσού 9.309,04 ευρώ. Με την από 1.8.2018 αγωγή του ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών ο αναιρεσίβλητος ζήτησε αφενός να υποχρεωθεί ο Ε.Φ.Κ.Α. να του καταβάλει νομιμοτόκως από την επίδοση της αγωγής, το ποσό των 6.000 ευρώ και αφετέρου να αναγνωριστεί η υποχρέωση του ίδιου ασφαλιστικού φορέα να του καταβάλει, επίσης, νομιμοτόκως, το ποσό των 3.809,04 ευρώ. Ειδικότερα, από το ανωτέρω συνολικό ποσό των 9.809,04 ευρώ, ο αναιρεσίβλητος ζήτησε το ποσό των 9.309,04 ευρώ ως αποζημίωση, προς αποκατάσταση της ισόποσης υλικής ζημίας του και το ποσό των 500 ευρώ ως αποζημίωση για την ηθική βλάβη που, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του, είχε υποστεί από τις παράνομες, κατά τα ανωτέρω, πράξεις των οργάνων του αναιρεσειόντος ασφαλιστικού φορέα. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, αφού έκρινε ότι η επιβληθείσα με τις διατάξεις των άρθρων 38 του ν. 3863/2010 και 11 του ν. 3865/2010 εισφορά αλληλεγγύης συνταξιούχων των φορέων κοινωνικής ασφάλισης αρμοδιότητας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης δεν αντίκειται στα άρθρα 4 παρ. 1 και 5, 21 παρ. 1 και 22 παρ. 5 του Συντάγματος, ούτε στην αρχή της προστατευόμενης εμπιστοσύνης και της αναλογικότητας, ούτε στο άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου

Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α. απέρριψε την ένδικη ενώπιόν του προσφυγή του αναιρεσιβλήτου κατά το μέρος που αφορούσε την πιο πάνω εισφορά αλληλεγγύης. Περαιτέρω, το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, όσον αφορά τις περικοπές και μειώσεις που επήλθαν στην κύρια σύνταξη που ελάμβανε ο αναιρεσίβλητος αρχικώς από το Ε.Τ.Α.Α. και στη συνέχεια από τον Ε.Φ.Κ.Α. τόσο εξ ιδίου δικαιώματος (κατά το χρονικό διάστημα από την 1η.6.2015 έως τις 31.7.2018) όσο και λόγω θανάτου της συζύγου του (κατά το χρονικό διάστημα από την 1η.11.2016 έως τις 31.7.2018), κατ' εφαρμογή των προαναφερθεισών διατάξεων του άρθρου 6 του ν. 4051/2012 και του άρθρου πρώτου παρ. ΙΑ υποπαρ. ΙΑ. 5 περ. 1 του ν. 4093/2012, αποφάνθηκε ότι οι διατάξεις αυτές είναι αντίθετες στα άρθρα 4 παρ. 1 και 5, 22 παρ. 5 και 25 παρ. 1 του Συντάγματος, καθώς και στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλου της Ε.Σ.Δ.Α. και συνεπώς έκρινε ότι μη νομίμως, κατ' εφαρμογή τους, περικόπηκαν κατά τα αντίστοιχα ποσά οι εν λόγω συντάξεις. Κατόπιν των ανωτέρω, το πρωτοβάθμιο δικαστήριο δέχθηκε ότι το ύψος της ζημίας που είχε υποστεί ο αναιρεσίβλητος από τις μειώσεις που του είχαν επιβληθεί κατ' εφαρμογή των προαναφερθεισών διατάξεων των νόμων 4051/2012 και 4093/2012 στις επίμαχες συντάξεις του ανερχόταν στο συνολικό ποσό των 5.681,32 ευρώ, και συγκεκριμένα: α) για το χρονικό διάστημα από την 1.7.2015 (ήτοι μετά τη δημοσίευση της 2287/2015 απόφασης της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, στις 10.6.2015), έως και τον Ιούνιο του έτους 2016 στα ποσά των 39,65 και 84,15 ευρώ μηνιαίως, δηλαδή συνολικά σε 1.485,60 ευρώ $[(39,65 + 84,15 \text{ ευρώ}) \times 12 \text{ μήνες}]$, και για το χρονικό διάστημα από τον Ιούλιο του έτους 2016 έως και τις 30.10.2016, στο ποσό των 40,01 και 84,08 ευρώ, αντίστοιχα, μηνιαίως και συνολικά 124,09 ευρώ μηνιαίως, δηλαδή συνολικά 496,36 ευρώ $(124,09 \times 4 \text{ μήνες})$ και β) για το χρονικό διάστημα από την 1η.11.2016 έως τις 31.7.2018, στο ποσό των 57,42 και 118,74 ευρώ, αντίστοιχα, μηνιαίως και συνολικά 176,16 ευρώ μηνιαίως, δηλαδή συνολικά στο ποσό των 3.699,36 ευρώ $(176,16 \times 21 \text{ μήνες})$, ήτοι η ζημία του ανερχόταν στο συνολικό ποσό των 5.681,32 ευρώ $(1.485,60 + 496,36 + 3.699,36)$. Περαιτέρω, το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, αφού έλαβε υπόψη ότι ο αναιρεσίβλητος εξαιτίας των ανωτέρω παράνομων ενεργειών του Ε.Φ.Κ.Α. απώλεσε μέρος των συνταξιοδοτικών του παροχών, έκρινε ότι αυτός υπέστη και ηθική βλάβη προς αποκατάσταση της οποίας έπρεπε να υποχρεωθεί ο αναιρεσείων ασφαλιστικός φορέας να του καταβάλει εύλογη χρηματική ικανοποίηση, ύψους 300 ευρώ, νομιμοτόκως από την επίδοση της αγωγής, κατά μερική παραδοχή του σχετικού αιτήματος της αγωγής. Με τις σκέψεις αυτές, το πρωτοβάθμιο δικαστήριο δέχθηκε εν μέρει την αγωγή και υποχρέωσε τον αναιρεσείοντα ασφαλιστικό φορέα να καταβάλει στον αναιρεσίβλητο, νομιμοτόκως από την επίδοση της αγωγής, το συνολικό ποσό των 5.981,32 ευρώ. Κατά της απόφασης αυτής ο αναιρεσείων Ε.Φ.Κ.Α. άσκησε έφεση ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, με την οποία ζήτησε την εξαφάνιση της πρωτόδικης απόφασης μόνο κατά το μέρος που αφορούσε στα περικοπέντα από τις εν λόγω συντάξεις του αναιρεσιβλήτου ποσά για το χρονικό διάστημα από 13.5.2016 έως 31.7.2018 (για χρονικό διάστημα, δηλαδή, μικρότερο του χρονικού διαστήματος από 1η.6.2015 έως 31.7.2018), προέβαλε δε με το εισαγωγικό

	δικόγραφο της έφεσης ότι το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, εφόσον έκρινε ως αντισυνταγματικές τις διατάξεις των ν. 4051/2012 και 4093/2012, με τις οποίες προβλέφθηκαν οι επίμαχες περικοπές, έκρινε εκ πλαγίου αντισυνταγματικές και, ως εκ τούτου, μη εφαρμοστέες, και τις διατάξεις του ν. 4387/2016, οι οποίες καταλαμβάνουν και την ένδικη περίπτωση. Την έφεση αυτή απέρριψε το δικάσαν διοικητικό εφετείο με την αιτιολογία ότι ο ως άνω ισχυρισμός απαραδέκτως προβλήθηκε το πρώτον κατ' έφεση, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 96 του Κ.Δ.Δ. Και τούτο διότι, σύμφωνα με τις παραδοχές της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, η πρωτόδικη «απόφαση αποφάνθηκε για τη συνταγματικότητα των διατάξεων των Ν. 4051/2012 και 4093/2012 και ουδόλως ασχολήθηκε με τις διατάξεις του Ν. 4387/2016» και συνεπώς, «ο εν λόγω ισχυρισμός, ... άπτεται ζητήματος μη τεθέντος υπόψη του πρωτοδίκου δικαστηρίου ... και, ως εκ τούτου, μη κριθέντος με την εκκαλούμενη (πρωτόδικη) απόφαση». [...] Απορρίπτει την αίτηση.
ΣτΕ (Α') 775-7/2023	6. Επειδή, στην παρ. 1 του άρθρου 2 του Συντάγματος ορίζεται ότι: «Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας». Στις παρ. 1 και 5 του άρθρου 4 ορίζεται ότι: «1. Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου. ... 5. Οι Έλληνες πολίτες συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στα δημόσια βάρη, ανάλογα με τις δυνάμεις τους». Στην παρ. 3 του άρθρου 21 ορίζεται ότι: «Το Κράτος μεριμνά για την υγεία των πολιτών ...». Στην παρ. 5 του άρθρου 22 ορίζεται ότι: «Το Κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει» και στις παρ. 1 και 4 του άρθρου 25 ορίζεται ότι: «1. Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους... Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει ... να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας. ... 4. Το Κράτος δικαιούται να αξιώνει από όλους τους πολίτες την εκπλήρωση του χρέους της κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης». Από τις διατάξεις αυτές συνάγεται ότι η κοινωνική ασφάλιση αναγνωρίζεται από το Σύνταγμα ως θεσμική εγγύηση των εργαζομένων, στο πλαίσιο της οποίας ο κοινός νομοθέτης, διαθέτοντας ευρεία προς τούτο εξουσία και λαμβάνοντας υπόψη τις εκάστοτε κρατούσες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, θέτει τους κανόνες για την ασφαλιστική κάλυψη και προστασία του εργαζόμενου πληθυσμού έναντι συγκεκριμένων ασφαλιστικών κινδύνων (όπως είναι το γήρας, ο θάνατος, το εργατικό ατύχημα, η αναπηρία, η επαγγελματική ή μη ασθένεια, η ανεργία) με γνώμονα την προστασία του ασφαλιστικού κεφαλαίου και την εξυπηρέτηση της αναλογιστικής βάσης, στην οποία στηρίζεται η οικονομία των φορέων κοινωνικής ασφάλισης, δηλαδή την προστασία της βιωσιμότητας των κοινωνικοασφαλιστικών οργανισμών χάριν και των μελλοντικών γενεών, καθώς και τη διασφάλιση υπέρ των συνταξιούχων, οι οποίοι με την εργασία τους συνέβαλαν στη δημιουργία του δημόσιου πλούτου, ενός ικανοποιητικού επιπέδου διαβίωσης όσο το δυνατόν εγγύτερου σε εκείνο που είχαν

κατακτήσει κατά τη διάρκεια του εργασιακού βίου τους. Εξ άλλου, μέσω του θεσμού της κοινωνικής ασφάλισης μπορεί να ασκείται και κοινωνική πολιτική και να εκδηλώνεται η κοινωνική αλληλεγγύη. Με βάση τα ανωτέρω δικαιολογείται ο υποχρεωτικός χαρακτήρας της κοινωνικής ασφάλισης, ήτοι η υποχρεωτική υπαγωγή σε φορέα κοινωνικής ασφάλισης (κύριας ή επικουρικής) και η υποχρεωτική καταβολή εισφορών και, εντεύθεν, η ανάθεση της υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης στο Κράτος ή σε νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, ήτοι νομικά πρόσωπα υπαγόμενα στη διοικητική, οικονομική και νομοθετική εποπτεία και τον έλεγχο του κράτους, με σκοπό την εγγύηση ότι οι κατά τα ανωτέρω καταβληθείσες εισφορές δεν θα υπόκεινται στους επιχειρηματικούς κινδύνους που συνδέονται με την άσκηση της ασφαλιστικής λειτουργίας από ιδιωτικούς φορείς. Περαιτέρω, τηρουμένων των δεσμεύσεων που απορρέουν από το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος ως προς τον δημόσιο χαρακτήρα των φορέων που παρέχουν υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, υφίσταται, κατά τα λοιπά, ευχέρεια του νομοθέτη να ιδρύει, να αναδιοργανώνει, να διατηρεί και να καταργεί νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου με σκοπό την προσαρμογή, μέσα στο γενικότερο πλαίσιο της κρατικής οργάνωσης, προς τις συνθήκες και τις ανάγκες που επικρατούν κάθε φορά. Εξ άλλου, η κρατική μέριμνα για την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση (κύρια και επικουρική) εκδηλώνεται μέσω της ίδρυσης από το κράτος των οικείων δημοσίων φορέων, του ορισμού των διοικούντων αυτούς οργάνων, της άσκησης εποπτείας στη δραστηριότητά τους και στη διαχείριση της περιουσίας τους, της θέσπισης κανόνων που διέπουν τη λειτουργία τους και της μέριμνας για την προστασία του ασφαλιστικού κεφαλαίου τους, μέριμνας που εκδηλώνεται, μεταξύ άλλων, με τη θέσπιση ρυθμίσεων για την προστασία και την αξιοποίηση της περιουσίας τους και την επωφελή διαχείριση των αποθεματικών τους, με τον καθορισμό εκάστοτε των οικείων συνταξιοδοτικών προϋποθέσεων, με την πρόβλεψη κοινωνικών πόρων και με την απ' ευθείας συμμετοχή στην χρηματοδότηση των εν λόγω φορέων μέσω του κρατικού προϋπολογισμού (βλ. Σ.τ.Ε. 2290/2015 Ολομ., 2287/2015 Ολομ., 2202/2010 Ολομ., 3487/2008 Ολομ., 5024/1987 Ολομ., 2429/2018 7μ., 1726/2016 7μ., 660/2016 7μ.). Εναπόκειται δε στην ευρεία διακριτική ευχέρεια του νομοθέτη να επιλέξει το είδος των μέτρων και των ρυθμίσεων σταθμίζοντας τα υπέρ και τα κατά και λαμβάνοντας υπόψη τις υφιστάμενες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες (ανεργία, επιπτώσεις στην ανάπτυξη της οικονομίας) και τη δημοσιονομική κατάσταση της χώρας. Η εκτίμηση αυτή του νομοθέτη κατά την επιλογή του είδους των μέτρων που εξυπηρετούν καλύτερα τους πιο πάνω σκοπούς δημόσιου συμφέροντος υπόκειται σε οριακό δικαστικό έλεγχο. Τέλος, όπως έχει κριθεί ειδικώς για την υποχρεωτική επικουρική ασφάλιση, αυτή μπορεί να παρέχεται, καθ' υποκατάσταση του δημόσιου φορέα επικουρικής κοινωνικής ασφάλισης, και από νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, που ο νομοθέτης έχει αντιμετωπίσει ως φορείς ομόλογους προς τους φορείς της δημόσιας υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης (βλ. Σ.τ.Ε. 2197/2010 Ολομ. σχετικά με τα αλληλοβοηθητικά ταμεία των τραπεζών που έχουν μορφή ν.π.ι.δ.) και τα οποία, κατά το μέρος αυτό, αποτελώντας δημόσιους φορείς κοινωνικής ασφάλισης, ασκούν δημόσια

εξουσία εκδίδοντας τις σχετικές με την υπαγωγή στην ασφάλιση πράξεις (βλ. Σ.τ.Ε. 960/2017 7μ. σχετικά με το Επαγγελματικό Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Εταιρειών Πετρελαιοειδών που είναι ν.π.ι.δ.) [Σ.τ.Ε. 2482-2488/2020 7μ.].

[...]

12. Επειδή, από τα ανωτέρω προκύπτει ότι για την επίδικη νομοθετική ρύθμιση, η οποία είναι ειδική και καμία σχέση δεν έχει με πλήρη και συνολική αναμόρφωση του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος με τη σύσταση νέου ή νέων ασφαλιστικών οργανισμών, την κατάργηση υφισταμένων και την ένταξή τους στον νέο ή τους νέους οργανισμούς (βλ. Σ.τ.Ε. 2482-2488/2020 7μ., πρβ. Σ.τ.Ε. 1891/2019 Ολομ., 1890/2019 Ολομ. κ.ά.), έχουν προηγουμένως συνταχθεί οι απαραίτητες ειδικές μελέτες οικονομικού περιεχομένου (βλ. Σ.τ.Ε. 2482-2488/2020 7μ., πρβ. Σ.τ.Ε. 1286/2012 Ολομ., 1285/2012 Ολομ.). Από τις μελέτες αυτές προκύπτει σαφώς ο λόγος θέσπισης της ένδικης πρόσθετης εργοδοτικής εισφοράς εν όψει της άμεσης και επιτακτικής ανάγκης χρηματοδότησης του Ε.Δ.Ο.Ε.Α.Π. ως αυτοτελούς φορέα υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης, ανάγκης που κατέστη ακόμα πιο επιτακτική μετά την κατάργηση του αγγελιοσήμου. Προκύπτει, επίσης, ότι μόνο με τη θέσπιση της ένδικης εισφοράς καλύπτεται σε μεγάλο βαθμό το χρηματοδοτικό έλλειμμα του Ε.Δ.Ο.Ε.Α.Π. και διασφαλίζεται η επάρκεια των παροχών του. Άλλωστε, όπως ήδη αναφέρθηκε στην προηγούμενη σκέψη, ο παρεμβαίνων Οργανισμός το έτος 2017, για την κάλυψη των τρεχουσών υποχρεώσεών του, έλαβε δάνειο δέκα (10) εκατομμυρίων ευρώ από τον Ε.Φ.ΚΑ., ενώ έχουν μεταβληθεί και οι όροι υπολογισμού των παροχών του. Περαιτέρω, όπως εκτέθηκε, με την παρ. 2 του άρθρου 19 του ν. 4549/2018 ορίστηκε ότι τα έσοδα από την ένδικη εργοδοτική εισφορά χρηματοδοτούν τον κλάδο υγείας του Ε.Δ.Ο.Ε.Α.Π., ώστε να διασφαλίζεται, κατά την ανέλεγκτη ακυρωτικής κρίση του νομοθέτη, η επιβαλλόμενη από τα άρθρα 21 παρ. 3 και 22 παρ. 5 του Συντάγματος υποχρέωση των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης να παρέχουν στα ασφαλιζόμενα πρόσωπα υπηρεσίες υγείας υψηλού επιπέδου (βλ. Σ.τ.Ε. 2482-2488/2020 7μ., πρβ. Σ.τ.Ε. 2362/2019, 400/1986 Ολομ.) και να ικανοποιείται έτσι το ατομικό δικαίωμα των ασφαλισμένων (δημοσιογράφων και εργαζομένων στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και ψυχαγωγίας) στην προστασία της υγείας τους, το οποίο έχει καθιερωθεί με τα άρθρα 2 παρ. 1 και 5 παρ. 1 του Συντάγματος και ήδη μετά την αναθεώρησή του (Ψήφισμα της 6ης-4-2001 της Ζ΄ Αναθεωρητικής Βουλής, Α΄ 84) κατοχυρώνεται στην παρ. 5 του άρθρου 5 (βλ. Σ.τ.Ε. 2482-2488/2020 7μ., πρβ. Σ.τ.Ε. 1187/2009 Ολομ.).

13. Επειδή, ενόψει των ανωτέρω, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος ο λόγος ακύρωσης ότι η θέσπιση της ένδικης εργοδοτικής εισφοράς αντίκειται στο άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, διότι δεν προηγήθηκε η σύνταξη αναλογιστικής μελέτης, από την οποία θα προέκυπτε αν η θέσπιση της ένδικης πρόσθετης εργοδοτικής εισφοράς 2% ήταν επιβεβλημένη, πρόσφορη και απολύτως αναγκαία για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού της διάσωσης του Ε.Δ.Ο.Ε.Α.Π. Άλλωστε, οι αιτούσες εταιρείες και το αιτούν σωματείο δεν προβάλλουν ειδικότερες πλημμέλειες των

μελετών που αναφέρθηκαν στη δέκατη σκέψη. Περαιτέρω, ο καθορισμός του συντελεστή της ένδικης εργοδοτικής εισφοράς σε ποσοστό 2% δεν παραβιάζει, και δη προδήλως, την αρχή της αναλογικότητας, εν όψει και του ευρύτατου περιθωρίου εκτίμησης που έχει ο νομοθέτης λόγω των σύνθετων και τεχνικής φύσης αξιολογήσεων στις οποίες προβαίνει κατά την αντιμετώπιση των θεμάτων σχετικά με τη διαφύλαξη της βιωσιμότητας και την εξασφάλιση της λειτουργίας ασφαλιστικού οργανισμού (βλ. Σ.τ.Ε. 2482-2488/2020 7μ.). Εξάλλου, καθ' ο μέρος με την κρινόμενη αίτηση αμφισβητείται η σκοπιμότητα της επιλογής του νομοθέτη να διατηρήσει τον Ε.Δ.Ο.Ε.Α.Π. ως αυτοτελή φορέα κοινωνικής ασφάλισης και να μην υπαγάγει τους ασφαλισμένους του στο γενικώς ισχύον για όλους τους λοιπούς εργαζόμενους ασφαλιστικό καθεστώς, ο λόγος αυτός ακύρωσης προβάλλεται απαραδέκτως.

[...]

16. Επειδή, στο άρθρο 5 του Συντάγματος ορίζεται ότι καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας, εφ' όσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη (παρ. 1), και ότι καθένας έχει δικαίωμα στην προστασία της υγείας του (παρ. 5). Περαιτέρω, κατά τα άρθρα 21 παρ. 3 και 22 παρ. 5 του Συντάγματος, το Κράτος μεριμνά για την υγεία των πολιτών και για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων. Από τις συνταγματικές αυτές διατάξεις, σε συνδυασμό με το άρθρο 25 παρ. 1, σύμφωνα με το οποίο τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους, οι δε περιορισμοί στα δικαιώματα αυτά, πρέπει «να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας», και το άρθρο 106 παρ. 1, που ορίζει ότι για την προστασία του γενικού συμφέροντος, το Κράτος προγραμματίζει και συντονίζει την οικονομική δραστηριότητα στη Χώρα, συνάγονται τα εξής: Στο Σύνταγμα κατοχυρώνεται η προσωπική και οικονομική ελευθερία ως ατομικό δικαίωμα. Ειδικότερη εκδήλωση της ελευθερίας αυτής αποτελεί η επαγγελματική ελευθερία, δηλαδή η ελευθερία επιλογής και άσκησης ορισμένου επαγγέλματος, καθώς και η ελευθερία άσκησης εμπορίου και επιχειρηματικής δραστηριότητας εν γένει. Στην ελευθερία αυτή μπορεί ο νόμος να επιβάλλει περιορισμούς, οι οποίοι πρέπει να ορίζονται γενικώς, κατά τρόπο αντικειμενικό και να δικαιολογούνται από αποχρώντες λόγους δημοσίου ή κοινωνικού συμφέροντος, να τελούν δε σε συνάφεια προς το αντικείμενο και τον χαρακτήρα της ρυθμιζόμενης δραστηριότητας. Εν όψει της αρχής της αναλογικότητας, οι επιβαλλόμενοι από τον νόμο περιορισμοί πρέπει να είναι πρόσφοροι και αναγκαίοι για την επίτευξη του επιδιωκόμενου από τον νομοθέτη σκοπού δημοσίου ή κοινωνικού συμφέροντος και να μην είναι δυσανάλογοι σε σχέση με αυτόν. Κατά τον καθορισμό των σχετικών ρυθμίσεων, ο νομοθέτης διαθέτει ευρύ περιθώριο εκτίμησης ως προς την καταλληλότητα και αναγκαιότητα ενός μέτρου και, συνεπώς, ο δικαστικός έλεγχος της τήρησης της αρχής της αναλογικότητας περιορίζεται στην κρίση εάν η θεσπιζόμενη ρύθμιση είτε είναι προδήλως απρόσφορη είτε υπερβαίνει προδήλως το απαραίτητο για την πραγματοποίηση του

	επιδιωκόμενου σκοπού μέτρο. Προκειμένου δε ο δικαστής να είναι σε θέση να ελέγξει εάν οι επιβαλλόμενοι στην επαγγελματική ελευθερία περιορισμοί αποβλέπουν στην ικανοποίηση συνταγματικώς θεμιτού σκοπού, πρέπει να προκύπτει ή να συνάγεται από την ίδια τη ρύθμιση, ερμηνευόμενη σύμφωνα με τους κανόνες της λογικής και τα διδάγματα της κοινής πείρας και σε συνδυασμό με τη λοιπή νομοθεσία που διέπει την άσκηση του συγκεκριμένου επαγγέλματος ή την επιχειρηματική εν γένει δραστηριότητα, ή από την εισηγητική έκθεση και τις προπαρασκευαστικές εργασίες για την ψήφιση του σχετικού νόμου ο σκοπός που επιδιώκεται με τους περιορισμούς αυτούς (βλ. Σ.τ.Ε. 208/2020 Ολομ., 3802/2014 Ολομ., 420/2014 Ολομ., 228/2014 Ολομ., 2482-2488/2020 7μ., 315/2018 7μ. κ.ά.). Παραλλήλως, στο Σύνταγμα κατοχυρώνεται το δικαίωμα των πολιτών στην προστασία της υγείας, προβλέπεται δε υποχρέωση του Κράτους και των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης να παρέχουν στους πολίτες υπηρεσίες υγείας υψηλού επιπέδου, οι οποίες πρέπει να καλύπτουν τις ανάγκες διάγνωσης και θεραπείας των σχετικών παθήσεων, με την παροχή και των αναγκαίων φαρμάκων (βλ. Σ.τ.Ε. 1749/2016 Ολομ., 3802/2014 Ολομ., 1187/2009 Ολομ., 2482-2488/2020 7μ.). [...] Απορρίπτει την αίτηση.
ΣτΕ (Ολ.) 752/2023	7. Επειδή, το Σύνταγμα ορίζει στο άρθρο 2 παρ. 1 ότι: «Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας»· στο άρθρο 4 ότι: «Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου (παρ. 1) και ότι «συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στα δημόσια βάρη, ανάλογα με τις δυνάμεις τους» (παρ. 5)· Στο άρθρο 22 παρ. 5 ότι: «Το Κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει»· στο δε άρθρο 25 ότι: «Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους», ότι: «Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει ... να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας ...» (παρ. 1) και ότι «Το Κράτος δικαιούται να αξιώνει από όλους τους πολίτες την εκπλήρωση του χρέους της κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης» (παρ. 4). Εξάλλου, σύμφωνα με το άρθρο 106 παρ. 1 του Συντάγματος: «Για την εδραίωση της κοινωνικής ειρήνης και την προστασία του γενικού συμφέροντος το Κράτος προγραμματίζει και συντονίζει την οικονομική δραστηριότητα στη Χώρα, επιδιώκοντας να εξασφαλίσει την οικονομική ανάπτυξη όλων των τομέων της εθνικής οικονομίας». Από τις ανωτέρω διατάξεις συνάγονται τα εξής: Το Σύνταγμα, με το άρθρο 22 παρ. 5, κατοχυρώνει τον θεσμό της κοινωνικής ασφάλισης των εργαζομένων και ανάγει τη μέριμνα για την προαγωγή του σε σκοπό του Κράτους. Βασικό περιεχόμενο της εν λόγω ασφάλισης αποτελεί η, έναντι καταβολής εισφοράς, προστασία του ασφαλισμένου από την επέλευση κινδύνων (γήρατος, ασθένειας, αναπηρίας, κ.λπ.), οι οποίοι αναιρούν την ικανότητά του να εργάζεται (ασφαλιστικοί κίνδυνοι) και, συνακόλουθα, τείνουν να υποβαθμίσουν τις συνθήκες διαβίωσής του.

Εφόσον επέλθει ο ασφαλιστικός κίνδυνος, ο ασφαλισμένος παύει να καταβάλλει εισφορές, οι οποίες συνιστούν κεφάλαιο που είναι αποκλειστικά αφιερωμένο για την καταβολή των ασφαλιστικών παροχών, και αποκτά, καταρχήν, αξίωση έναντι του ασφαλιστικού φορέα να του χορηγήσει παροχή. Η παροχή αυτή πρέπει να είναι ικανή να του εξασφαλίσει ικανοποιητικό επίπεδο διαβίωσης, όσο το δυνατόν εγγύτερο προς εκείνο που είχε κατακτήσει κατά τη διάρκεια του εργασιακού του βίου. Πέραν του ανωτέρω δημοσίου σκοπού, μέσω του θεσμού της κοινωνικής ασφάλισης, εκδηλώνεται -όπως και μέσω της κοινωνικής πρόνοιας- η κοινωνική αλληλεγγύη και ασκείται κοινωνική πολιτική, ειδικότερα δε, αναδιανομή εισοδήματος με σκοπό την άμβλυνση κοινωνικών αντιθέσεων και ανισοτήτων. Στο πλαίσιο αυτό, δεν κατοχυρώνεται συνταγματικώς στην κοινωνική ασφάλιση η ευθεία αναλογία (αμιγής ανταποδοτικότητα) μεταξύ εισφορών και παροχών (ΣτΕ 2287-8/2015 Ολομ., 3487/2008 Ολομ. κ.ά.), επιτρέπονται δε η θέσπιση ανωτάτου ορίου παροχών, η απονομή σύνταξης επί εργατικού ατυχήματος ανεξαρτήτως καταβολής εισφορών ή η μη χορήγηση σύνταξης, παρά την καταβολή εισφορών σε περίπτωση μη θεμελίωσης του ασφαλιστικού δικαιώματος. Και ναι μεν η χορηγούμενη από τον ασφαλιστικό φορέα παροχή δεν απαιτείται να αντιστοιχεί ευθέως σε καταβληθείσες εισφορές του ασφαλισμένου ή να αντισταθμίζει πλήρως την απώλεια του εισοδήματός του, δεν πρέπει, όμως, ο υπολογισμός της παροχής να οδηγεί σε ανατροπή των αρχών της ισότητας και της αναλογικότητας, να απολήγει δηλαδή σε χορήγηση ασφαλιστικής παροχής, το ύψος της οποίας, ενόψει των καταβληθεισών από τον ασφαλισμένο εισφορών και του συνολικού χρόνου ασφάλισής του, υπολείπεται του ανεκτού κατά το Σύνταγμα κατώτατου ορίου, πέραν του οποίου συντρέχει προφανής παραβίαση των ανωτέρω συνταγματικών αρχών και της αρχής της ανταποδοτικότητας. Ενόψει των ανωτέρω και, ιδιαιτέρως, του προπεριγραφέντος δημοσίου σκοπού (διασφάλιση στους εργαζομένους ικανοποιητικού επιπέδου διαβίωσης εγγύς εκείνου που είχαν κατά τον εργασιακό τους βίο), δικαιολογείται, κατά το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, η κατοχύρωση από τον νομοθέτη της κοινωνικής ασφάλισης ως υποχρεωτικής (με θέσπιση υποχρέωσης καταβολής ασφαλιστικών εισφορών) και, εντεύθεν, η παροχή αυτής αποκλειστικώς από το κράτος ή από νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (ΑΕΔ 87/1997, ΣτΕ 5024/1987 Ολομ., 2690, 2692/1993 Ολομ., 3096-3101/2001 Ολομ., 2287/2015 Ολομ., 1889-90/2019 Ολομ.). Η ανάθεση, με την ως άνω συνταγματική διάταξη, της υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης, τόσο της κύριας όσο και της επικουρικής, σε δημόσιους φορείς (κράτος ή ν.π.δ.δ.) έγινε για λόγους δημοσίου συμφέροντος και, ειδικότερα, ως εγγύηση προς όσους υποχρεωτικώς ασφαλίζονται ή καταβάλλουν ασφαλιστικές εισφορές έναντι των επιχειρηματικών κινδύνων που συνδέονται με την άσκηση της ασφαλιστικής λειτουργίας από ιδιωτικούς φορείς (ΑΕΔ 87/1997, ΣτΕ 5024/1987 Ολομ., ΣτΕ 1889-90/2019 Ολομ.). Εξάλλου, η κρατική μέριμνα για την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση (κύρια και επικουρική) δεν εξαντλείται στην ίδρυση από το κράτος των οικείων δημοσίων φορέων, στον ορισμό των διοικούντων αυτούς οργάνων, στην άσκηση εποπτείας της δραστηριότητάς τους και της διαχείρισης της περιουσίας τους και στη

θέσπιση των σχετικών κανόνων αλλά περιλαμβάνει και τη μέριμνα για την προστασία του ασφαλιστικού τους κεφαλαίου, δηλαδή για τη βιωσιμότητά τους χάριν και των επομένων γενεών, μέριμνα η οποία εκδηλώνεται, μεταξύ άλλων, με τη θέσπιση ρυθμίσεων για την προστασία και την αξιοποίηση της περιουσίας τους και την επωφελή διαχείριση των αποθεματικών τους, με τον καθορισμό εκάστοτε των οικείων συνταξιοδοτικών προϋποθέσεων και την παροχή των προβλεπόμενων ασφαλιστικών παροχών υπό την εγγύηση του Κράτους. Και τούτο διότι, εφόσον καθιερώνει υποχρέωση των εργαζομένων και των εργοδοτών τους να καταβάλλουν ασφαλιστικές εισφορές, το κράτος, ως εγγυητής, οφείλει να διασφαλίζει την επάρκεια των παροχών και τη βιωσιμότητα των οικείων ασφαλιστικών οργανισμών, ευθύνεται δε για την κάλυψη των ελλειμμάτων τους (ΣτΕ 2287/2015 Ολομ., 1889-90/2019 Ολομ.). Περαιτέρω, επί υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης, δεν αποκλείεται, υπό προϋποθέσεις συνδεδεμένες με την ύπαρξη ευρείας κρατικής παρέμβασης, η δια νόμου ανάθεσή της σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, τα οποία, όμως, κατά το μέρος που παρέχουν υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, αποτελούν δημόσιους φορείς που ασκούν δημόσια εξουσία και εκδίδουν εκτελεστές διοικητικές πράξεις (ΣτΕ 960/2017 7μ.). Εξάλλου, από τις διατάξεις των άρθρων 1 παρ. 3, 26 παρ. 2, 103 παρ. 1 και 22 παρ. 5 του Συντάγματος συνάγεται ότι δεν αποκλείεται, καταρχήν, η, υπό τον έλεγχο της Διοίκησης, ανάθεση αρμοδιοτήτων σύμπραξης στη διαδικασία απονομής συνταξιοδοτικών παροχών σε ιδιώτες (πρβλ. ΣτΕ 960/2017 7μ.), οι οποίοι διαθέτουν αποδεδειγμένα τα αναγκαία προς τούτο προσόντα και την κατάλληλη εξειδίκευση και εμπειρογνωμοσύνη (πρβλ. ΣτΕ 320/2020 7μ., 1865-1870/2019 7μ., 2825/2014, 2589/2014, ΠΕ 124/2020, ΠΕ 72/2014, ΠΕ 678/2001 κ.ά.).

8. Επειδή, όπως προκύπτει από τις διατάξεις των άρθρων 255 και 257 του ν. 4798/2021 και της προσβαλλόμενης υπουργικής απόφασης, οι οποίες έχουν εκτεθεί σε προηγούμενες σκέψεις, στην κρινόμενη περίπτωση δεν μεταβάλλεται ο φορέας παροχής κοινωνικής ασφάλισης, δοθέντος ότι οι απονεμόμενες με το άρθρο 255 παρ. 1 περ. β' του ν. 4798/2021 στους πιστοποιημένους επαγγελματίες αρμοδιότητες ασκούνται εντός του e-ΕΦΚΑ, ο οποίος αποτελεί νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, σύμφωνα με τα άρθρα 51 και 51Α του ν. 4387/2016 (Α' 85). Περαιτέρω, οι πιστοποιημένοι επαγγελματίες διαθέτουν τα αναγκαία προσόντα και την κατάλληλη εξειδίκευση και εμπειρογνωμοσύνη για την άσκηση των προβλεπόμενων στο ως άνω άρθρο 255 παρ. 1 περ. β' του ν. 4798/2021 αρμοδιοτήτων, εφόσον οι επαγγελματίες αυτοί είναι, σύμφωνα με το άρθρο 255 παρ. 2 περ. α' του ν. 4798/2021 και το άρθρο 2 περ. β' της προσβαλλόμενης πράξης, όπως ισχύει, είτε μέλη των Δικηγορικών Συλλόγων της χώρας με τριετή τουλάχιστον άσκηση δικηγορίας είτε λογιστές-φοροτεχνικοί, κάτοχοι επαγγελματικής ταυτότητας Α' τάξης, οι οποίοι έχουν υποβάλει την υπεύθυνη δήλωση της παρ. 7 του άρθρου 4 του π.δ. 340/1998, δηλαδή πρόσωπα τα καθήκοντα των οποίων είναι συναφή με τα εν προκειμένω ανατιθέμενα. Εξάλλου, οι ως άνω επαγγελματίες εγγράφονται στο μητρώο πιστοποιημένων επαγγελματιών, το οποίο τηρείται και εποπτεύεται από τον e-ΕΦΚΑ,

κατόπιν διαπιστωτικής πράξης του τελευταίου και ύστερα από επιτυχή περάτωση σεμιναρίου επιμόρφωσης που απαιτεί παρακολούθηση εκ μέρους τους μαθημάτων και, ακολούθως, επιτυχή συμμετοχή τους σε εξετάσεις επί θεματικών εννοιών που αντιστοιχούν στα σχέδια αποφάσεων και στις αποφάσεις που καλούνται να συντάξουν. Οι εν λόγω δε εξετάσεις είναι απαιτητικές εφόσον, όπως προκύπτει από το 108770/8.3.2022 έγγραφο του e-ΕΦΚΑ, το οποίο επισυνάπτεται στο 21922/8.3.2022 συμπληρωματικό έγγραφο απόψεων της Διοίκησης προς το Δικαστήριο, στην εξεταστική διαδικασία που πραγματοποιήθηκε στις 3.11.2021 συμμετείχαν 547 επαγγελματίες, εκ των οποίων επιτυχή συμμετοχή στις εξετάσεις πιστοποίησης είχαν οι 179, στην εξεταστική διαδικασία που πραγματοποιήθηκε στις 15.12.2021 συμμετείχαν 471 επαγγελματίες, εκ των οποίων επιτυχή συμμετοχή στις εξετάσεις πιστοποίησης είχαν οι 154, και στην εξεταστική διαδικασία που πραγματοποιήθηκε στις 10.2.2022 συμμετείχαν 332 επαγγελματίες εκ των οποίων επιτυχή συμμετοχή στις εξετάσεις πιστοποίησης είχαν οι 125. Επίσης, οι πιστοποιημένοι επαγγελματίες έχουν αυξημένη ευθύνη ακόμα και μετά την περάτωση του έργου τους, εφόσον, αν διαπιστωθεί ότι έχουν εκδώσει εσφαλμένες βεβαιώσεις σε τρεις τουλάχιστον ασφαλισμένους, η πιστοποίησή τους ανακαλείται με απόφαση του Διοικητή του e-ΕΦΚΑ, διαγράφονται από το μητρώο και αποκλείεται η εκ νέου χορήγηση της πιστοποίησης για πέντε έτη. Αν δε διαπιστωθεί ότι το σφάλμα στις βεβαιώσεις πιστοποιημένου επαγγελματία οφείλεται σε βαρεία αμέλεια ή δόλο, ο ίδιος ευθύνεται εις ολόκληρον με τον αχρεωστήτως λαβόντα ασφαλισμένο για την επιστροφή των ποσών που καταβλήθηκαν αχρεωστήτως εξαιτίας του σφάλματος και μπορεί να του επιβληθεί διοικητικό πρόστιμο κατόπιν τήρησης της διαδικασίας που περιγράφεται ως άνω στην προσβαλλόμενη απόφαση. Εξάλλου, προβλέπεται στο άρθρο 255 παρ. 7 περ. δ' του ν. 4798/2021 η συνεργασία μεταξύ πιστοποιημένων επαγγελματιών και e-ΕΦΚΑ, για την απρόσκοπτη διεξαγωγή της οποίας ορίζονται, με απόφαση του Διοικητή του e-ΕΦΚΑ, αρμόδιοι υπάλληλοι σε κάθε υπηρεσία έκδοσης συντάξεων (εκδόθηκε δε σχετικώς η 325699/27.8.2021 πράξη του Διοικητή του e-ΕΦΚΑ περί συγκρότησης Ομάδας Εργασίας υποστήριξης του έργου των διαδικασιών για την πιστοποίηση επαγγελματιών για την εφαρμογή του άρθρου 255 του ν. 4798/2021, η εν λόγω δε πράξη τροποποιήθηκε με την 332641/1.9.2021 πράξη του ίδιου οργάνου). Άλλωστε, όπως προκύπτει από την αιτιολογική έκθεση της προσθήκης-τροπολογίας στο σχέδιο νόμου με τίτλο «Κώδικας Δικαστικών Υπαλλήλων», με την οποία εισήχθησαν, μεταξύ άλλων, οι ως άνω διατάξεις των άρθρων 255 και 257 του ν. 4798/2021, η ανάθεση των προβλεπόμενων στο άρθρο 255 παρ. 1 περ. β' αρμοδιοτήτων στους πιστοποιημένους επαγγελματίες αποσκοπεί στην επιτάχυνση της απονομής συντάξεων και στην ενίσχυση του συστήματος απονομής συντάξεων του e-ΕΦΚΑ μέχρι την πλήρη ψηφιοποίησή του. Έχει δηλαδή η εν λόγω ανάθεση προσωρινό χαρακτήρα, οι δε ασκούμενες αρμοδιότητες κατατείνουν στην έκδοση πράξης απονομής σύνταξης του Φορέα, και, επομένως, στη διασφάλιση στους συνταξιούχους παροχών που επιτρέπουν την αξιοπρεπή διαβίωσή τους (πρβλ. ΣτΕ 660/2016 7μ., 2287-90/2015 Ολομ., 1889-90/2019 Ολομ.), ενόψει του μεγάλου αριθμού αιτήσεων για

συνταξιοδότηση που είχαν υποβληθεί τα τελευταία έτη (από το έτος 2017 έως και τον Ιούλιο του έτους 2021) και του επίσης μεγάλου αριθμού αιτήσεων που παρέμεναν εκκρεμείς κατά τον χρόνο θέσπισης των επίδικων διατάξεων, όπως οι αριθμοί αυτοί παρουσιάζονται αναλυτικώς στο 16012/21.2.2022 έγγραφο απόψεων της Διοίκησης προς το Δικαστήριο. Οι ανωτέρω δε καθυστερήσεις και εκκρεμότητες (151.372 εκκρεμή συνταξιοδοτικά αιτήματα ασφαλισμένων εκ των οποίων μόνο 23.194 ελάμβαναν προσωρινή σύνταξη κατά τον χρόνο θέσπισης της επίδικης σύμπραξης, σύμφωνα με το 92407/19.11.2021 έγγραφο απόψεων της Διοίκησης για συναφείς με την κρινόμενη αιτήσεις) καθιστούσαν, προσωρινώς τουλάχιστον, ανενεργό το απορρέον εκ του άρθρου 22 παρ. 5 του Συντάγματος δικαίωμα του ασφαλισμένου να διαθέτει, έναντι των εισφορών που καταβάλλει κατά τη διάρκεια του εργασιακού του βίου, τα μέσα βιοπορισμού του όταν δεν μπορεί πλέον να εργασθεί. Εξάλλου, η, συνεπεία των ανωτέρω καθυστερήσεων, ενδεχόμενη πλήρης στέρηση των ασφαλισμένων από τα αναγκαία, ακόμα και για την επιβίωσή τους, μέσα αντιβαίνει και προς το άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος, με το οποίο κατοχυρώνεται ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου. Περαιτέρω, η πράξη απονομής σύνταξης, είτε ρητή είτε σιωπηρή, συναγόμενη από την άπρακτη παρέλευση της τριακονθήμερης προθεσμίας από την υποβολή του σχεδίου της σχετικής απόφασης, ως πράξη του e-ΕΦΚΑ, υπόκειται, καταρχήν, στις προβλεπόμενες κατά την κείμενη νομοθεσία διοικητικές (ενδικοφανείς) προσφυγές ενώπιον των αρμοδίων οργάνων, τα οποία την ελέγχουν κατά νόμο και ουσία, τούτο δε ισχύει κατά τη ρητή πρόβλεψη του άρθρου 47 του ν. 2676/1999 παρ. 1, όπως ισχύει μετά την τροποποίησή του με την παρ. 1 του άρθρου 257 του ν. 4798/2021, και ως προς την προσυνταξιοδοτική βεβαίωση (πρβλ. ΣτΕ 2589/2014, 1203/2017 7μ.). Εξάλλου, προβλέπεται η διενέργεια αφενός υποχρεωτικού δειγματοληπτικού ελέγχου σε ποσοστό τουλάχιστον 5% των πράξεων απονομής σύνταξης που εκδόθηκαν βάσει βεβαιώσεων πιστοποιημένων επαγγελματιών κατά τον προηγούμενο μήνα, ποσοστό δυνάμενο να αυξηθεί, και αφετέρου ελέγχου, κατά την κρίση της υπηρεσίας, βάσει κριτηρίων, όπως το ύψος της απονεμόμενης σύνταξης ή περιπτώσεις οριακής θεμελίωσης του συνταξιοδοτικού δικαιώματος (πρβλ. ΣτΕ 320/2020 7μ.), ενώ προβλέπεται η ανάκληση ή η μεταρρύθμιση της πράξης απονομής σύνταξης (πρβλ. ΣτΕ 3946/2002), το αργότερο εντός δεκαετίας από την έκδοση της πράξης απονομής της, εφόσον διαπιστωθεί κατόπιν μεταγενέστερου ελέγχου ότι βεβαιώσεις ή σχέδια αποφάσεων με βάση τα οποία χορηγήθηκε η σύνταξη είναι εσφαλμένα ή ελλιπή. Το γεγονός δε ότι προβλέπεται ρητώς η ανάκληση ή η μεταρρύθμιση της πράξης απονομής σύνταξης «το αργότερο» εντός δεκαετίας από την έκδοσή της, σε περίπτωση διαπίστωσης σφάλματος ή έλλειψης της βεβαίωσης ή του σχεδίου απόφασης με βάση τα οποία χορηγήθηκε η σύνταξη, δεν αποκλείει την ανάκληση ή μεταρρύθμιση της εν λόγω πράξης απονομής σύνταξης και μετά την πάροδο της δεκαετίας, με βάση τις γενικές αρχές που διέπουν την ανάκληση των διοικητικών πράξεων, σε περίπτωση συνδρομής δόλου του ιδιώτη επαγγελματία ή/και του ασφαλισμένου και μετέπειτα συνταξιούχου. Οι δε ασφαλισμένοι δεν στερούνται δικαστικής προστασίας,

δεδομένου ότι οι πράξεις απονομής σύνταξης υπόκεινται σε προσφυγή ουσίας ενώπιον των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων, όπως, άλλωστε, και οι πράξεις τυχόν ανάκλησης ή μεταρρύθμισής τους (πρβλ. ΣτΕ 3342/2013 Ολομ., ΣτΕ 2589/2014). Τέλος, η έκδοση της πράξης απονομής σύνταξης με τη σύμπραξη πιστοποιημένου επαγγελματία εναπόκειται, πάντως, στη διακριτική ευχέρεια του ασφαλισμένου, όπως προκύπτει από το γράμμα των διατάξεων της παρ. 1α του άρθρου 255 και της παρ. 2 του άρθρου 257 του ν. 4798/2021, τις προπαρασκευαστικές εργασίες της ρύθμισης και επιβεβαιώνει η Διοίκηση στο ως άνω 16012/21.2.2022 έγγραφο των απόψεών της προς το Δικαστήριο. Με τα δεδομένα αυτά, η προσβαλλόμενη ανάθεση των αρμοδιοτήτων του άρθρου 255 παρ. 1 περ. β' στους ως άνω πιστοποιημένους επαγγελματίες δεν αντίκειται στο άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος. Εξάλλου, η εν λόγω ανάθεση αρμοδιοτήτων δεν αντίκειται ούτε και στα άρθρα 1 παρ. 3, 26 παρ. 2, 94 παρ. 1, 95 παρ. 1 περ. α' και 103 παρ. 1 του Συντάγματος και στην αρχή της νομιμότητας. Πρέπει, συνεπώς, να απορριφθούν οι λόγοι της κρινόμενης αίτησης με τους οποίους προβάλλεται το αντίθετο.

9. Επειδή, ως προς τα ανωτέρω ζητήματα μειοψήφησαν οι Σύμβουλοι Δ. Μακρής, Τ. Κόμβου, Α.-Μ. Παπαδημητρίου, Ιφ. Αργυράκη και Β. Ανδρουλάκης, οι οποίοι διατύπωσαν την ακόλουθη γνώμη: Με το άρθρο 255 του ν. 4798/2021 εισάγεται παράλληλο πάγιο σύστημα απονομής συνταξιοδοτικών παροχών με "σύμπραξη" ιδιωτών επαγγελματιών, εκπαιδευόμενων και πιστοποιούμενων από τον e-ΕΦΚΑ, που δεν τελούν σε σχέση εξαρτήσεως με τον ασφαλιστικό φορέα και παρά ταύτα χρησιμοποιούν τα μέσα και τα όργανα του φορέα για την εκτέλεση του έργου τους (τα πρωτογενή στοιχεία του ασφαλιστικού βίου που τηρούνται από τα όργανα του e-ΕΦΚΑ στα αρχεία του καθ' όλη τη διάρκεια της ασφαλιστικής σχέσεως χορηγούνται στους αμέτοχους της σχέσεως αυτής ιδιώτες από τους αρμόδιους υπαλλήλους του ασφαλιστικού φορέα, οι οποίοι είναι επιφορτισμένοι και με την απάντηση στα ερωτήματά τους που αφορούν το έργο που τους έχει ανατεθεί). Το σύστημα αυτό (όπως προκύπτει από το γράμμα των επίμαχων διατάξεων) δεν υπόκειται σε κανέναν περιορισμό, ούτε χρονικό ούτε ποσοτικό, προβλέπεται δε δυνατότητα επεκτάσεώς του (πέραν της κύριας και επικουρικής συντάξεως) και σε άλλες κατηγορίες παροχών, ενώ, υπό προϋποθέσεις, μπορεί να αποβεί σε βάρος του ασφαλισμένου που θα το επιλέξει. Η σύμπραξη πάντως των ιδιωτών δεν περιορίζεται σε έργο υποστηρικτικό του e-ΕΦΚΑ κατά τη διαδικασία απονομής της συντάξεως και μάλιστα έργο πάντα υποβαλλόμενο σε διοικητικό έλεγχο (προληπτικό ή έστω γενικευμένο κατασταλακτικό), καθόσον δεν εξαντλείται στην έκδοση από αυτούς (ουδέποτε δεσμευτικών) βεβαιώσεων και σχεδίων (όπως αντιθέτως συμβαίνει σε παρόμοιες περιπτώσεις, βλ. Σ.τ.Ε. 2825/2014, 1865-1870/2019 7μ., Π.Ε. 678/2001), αλλά (ως αυτόθροη συνέπεια των επίμαχων ρυθμίσεων) εκτείνεται σε άσκηση αποφασιστικών αρμοδιοτήτων από ιδιώτες (ενέχει δηλαδή άσκηση δημόσιας εξουσίας) κατ' ανεπίτρεπτη υποκατάσταση της ασφαλιστικής Διοικήσεως. Και τούτο, διότι κατ' επιταγή του Συντάγματος (άρθρα 22 παρ. 5 και 103) η ασφαλιστική Διοίκηση είναι η μόνη αρμόδια να εκδίδει με δικά της όργανα (μονομελή σε πρώτο βαθμό, ήτοι

υπηρετούντες υπαλλήλους, και συλλογικά σε δεύτερο βαθμό) την πράξη απονομής συντάξεως, που αποτελεί διαρκή διοικητική πράξη αποβλέπουσα στο πρόσωπο του ασφαλισμένου στο πλαίσιο της δημοσίου δικαίου ασφαλιστικής σχέσεως μεταξύ αυτού και του ασφαλιστικού φορέα, με ανεκτό μόνον βοηθητικό ρόλο τρίτων προσώπων μη ανηκόντων στην οργανική δομή της. Ειδικότερα, όπως συνάγεται από τις επίμαχες διατάξεις, οι βεβαιώσεις και τα σχέδια αποφάσεων των ιδιωτών τεκμαίρονται πλήρη και ορθά και άρα κατ' αρχήν δεσμευτικά για τη Διοίκηση και αποτελούν υποχρεωτικώς τη βάση για την έκδοση της συνταξιοδοτικής πράξεως. Τα αρμόδια όργανα του e-ΕΦΚΑ διαθέτουν μόνον έναν μήνα (30 ημέρες) για να ελέγξουν την πληρότητα και την ορθότητά τους και να εκδώσουν εντός των 30 ημερών είτε απορριπτική του συνταξιοδοτικού αιτήματος πράξη είτε πράξη απονομής συντάξεως (με ρητή έγκριση του σχεδίου του ιδιώτη ή με τροποποίησή του ή με βάση τις βεβαιώσεις του ιδιώτη κατόπιν επαληθεύσεως της πληρότητας και της ορθότητάς τους), ενώ, αν παρέλθουν οι 30 ημέρες και (λόγω των συνθηκών) δεν έχει ολοκληρωθεί ο έλεγχος, δεν υπάρχει δυνατότητα ελέγχου εντός ευλόγου χρόνου, αλλά εκδίδεται συνταξιοδοτική πράξη αποκλειστικώς με βάση τις βεβαιώσεις των ιδιωτών και υπολογισμό από τη Διοίκηση μόνον του ποσού της συντάξεως. Περαιτέρω δε, εάν υποβληθεί σχέδιο συνταξιοδοτικής αποφάσεως του ιδιώτη -σχέδιο που υπογράφεται από ιδιώτη και εμπεριέχει όχι μόνον πραγματικό, δηλαδή κρίσιμα πραγματικά περιστατικά και ασφαλιστικά στοιχεία, καθώς και αξιολόγηση από τον ίδιο των στοιχείων αυτών, αλλά και υπαγωγή του πραγματικού στους προσήκοντες κατά την κρίση του ιδιώτη κανόνες δικαίου, ήτοι δική του κρίση για τη θεμελίωση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος, περιλαμβάνει δε και υπολογισμό του ποσού της συντάξεως- και παρέλθει άπρακτη η προβλεπόμενη προθεσμία των 30 ημερών από την υποβολή του σχεδίου, προθεσμία η οποία είναι (κατά τη βούληση του νομοθέτη) αποκλειστική και πάντως ως εκ της φύσεώς της βραχύτατη, το σχέδιο αυτό, θεωρούμενο (κατά πλάσμα δικαίου) ως εγκριθέν από τη Διοίκηση, επέχει θέση συνταξιοδοτικής πράξεως, αναρτάται ηλεκτρονικά (κατά τα οριζόμενα στην παρ. 2 του άρθρου 26 του ν. 4727/2020, Α' 184, εξομοιούμενο άρα με δημόσιο έγγραφο) και έτσι το σχέδιο του ιδιώτη καθίσταται εκτελεστή διοικητική πράξη. Επομένως, μετά την εκπνοή της ασφυκτικής προθεσμίας των 30 ημερών δεν καταλείπεται πλέον στάδιο ολοκληρώσεως του διοικητικού ελέγχου του σχεδίου του ιδιώτη εντός ευλόγου χρόνου (όπως αντιθέτως συμβαίνει σε παρόμοιες περιπτώσεις, βλ. Σ.τ.Ε. 3029/2001, 455, 3635/2003, 4497/2009, 3042, 3258/2011, 2310/2006 7μ., 1999/2015, 2403/2019, 2030/2022, καθώς και Σ.τ.Ε. 3661, 4131/2015, 2515/2016, 2370/2017, 1289, 2034/2018, βλ. σχετικά και Σ.τ.Ε. 320/2020 7μ.). Ενόψει της βραχείας διάρκειας της εν λόγω αποκλειστικής προθεσμίας, ο προληπτικός διοικητικός έλεγχος καθίσταται εν τοις πράγμασι ανέφικτος ενόψει των εκάστοτε συνθηκών (ιδίως σε σύνθετες ή περίπλοκες περιπτώσεις) ή ενόψει του μεγάλου αριθμού εκκρεμών υποθέσεων σε όλες τις άλλες εκτός του εξεταζόμενου συστήματος περιπτώσεις, με αποτέλεσμα να καταβάλλονται συντάξεις χωρίς προηγούμενο (πρωτοβάθμιο) έλεγχο των βεβαιώσεων και των σχεδίων των ιδιωτών από τα αρμόδια όργανα του ασφαλιστικού

φορέα. Στην ειδική αυτήν περίπτωση η (μετά την πάροδο των 30 ημερών) προερχόμενη από σχέδιο ή βεβαιώσεις του ιδιώτη συνταξιοδοτική πράξη δεν υπόκειται σε ενδικοφανή προσφυγή (ήτοι σε δευτεροβάθμιο διοικητικό έλεγχο), διότι δεν υπάρχει ειδική νομοθετική πρόβλεψη προς τούτο. Δεν μπορεί δε εν προκειμένω να εφαρμοσθούν (ούτε ευθέως ούτε αναλόγως ελλείψει ρητής διατάξεως) οι γενικές διατάξεις περί ενδικοφανούς διαδικασίας, διότι αυτές προϋποθέτουν συνταξιοδοτικές αποφάσεις ή απορριπτικές συνταξιοδοτικού αιτήματος αποφάσεις, οι οποίες έχουν εκδοθεί από διοικητικά όργανα (τις αρμόδιες υπηρεσίες του e-ΕΦΚΑ) και μάλιστα κατόπιν δικής τους έρευνας (νόμω και ουσία) ως προς τη συνδρομή ή μη των προϋποθέσεων συνταξιοδοτήσεως. Τούτο έχει ως συνέπεια, μετά την άπρακτη πάροδο της προθεσμίας των 30 ημερών, το σχέδιο του ιδιώτη, το οποίο τότε αποτελεί την παράγουσα έννομα αποτελέσματα συνταξιοδοτική πράξη, καθώς και η πράξη της Διοικήσεως με έρεισμα τις ανέλεγκτες και άρα δεσμευτικές τότε βεβαιώσεις του ιδιώτη, να οριστικοποιούνται χωρίς κανένα διοικητικό έλεγχο. Αποκτά έτσι κατ' ουσίαν ο πιστοποιημένος επαγγελματίας αποφασιστική αρμοδιότητα για την απονομή της συντάξεως καθ' υποκατάσταση της ασφαλιστικής Διοικήσεως. Εξάλλου, θεσπίζεται σύστημα ανεπαρκούς και αναποτελεσματικού κατασταλτικού διοικητικού ελέγχου των ως άνω συνταξιοδοτικών πράξεων. Ειδικότερα, καθιερώνεται υποχρεωτικός έλεγχος κάθε μήνα μόνον μικρού τυχαίου δείγματος 5% των συνταξιοδοτικών αυτών πράξεων του προηγούμενου μήνα. Περαιτέρω, προβλέπεται (προαιρετικός) έλεγχος και σε άλλες περιπτώσεις επιλεκτικώς βάσει κριτηρίων, όπως το ύψος της συντάξεως και η οριακή θεμελίωση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος. Επίσης, προβλέπεται προαιρετικός μόνον κατασταλτικός έλεγχος το αργότερο εντός δεκαετίας από την έκδοση της συνταξιοδοτικής πράξεως, στο πλαίσιο του οποίου, εάν διαπιστωθούν σφάλματα ή ελλείψεις στις βεβαιώσεις ή στο σχέδιο απόφασης του ιδιώτη, η συνταξιοδοτική πράξη ανακαλείται ή μεταρρυθμίζεται "λόγω των δυσμενών δημοσιονομικών συνεπειών που μπορεί να έχει ένα σφάλμα στην απονομή σύνταξης", όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση. Όμως, μετά την πάροδο δεκαετίας η Διοίκηση δεν διατηρεί καμία εξουσία ελέγχου (όπως αντιθέτως συμβαίνει σε παρόμοιες περιπτώσεις, βλ. Σ.τ.Ε. 2494/2013 Ολομ., 251/2017 7μ., 1064/2017 7μ., 271, 2034/2018, 751/2019, καθώς και Σ.τ.Ε. 2587-2589/2014, βλ. σχετικά και Π.Ε. 72/2014). Τούτου έπεται ότι, εάν παρέλθει η κατά την ειδική αυτή ρύθμιση αποκλειστική προθεσμία δέκα ετών, η συνταξιοδοτική πράξη δεν μπορεί να ανακληθεί ή να τροποποιηθεί ούτε σε περίπτωση συνδρομής δόλου του ιδιώτη ή/και του ασφαλισμένου και μετέπειτα συνταξιούχου. Ενόψει των ανωτέρω, βεβαιώσεις ή σχέδια ιδιωτών μπορεί να εκφεύγουν παντελώς του ελέγχου της Διοικήσεως (είτε προληπτικού είτε κατασταλτικού). Με τον τρόπο αυτόν καταβάλλονται συντάξεις με βάση εσαεί ανέλεγκτες βεβαιώσεις ή εσαεί ανέλεγκτα σχέδια ιδιωτών, ενώ ενδέχεται να είναι εσφαλμένα. Και τούτο σε βάρος της οικονομικής επάρκειας του ασφαλιστικού φορέα και επί κινδύνω της βιωσιμότητάς του. Εξάλλου, ρητώς καθιερώνεται το έναντι του e-ΕΦΚΑ ανεύθυνο των υπαλλήλων του φορέα για εγγραφές και ενδείξεις των συνταξιοδοτικών πράξεων που εκδίδουν, όταν αυτές οφείλονται σε

σφάλματα των βεβαιώσεων και των σχεδίων των ιδιωτών που αποτέλεσαν το έρεισμα για την έκδοσή τους, είτε σε περίπτωση που “χορηγηθεί σύνταξη σε μη δικαιούχο” (βλ. αιτιολογική έκθεση) είτε χορηγηθεί σύνταξη εσφαλμένου ύψους. Περαιτέρω, καθιερώνεται μεν εις ολόκληρον ευθύνη μεταξύ του αχρεωστήτως λαβόντος και του ιδιώτη για την επιστροφή των ποσών συντάξεων που καταβλήθηκαν αχρεωστήτως εξαιτίας σφάλματος ή ελλείψεως στις βεβαιώσεις ή στο σχέδιο του ιδιώτη, αλλά μόνον εάν πραγματοποιηθεί (προαιρετικός κατασταλτικός) έλεγχος και εφόσον διαπιστωθεί δόλος ή βαρεία αμέλεια του ιδιώτη, ενώ διαφεύγει της ευθύνης αυτής ο ιδιώτης σε περίπτωση ελαφράς αμέλειάς του, οπότε στην περίπτωση αυτήν η έντοκη επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθέντων βαρύνει αποκλειστικώς τον λαβόντα. Επί ελαφράς δε αμέλειας του ιδιώτη ούτε διοικητική κύρωση (πρόστιμο) μπορεί να επιβληθεί σε βάρος του. Άλλωστε, δεν προβλέπεται ουδεμία προσωπική ευθύνη (αστική) του ιδιώτη έναντι του ασφαλισμένου που ανέθεσε σε αυτόν συγκεκριμένο έργο ούτε έναντι του ασφαλιστικού φορέα (αφού δεν νοείται πειθαρχική ευθύνη του ιδιώτη που δεν αποτελεί όργανο του φορέα). Τουναντίον, ο ιδιώτης προκειμένου να μην απολέσει ή να ανακτήσει την πιστοποίησή του εξοπλίζεται με δικαίωμα να ασκήσει αυτοτελώς προσφυγή ουσίας ακόμη και όταν η πράξη του αρμόδιου ασφαλιστικού οργάνου που έχει εκδοθεί κατόπιν μεταγενέστερου ελέγχου είναι ευμενής για τον ασφαλισμένο, δηλαδή τροποποιεί επί τα βελτίω την αρχική συνταξιοδοτική απόφαση. Εξάλλου, ειδικώς ως προς την προσυνταξιοδοτική βεβαίωση, η διάταξη του δεύτερου εδαφίου της παρ. 1 του άρθρου 47 του ν. 2676/1999 (Α’ 1), όπως η παρ. αυτή τροποποιήθηκε με το άρθρο 257 παρ. 1 του ν. 4798/2021, κατά το γράμμα της αλλά και κατά την έννοιά της, αφορά μόνον την προσυνταξιοδοτική βεβαίωση που εκδίδεται (υποχρεωτικώς πλέον σε κάθε περίπτωση υποβολής σχετικού αιτήματος) από την αρμόδια υπηρεσία του e-ΕΦΚΑ, ορίζοντας ρητώς το πρώτον ότι αποτελεί εκτελεστή διοικητική πράξη υποκείμενη σε ενδικοφανή προσφυγή (διευκρινίζοντας δηλαδή έτσι ότι η σχετική τελική διοικητική πράξη -επί της ενδικοφανούς προσφυγής- είναι αυτοτελώς προσβλητή με προσφυγή ουσίας πριν από την έκδοση της συνταξιοδοτικής πράξεως). Αντιθέτως, η ορθότητα της προσυνταξιοδοτικής βεβαιώσεως που υπογράφεται από ιδιώτη μπορεί να ελεγχθεί από τη Διοίκηση μεταγενεστέρως (μέχρι και το στάδιο της συνταξιοδοτήσεως), χωρίς όμως δυνατότητα δευτεροβάθμιου διοικητικού ελέγχου στο πλαίσιο ενδικοφανούς διαδικασίας ελλείψει ειδικής ρυθμίσεως. Υπό την αντίθετη εκδοχή, η έκδοση προσυνταξιοδοτικής βεβαιώσεως από πιστοποιημένο επαγγελματία δεν θα ήταν συνταγματικώς θεμιτή. Κατ’ ακολουθίαν των ανωτέρω, το σύστημα απονομής συντάξεων με τη «σύμπραξη» ιδιωτών, όπως καταστρώνεται στον νόμο, κατ’ επιλογή και ανάθεση από τον ασφαλισμένο ή τον δικαιούχο του και όχι από την ασφαλιστική Διοίκηση με αντικειμενικά κριτήρια, δεν περιορίζεται σε ανάθεση επικουρικών καθηκόντων σε ιδιώτες (ήτοι μη δεσμευτική συμβολή τους μόνον σε προπαρασκευαστικό στάδιο της διαδικασίας καθορισμού και απονομής συντάξεων από την ασφαλιστική Διοίκηση) αλλά άγει και σε παραχώρηση δημόσιας εξουσίας σε ιδιώτες επαγγελματίες (φυσικά πρόσωπα που δεν τελούν σε σχέση εξαρτήσεως

	με τον ασφαλιστικό φορέα), εξομοιώνοντάς τους με διοικητικά όργανα (ήτοι τους αρμόδιους υπαλλήλους του e-ΕΦΚΑ). Έτσι εν τοις πράγμασι οι ιδιώτες υποκαθιστούν πλήρως τα διοικητικά όργανα σε έργο που κατ' εξοχήν ανήκει στην αποφασιστική αρμοδιότητα της παροχικής διοικήσεως χωρίς να εξασφαλίζεται υποχρεωτικός διοικητικός έλεγχος των βεβαιώσεων και σχεδίων τους σε κάθε περίπτωση. Συνεπώς, οι διατάξεις του άρθρου 255 του ν. 4798/2021 καθ' ο μέρος επιτρέπουν το σχέδιο συνταξιοδοτικής αποφάσεως του ιδιώτη το οποίο έχει διαφύγει τον (εν πολλοίς ανέφικτο λόγω της βραχείας προθεσμίας των 30 ημερών) διοικητικό έλεγχο και περιβάλλεται πλέον με τεκμήριο νομιμότητας, να αποτελεί την οριστική πράξη απονομής συντάξεως, με κάμψη κατ' ουσίαν του οργανικού κριτηρίου, καθώς και στο μέτρο που επιτρέπουν βεβαιώσεις ιδιωτών που διέφυγαν τον διοικητικό έλεγχο να δεσμεύουν ως προς το περιεχόμενό τους την ασφαλιστική Διοίκηση για τη χορήγηση συντάξεως και συνταξιοδοτικές αποφάσεις βασιζόμενες στις βεβαιώσεις αυτές να οριστικοποιούνται αμέσως, όλα δε αυτά κατά προτεραιότητα σε σχέση με τις συνταξιοδοτικές υποθέσεις των λοιπών ασφαλισμένων του e-ΕΦΚΑ, αντίκεινται στο Σύνταγμα και συγκεκριμένα στις διατάξεις των άρθρων 1 παρ. 3, 4 παρ. 1, 22 παρ. 5, 25 παρ. 1 εδ. πρώτο και παρ. 4, 26 παρ. 2 και 103 του Συντάγματος. Το εν λόγω σύστημα καμία σχέση δεν έχει με το καθεστώς των φορέων υποχρεωτικής επικουρικής ασφαλίσεως οι οποίοι έχουν μεν μορφή ν.π.ι.δ. αλλά παρέχουν επικουρική ασφάλιση καθ' υποκατάσταση του οικείου δημόσιου φορέα κοινωνικής ασφαλίσεως και τους οποίους ο νομοθέτης έχει αντιμετωπίσει ως φορείς ομολόγους προς τους φορείς της δημόσιας υποχρεωτικής κοινωνικής ασφαλίσεως και κατά το μέρος αυτό αποτελούν δημόσιους φορείς κοινωνικής ασφαλίσεως, ασκούν δημόσια εξουσία και εκδίδουν σχετικές με την ασφάλιση εκτελεστές πράξεις. Τις πράξεις αυτές (μεταξύ των οποίων και πράξεις απονομής επικουρικής συντάξεως) εκδίδουν τα όργανα των φορέων αυτών, τα οποία δεν ενεργούν ατομικώς αλλά ως όργανα των ασφαλιστικών αυτών φορέων και εκφράζουν έτσι τη βούληση του οικείου νομικού προσώπου (βλ. ΣτΕ 960/2017 7μ. σχετικά με τα ταμεία επαγγελματικής ασφάλισης του άρθρου 36 του ν. 4052/2012, Α' 41, καθώς και ΣτΕ 2482-8/2020 7μ. σχετικά με τον Ε.Δ.Ο.Ε.Α.Π. ο οποίος αποτελεί ν.π.ι.δ. και φορέα υποχρεωτικής κοινωνικής ασφαλίσεως που παρέχει επικουρική ασφάλιση, εφάπαξ παροχή και περίθαλψη). [...] Απορρίπτει την αίτηση.
ΣτΕ (ΟΛ.) 750-1/2023	Επειδή, το Σύνταγμα ορίζει στο άρθρο 2 παρ. 1 ότι: «Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας»· στο άρθρο 4 ότι: «Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου (παρ. 1) και ότι «συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στα δημόσια βάρη, ανάλογα με τις δυνάμεις τους» (παρ. 5)· Στο άρθρο 22 παρ. 5 ότι: «Το Κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει»· στο δε άρθρο 25 ότι: «Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους

δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους», ότι: «Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει ... να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας ...» (παρ. 1) και ότι «Το Κράτος δικαιούται να αξιώνει από όλους τους πολίτες την εκπλήρωση του χρέους της κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης» (παρ. 4). Εξάλλου, σύμφωνα με το άρθρο 106 παρ. 1 του Συντάγματος: «Για την εδραίωση της κοινωνικής ειρήνης και την προστασία του γενικού συμφέροντος το Κράτος προγραμματίζει και συντονίζει την οικονομική δραστηριότητα στη Χώρα, επιδιώκοντας να εξασφαλίσει την οικονομική ανάπτυξη όλων των τομέων της εθνικής οικονομίας». Από τις ανωτέρω διατάξεις συνάγονται τα εξής: Το Σύνταγμα, με το άρθρο 22 παρ. 5, κατοχυρώνει τον θεσμό της κοινωνικής ασφάλισης των εργαζομένων και ανάγει τη μέριμνα για την προαγωγή του σε σκοπό του Κράτους. Βασικό περιεχόμενο της εν λόγω ασφάλισης αποτελεί η, έναντι καταβολής εισφοράς, προστασία του ασφαλισμένου από την επέλευση κινδύνων (γήρατος, ασθένειας, αναπηρίας, κ.λπ.), οι οποίοι αναιρούν την ικανότητά του να εργάζεται (ασφαλιστικοί κίνδυνοι) και, συνακόλουθα, τείνουν να υποβαθμίσουν τις συνθήκες διαβίωσής του. Εφόσον επέλθει ο ασφαλιστικός κίνδυνος, ο ασφαλισμένος παύει να καταβάλλει εισφορές, οι οποίες συνιστούν κεφάλαιο που είναι αποκλειστικά αφιερωμένο για την καταβολή των ασφαλιστικών παροχών, και αποκτά, καταρχήν, αξίωση έναντι του ασφαλιστικού φορέα να του χορηγήσει παροχή. Η παροχή αυτή πρέπει να είναι ικανή να του εξασφαλίσει ικανοποιητικό επίπεδο διαβίωσης, όσο το δυνατόν εγγύτερο προς εκείνο που είχε κατακτήσει κατά τη διάρκεια του εργασιακού του βίου. Πέραν του ανωτέρω δημοσίου σκοπού, μέσω του θεσμού της κοινωνικής ασφάλισης, εκδηλώνεται -όπως και μέσω της κοινωνικής πρόνοιας- η κοινωνική αλληλεγγύη και ασκείται κοινωνική πολιτική, ειδικότερα δε, αναδιανομή εισοδήματος με σκοπό την άμβλυνση κοινωνικών αντιθέσεων και ανισοτήτων. Στο πλαίσιο αυτό, δεν κατοχυρώνεται συνταγματικώς στην κοινωνική ασφάλιση η ευθεία αναλογία (αμιγής ανταποδοτικότητα) μεταξύ εισφορών και παροχών (ΣτΕ 2287-8/2015 Ολομ., 3487/2008 Ολομ. κ.ά.), επιτρέπονται δε η θέσπιση ανωτάτου ορίου παροχών, η απονομή σύνταξης επί εργατικού ατυχήματος ανεξαρτήτως καταβολής εισφορών ή η μη χορήγηση σύνταξης, παρά την καταβολή εισφορών σε περίπτωση μη θεμελίωσης του ασφαλιστικού δικαιώματος. Και ναί μεν η χορηγούμενη από τον ασφαλιστικό φορέα παροχή δεν απαιτείται να αντιστοιχεί ευθέως σε καταβληθείσες εισφορές του ασφαλισμένου ή να αντισταθμίζει πλήρως την απώλεια του εισοδήματός του, δεν πρέπει, όμως, ο υπολογισμός της παροχής να οδηγεί σε ανατροπή των αρχών της ισότητας και της αναλογικότητας, να απολήγει δηλαδή σε χορήγηση ασφαλιστικής παροχής, το ύψος της οποίας, ενόψει των καταβληθεισών από τον ασφαλισμένο εισφορών και του συνολικού χρόνου ασφάλισής του, υπολείπεται του ανεκτού κατά το Σύνταγμα κατώτατου ορίου, πέραν του οποίου συντρέχει προφανής παραβίαση των ανωτέρω συνταγματικών αρχών και της αρχής της ανταποδοτικότητας. Ενόψει των ανωτέρω και, ιδιαιτέρως, του προπεριγραφέντος δημοσίου σκοπού (διασφάλιση στους εργαζομένους ικανοποιητικού επιπέδου διαβίωσης εγγύς εκείνου που είχαν κατά τον εργασιακό τους βίο), δικαιολογείται, κατά το

άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, η κατοχύρωση από τον νομοθέτη της κοινωνικής ασφάλισης ως υποχρεωτικής (με θέσπιση υποχρέωσης καταβολής ασφαλιστικών εισφορών) και, εντεύθεν, η παροχή αυτής αποκλειστικώς από το κράτος ή από νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (ΑΕΔ 87/1997, ΣτΕ 5024/1987 Ολομ., 2690, 2692/1993 Ολομ., 3096-3101/2001 Ολομ., 2287/2015 Ολομ., 1889-90/2019 Ολομ.). Η ανάθεση, με την ως άνω συνταγματική διάταξη, της υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης, τόσο της κύριας όσο και της επικουρικής, σε δημόσιους φορείς (κράτος ή ν.π.δ.δ.) έγινε για λόγους δημοσίου συμφέροντος και, ειδικότερα, ως εγγύηση προς όσους υποχρεωτικώς ασφαλίζονται ή καταβάλλουν ασφαλιστικές εισφορές έναντι των επιχειρηματικών κινδύνων που συνδέονται με την άσκηση της ασφαλιστικής λειτουργίας από ιδιωτικούς φορείς (ΑΕΔ 87/1997, ΣτΕ 5024/1987 Ολομ., ΣτΕ 1889-90/2019 Ολομ.). Εξάλλου, η κρατική μέριμνα για την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση (κύρια και επικουρική) δεν εξαντλείται στην ίδρυση από το κράτος των οικείων δημοσίων φορέων, στον ορισμό των διοικούντων αυτούς οργάνων, στην άσκηση εποπτείας της δραστηριότητάς τους και της διαχείρισης της περιουσίας τους και στη θέσπιση των σχετικών κανόνων αλλά περιλαμβάνει και τη μέριμνα για την προστασία του ασφαλιστικού τους κεφαλαίου, δηλαδή για τη βιωσιμότητά τους χάριν και των επομένων γενεών, μέριμνα η οποία εκδηλώνεται, μεταξύ άλλων, με τη θέσπιση ρυθμίσεων για την προστασία και την αξιοποίηση της περιουσίας τους και την επωφελή διαχείριση των αποθεματικών τους, με τον καθορισμό εκάστοτε των οικείων συνταξιοδοτικών προϋποθέσεων και την παροχή των προβλεπόμενων ασφαλιστικών παροχών υπό την εγγύηση του Κράτους. Και τούτο διότι, εφόσον καθιερώνει υποχρέωση των εργαζομένων και των εργοδοτών τους να καταβάλλουν ασφαλιστικές εισφορές, το κράτος, ως εγγυητής, οφείλει να διασφαλίζει την επάρκεια των παροχών και τη βιωσιμότητα των οικείων ασφαλιστικών οργανισμών, ευθύνεται δε για την κάλυψη των ελλειμμάτων τους (ΣτΕ 2287/2015 Ολομ., 1889-90/2019 Ολομ.). Περαιτέρω, επί υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης, δεν αποκλείεται, υπό προϋποθέσεις συνδεόμενες με την ύπαρξη ευρείας κρατικής παρέμβασης, η δια νόμου ανάθεσή της σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, τα οποία, όμως, κατά το μέρος που παρέχουν υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, αποτελούν δημόσιους φορείς που ασκούν δημόσια εξουσία και εκδίδουν εκτελεστές διοικητικές πράξεις (ΣτΕ 960/2017 7μ.). Εξάλλου, από τις διατάξεις των άρθρων 1 παρ. 3, 26 παρ. 2, 103 παρ. 1 και 22 παρ. 5 του Συντάγματος συνάγεται ότι δεν αποκλείεται, καταρχήν, η, υπό τον έλεγχο της Διοίκησης, ανάθεση αρμοδιοτήτων σύμπραξης στη διαδικασία απονομής συνταξιοδοτικών παροχών σε ιδιώτες (πρβλ. ΣτΕ 960/2017 7μ.), οι οποίοι διαθέτουν αποδεδειγμένα τα αναγκαία προς τούτο προσόντα και την κατάλληλη εξειδίκευση και εμπειρογνωμοσύνη (πρβλ. ΣτΕ 320/2020 7μ., 1865-1870/2019 7μ., 2825/2014, 2589/2014, ΠΕ 124/2020, ΠΕ 72/2014, ΠΕ 678/2001 κ.ά.).

Επειδή, όπως προκύπτει από τις διατάξεις των άρθρων 255 και 257 του ν. 4798/2021 και της προσβαλλόμενης υπουργικής απόφασης, οι οποίες έχουν εκτεθεί σε προηγούμενες σκέψεις, στην κρινόμενη περίπτωση δεν μεταβάλλεται ο φορέας παροχής κοινωνικής ασφάλισης, δοθέντος ότι οι απονεμόμενες με το άρθρο 255 παρ. 1 περ. β' του ν. 4798/2021 στους πιστοποιημένους επαγγελματίες αρμοδιότητες ασκούνται εντός του e-ΕΦΚΑ, ο οποίος αποτελεί νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, σύμφωνα με τα άρθρα 51 και 51Α του ν. 4387/2016 (Α' 85). Περαιτέρω, οι πιστοποιημένοι επαγγελματίες διαθέτουν τα αναγκαία προσόντα και την κατάλληλη εξειδίκευση και εμπειρογνώμοσύνη για την άσκηση των προβλεπόμενων στο ως άνω άρθρο 255 παρ. 1 περ. β' του ν. 4798/2021 αρμοδιοτήτων, εφόσον οι επαγγελματίες αυτοί είναι, σύμφωνα με το άρθρο 255 παρ. 2 περ. α' του ν. 4798/2021 και το άρθρο 2 περ. β' της προσβαλλόμενης πράξης, όπως ισχύει, είτε μέλη των Δικηγορικών Συλλόγων της χώρας με τριετή τουλάχιστον άσκηση δικηγορίας είτε λογιστές-φοροτεχνικοί, κάτοχοι επαγγελματικής ταυτότητας Α' τάξης, οι οποίοι έχουν υποβάλει την υπεύθυνη δήλωση της παρ. 7 του άρθρου 4 του π.δ. 340/1998, δηλαδή πρόσωπα τα καθήκοντα των οποίων είναι συναφή με τα εν προκειμένω ανατιθέμενα. Εξάλλου, οι ως άνω επαγγελματίες εγγράφονται στο μητρώο πιστοποιημένων επαγγελματιών, το οποίο τηρείται και εποπτεύεται από τον e-ΕΦΚΑ, κατόπιν διαπιστωτικής πράξης του τελευταίου και ύστερα από επιτυχή περάτωση σεμιναρίου επιμόρφωσης που απαιτεί παρακολούθηση εκ μέρους τους μαθημάτων και, ακολούθως, επιτυχή συμμετοχή τους σε εξετάσεις επί θεματικών ενοτήτων που αντιστοιχούν στα σχέδια αποφάσεων και στις αποφάσεις που καλούνται να συντάξουν. Οι εν λόγω δε εξετάσεις είναι απαιτητικές εφόσον, όπως προκύπτει από το 108770/8.3.2022 έγγραφο του e-ΕΦΚΑ, το οποίο επισυνάπτεται στο 21922/8.3.2022 συμπληρωματικό έγγραφο απόψεων της Διοίκησης προς το Δικαστήριο, στην εξεταστική διαδικασία που πραγματοποιήθηκε στις 3.11.2021 συμμετείχαν 547 επαγγελματίες, εκ των οποίων επιτυχή συμμετοχή στις εξετάσεις πιστοποίησης είχαν οι 179, στην εξεταστική διαδικασία που πραγματοποιήθηκε στις 15.12.2021 συμμετείχαν 471 επαγγελματίες, εκ των οποίων επιτυχή συμμετοχή στις εξετάσεις πιστοποίησης είχαν οι 154, και στην εξεταστική διαδικασία που πραγματοποιήθηκε στις 10.2.2022 συμμετείχαν 332 επαγγελματίες εκ των οποίων επιτυχή συμμετοχή στις εξετάσεις πιστοποίησης είχαν οι 125. Επίσης, οι πιστοποιημένοι επαγγελματίες έχουν αυξημένη ευθύνη ακόμα και μετά την περάτωση του έργου τους, εφόσον, αν διαπιστωθεί ότι έχουν εκδώσει εσφαλμένες βεβαιώσεις σε τρεις τουλάχιστον ασφαλισμένους, η πιστοποίησή τους ανακαλείται με απόφαση του Διοικητή του e-ΕΦΚΑ, διαγράφονται από το μητρώο και αποκλείεται η εκ νέου χορήγηση της πιστοποίησης για πέντε έτη. Αν δε διαπιστωθεί ότι το σφάλμα στις βεβαιώσεις πιστοποιημένου επαγγελματία οφείλεται σε βαρεία αμέλεια ή δόλο, ο ίδιος ευθύνεται εις ολόκληρον με τον αχρεωστήτως λαβόντα ασφαλισμένο για την επιστροφή των ποσών που καταβλήθηκαν αχρεωστήτως εξαιτίας του σφάλματος και μπορεί να του επιβληθεί διοικητικό πρόστιμο κατόπιν τήρησης της διαδικασίας που περιγράφεται ως άνω στην προσβαλλόμενη απόφαση. Εξάλλου, προβλέπεται στο άρθρο

255 παρ. 7 περ. δ' του ν. 4798/2021 η συνεργασία μεταξύ πιστοποιημένων επαγγελματιών και e-ΕΦΚΑ, για την απρόσκοπτη διεξαγωγή της οποίας ορίζονται, με απόφαση του Διοικητή του e-ΕΦΚΑ, αρμόδιοι υπάλληλοι σε κάθε υπηρεσία έκδοσης συντάξεων (εκδόθηκε δε σχετικώς η 325699/27.8.2021 πράξη του Διοικητή του e-ΕΦΚΑ περί συγκρότησης Ομάδας Εργασίας υποστήριξης του έργου των διαδικασιών για την πιστοποίηση επαγγελματιών για την εφαρμογή του άρθρου 255 του ν. 4798/2021, η εν λόγω δε πράξη τροποποιήθηκε με την 332641/1.9.2021 πράξη του ίδιου οργάνου). Άλλωστε, όπως προκύπτει από την αιτιολογική έκθεση της προσθήκης-τροπολογίας στο σχέδιο νόμου με τίτλο «Κώδικας Δικαστικών Υπαλλήλων», με την οποία εισήχθησαν, μεταξύ άλλων, οι ως άνω διατάξεις των άρθρων 255 και 257 του ν. 4798/2021, η ανάθεση των προβλεπόμενων στο άρθρο 255 παρ. 1 περ. β' αρμοδιοτήτων στους πιστοποιημένους επαγγελματίες αποσκοπεί στην επιτάχυνση της απονομής συντάξεων και στην ενίσχυση του συστήματος απονομής συντάξεων του e-ΕΦΚΑ μέχρι την πλήρη ψηφιοποίησή του. Έχει δηλαδή η εν λόγω ανάθεση προσωρινό χαρακτήρα, οι δε ασκούμενες αρμοδιότητες κατατείνουν στην έκδοση πράξης απονομής σύνταξης του Φορέα, και, επομένως, στη διασφάλιση στους συνταξιούχους παροχών που επιτρέπουν την αξιοπρεπή διαβίωσή τους (πρβλ. ΣτΕ 660/2016 7μ., 2287-90/2015 Ολομ., 1889-90/2019 Ολομ.), ενόψει του μεγάλου αριθμού αιτήσεων για συνταξιοδότηση που είχαν υποβληθεί τα τελευταία έτη (από το έτος 2017 έως και τον Ιούλιο του έτους 2021) και του επίσης μεγάλου αριθμού αιτήσεων που παρέμεναν εκκρεμείς κατά τον χρόνο θέσπισης των επίδικων διατάξεων, όπως οι αριθμοί αυτοί παρουσιάζονται αναλυτικώς στο 92407/19.11.2021 έγγραφο απόψεων της Διοίκησης προς το Δικαστήριο. Οι ανωτέρω δε καθυστερήσεις και εκκρεμότητες (151.372 εκκρεμή συνταξιοδοτικά αιτήματα ασφαλισμένων εκ των οποίων μόνο 23.194 ελάμβαναν προσωρινή σύνταξη κατά τον χρόνο θέσπισης της επίδικης σύμπραξης, σύμφωνα με τις ανωτέρω απόψεις της Διοίκησης) καθιστούσαν, προσωρινώς τουλάχιστον, ανενεργό το απορρέον εκ του άρθρου 22 παρ. 5 του Συντάγματος δικαίωμα του ασφαλισμένου να διαθέτει, έναντι των εισφορών που καταβάλλει κατά τη διάρκεια του εργασιακού του βίου, τα μέσα βιοπορισμού του όταν δεν μπορεί πλέον να εργασθεί. Εξάλλου, η, συνεπεία των ανωτέρω καθυστερήσεων, ενδεχόμενη πλήρης στέρηση των ασφαλισμένων από τα αναγκαία, ακόμα και για την επιβίωσή τους, μέσα, αντιβαίνει και προς το άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος, με το οποίο κατοχυρώνεται ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου. Περαιτέρω, η πράξη απονομής σύνταξης, είτε ρητή είτε σιωπηρή, συναγόμενη από την άπρακτη παρέλευση της τριακονθήμερης προθεσμίας από την υποβολή του σχεδίου της σχετικής απόφασης, ως πράξη του e-ΕΦΚΑ, υπόκειται, καταρχήν, στις προβλεπόμενες κατά την κείμενη νομοθεσία διοικητικές (ενδικοφανείς) προσφυγές ενώπιον των αρμοδίων οργάνων, τα οποία την ελέγχουν κατά νόμο και ουσία, τούτο δε ισχύει κατά τη ρητή πρόβλεψη του άρθρου 47 του ν. 2676/1999 παρ. 1, όπως ισχύει μετά την τροποποίησή του με την παρ. 1 του άρθρου 257 του ν. 4798/2021, και ως προς την προσυνταξιοδοτική βεβαίωση (πρβλ. ΣτΕ 2589/2014, 1203/2017 7μ.). Εξάλλου, προβλέπεται η διενέργεια αφενός υποχρεωτικού δειγματοληπτικού

ελέγχου σε ποσοστό τουλάχιστον 5% των πράξεων απονομής σύνταξης που εκδόθηκαν βάσει βεβαιώσεων πιστοποιημένων επαγγελματιών κατά τον προηγούμενο μήνα, ποσοστό δυνάμενο να αυξηθεί, και αφετέρου ελέγχου, κατά την κρίση της υπηρεσίας, βάσει κριτηρίων, όπως το ύψος της απονεμόμενης σύνταξης ή περιπτώσεις οριακής θεμελίωσης του συνταξιοδοτικού δικαιώματος (πρβλ. ΣτΕ 320/2020 7μ.), ενώ προβλέπεται η ανάκληση ή η μεταρρύθμιση της πράξης απονομής σύνταξης (πρβλ. ΣτΕ 3946/2002), το αργότερο εντός δεκαετίας από την έκδοση της πράξης απονομής της, εφόσον διαπιστωθεί κατόπιν μεταγενέστερου ελέγχου ότι βεβαιώσεις ή σχέδια αποφάσεων με βάση τα οποία χορηγήθηκε η σύνταξη είναι εσφαλμένα ή ελλιπή. Το γεγονός δε ότι προβλέπεται ρητώς η ανάκληση ή η μεταρρύθμιση της πράξης απονομής σύνταξης «το αργότερο» εντός δεκαετίας από την έκδοσή της, σε περίπτωση διαπίστωσης σφάλματος ή έλλειψης της βεβαίωσης ή του σχεδίου απόφασης, με βάση τα οποία χορηγήθηκε η σύνταξη, δεν αποκλείει την ανάκληση ή μεταρρύθμιση της εν λόγω πράξης απονομής σύνταξης και μετά την πάροδο της δεκαετίας, με βάση τις γενικές αρχές που διέπουν την ανάκληση των διοικητικών πράξεων, σε περίπτωση συνδρομής δόλου του ιδιώτη επαγγελματία ή/και του ασφαλισμένου και μετέπειτα συνταξιούχου. Οι δε ασφαλισμένοι δεν στερούνται δικαστικής προστασίας, δεδομένου ότι οι πράξεις απονομής σύνταξης υπόκεινται σε προσφυγή ουσίας ενώπιον των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων, όπως, άλλωστε, και οι πράξεις τυχόν ανάκλησης ή μεταρρύθμισής τους (πρβλ. ΣτΕ 3342/2013 Ολομ., ΣτΕ 2589/2014). Τέλος, η έκδοση της πράξης απονομής σύνταξης με τη σύμπραξη πιστοποιημένου επαγγελματία εναπόκειται, πάντως, στη διακριτική ευχέρεια του ασφαλισμένου, όπως προκύπτει από το γράμμα των διατάξεων της παρ. 1α του άρθρου 255 και της παρ. 2 του άρθρου 257 του ν. 4798/2021, τις προπαρασκευαστικές εργασίες της ρύθμισης και επιβεβαιώνει η Διοίκηση στο 92407/19.11.2021 έγγραφο των απόψεών της προς το Δικαστήριο. Με τα δεδομένα αυτά, η προσβαλλόμενη ανάθεση των αρμοδιοτήτων του άρθρου 255 παρ. 1 περ. β' στους ως άνω πιστοποιημένους επαγγελματίες δεν αντίκειται στα άρθρα 1 παρ. 3, 25 παρ. 1 εδ. α', 26 παρ. 2, 103 παρ. 1 και 22 παρ. 5 του Συντάγματος. Πρέπει, συνεπώς, να απορριφθούν οι λόγοι της κρινόμενης αίτησης με τους οποίους προβάλλεται το αντίθετο.

[...]

Επειδή, ως προς τα ανωτέρω ζητήματα μειοψήφησαν οι Σύμβουλοι Δ. Μακρής, Τ. Κόμβου, Α.-Μ. Παπαδημητρίου, Ιφ. Αργυράκη και Β. Ανδρουλάκης, οι οποίοι διατύπωσαν την ακόλουθη γνώμη: Με το άρθρο 255 του ν. 4798/2021 εισάγεται παράλληλο πάγιο σύστημα απονομής συνταξιοδοτικών παροχών με “σύμπραξη” ιδιωτών επαγγελματιών, εκπαιδευόμενων και πιστοποιούμενων από τον e-ΕΦΚΑ, που δεν τελούν σε σχέση εξαρτήσεως με τον ασφαλιστικό φορέα και παρά ταύτα χρησιμοποιούν τα μέσα και τα όργανα του φορέα για την εκτέλεση του έργου τους (τα πρωτογενή στοιχεία του ασφαλιστικού βίου που τηρούνται από τα όργανα του e-ΕΦΚΑ στα αρχεία του καθ' όλη τη διάρκεια της ασφαλιστικής σχέσεως χορηγούνται στους αμέτοχους της σχέσεως αυτής ιδιώτες από τους αρμόδιους

υπαλλήλους του ασφαλιστικού φορέα, οι οποίοι είναι επιφορτισμένοι και με την απάντηση στα ερωτήματά τους που αφορούν το έργο που τους έχει ανατεθεί). Το σύστημα αυτό (όπως προκύπτει από το γράμμα των επίμαχων διατάξεων) δεν υπόκειται σε κανέναν περιορισμό, ούτε χρονικό ούτε ποσοτικό, προβλέπεται δε δυνατότητα επεκτάσεώς του (πέραν της κύριας και επικουρικής συντάξεως) και σε άλλες κατηγορίες παροχών, ενώ, υπό προϋποθέσεις, μπορεί να αποβεί σε βάρος του ασφαλισμένου που θα το επιλέξει. Η σύμπραξη πάντως των ιδιωτών δεν περιορίζεται σε έργο υποστηρικτικό του e-ΕΦΚΑ κατά τη διαδικασία απονομής της συντάξεως και μάλιστα έργο πάντα υποβαλλόμενο σε διοικητικό έλεγχο (προληπτικό ή έστω γενικευμένο κατασταλακτικό), καθόσον δεν εξαντλείται στην έκδοση από αυτούς (ουδέποτε δεσμευτικών) βεβαιώσεων και σχεδίων (όπως αντιθέτως συμβαίνει σε παρόμοιες περιπτώσεις, βλ. Σ.τ.Ε. 2825/2014, 1865-1870/2019 7μ., Π.Ε. 678/2001), αλλά (ως αυτόθροη συνέπεια των επίμαχων ρυθμίσεων) εκτείνεται σε άσκηση αποφασιστικών αρμοδιοτήτων από ιδιώτες (ενέχει δηλαδή άσκηση δημόσιας εξουσίας) κατ' ανεπίτρεπτη υποκατάσταση της ασφαλιστικής Διοικήσεως. Και τούτο, διότι κατ' επιταγή του Συντάγματος (άρθρα 22 παρ. 5 και 103) η ασφαλιστική Διοίκηση είναι η μόνη αρμόδια να εκδίδει με δικά της όργανα (μονομελή σε πρώτο βαθμό, ήτοι υπηρετούντες υπαλλήλους, και συλλογικά σε δεύτερο βαθμό) την πράξη απονομής συντάξεως, που αποτελεί διαρκή διοικητική πράξη αποβλέπουσα στο πρόσωπο του ασφαλισμένου στο πλαίσιο της δημοσίου δικαίου ασφαλιστικής σχέσεως μεταξύ αυτού και του ασφαλιστικού φορέα, με ανεκτό μόνον βοηθητικό ρόλο τρίτων προσώπων μη ανηγόντων στην οργανική δομή της. Ειδικότερα, όπως συνάγεται από τις επίμαχες διατάξεις, οι βεβαιώσεις και τα σχέδια αποφάσεων των ιδιωτών τεκμαίρονται πλήρη και ορθά και άρα κατ' αρχήν δεσμευτικά για τη Διοίκηση και αποτελούν υποχρεωτικώς τη βάση για την έκδοση της συνταξιοδοτικής πράξεως. Τα αρμόδια όργανα του e-ΕΦΚΑ διαθέτουν μόνον έναν μήνα (30 ημέρες) για να ελέγξουν την πληρότητα και την ορθότητά τους και να εκδώσουν εντός των 30 ημερών είτε απορριπτική του συνταξιοδοτικού αιτήματος πράξη είτε πράξη απονομής συντάξεως (με ρητή έγκριση του σχεδίου του ιδιώτη ή με τροποποίησή του ή με βάση τις βεβαιώσεις του ιδιώτη κατόπιν επαληθεύσεως της πληρότητας και της ορθότητάς τους), ενώ, αν παρέλθουν οι 30 ημέρες και (λόγω των συνθηκών) δεν έχει ολοκληρωθεί ο έλεγχος, δεν υπάρχει δυνατότητα ελέγχου εντός ευλόγου χρόνου, αλλά εκδίδεται συνταξιοδοτική πράξη αποκλειστικώς με βάση τις βεβαιώσεις των ιδιωτών και υπολογισμό από τη Διοίκηση μόνον του ποσού της συντάξεως. Περαιτέρω δε, εάν υποβληθεί σχέδιο συνταξιοδοτικής αποφάσεως του ιδιώτη -σχέδιο που υπογράφεται από ιδιώτη και εμπεριέχει όχι μόνον πραγματικό, δηλαδή κρίσιμα πραγματικά περιστατικά και ασφαλιστικά στοιχεία, καθώς και αξιολόγηση από τον ίδιο των στοιχείων αυτών, αλλά και υπαγωγή του πραγματικού στους προσήκοντες κατά την κρίση του ιδιώτη κανόνες δικαίου, ήτοι δική του κρίση για τη θεμελίωση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος, περιλαμβάνει δε και υπολογισμό του ποσού της συντάξεως- και παρέλθει άπρακτη η προβλεπόμενη προθεσμία των 30 ημερών από την υποβολή του σχεδίου, προθεσμία η οποία είναι (κατά τη βούληση του νομοθέτη) αποκλειστική και

πάντως ως εκ της φύσεώς της βραχύτατη, το σχέδιο αυτό, θεωρούμενο (κατά πλάσμα δικαίου) ως εγκριθέν από τη Διοίκηση, επέχει θέση συνταξιοδοτικής πράξεως, αναρτάται ηλεκτρονικά (κατά τα οριζόμενα στην παρ. 2 του άρθρου 26 του ν. 4727/2020, Α' 184, εξομοιούμενο άρα με δημόσιο έγγραφο) και έτσι το σχέδιο του ιδιώτη καθίσταται εκτελεστή διοικητική πράξη. Επομένως, μετά την εκπνοή της ασφυκτικής προθεσμίας των 30 ημερών δεν καταλείπεται πλέον στάδιο ολοκληρώσεως του διοικητικού ελέγχου του σχεδίου του ιδιώτη εντός ευλόγου χρόνου (όπως αντιθέτως συμβαίνει σε παρόμοιες περιπτώσεις, βλ. Σ.τ.Ε. 3029/2001, 455, 3635/2003, 4497/2009, 3042, 3258/2011, 2310/2006 7μ., 1999/2015, 2403/2019, 2030/2022, καθώς και Σ.τ.Ε. 3661, 4131/2015, 2515/2016, 2370/2017, 1289, 2034/2018, βλ. σχετικά και Σ.τ.Ε. 320/2020 7μ.). Ενόψει της βραχείας διάρκειας της εν λόγω αποκλειστικής προθεσμίας, ο προληπτικός διοικητικός έλεγχος καθίσταται εν τοις πράγμασι ανέφικτος ενόψει των εκάστοτε συνθηκών (ιδίως σε σύνθετες ή περίπλοκες περιπτώσεις) ή ενόψει του μεγάλου αριθμού εκκρεμών υποθέσεων σε όλες τις άλλες εκτός του εξεταζόμενου συστήματος περιπτώσεις, με αποτέλεσμα να καταβάλλονται συντάξεις χωρίς προηγούμενο (πρωτοβάθμιο) έλεγχο των βεβαιώσεων και των σχεδίων των ιδιωτών από τα αρμόδια όργανα του ασφαλιστικού φορέα. Στην ειδική αυτήν περίπτωση η (μετά την πάροδο των 30 ημερών) προερχόμενη από σχέδιο ή βεβαιώσεις του ιδιώτη συνταξιοδοτική πράξη δεν υπόκειται σε ενδικοφανή προσφυγή (ήτοι σε δευτεροβάθμιο διοικητικό έλεγχο), διότι δεν υπάρχει ειδική νομοθετική πρόβλεψη προς τούτο. Δεν μπορεί δε εν προκειμένω να εφαρμοσθούν (ούτε ευθέως ούτε αναλόγως ελλείψει ρητής διατάξεως) οι γενικές διατάξεις περί ενδικοφανούς διαδικασίας, διότι αυτές προϋποθέτουν συνταξιοδοτικές αποφάσεις ή απορριπτικές συνταξιοδοτικού αιτήματος αποφάσεις, οι οποίες έχουν εκδοθεί από διοικητικά όργανα (τις αρμόδιες υπηρεσίες του e-ΕΦΚΑ) και μάλιστα κατόπιν δικής τους έρευνας (νόμω και ουσία) ως προς τη συνδρομή ή μη των προϋποθέσεων συνταξιοδοτήσεως. Τούτο έχει ως συνέπεια, μετά την άπρακτη πάροδο της προθεσμίας των 30 ημερών, το σχέδιο του ιδιώτη, το οποίο τότε αποτελεί την παράγουσα έννομα αποτελέσματα συνταξιοδοτική πράξη, καθώς και η πράξη της Διοικήσεως με έρεισμα τις ανέλεγκτες και άρα δεσμευτικές τότε βεβαιώσεις του ιδιώτη, να οριστικοποιούνται χωρίς κανένα διοικητικό έλεγχο. Αποκτά έτσι κατ' ουσίαν ο πιστοποιημένος επαγγελματίας αποφασιστική αρμοδιότητα για την απονομή της συντάξεως καθ' υποκατάσταση της ασφαλιστικής Διοικήσεως. Εξάλλου, θεσπίζεται σύστημα ανεπαρκούς και αναποτελεσματικού κατασταλτικού διοικητικού ελέγχου των ως άνω συνταξιοδοτικών πράξεων. Ειδικότερα, καθιερώνεται υποχρεωτικός έλεγχος κάθε μήνα μόνον μικρού τυχαίου δείγματος 5% των συνταξιοδοτικών αυτών πράξεων του προηγούμενου μήνα. Περαιτέρω, προβλέπεται (προαιρετικός) έλεγχος και σε άλλες περιπτώσεις επιλεκτικώς βάσει κριτηρίων, όπως το ύψος της συντάξεως και η οριακή θεμελίωση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος. Επίσης, προβλέπεται προαιρετικός μόνον κατασταλτικός έλεγχος το αργότερο εντός δεκαετίας από την έκδοση της συνταξιοδοτικής πράξεως, στο πλαίσιο του οποίου, εάν διαπιστωθούν σφάλματα ή ελλείψεις στις βεβαιώσεις ή στο σχέδιο αποφάσεως του ιδιώτη, η

συνταξιοδοτική πράξη ανακαλείται ή μεταρρυθμίζεται “λόγω των δυσμενών δημοσιονομικών συνεπειών που μπορεί να έχει ένα σφάλμα στην απονομή σύνταξης”, όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση. Όμως, μετά την πάροδο δεκαετίας η Διοίκηση δεν διατηρεί καμία εξουσία ελέγχου (όπως αντιθέτως συμβαίνει σε παρόμοιες περιπτώσεις, βλ. Σ.τ.Ε. 2494/2013 Ολομ., 251/2017 7μ., 1064/2017 7μ., 271, 2034/2018, 751/2019, καθώς και Σ.τ.Ε. 2587-2589/2014, βλ. σχετικά και Π.Ε. 72/2014). Τούτου έπεται ότι, εάν παρέλθει η κατά την ειδική αυτή ρύθμιση αποκλειστική προθεσμία δέκα ετών, η συνταξιοδοτική πράξη δεν μπορεί να ανακληθεί ή να τροποποιηθεί ούτε σε περίπτωση συνδρομής δόλου του ιδιώτη ή/και του ασφαλισμένου και μετέπειτα συνταξιούχου. Ενόψει των ανωτέρω, βεβαιώσεις ή σχέδια ιδιωτών μπορεί να εκφεύγουν παντελώς του ελέγχου της Διοικήσεως (είτε προληπτικού είτε κατασταλτικού). Με τον τρόπο αυτόν καταβάλλονται συντάξεις με βάση εσαεί ανέλεγκτες βεβαιώσεις ή εσαεί ανέλεγκτα σχέδια ιδιωτών, ενώ ενδέχεται να είναι εσφαλμένα. Και τούτο σε βάρος της οικονομικής επάρκειας του ασφαλιστικού φορέα και επί κινδύνω της βιωσιμότητάς του. Εξάλλου, ρητώς καθιερώνεται το έναντι του e-ΕΦΚΑ ανεύθυνο των υπαλλήλων του φορέα για εγγραφές και ενδείξεις των συνταξιοδοτικών πράξεων που εκδίδουν, όταν αυτές οφείλονται σε σφάλματα των βεβαιώσεων και των σχεδίων των ιδιωτών που αποτέλεσαν το έρεισμα για την έκδοσή τους, είτε σε περίπτωση που “χορηγηθεί σύνταξη σε μη δικαιούχο” (βλ. αιτιολογική έκθεση) είτε χορηγηθεί σύνταξη εσφαλμένου ύψους. Περαιτέρω, καθιερώνεται μεν εις ολόκληρον ευθύνη μεταξύ του αχρεωστήτως λαβόντος και του ιδιώτη για την επιστροφή των ποσών συντάξεων που καταβλήθηκαν αχρεωστήτως εξαιτίας σφάλματος ή ελλείψεως στις βεβαιώσεις ή στο σχέδιο του ιδιώτη, αλλά μόνον εάν πραγματοποιηθεί (προαιρετικός κατασταλτικός) έλεγχος και εφόσον διαπιστωθεί δόλος ή βαρεία αμέλεια του ιδιώτη, ενώ διαφεύγει της ευθύνης αυτής ο ιδιώτης σε περίπτωση ελαφράς αμέλειάς του, οπότε στην περίπτωση αυτήν η έντοκη επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθέντων βαρύνει αποκλειστικώς τον λαβόντα. Επί ελαφράς δε αμέλειας του ιδιώτη ούτε διοικητική κύρωση (πρόστιμο) μπορεί να επιβληθεί σε βάρος του. Άλλωστε, δεν προβλέπεται ουδεμία προσωπική ευθύνη (αστική) του ιδιώτη έναντι του ασφαλισμένου που ανέθεσε σε αυτόν συγκεκριμένο έργο ούτε έναντι του ασφαλιστικού φορέα (αφού δεν νοείται πειθαρχική ευθύνη του ιδιώτη που δεν αποτελεί όργανο του φορέα). Τουναντίον, ο ιδιώτης προκειμένου να μην απολέσει ή να ανακτήσει την πιστοποίησή του εξοπλίζεται με δικαίωμα να ασκήσει αυτοτελώς προσφυγή ουσίας ακόμη και όταν η πράξη του αρμόδιου ασφαλιστικού οργάνου που έχει εκδοθεί κατόπιν μεταγενέστερου ελέγχου είναι ευμενής για τον ασφαλισμένο, δηλαδή τροποποιεί επί τα βελτίω την αρχική συνταξιοδοτική απόφαση. Εξάλλου, ειδικώς ως προς την προσυνταξιοδοτική βεβαίωση, η διάταξη του δεύτερου εδαφίου της παρ. 1 του άρθρου 47 του ν. 2676/1999 (Α’ 1), όπως η παρ. αυτή τροποποιήθηκε με το άρθρο 257 παρ. 1 του ν. 4798/2021, κατά το γράμμα της αλλά και κατά την έννοιά της, αφορά μόνον την προσυνταξιοδοτική βεβαίωση που εκδίδεται (υποχρεωτικώς πλέον σε κάθε περίπτωση υποβολής σχετικού αιτήματος) από την αρμόδια υπηρεσία του e-ΕΦΚΑ, ορίζοντας ρητώς το πρώτον

ότι αποτελεί εκτελεστή διοικητική πράξη υποκείμενη σε ενδικοφανή προσφυγή (διευκρινίζοντας δηλαδή έτσι ότι η σχετική τελική διοικητική πράξη -επί της ενδικοφανούς προσφυγής- είναι αυτοτελώς προσβλητή με προσφυγή ουσίας πριν από την έκδοση της συνταξιοδοτικής πράξεως). Αντιθέτως, η ορθότητα της προσυνταξιοδοτικής βεβαιώσεως που υπογράφεται από ιδιώτη μπορεί να ελεγχθεί από τη Διοίκηση μεταγενεστέρως (μέχρι και το στάδιο της συνταξιοδοτήσεως), χωρίς όμως δυνατότητα δευτεροβάθμιου διοικητικού ελέγχου στο πλαίσιο ενδικοφανούς διαδικασίας ελλείψει ειδικής ρυθμίσεως. Υπό την αντίθετη εκδοχή, η έκδοση προσυνταξιοδοτικής βεβαιώσεως από πιστοποιημένο επαγγελματία δεν θα ήταν συνταγματικώς θεμιτή. Κατ' ακολουθίαν των ανωτέρω, το σύστημα απονομής συντάξεων με τη «σύμπραξη» ιδιωτών, όπως καταστρώνεται στον νόμο, κατ' επιλογή και ανάθεση από τον ασφαλισμένο ή τον δικαιodόχο του και όχι από την ασφαλιστική Διοίκηση με αντικειμενικά κριτήρια, δεν περιορίζεται σε ανάθεση επικουρικών καθηκόντων σε ιδιώτες (ήτοι μη δεσμευτική συμβολή τους μόνον σε προπαρασκευαστικό στάδιο της διαδικασίας καθορισμού και απονομής συντάξεων από την ασφαλιστική Διοίκηση) αλλά άγει και σε παραχώρηση δημόσιας εξουσίας σε ιδιώτες επαγγελματίες (φυσικά πρόσωπα που δεν τελούν σε σχέση εξαρτήσεως με τον ασφαλιστικό φορέα), εξομοιώνοντάς τους με διοικητικά όργανα (ήτοι τους αρμόδιους υπαλλήλους του e-ΕΦΚΑ). Έτσι εν τοις πράγμασι οι ιδιώτες υποκαθιστούν πλήρως τα διοικητικά όργανα σε έργο που κατ' εξοχήν ανήκει στην αποφασιστική αρμοδιότητα της παροχικής διοικήσεως χωρίς να εξασφαλίζεται υποχρεωτικός διοικητικός έλεγχος των βεβαιώσεων και σχεδίων τους σε κάθε περίπτωση. Συνεπώς, οι διατάξεις του άρθρου 255 του ν. 4798/2021 καθ' ο μέρος επιτρέπουν το σχέδιο συνταξιοδοτικής αποφάσεως του ιδιώτη το οποίο έχει διαφύγει τον (εν πολλοίς ανέφικτο λόγω της βραχείας προθεσμίας των 30 ημερών) διοικητικό έλεγχο και περιβάλλεται πλέον με τεκμήριο νομιμότητας, να αποτελεί την οριστική πράξη απονομής συντάξεως, με κάμψη κατ' ουσίαν του οργανικού κριτηρίου, καθώς και στο μέτρο που επιτρέπουν βεβαιώσεις ιδιωτών που διέφυγαν τον διοικητικό έλεγχο να δεσμεύουν ως προς το περιεχόμενό τους την ασφαλιστική Διοίκηση για τη χορήγηση συντάξεως και συνταξιοδοτικές αποφάσεις βασιζόμενες στις βεβαιώσεις αυτές να οριστικοποιούνται αμέσως, όλα δε αυτά κατά προτεραιότητα σε σχέση με τις συνταξιοδοτικές υποθέσεις των λοιπών ασφαλισμένων του e-ΕΦΚΑ, αντίκεινται στο Σύνταγμα και συγκεκριμένα στις διατάξεις των άρθρων 1 παρ. 3, 4 παρ. 1, 22 παρ. 5, 25 παρ. 1 εδ. πρώτο και παρ. 4, 26 παρ. 2 και 103 του Συντάγματος. Το εν λόγω σύστημα καμία σχέση δεν έχει με το καθεστώς των φορέων υποχρεωτικής επικουρικής ασφαλίσεως οι οποίοι έχουν μεν μορφή ν.π.ι.δ. αλλά παρέχουν επικουρική ασφάλιση κατ' υποκατάσταση του οικείου δημόσιου φορέα κοινωνικής ασφαλίσεως και τους οποίους ο νομοθέτης έχει αντιμετωπίσει ως φορείς ομολόγους προς τους φορείς της δημόσιας υποχρεωτικής κοινωνικής ασφαλίσεως και κατά το μέρος αυτό αποτελούν δημόσιους φορείς κοινωνικής ασφαλίσεως, ασκούν δημόσια εξουσία και εκδίδουν σχετικές με την ασφάλιση εκτελεστές πράξεις. Τις πράξεις αυτές (μεταξύ των οποίων και πράξεις απονομής επικουρικής συντάξεως) εκδίδουν τα όργανα των φορέων

αυτών, τα οποία δεν ενεργούν ατομικώς αλλά ως όργανα των ασφαλιστικών αυτών φορέων και εκφράζουν έτσι τη βούληση του οικείου νομικού προσώπου (βλ. ΣτΕ 960/2017 7μ. σχετικά με τα ταμεία επαγγελματικής ασφάλισης του άρθρου 36 του ν. 4052/2012, Α' 41, καθώς και ΣτΕ 2482-8/2020 7μ. σχετικά με τον Ε.Δ.Ο.Ε.Α.Π. ο οποίος αποτελεί ν.π.ι.δ. και φορέα υποχρεωτικής κοινωνικής ασφαλίσεως που παρέχει επικουρική ασφάλιση, εφάπαξ παροχή και περίθαλψη).

14. Επειδή, περαιτέρω, κατά τη γνώμη της μειοψηφίας, όσον αφορά τον δικαστικό έλεγχο, οι συνταξιοδοτικές αποφάσεις που προέρχονται από ιδιώτες και συγκεκριμένα οι οριστικές συνταξιοδοτικές πράξεις που τεκμαίρονται από την άπρακτη πάροδο της 30νθήμερης προθεσμίας διοικητικού ελέγχου των σχεδίων αποφάσεων των ιδιωτών (τα οποία τότε αναρτώνται ηλεκτρονικά και συνιστούν τις πράξεις απονομής συντάξεως) και οι οριστικές συνταξιοδοτικές πράξεις που στηρίζονται σε ανέλεγκτες λόγω παρόδου της εν λόγω προθεσμίας και άρα δεσμευτικές βεβαιώσεις των ιδιωτών υπόκεινται μεν (ως πράξεις απονομής συντάξεως σε ασφαλισμένους του e-ΕΦΚΑ) σε προσφυγή ουσίας ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων, όμως το δικαστήριο ελέγχει (κατ' ουσίαν και κατά νόμον) για πρώτη φορά τις πράξεις αυτές, διενεργώντας το πρώτον έρευνα ως προς τη συνδρομή ή μη όλων των προϋποθέσεων συνταξιοδοτήσεως και από ουσιαστικής και από νομικής απόψεως, υποκαθιστώντας ανεπιτρέπτως τη Διοίκηση (βλ. σχετικά ΣτΕ 3092, 1706/2015, 38/2014, 626/2012, 1263/2009, 2730/2005, 2049/1986 7μ. κ.ά.). Ανακύπτει επομένως ζήτημα παραβιάσεως της αρχής της διακρίσεως των λειτουργιών που κατοχυρώνεται στο άρθρο 26 του Συντάγματος, καθώς και των διατάξεων των άρθρων 22 παρ. 5, 20 παρ. 1 του Συντάγματος και 6 παρ. 1 της Ε.Σ.Δ.Α. Εξάλλου, η χορήγηση αυτοτελούς δικαιώματος ασκήσεως προσφυγής ουσίας στον ιδιώτη επαγγελματία προσκρούει στο άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος σε συνδυασμό με τις διατάξεις των άρθρων 20 παρ. 1 του Συντάγματος και 6 παρ. 1 της Ε.Σ.Δ.Α., καθώς και στην αρχή της αναλογικότητας που κατοχυρώνεται στο άρθρο 25 παρ. 1 εδ. τέταρτο του Συντάγματος. Και τούτο, διότι ο ιδιώτης μολονότι είναι τρίτος, αμέτοχος της ασφαλιστικής σχέσεως μεταξύ ασφαλισμένου και ασφαλιστικού φορέα, αποκτά δικαίωμα ασκήσεως ενδίκου βοηθήματος για προσωπικό όφελος στρεφόμενος κατά διοικητικής πράξεως ανακλητικής ή τροποποιητικής της αρχικής συνταξιοδοτικής πράξεως εξαιτίας εσφαλμένων ή ελλιπών βεβαιώσεων ή εσφαλμένου σχεδίου του. Ο ιδιώτης προσφεύγοντας στο δικαστήριο επιδιώκει την ακύρωση μιας διοικητικής πράξεως που έχει δημιουργήσει δικαιώματα ή υποχρεώσεις του διοικουμένου, ενώ αυτός δεν συνδέεται με την (δημοσίου δικαίου) έννομη σχέση μεταξύ του ασφαλισμένου και του ασφαλιστικού φορέα. Προβλέπεται λοιπόν δικονομικό δικαίωμα υπέρ του ιδιώτη προς ικανοποίηση προσωπικών συμφερόντων (διατήρηση ή ανάκτηση της πιστοποίησής του) και όχι των συμφερόντων του e-ΕΦΚΑ, ήτοι όχι για εξυπηρέτηση σκοπού δημοσίου συμφέροντος, όπως αντιθέτως συντρέχει επί ενδοστροφούς προσφυγής του ασφαλιστικού φορέα, όπου ο διευθυντής ή ο προϊστάμενος της οικείας υπηρεσίας του φορέα, ο οποίος κατά νόμον ασκεί την ενδοστρεφή προσφυγή, ενεργεί

	ασκώντας δημόσια εξουσία ως όργανο του φορέα προς διασφάλιση των συμφερόντων του ίδιου του φορέα και διαφύλαξη της αρχής της νομιμότητας. [...] Απορρίπτει την αίτηση.
ΣτΕ (Ολ.) 182/2023	14. Επειδή, σε συνέχεια των δεσμεύσεων τις οποίες ανέλαβε η Ελληνική Δημοκρατία με τους νόμους 4334/2015 [«Επείγουσες ρυθμίσεις για τη διαπραγμάτευση και σύναψη συμφωνίας με τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης (Ε.Μ.Σ.)» (Α' 80)] και 4336/2015 [«Συνταξιοδοτικές διατάξεις - Κύρωση του Σχεδίου Σύμβασης Οικονομικής Ενίσχυσης από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας και ρυθμίσεις για την υλοποίηση της Συμφωνίας Χρηματοδότησης» (Α' 94)], στο πλαίσιο της συμφωνίας με τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας, για τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του συνταξιοδοτικού συστήματος, θεσπίστηκε ο ν. 4387/2016 «Ενιαίο Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλειας - Μεταρρύθμιση ασφαλιστικού - συνταξιοδοτικού συστήματος - Ρυθμίσεις φορολογίας εισοδήματος και τυχερών παιγνίων και άλλες διατάξεις» (Α' 85), ο οποίος άρχισε να ισχύει, κατά το άρθρο 122 αυτού, από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (12.5.2016) και με το σύστημα ρυθμίσεων του οποίου επιχειρήθηκε μείζων μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης. Η μεταρρύθμιση συνίσταται στη λήψη μέτρων για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος, σύμφωνα με την επιταγή του άρθρου 22 παρ. 5 του Συντάγματος. Ειδικότερα, μεταξύ άλλων, με τον ν. 4387/2016 μεταβλήθηκε εκ βάθρων το σύστημα υπολογισμού των συντάξεων των ασφαλισμένων στον δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα, μισθωτών και αυτοαπασχολούμενων, περιλαμβανομένων και όσων ελάμβαναν ήδη σύνταξη πριν από την έναρξη ισχύος του ως άνω νόμου (παλαιών συνταξιούχων). Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο του νέου αυτού ασφαλιστικού συστήματος, ιδρύθηκε ενιαίος φορέας απονομής των κύριων συντάξεων, ο Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης (Ε.Φ.Κ.Α.) (άρθρο 51), στον οποίο από 1ης.1.2017 (ημερομηνία έναρξης της λειτουργίας του) εντάχθηκαν αυτοδικαίως όλοι οι υφιστάμενοι φορείς κύριας κοινωνικής ασφάλισης (άρθρο 53), και θεσπίστηκαν ενιαίοι κανόνες για τον υπολογισμό των συνταξιοδοτικών αυτών παροχών (κύριων συντάξεων). Εξάλλου, με το άρθρο 51Α παρ. 1 του ν. 4387/2016, όπως το άρθρο αυτό προστέθηκε με το άρθρο 1 του ν. 4670/2020, ο Ε.Φ.Κ.Α. μετονομάστηκε από 1.3.2020, σε «Ηλεκτρονικό Εθνικό Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης» αποκαλούμενος στο εξής «e-Ε.Φ.Κ.Α.». Περαιτέρω, στο άρθρο 8 του ν. 4387/2016 με τίτλο «Ανταποδοτική σύνταξη», όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 94 παρ. 1 του ν. 4461/2017 (Α' 38) και το άρθρο 1 του ν. 4488/2017 (Α' 137) και ακολούθως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 24 του ν. 4670/2020 προβλέπονται τα εξής: «1. Οι υπάλληλοι και λειτουργοί του Δημοσίου, καθώς και οι στρατιωτικοί, οι οποίοι θεμελιώνουν δικαίωμα σύνταξης εξ ιδίου δικαιώματος, ανικανότητας ή κατά μεταβίβαση, σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις, δικαιούνται ανταποδοτικό μέρος σύνταξης, που προκύπτει με βάση τις συντάξιμες αποδοχές της παραγράφου 2, τον χρόνο ασφάλισης, όπως

ορίζεται στο άρθρο 15 και τα κατ' έτος ποσοστά αναπλήρωσης, όπως αυτά προκύπτουν από τον πίνακα ο οποίος ενσωματώνεται στην παράγραφο 5, σύμφωνα με τις διατάξεις των επόμενων παραγράφων. 2.α. ... 4.α. Η αναπροσαρμογή των συνταξίμων αποδοχών, για το διάστημα έως και το 2024, διενεργείται κατά τη μεταβολή του μέσου ετήσιου γενικού δείκτη τιμών καταναλωτή της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής. Η προσαύξηση των συνταξίμων αποδοχών για το διάστημα από το 2025 και εφεξής διενεργείται με βάση τον δείκτη μεταβολής μισθών, που υπολογίζεται από την ΕΛΣΤΑΤ. β. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων και Οικονομικών καθορίζονται οι αναγκαίες λεπτομέρειες και η διαδικασία της εφαρμογής του δείκτη μεταβολής μισθών της ΕΛΣΤΑΤ για την αναπροσαρμογή των συνταξίμων αποδοχών. 5. Το τελικό ποσό του ανταποδοτικού μέρους της σύνταξης υπολογίζεται για το σύνολο του χρόνου ασφάλισης, με βάση το ποσοστό αναπλήρωσης του κατωτέρω πίνακα, που προσαρτάται στο τέλος της παρούσας και αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της. Το ποσοστό αναπλήρωσης για κάθε έτος ασφάλισης εντός εκάστης κλίμακας ετών, αντιστοιχεί στο ποσοστό που αναγράφεται στην τρίτη στήλη του πίνακα. Έως 30.09.2019 τα ποσοστά αναπλήρωσης για κάθε επιμέρους περίοδο ασφάλισης αποτυπώνονται στον ακόλουθο πίνακα 1: ... Από την 1.10.2019 τα ποσοστά αναπλήρωσης για κάθε επιμέρους περίοδο ασφάλισης αποτυπώνονται στον ακόλουθο πίνακα 2: ... Το συνολικό ακαθάριστο ποσό της ανταποδοτικής σύνταξης, όπως αυτό προκύπτει σύμφωνα με το παρόν άρθρο, δεν μπορεί να υπερβαίνει το ακαθάριστο ποσό των συντάξιμων αποδοχών, όπως αυτές ορίζονται στις παραγράφους 2 και 3. ...». Στο δε άρθρο 14 με τίτλο «Αναπροσαρμογή συντάξεων – προστασία καταβαλλόμενων συντάξεων», όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 25 του ν. 4670/2020, ορίζεται ότι «1. α. Σε εφαρμογή των ενιαίων κανόνων του Ε.Φ.Κ.Α. και των θεμελιωδών αρχών του άρθρου 1, οι ήδη καταβαλλόμενες κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος, κύριες συντάξεις αναπροσαρμόζονται, σύμφωνα με τα άρθρα 7, 8, 13 και 14, βάσει των διατάξεων των επόμενων παραγράφων. β. Για τον υπολογισμό του ανταποδοτικού μέρους των καταβαλλόμενων, έως την έναρξη ισχύος του παρόντος, συντάξεων, για τον προσδιορισμό των συντάξιμων αποδοχών λαμβάνεται υπόψη ο συντάξιμος μισθός επί του οποίου κανονίστηκε η ήδη χορηγηθείσα σύνταξη, όπως αυτός είχε διαμορφωθεί πριν την έναρξη ισχύος του παρόντος, με βάση τους κανόνες αναπροσαρμογής των συντάξιμων αποδοχών του Δημοσίου, που ίσχυαν κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων καθορίζεται κάθε άλλο σχετικό θέμα για την εφαρμογή της διάταξης αυτής. 2.α. Μέχρι τις 31.12.2018, οι συντάξεις της προηγούμενης παραγράφου συνεχίζουν να καταβάλλονται στο ύψος που είχαν διαμορφωθεί κατά την 31.12.2014, σύμφωνα με τις τότε ισχύουσες διατάξεις. Ειδικά ο υπολογισμός της κράτησης υπέρ υγειονομικής περίθαλψης διενεργείται, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 30 του άρθρου 1 του ν. 4334/2015 (Α' 80), όπως ισχύει. β....». Εξάλλου, στο άρθρο 27 του ν. 4387/2016 με τίτλο «Εφαρμογή κοινών κανόνων ασφαλισμένων στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα», το οποίο είναι ενταγμένο στο

Κεφάλαιο Γ΄ του νόμου (με τίτλο «Ρυθμίσεις ασφαλισμένων του ιδιωτικού τομέα», άρθρα 27-37), προβλέπεται ότι στους ασφαλισμένους του ιδιωτικού τομέα εφαρμόζονται κατ' αρχήν οι διατάξεις του Κεφαλαίου Β, που αφορά τις συντάξεις των δημοσίων υπαλλήλων και στρατιωτικών, με συνέπεια με τον ανωτέρω νόμο να θεσπίζονται ενιαίοι κανόνες υπολογισμού των παροχών (κύριων συντάξεων) για τους ασφαλισμένους τόσο του δημόσιου όσο και του ιδιωτικού τομέα, για το σύνολο, δηλαδή, των ασφαλισμένων του ε-Ε.Φ.Κ.Α. Ειδικότερα, στο εν λόγω άρθρο 27 παρ. 1 ορίζονται τα εξής: «Σε εφαρμογή των ενιαίων κανόνων του Ε.Φ.Κ.Α. και των θεμελιωδών αρχών των άρθρων 1 και 2, οι ρυθμίσεις των άρθρων 4-20 του Κεφαλαίου Β΄ εφαρμόζονται και στους ασφαλισμένους των φορέων, τομέων, κλάδων και λογαριασμών που εντάσσονται στον Ε.Φ.Κ.Α. του άρθρου 53, με την επιφύλαξη των επόμενων παραγράφων, ειδικών ρυθμίσεων των άρθρων που ακολουθούν και με εξαίρεση των διατάξεων του Κεφαλαίου Β΄ που, από τη φύση τους, ρυθμίζουν αποκλειστικά τη σχέση των δημοσίων ή στρατιωτικών υπαλλήλων με την υπηρεσία τους». Στο δε άρθρο 28 με τίτλο «Ανταποδοτική σύνταξη», όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 94 παρ. 5 του ν. 4461/2017 και το άρθρο 6 παρ. 1 του ν. 4488/2017 και ακολούθως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 28 του ν. 4670/2020, ορίζονται τα εξής: «1. Οι ασφαλισμένοι κύριας ασφάλισης του Κεφαλαίου αυτού, οι οποίοι θεμελιώνουν δικαίωμα σύνταξης λόγω γήρατος, αναπηρίας ή θανάτου, σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις, δικαιούνται ανταποδοτικό μέρος σύνταξης, που προκύπτει με βάση τις συντάξιμες αποδοχές, όπως ορίζονται στο άρθρο αυτό, τον χρόνο ασφάλισης, όπως ορίζεται στο άρθρο 34, και τα κατ' έτος ποσοστά αναπλήρωσης υπολογιζόμενα επί των συντάξιμων αποδοχών του πίνακα 1 και 2 της παραγράφου 5 του άρθρου 8, σύμφωνα με τις ειδικότερες ρυθμίσεις των επόμενων παραγράφων. 2. Ως συντάξιμες αποδοχές για τον υπολογισμό του ανταποδοτικού μέρους σύνταξης κύριας ασφάλισης λόγω γήρατος, αναπηρίας ή θανάτου λαμβάνονται υπόψη: α. Για τους μισθωτούς, ο μέσος όρος μηνιαίων αποδοχών του ασφαλισμένου καθ' όλη τη διάρκεια του ασφαλιστικού βίου του. Ο μέσος όρος υπολογίζεται ως το πηλίκο της διαίρεσης του συνόλου των μηνιαίων αποδοχών του ασφαλισμένου διά του συνολικού χρόνου ασφάλισής του. Ως σύνολο μηνιαίων αποδοχών που έλαβε ο ασφαλισμένος νοείται το άθροισμα των μηνιαίων αποδοχών που υπόκεινται σε εισφορές, καθ' όλη τη διάρκεια του ασφαλιστικού βίου του. β. ... 3. Οι συντάξιμες αποδοχές των ασφαλισμένων για κάθε ημερολογιακό έτος που προκύπτουν με βάση τον υπολογισμό των περιπτώσεων α΄ και β΄ της παραγράφου 2 προσυαυζάνονται σύμφωνα με όσα ορίζονται στην περίπτωση α΄ της παραγράφου 4 του άρθρου 8. ... 7. Για τον υπολογισμό του ανταποδοτικού μέρους της σύνταξης ως συντάξιμες αποδοχές λαμβάνονται υπόψη οι υπολογιζόμενες σύμφωνα με τις ειδικότερες προβλέψεις του παρόντος άρθρου από το έτος 2002 και έως την υποβολή της αίτησης συνταξιοδότησης. Αν δεν προκύπτει χρόνος ασφάλισης (πραγματικός, πλασματικός, χρόνος προαιρετικής ασφάλισης ή άλλος που λογίζεται ως συντάξιμος), τουλάχιστον πέντε (5) ετών από την 1η.1.2002 και έως την υποβολή της αίτησης συνταξιοδότησης, τότε για τον υπολογισμό των συντάξιμων αποδοχών αναζητείται χρόνος ασφάλισης (πραγματικός,

πλασματικός, χρόνος προαιρετικής ασφάλισης ή άλλος που λογίζεται ως συντάξιμος) και κατά το πριν την 1η.1.2002 χρονικό διάστημα και μέχρι τη συμπλήρωση έως πέντε (5) ετών ασφάλισης. Για αιτήσεις συνταξιοδότησης με έναρξη καταβολής της σύνταξης από την 1η.1.2021, αν δεν προκύπτει χρόνος ασφάλισης (πραγματικός, πλασματικός, χρόνος προαιρετικής ασφάλισης ή άλλος που λογίζεται ως συντάξιμος), τουλάχιστον δέκα (10) ετών από την 1η.1.2002 έως την έναρξη της συνταξιοδότησης, τότε για τον υπολογισμό των συντάξιμων αποδοχών αναζητείται χρόνος ασφάλισης (πραγματικός, πλασματικός, χρόνος προαιρετικής ή άλλος που λογίζεται ως συντάξιμος) και κατά το πριν την 1η.1.2002 χρονικό διάστημα και μέχρι τη συμπλήρωση έως δέκα (10) ετών ασφάλισης. ...». Περαιτέρω, στο άρθρο 30 προβλέπεται προσαύξηση της ανταποδοτικής σύνταξης για όσους ασφαλισμένους κατέβαλλαν αυξημένες εισφορές σε σχέση με τις αντίστοιχες ισχύουσες για το Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ.: «1. Στην περίπτωση ασφαλισμένων οι οποίοι, υπό την ισχύ του προϊσχύοντος νομοθετικού καθεστώτος κατέβαλλαν εισφορές ανώτερες από αυτές του Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ., το ανταποδοτικό μέρος της σύνταξης για κάθε έτος που έχει καταβληθεί επιπλέον εισφορά, θα υπολογίζεται με ετήσιο συντελεστή αναπλήρωσης 0,075% για καθεμία ποσοστιαία μονάδα (1%) επιπλέον εισφοράς. Ο συντάξιμος μισθός σε αυτή την περίπτωση θα προκύπτει λαμβάνοντας υπόψη τη βάση υπολογισμού της επιπλέον εισφοράς. Οι διατάξεις του άρθρου 28 εφαρμόζονται αναλόγως. ... 2. Οι διατάξεις του άρθρου αυτού εφαρμόζονται σε όσους υποβάλλουν αίτηση συνταξιοδότησης μετά την έναρξη ισχύος του παρόντος». Εξάλλου, στο άρθρο 33 του ίδιου νόμου με τίτλο «Αναπροσαρμογή συντάξεων – προστασία καταβαλλόμενων συντάξεων», που εντάσσεται στο ίδιο Κεφάλαιο Γ' του εν λόγω νόμου, όπως το άρθρο αυτό τροποποιήθηκε με το άρθρο 25 του ν. 4445/2016 (Α' 236) και το άρθρο 37 του ν. 4611/2019 (Α' 73) και ακολούθως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 29 του ν. 4670/2020, θεσπίζεται ο επανυπολογισμός των ήδη καταβαλλομένων κατά την έναρξη ισχύος του νόμου κύριων συντάξεων των συνταξιούχων του ιδιωτικού τομέα κατ' ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων που αφορούν τον επανυπολογισμό των συντάξεων των δημοσίων υπαλλήλων. Ειδικότερα, ορίζεται ότι «1. Οι ήδη καταβαλλόμενες, κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος, κύριες συντάξεις, πλην όσων χορηγούνται από τον Ο.Γ.Α., αναπροσαρμόζονται, σύμφωνα με την ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 14, σε συνδυασμό με τα άρθρα 7, 8, 27, 28, 30 και 12, βάσει των ειδικότερων ρυθμίσεων της επόμενης παραγράφου. 2. Για τον υπολογισμό του ανταποδοτικού μέρους των καταβαλλόμενων, έως την ημερομηνία έναρξης ισχύος του νόμου αυτού, συντάξεων, ως συντάξιμες αποδοχές λαμβάνεται υπόψη ο συντάξιμος μισθός επί του οποίου υπολογίστηκε η ήδη χορηγηθείσα σύνταξη. Αν ο συντάξιμος μισθός συνδέεται με ασφαλιστικές κατηγορίες ή ασφαλιστικές κλάσεις ή με τεκμαρτά ποσά, αυτός υπολογίζεται αφού ληφθεί υπόψη η τρέχουσα τιμή τους κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος. Σε οποιαδήποτε άλλη περίπτωση ο συντάξιμος μισθός υπολογίζεται σε τρέχουσες τιμές με τη χρήση των ποσοστών αναπροσαρμογής των συντάξεων όλων των ετών που έχουν μεσολαβήσει από την ημερομηνία συνταξιοδότησης ως την έναρξη ισχύος του παρόντος. Με απόφαση του Υπουργού Εργασίας και

Κοινωνικών Υποθέσεων καθορίζεται κάθε αναγκαίο θέμα εφαρμογής της διάταξης αυτής. 3. α. Από την 1.10.2019 οι συντάξεις πλην όσων χορηγούνται από τον Ο.Γ.Α., που έχουν απονεμηθεί ή εκκρεμεί η απονομή τους μετά την έναρξη ισχύος του ν. 4387/2016, υπολογίζονται εκ νέου σύμφωνα με τα ποσοστά αναπλήρωσης του πίνακα 2 της παραγράφου 5 του άρθρου 8. Από την 1.10.2019, καταβάλλονται τυχόν προκύπτουσες αυξήσεις στη σύνταξη. Αν το ποσό των συντάξεων αυτών, όπως επανυπολογίζεται, είναι μικρότερο εκείνου που προκύπτει από τον υπολογισμό τους σύμφωνα με τον πίνακα 1 της παραγράφου 5 του άρθρου 8, το ποσό της διαφοράς που προκύπτει εξακολουθεί να καταβάλλεται στον δικαιούχο ως προσωπική διαφορά. β.α. Οι κύριες συντάξεις πλην όσων χορηγούνται από τον Ο.Γ.Α., που έχουν απονεμηθεί ή εκκρεμεί η απονομή τους πριν την έναρξη ισχύος του ν. 4387/2016 και έχουν επανυπολογισθεί σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος άρθρου υπολογίζονται εκ νέου από την 1.10.2019 σύμφωνα με τα ποσοστά αναπλήρωσης του πίνακα 2 της παραγράφου 5 του άρθρου 8. β.β. Από την 1.10.2019, αν το καταβαλλόμενο ποσό των συντάξεων είναι μεγαλύτερο εκείνου που προκύπτει από τον υπολογισμό τους σύμφωνα με τον πίνακα 2 της παραγράφου 5 του άρθρου 8, το επιπλέον ποσό εξακολουθεί να καταβάλλεται στον δικαιούχο ως προσωπική διαφορά, συμψηφιζόμενο κατ' έτος και μέχρι την πλήρη εξάλειψή του, με την εκάστοτε αναπροσαρμογή των συντάξεων, όπως αυτή προκύπτει κατ' εφαρμογή των διατάξεων της παραγράφου 4α του άρθρου 8. β.γ. Από την 1.10.2019, αν το καταβαλλόμενο ποσό των συντάξεων είναι μικρότερο από αυτό που προκύπτει από τον υπολογισμό τους σύμφωνα με τον πίνακα 2 της παραγράφου 5 του άρθρου 8, τότε συνεχίζει να καταβάλλεται η προσωπική διαφορά με βάση τα ποσοστά αναπλήρωσης του πίνακα 1 της παραγράφου 5 του άρθρου 8, και το ποσό των συντάξεων προσαυξάνεται κατά το ένα πέμπτο της τυχόν πρόσθετης διαφοράς που προκύπτει, για την περίοδο από την 1η Οκτωβρίου 2019 έως την 31η Δεκεμβρίου 2020 και σταδιακά ισόποσα κατ' έτος έως την 31η Δεκεμβρίου 2024. Στην περίπτωση που η προσωπική διαφορά που προκύπτει είναι μικρότερη από την προσωπική διαφορά που προέκυπτε από τον επανυπολογισμό της σύνταξης με βάση τα ποσοστά αναπλήρωσης του πίνακα 1 της παραγράφου 5 του άρθρου 8, ολοκληρώνεται η καταβολή της προσωπικής διαφοράς που προκύπτει με βάση τα ποσοστά αναπλήρωσης του πίνακα 1 της παραγράφου 5 του άρθρου 8 και η διαφορά των δύο ποσών συμψηφίζεται κατ' έτος και μέχρι την πλήρη εξάλειψή της με την εκάστοτε αναπροσαρμογή των συντάξεων, όπως αυτή προκύπτει κατ' εφαρμογή των διατάξεων της παραγράφου 4α του άρθρου 8. 4. ...». Τέλος, στο άρθρο 94 ορίζεται ότι «1. Εκκρεμείς αιτήσεις συνταξιοδότησης που έχουν υποβληθεί μέχρι την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου κρίνονται, ως προς τον τρόπο υπολογισμού της σύνταξης των δικαιούχων κατά τους κανόνες που ίσχυαν σε κάθε φορέα κατά την 31η.12.2014. Οι ρυθμίσεις του άρθρου 14 του παρόντος εφαρμόζονται και στην περίπτωση αυτή. Με τον ίδιο τρόπο κρίνονται και οι αιτήσεις συνταξιοδότησης βάσει των οποίων η καταβολή της σύνταξης, σύμφωνα με τις ισχύουσες πριν από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου διατάξεις, ανατρέχει σε χρόνο πριν από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου. 2.

Αιτήσεις συνταξιοδότησης βάσει των οποίων η καταβολή της σύνταξης, σύμφωνα με τις διατάξεις που ίσχυαν πριν από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, αρχίζει μετά την έναρξη ισχύος αυτού, κρίνονται, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος. Επί αιτήσεων που θα κατατεθούν εντός του 2016, εάν το ποσό της απονεμόμενης σύνταξης υπολείπεται του ποσού της σύνταξης που θα απονεμόταν κατά το προϊσχύσαν καθεστώς σε ποσοστό άνω του 20%, το ήμισυ της διαφοράς καταβάλλεται στον δικαιούχο ως προσωπική διαφορά, με ανάλογη εφαρμογή της παραγράφου 2 του άρθρου 14. Επί αιτήσεων που θα κατατεθούν εντός του 2017 καταβάλλεται στον δικαιούχο ως προσωπική διαφορά το ένα τρίτο (1/3) της διαφοράς, και επί αιτήσεων που θα κατατεθούν εντός του 2018 το ένα τέταρτο (1/4) της διαφοράς. ...».

[...]

16. Επειδή, στο άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος ορίζονται τα εξής: «Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου», στο δε άρθρο 22 παρ. 5 αυτού ορίζεται ότι: «Το κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει». Από τις ανωτέρω διατάξεις συνάγεται ότι το Σύνταγμα με το άρθρο 22 παρ. 5 κατοχυρώνει τον θεσμό της κοινωνικής ασφάλισης των εργαζομένων και ανάγει τη μέριμνα για την προαγωγή του σε σκοπό του Κράτους (Σ.τ.Ε. 546/2022 Ολομ., 1890-1/2019 Ολομ., 2287-90/2015 κ.ά.), με γνώμονα την κάλυψη ολόκληρου του εργαζομένου πληθυσμού της χώρας και την προστασία του ασφαλιστικού κεφαλαίου. Αναθέτει δε την εξειδίκευσή της, ανάλογα με τις περιστάσεις, στον κοινό νομοθέτη, ο οποίος κατά την επιδίωξη του σκοπού αυτού έχει ευρεία εξουσία για τη ρύθμιση των σχετικών θεμάτων, υποκείμενος μόνο σε περιορισμούς που επιβάλλονται από άλλες συνταγματικές ή υπέρτερης τυπικής ισχύος διατάξεις (Σ.τ.Ε. 546/2022 Ολομ., 2200/2010 Ολομ., 2180/2004 Ολομ. κ.ά.). Περαιτέρω, ο κοινός νομοθέτης και η κατ' εξουσιοδότηση νόμου κανονιστικώς δρώσα Διοίκηση δεν κωλύονται από τις ανωτέρω συνταγματικές διατάξεις να μεταβάλλουν για το μέλλον το σύστημα συνταξιοδότησης κατηγοριών ασφαλισμένων, είτε με τη συνολική αναμόρφωση ή τη θέσπιση ενός νέου συστήματος συνταξιοδότησης (Σ.τ.Ε. 1890/2019 Ολομ.) είτε με τη θέσπιση επιμέρους τροποποιήσεων, ιδίως σε σχέση με το ύψος των ασφαλιστικών παροχών ή τον τρόπο υπολογισμού των συντάξεων (Σ.τ.Ε. 546/2022 Ολομ., 3487/2008 Ολομ., Σ.τ.Ε. 835/2020, 2126/2019, 2429/2018 7μ., 3281/2017 7μ., 1709/2017 7μ. κ.ά.). Ειδικότερα, ο τρόπος υπολογισμού των συντάξεων των ασφαλισμένων και ο καθορισμός των αποδοχών που λαμβάνονται κάθε φορά υπόψη για τον υπολογισμό αυτόν επαφίεται κάθε φορά στον νομοθέτη και στην κατ' εξουσιοδότηση αυτού κανονιστικώς δρώσα Διοίκηση (Σ.τ.Ε. 546/2022 Ολομ., 3487/2008 Ολομ., 1010/2019 7μ., 4132/2011 7μ., 2298/2010 7μ., 1689/2009 7μ. κ.ά.). Εξάλλου, η κατά το άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος αρχή της ισότητας δεσμεύει τον νομοθέτη και την κανονιστικώς δρώσα Διοίκηση και κατά την εκδήλωση της κρατικής μέριμνας για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων (Σ.τ.Ε. 1286/2012 Ολομ., 2266/2013 7μ., 3693/2015). Η αρχή της ισότητας επιβάλλει στον νομοθέτη, κοινό ή κανονιστικό, να δρα μέσα στα όριά της, τα οποία

αποκλείουν τόσο την έκδηλα άνιση μεταχείριση με τη μορφή της εισαγωγής χαρακτηριστικού μέτρου μη συνδεδεμένου προς αξιολογικά κριτήρια ή της επιβολής αδικαιολόγητης επιβάρυνσης, όσο και την αυθαίρετη εξομοίωση διαφορετικών καταστάσεων ή την ενιαία μεταχείριση καταστάσεων που τελούν κάτω από διαφορετικές συνθήκες (Σ.τ.Ε. 1286/2012 Ολομ., 2266/2013 7μ., 3693/2015) ή, αντίθετα, τη διαφορετική μεταχείριση ίδιων ή παρόμοιων καταστάσεων· ο δικαστικός δε έλεγχος της τήρησης της αρχής της ισότητας συνιστά έλεγχο ορίων και όχι έλεγχο των κατ' αρχήν επιλογών ή του ουσιαστικού περιεχομένου των νομικών κανόνων (Σ.τ.Ε. 2266/2013 7μ., 3693/2015). Ειδικότερα, ο κοινός νομοθέτης και η κανονιστικώς δρώσα Διοίκηση δεν κωλύονται από τις αρχές της ισότητας και της κρατικής μέριμνας για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων (άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος) να μεταβάλουν το σύστημα συνταξιοδότησης κατηγοριών ασφαλισμένων θεσπίζοντας αυστηρότερες σε σχέση προς το προγενέστερο νομοθετικό καθεστώς προϋποθέσεις για απονομή σύνταξης (Σ.τ.Ε. 3487/2008 Ολομ., 1689/2009 7μ., 4132/2011 7μ.). Ο δε χρόνος επέλευσης του ασφαλιστικού κινδύνου καθώς και ο χρόνος θεμελίωσης του συνταξιοδοτικού δικαιώματος, όπως είναι ο χρόνος αποχώρησης από την υπηρεσία και υποβολής του αιτήματος για συνταξιοδότηση, αποτελούν παράγοντες αρκούντως αντικειμενικούς που δικαιολογούν τη διαφορετική μεταχείριση μεταξύ των ασφαλισμένων σε περίπτωση νομοθετικής μεταβολής (Σ.τ.Ε. 546/2022 Ολομ., 2197/2010 Ολομ., 3487/2008 Ολομ., 835/2020, 2126/2019, 1374/2019, 2429/2018 7μ., 3281/2017 7μ., 1709/2017 7μ., 719/2016, 5-6/2016, 600/2015, 3413/2013 7μ. κ.ά.).

[...]

20. Επειδή, με το κρινόμενο ένδικο βοήθημα προβάλλεται ότι ο επανυπολογισμός των συντάξεων των προσφευγόντων-εναγόντων κατά τρόπο δυσμενέστερο σε σχέση με αυτόν που προβλέπεται για τον υπολογισμό των συντάξεων των νέων συνταξιούχων συνιστά προσβολή του κατοχυρωμένου στα άρθρα 17 του Συντάγματος και 1 του Π.Π.Π. της Ε.Σ.Δ.Α. δικαιώματός τους για σεβασμό της περιουσίας τους και παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας, διότι θίγει δυσανάλογα το συνταξιοδοτικό τους δικαίωμα και δεν δικαιολογείται από λόγους δημοσίου συμφέροντος· δεν συνιστά δε τέτοιο λόγο, δυνάμενο να δικαιολογήσει την επέμβαση του νομοθέτη, η αόριστη επίκληση της έλλειψης στοιχείων εκ μέρους των εντασσόμενων στον ε-Ε.Φ.Κ.Α. ταμείων ως προς τις αποδοχές των ασφαλισμένων τους, καθώς δεν εξειδικεύεται σε ποια ταμεία αναφέρεται, ποιους ασφαλισμένους και ποια χρονικά διαστήματα αφορά, ποια είναι τα στοιχεία που λείπουν και γιατί οι τυχόν ελλείψεις δεν μπορούν να θεραπευθούν. Επί του λόγου αυτού λεκτέα τα ακόλουθα: ο ορισμός του συντάξιμου μισθού ως βάσης επανυπολογισμού του ανταποδοτικού μέρους της κύριας σύνταξης των παλαιών συνταξιούχων δεν συνιστά περιορισμό ή δυσμενές μέτρο επί των συνταξιοδοτικών τους δικαιωμάτων, όπως εσφαλμένως υπολαμβάνουν οι προσφεύγοντες-εναγόντες, καθόσον πρόκειται για τον συντάξιμο μισθό επί του οποίου για όλα τα προηγούμενα του ν. 4387/2016 έτη έχουν υπολογισθεί οι ήδη

	χορηγηθείσες συντάξεις τους, οι δε προσφεύγοντες-ενάγοντες δεν ισχυρίζονται ότι υπέστησαν από την κρίσιμη διάταξη του άρθρου 33 του ν. 4387/2016 περικοπή στο ποσό της κύριας σύνταξης που ελάμβαναν αλλά επιδιώκουν την αύξησή της. Συνεπώς, στην προκειμένη περίπτωση δεν πρόκειται για μείωση περιουσιακού τους δικαιώματος αλλά για αποτροπή αύξησής του. Σύμφωνα δε με τα εκτεθέντα ανωτέρω, από τις διατάξεις των άρθρων 4 παρ. 1 και 22 παρ. 5 του Συντάγματος, ο κοινός νομοθέτης δεν κωλυόταν, θεσπίζοντας τις διατάξεις του άρθρου 28 του ν. 4387/2016, να ορίσει ως βάση υπολογισμού του ανταποδοτικού μέρους των κύριων συντάξεων των νέων συνταξιούχων τον μέσο όρο των μηνιαίων αποδοχών καθ' όλη τη διάρκεια του ασφαλιστικού τους βίου, ούτε επιβαλλόταν από τις ίδιες συνταγματικές διατάξεις να προβλεφθεί νομοθετικώς η ίδια ρύθμιση και ως προς τους ήδη κατά τη δημοσίευση του νόμου συνταξιούχους. Επομένως, οι προσφεύγοντες-ενάγοντες δεν είχαν κεκτημένο δικαίωμα για επανυπολογισμό των κύριων συντάξεών τους βάσει του μέσου όρου των αποδοχών του ασφαλιστικού τους βίου, δεδομένου ότι, κατά τα ανωτέρω, με τις διατάξεις του άρθρου 1 Π.Π.Π. προστατεύεται το δικαίωμα προς λήψη ασφαλιστικών παροχών, εφόσον συντρέχουν οι σχετικές προϋποθέσεις που τάσσονται κάθε φορά από το εθνικό δίκαιο και όχι το δικαίωμα σε σύνταξη ορισμένου ποσού, ούτε η προσδοκία για τη χορήγηση μελλοντικών αυξήσεων στις ήδη καταβαλλόμενες παροχές βάσει νέου συστήματος συνταξιοδότησης (Σ.τ.Ε. 2200/2010 Ολομ., 2126/2019, 1374/2019, 719/2016, 1494/2010 κ.ά.). Ενόψει των ανωτέρω εκτεθέντων δεν τίθεται ζήτημα παραβίασης ούτε του άρθρου 17 του Συντάγματος, ούτε του άρθρου 1 του Π.Π.Π. Συνεπώς, όλα τα ανωτέρω παράπονα των προσφευγόντων-εναγόντων είναι απορριπτέα ως αβάσιμα. [...] Επιλύει το γενικότερου ενδιαφέροντος ζήτημα, κατά το σκεπτικό. Κρατεί, δικάζει και απορρίπτει την προσφυγή-αγωγή.
ΣτΕ (Δ') 41/2023	23. Επειδή, περαιτέρω, όπως έχει παγίως κριθεί [βλ. ΟΛΣτΕ 420, 674/2014, ΣτΕ 312/2018 (7μ.) και ΟΛΣτΕ 201/2020· βλ. και ΟΛΣτΕ 1804/2017], η ρυθμιστική παρέμβαση του Κράτους στην λειτουργία των φαρμακείων, δικαιολογείται από επιτακτικό λόγο δημοσίου συμφέροντος, που συνίσταται προεχόντως στην ανάγκη προστασίας της υγείας των πολιτών (άρ. 21 παρ. 3 του Συντάγματος). Ο ιδιάζων χαρακτήρας, ειδικώτερα, των φαρμάκων και των φαρμακευτικών ιδιοσκευασμάτων, συγκεκριμένα δε οι θεραπευτικές τους ιδιότητες, αλλά και ο κίνδυνος βλάβης της υγείας του ασθενούς σε περίπτωση λήψεως του μη ενδεδειγμένου φαρμάκου ή με τον μη ενδεδειγμένο τρόπο, διαφοροποιεί τα φάρμακα από τα λοιπά, διακινούμενα στο εμπόριο, προϊόντα. Συνεπώς, τα φαρμακεία τα οποία έχουν ως κύριο προορισμό της δραστηριότητός τους την διάθεση στο κοινό αγαθών ζωτικής σημασίας για την διαφύλαξη και την αποκατάσταση της υγείας, δεν αποτελούν αμιγώς εμπορικές επιχειρήσεις, υποκείμενες στους όρους του ελεύθερου ανταγωνισμού. Η νομοθετική ρύθμιση του καθεστώτος ασκήσεως της επιχειρηματικής δραστηριότητος της λιανικής

πωλήσεως φαρμάκων πρέπει να λαμβάνει υπ' όψιν την ιδιομορφία των φαρμακείων, στα οποία η εμπορική δραστηριότητα συνδυάζεται αφ' ενός μεν με την υπεύθυνη επιστημονική παροχή υπηρεσιών, που εγγυάται την ελεγχόμενη και ορθολογική διακίνηση των φαρμάκων, αφ' ετέρου δε με την κοινωνική αποστολή του φαρμακοποιού. Περαιτέρω, δοθέντος ότι το κόστος των χορηγουμένων από τα φαρμακεία φαρμάκων καλύπτεται κατά μεγάλο μέρος από τους οικείους οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης (άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος), κατά την θέσπιση των μέτρων ο νομοθέτης δύναται να συνεκτιμά και τον κίνδυνο να κατασπαταληθούν οι πεπερασμένοι οικονομικοί πόροι που διατίθενται προς τούτο από τον κρατικό προϋπολογισμό στους ασφαλιστικούς οργανισμούς. Εν όψει, συνεπώς, των κινδύνων για την δημόσια υγεία και για την δημοσιονομική ισορροπία των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης ο νομοθέτης δύναται να επιβάλλει περιορισμούς -καθ' ό,τι ενδιαφέρει εν προκειμένω- και για την λειτουργία των φαρμακείων, όπως π.χ. να θεσπίζει ρυθμίσεις για την εξασφάλιση της οικονομικής βιωσιμότητός τους ή για την ορθολογική και ισόρροπη κατανομή τους στην Χώρα, προκειμένου να εξασφαλίζεται ο άμεσος και με ποιοτικά εχέγγυα εφοδιασμός του συνόλου του πληθυσμού με τα αναγκαία φάρμακα. Δύναται, επίσης, να επιβάλει υποχρέωση να παρέχονται στο κοινό οι υπηρεσίες που συνδέονται με την χορήγηση των φαρμάκων και των φαρμακευτικών ιδιοσκευασμάτων, από πρόσωπα που διαθέτουν την κατάλληλη επιστημονική γνώση και υπόκεινται σε ειδικό καθεστώς καθηκόντων και δεοντολογίας εν γένει [Βλ. τις ρυθμίσεις που επιτάσσουν την αυτοπρόσωπη και συνεχή φυσική παρουσία του φαρμακοποιού εντός του καταστήματος στο πλαίσιο νομίμου ωραρίου και οι οποίες περιέχονται ήδη στο άρ. 10 παρ. 1 ν. 5607/1932 (Α' 300), στο άρ. 4 παρ. 1 του ν. 1963/1991 («Το φάρμακο είναι κοινωνικό αγαθό και χορηγείται διά χειρός φαρμακοποιού»), αλλά και στα άρθρα 3, 10, 17, 20, 21, 24 (ε) και ιδίως 14 του π.δ/τος 340/1993 για τον Κώδικα Ελληνικής Φαρμακευτικής Δεοντολογίας (Α' 145)]. Κινούμενος, πάντως, εντός των διαγραφόμενων από τις ανωτέρω συνταγματικές δεσμεύσεις ορίων, ο νομοθέτης δύναται εν όψει των εκάστοτε συνθηκών να οργανώσει με διαφορετικό σε σχέση με το παρελθόν, τρόπο το καθεστώς που διέπει τα φαρμακεία (βλ. ΟΛΣτΕ 201/2020).

[...]

Καταργεί την δίκη ως προς τους ...

Καταργεί την δίκη σε ό,τι αφορά την πρώτη προσβαλλομένη πράξη, κατά τα εκτιθέμενα στο αιτιολογικό.

Απορρίπτει την αίτηση κατά τα λοιπά και ως προς τους λοιπούς αιτούντες.

ΕΛΣυν 641/2025

8. Επιπλέον, η εκκαλούσα υποστηρίζει ότι ο συνυπολογισμός στις συντάξιμες αποδοχές του επιδόματος θέσης ευθύνης μόνο για τους υπαλλήλους στους οποίους ανατέθηκαν καθήκοντα Προϊσταμένου κατόπιν επιλογής τους με την τακτική διαδικασία, κατ' αποκλεισμό των συνταξιούχων που άσκησαν – ως αναπληρωτές – τα ίδια καθήκοντα με ανάθεση, αντίκειται στην αρχή της ισότητας (άρθρο 4 Συντάγματος) σε συνδυασμό με την προστασία της εργασίας (άρθρο 22 παρ. 1 και 5 Συντάγματος). Ο ισχυρισμός αυτός είναι ομοίως αβάσιμος διότι, ενόψει της απορρέουσας από τα άρθρα 4 παρ. 1 και 5 παρ. 1 του Συντάγματος αρχής της αξιοκρατίας, η διαφορετική κατά τα ανωτέρω διαδικασία ανάθεσης των συγκεκριμένων καθηκόντων (ήτοι η επιλογή κατόπιν της διαγραφόμενης στο νόμο αξιολογικής διαδικασίας, σε αντιδιαστολή προς την ανάθεση καθηκόντων για την προσωρινή εξυπηρέτηση της ομαλής συνέχισης της λειτουργίας της δημόσιας υπηρεσίας), συνιστά ουσιώδη διαφοροποίηση της υπηρεσιακής θέσης των δύο αυτών κατηγοριών υπαλλήλων, που δικαιολογεί τη διαφορετική μεταχείρισή τους από τον συνταξιοδοτικό νομοθέτη (βλ. Ελ. Συν. πρώην ΙΙ Τμ. 2371/2020, 192/2018, 2617/2016, Τρίτο Τμ. 1293/2022, 1796, 1053/2021). Ομοίως, αβασίμως προβάλλεται η αιτίαση περί παραβίασης του κατ' άρθρο 20 παρ. 2 του Συντάγματος δικαιώματος προηγούμενης ακρόασης, δοθέντος ότι η πληττόμενη πράξη εκδόθηκε βάσει αντικειμενικών δεδομένων και χωρίς να συνεκτιμηθούν στοιχεία της υποκειμενικής συμπεριφοράς της εκκαλούσας. Τέλος, ο ισχυρισμός της εκκαλούσας ότι η ανάθεση σε αυτήν των καθηκόντων Προϊσταμένου χωρίς την τήρηση της τακτικής διαδικασίας δεν οφείλεται σε δική της υπαιτιότητα αλλά στην παράλειψη των Πρυτανικών Αρχών να συγκαλέσουν και να απευθυνθούν στα αρμόδια Υπηρεσιακά Συμβούλια, τα οποία ιδίως από το έτος 2011 και εφεξής δεν λειτούργησαν, προβάλλεται αλυσιτελώς, καθόσον σύμφωνα με όσα έγιναν δεκτά στην τρίτη σκέψη της παρούσας, οι λόγοι μη κίνησης της διαδικασίας επιλογής προϊσταμένων κατά τις οικείες διατάξεις δεν επηρεάζουν την επέλευση των εννόμων συνεπειών της διάταξης του άρθρου 9 παρ. 2 περ. ι' του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, σε κάθε περίπτωση δε, η εξέταση της νομιμότητας των πράξεων και παραλείψεων, που συνεχονται με τον καθορισμό του τρόπου οργάνωσης και λειτουργίας των υπηρεσιών του Δημοσίου εκφεύγει προδήλως της εξουσίας του Δικαστηρίου τούτου (ΕλΣυν πρώην ΙΙ Τμ. 119/2021, 1477/2017, 510/2016).

ΕΛΣυν 0990-0989/2025

50. Με τη 244/2017 απόφαση της Ολομέλειας του Δικαστηρίου επί υπόθεσης πολιτικού συνταξιούχου (βλ. συναφώς και την αντίστοιχου περιεχομένου επί υπόθεσης στρατιωτικού συνταξιούχου ΕλΣυν Ολ. 32/2018), κρίθηκε, με τη διαδικασία της πρότυπης δίκης, κατά το τότε ισχύον άρθρο 108Α παρ. 1 του π.δ/τος 1225/1981, ότι η επιβολή σε βάρος των συνταξιούχων του Δημοσίου, εισφοράς αλληλεγγύης, με τις διατάξεις των άρθρων 38 του ν. 3863/2010 και 11 του ν. 3865/2010, ως πάγιου πόρου υπέρ των φορέων κοινωνικής ασφάλισης (Φ.Κ.Α.) και συνακόλουθα τόσο η επαύξηση αυτής όσο και η μερική μεταβολή του προορισμού της για προνοιακούς σκοπούς, με τις ρυθμίσεις των άρθρων 44 παρ. 10 του ν. 3986/2011 και 2 παρ. 13 του ν. 4002/2011, 2 παρ. 9 του ν. 4024/2011 και 30 παρ. 3 και 4 του ν. 4075/2012, αντίκεινται προς τις ρυθμίσεις των άρθρων 4 παρ. 1 και 5, 2 παρ. 1, 5 παρ. 1, 22 παρ. 5 και 25 παρ. 1 και 4 του

Συντάγματος και τις από αυτά απορρέουσες αρχές για τις εξής τέσσερις επάλληλες, αυτοτελείς και συρρέουσες βάσεις: α) οι συνταξιούχοι του Δημοσίου εντάσσονται σε αυτοτελές και διακριτό κατά το Σύνταγμα ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς και δεν συνάδει προς τις ανωτέρω διατάξεις και αρχές η επιβάρυνσή τους με εισφορά για την ενίσχυση του κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος από το οποίο δεν αντλούν άμεση ωφέλεια, β) η αιφνίδια σύνδεσή τους με τα ελλείμματα του συνταγματικά διακριτού κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος αντίκειται στις αρχές της ασφάλειας δικαίου, της προβλεψιμότητας και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, γ) η μονομερής επίρριψη του διαταμειακού αυτού βάρους στην κατηγορία των συνταξιούχων, χωρίς ειδική αιτιολόγηση των όρων επιβολής της και της κλιμάκωσης αυτής σε σχέση με τον ενεργό πληθυσμό, αντιβαίνει στις αρχές της ισότητας ενώπιον του νόμου και των δημοσίων βαρών, της κοινωνικής αλληλεγγύης και της αναλογικότητας και δ) στον βαθμό που η εν λόγω εισφορά έχει διαρθρωτικό χαρακτήρα και αφορά στην ενίσχυση του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος, δεν έχει συνταχθεί η επιβαλλόμενη από τα άρθρα 4 παρ. 5 και 22 παρ. 4 του Συντάγματος αναλογιστική/οικονομική μελέτη. Για την ταυτότητα δε του νομικού λόγου και οι προεκτεθείσες ρυθμίσεις του άρθρου 44 παρ. 11 του ν. 3986/2011, με τις οποίες επιβλήθηκε σε βάρος των συνταξιούχων του Δημοσίου που δεν έχουν συμπληρώσει το 60ό έτος της ηλικίας τους, επιπλέον μηνιαία εισφορά αλληλεγγύης, αντίκειται στις ως άνω συνταγματικές διατάξεις και αρχές.

ΕΛΣυν 0980/2025

11. Επειδή δε, το ιδιαίτερο αυτό συνταξιοδοτικό σύστημα εμφανίζει θεσμικές αναλογίες με το συνταγματικώς κατοχυρωμένο ειδικό συνταξιοδοτικό σύστημα των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών και των προς αυτούς εξομοιούμενων (ΕΛΣυν Τέταρτο Τμ. 302/2024 σκ. 51), καθόσον α) ο πυρήνας του ιδιότυπου αυτού συστήματος εντοπίζεται στην ειδική λειτουργική σχέση των βουλευτών με το Κράτος, ως μελών του νομοθετικού σώματος που ασκούν δημόσιο λειτούργημα, β) η σύνταξη αποτελεί συνέχεια της βουλευτικής αποζημίωσης, που αποκρυσταλλώνει τις θεσμικές εγγυήσεις με τις οποίες περιβάλλεται το δημόσιο λειτούργημα του βουλευτή και συμπληρώνει τη θεσμική του προστασία μετά τη λήξη της θητείας του, εφόσον πληρούνται οι λοιπές προϋποθέσεις του νόμου, τελεί δε για τον λόγο αυτό σε σχέση εύλογης αναλογίας προς το ύψος της βουλευτικής αποζημίωσης, γ) οι προβλεπόμενες εισφορές δεν σκοπούν στον σχηματισμό διακριτού ασφαλιστικού κεφαλαίου, αλλά συνιστούν τμήμα των παροχών που καταβάλλονται στους βουλευτές, η δε θεσμοθέτησή τους αποβλέπει αφενός στην άμεση χρηματοδότηση του συνταξιοδοτικού τους συστήματος και αφετέρου στη γένεση συνταξιοδοτικής προσδοκίας για την απονομή σύνταξης μετά την πλήρωση των όρων θεμελίωσης του δικαιώματος, ενόψει της αρχής της εν ευρεία εννοία (μη αμιγούς) ανταποδοτικότητας και δ) η βουλευτική σύνταξη δεν αποτελεί κοινωνικοασφαλιστική παροχή υπό την έννοια του άρθρου 22 παρ. 5 του Συντάγματος, αφού δεν εντάσσεται σε σύστημα κάλυψης κινδύνων αλλά ούτε και προνοιακή παροχή κατ' άρθρο 21 του Συντάγματος, με τις διατάξεις του ως άνω ν.δ/τος 99/1974 συνδέθηκε οργανωτικά και

λειτουργικά το σύστημα αυτό με τον κύριο θεσμικό κορμό του συνταγματικά κατοχυρωμένου ειδικού συνταξιοδοτικού συστήματος των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών (βλ. ΕλΣυνΟλ 1316/2001, Τέταρτο Τμ. 1102/2023, 302/2024). Ειδικότερα, ορίστηκε ως υπόχρεος για την καταβολή των βουλευτικών συντάξεων φορέας το Δημόσιο (άρθρο 2 του ν.δ/τος 99/1974) και απονεμήθηκε η αρμοδιότητα κανονισμού των οικείων παροχών στα συνταξιοδοτικά του όργανα με βάση τις διαδικαστικές ρυθμίσεις για την απονομή συντάξεων του ειδικού συνταξιοδοτικού συστήματος του Δημοσίου (άρθρο 6 του ν.δ/τος 99/1974), ενώ, παράλληλα, περιελήφθη και ρήτρα παραπομπής στον Συνταξιοδοτικό Κώδικα, ήτοι στο οργανικό νομοθέτημα που διέπει το ειδικό συνταξιοδοτικό σύστημα του Δημοσίου, για κάθε ζήτημα που δεν ρυθμίζεται από το ν.δ. 99/1974 (άρθρο 7 του τελευταίου αυτού διατάγματος, πρβλ. ΕλΣυν Τέταρτο Τμ. 338/2023).

**ΕλΣυν 0956/2025
1568/2024**

18. Συναφώς, με τη 244/2017 απόφαση της Ολομέλειας του Δικαστηρίου επί υπόθεσης πολιτικού συνταξιούχου (βλ. συναφώς και την αντιστοίχου περιεχομένου επί υπόθεσης στρατιωτικού συνταξιούχου ΕλΣυν Ολ 32/2018), κρίθηκε, με τη διαδικασία της πρότυπης δίκης (άρθρο 108Α παρ. 1 του π.δ/τος 1225/1981), ότι η επιβολή σε βάρος των συνταξιούχων του Δημοσίου εισφοράς αλληλεγγύης, με τις διατάξεις των άρθρων 38 του ν. 3863/2010 και 11 του ν. 3865/2010, ως πάγιου πόρου υπέρ των φορέων κοινωνικής ασφάλισης (Φ.Κ.Α.) και συνακόλουθα τόσο η επαύξηση αυτής όσο και η μερική μεταβολή του προορισμού της για προνοιακούς σκοπούς, με τις ρυθμίσεις των άρθρων 44 παρ. 10 του ν. 3986/2011 και 2 παρ. 13 του ν. 4002/2011, 2 παρ. 9 του ν. 4024/2011 και 30 παρ. 3 και 4 του ν. 4075/2012, αντίκεινται προς τις ρυθμίσεις των άρθρων 4 παρ. 1 και 5, 2 παρ. 1, 5 παρ. 1, 22 παρ. 5 και 25 παρ. 1 και 4 του Συντάγματος και τις από αυτά απορρέουσες αρχές για τις εξής τέσσερις επάλληλες, αυτοτελείς και συρρέουσες βάσεις: α) οι συνταξιούχοι του Δημοσίου εντάσσονται σε αυτοτελές και διακριτό κατά το Σύνταγμα ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς και δεν συνάδει προς τις ανωτέρω διατάξεις και αρχές η επιβάρυνσή τους με εισφορά για την ενίσχυση του κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος από το οποίο δεν αντλούν άμεση ωφέλεια, β) η αιφνίδια σύνδεσή τους με τα ελλείμματα συνταγματικά διακριτού κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος αντίκειται στις αρχές της ασφάλειας δικαίου, της προβλεψιμότητας και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, γ) η μονομερής επίρριψη του οικείου διαταμειακού αυτού βάρους στην κατηγορία των συνταξιούχων, χωρίς ειδική αιτιολόγηση των όρων επιβολής της και της κλιμάκωσης αυτής σε σχέση με τον ενεργό πληθυσμό, αντιβαίνει στις αρχές της ισότητας ενώπιον του νόμου και των δημοσίων βαρών, της κοινωνικής αλληλεγγύης και της αναλογικότητας και δ) στον βαθμό που η εν λόγω εισφορά έχει διαρθρωτικό χαρακτήρα και αφορά στην ενίσχυση του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος, δεν έχει συνταχθεί η επιβαλλόμενη από τα άρθρα 4 παρ. 5 και 22 παρ. 4 του Συντάγματος αναλογιστική/οικονομική μελέτη. Περαιτέρω, με την ίδια απόφαση της Ολομέλειας, μετά από τη στάθμιση αφενός των διακυβευόμενων περιουσιακής φύσης ατομικών δικαιωμάτων [άρθρα

17 παρ. 1 του Συντάγματος και 1 του (πρώτου) Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ], αφετέρου της συνταγματικώς κατοχυρωμένης αρχής της δημοσιονομικής βιωσιμότητας, υπό το φως των άρθρων 100 παρ. 4 και 5 του Συντάγματος και 66 παρ. 8 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, τα αποτελέσματα της περί αντισυνταγματικότητας κρίσης μετατέθηκαν από τη δημοσίευση της ως άνω απόφασης, δηλαδή από 8.2.2017 και εφεξής. Κατά συνέπεια, με την επιφύλαξη των ενδίκων βοηθημάτων που είχαν ήδη ασκηθεί και εκκρεμούσαν ενώπιον του Δικαστηρίου μέχρι την ως άνω ημερομηνία, δεν υφίσταται βάση για την άσκηση νέων αγωγών προς ικανοποίηση των αξιώσεων που έχουν γεννηθεί από την ίδια αιτία μέχρι του χρόνου αυτού. Επί του σκέλους δε αυτού της απόφασης, με την από 12.2.2019 απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην υπόθεση Κ. Φραντζεσκάκη και λοιποί κατά Ελληνικού Δημοσίου (αρ. προσφ. 57275/17) κρίθηκε ότι δεν παραβιάστηκαν οι διατάξεις των άρθρων 6 παρ. 1 και 14 της ΕΣΔΑ (βλ. συναφώς και ΕΛΣ II Τμ. 1688/2021).

**ΕΛΣυν 0954-0951-0949-
0944-0942-0941/2025**

51. Με τη 244/2017 απόφαση της Ολομέλειας του Δικαστηρίου επί υπόθεσης πολιτικού συνταξιούχου (βλ. συναφώς και την αντίστοιχου περιεχομένου επί υπόθεσης στρατιωτικού συνταξιούχου ΕΛΣυν Ολ. 32/2018), κρίθηκε, με τη διαδικασία της πρότυπης δίκης, κατά το τότε ισχύον άρθρο 108Α παρ. 1 του π.δ/τος 1225/1981, ότι η επιβολή σε βάρος των συνταξιούχων του Δημοσίου, εισφοράς αλληλεγγύης, με τις διατάξεις των άρθρων 38 του ν. 3863/2010 και 11 του ν. 3865/2010, ως πάγιου πόρου υπέρ των φορέων κοινωνικής ασφάλισης (Φ.Κ.Α.) και συνακόλουθα τόσο η επαύξηση αυτής όσο και η μερική μεταβολή του προορισμού της για προνοιακούς σκοπούς, με τις ρυθμίσεις των άρθρων 44 παρ. 10 του ν. 3986/2011 και 2 παρ. 13 του ν. 4002/2011, 2 παρ. 9 του ν. 4024/2011 και 30 παρ. 3 και 4 του ν. 4075/2012, αντίκεινται προς τις ρυθμίσεις των άρθρων 4 παρ. 1 και 5, 2 παρ. 1, 5 παρ. 1, 22 παρ. 5 και 25 παρ. 1 και 4 του Συντάγματος και τις από αυτά απορρέουσες αρχές για τις εξής τέσσερις επάλληλες, αυτοτελείς και συρρέουσες βάσεις: α) οι συνταξιούχοι του Δημοσίου εντάσσονται σε αυτοτελές και διακριτό κατά το Σύνταγμα ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς και δεν συνάδει προς τις ανωτέρω διατάξεις και αρχές η επιβάρυνσή τους με εισφορά για την ενίσχυση του κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος από το οποίο δεν αντλούν άμεση ωφέλεια, β) η αιφνίδια σύνδεσή τους με τα ελλείμματα του συνταγματικά διακριτού κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος αντίκειται στις αρχές της ασφάλειας δικαίου, της προβλεψιμότητας και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, γ) η μονομερής επίρριψη του διαταμειακού αυτού βάρους στην κατηγορία των συνταξιούχων, χωρίς ειδική αιτιολόγηση των όρων επιβολής της και της κλιμάκωσης αυτής σε σχέση με τον ενεργό πληθυσμό, αντιβαίνει στις αρχές της ισότητας ενώπιον του νόμου και των δημοσίων βαρών, της κοινωνικής αλληλεγγύης και της αναλογικότητας και δ) στον βαθμό που η εν λόγω εισφορά έχει διαρθρωτικό χαρακτήρα και αφορά στην ενίσχυση του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος, δεν έχει συνταχθεί η επιβαλλόμενη από τα άρθρα 4 παρ. 5 και 22 παρ. 4 του Συντάγματος αναλογιστική/οικονομική μελέτη. Για την ταυτότητα δε του νομικού λόγου, και

οι προεκτεθείσες ρυθμίσεις του άρθρου 44 παρ. 11 του ν. 3986/2011, με τις οποίες επιβλήθηκε σε βάρος των συνταξιούχων του Δημοσίου που δεν έχουν συμπληρώσει το 60ό έτος της ηλικίας τους, επιπλέον μηνιαία εισφορά αλληλεγγύης, αντίκειται στις ως άνω συνταγματικές διατάξεις και αρχές.

ΕΛΣυν 0953/2025

9. Με τη 244/2017 απόφαση της Ολομέλειας του Δικαστηρίου επί υπόθεσης πολιτικού συνταξιούχου (βλ. συναφώς και την αντίστοιχου περιεχομένου επί υπόθεσης στρατιωτικού συνταξιούχου ΕΛΣυν Ολ. 32/2018), κρίθηκε, με τη διαδικασία της πρότυπης δίκης, κατά το τότε ισχύον άρθρο 108Α παρ. 1 του π.δ/τος 1225/1981, ότι η επιβολή σε βάρος των συνταξιούχων του Δημοσίου, εισφοράς αλληλεγγύης, με τις διατάξεις των άρθρων 38 του ν. 3863/2010 και 11 του ν. 3865/2010, ως πάγιου πόρου υπέρ των φορέων κοινωνικής ασφάλισης (Φ.Κ.Α.) και συνακόλουθα τόσο η επαύξηση αυτής όσο και η μερική μεταβολή του προορισμού της για προνοιακούς σκοπούς, με τις ρυθμίσεις των άρθρων 44 παρ. 10 του ν. 3986/2011 και 2 παρ. 13 του ν. 4002/2011, 2 παρ. 9 του ν. 4024/2011 και 30 παρ. 3 και 4 του ν. 4075/2012, αντίκεινται προς τις ρυθμίσεις των άρθρων 4 παρ. 1 και 5, 2 παρ. 1, 5 παρ. 1, 22 παρ. 5 και 25 παρ. 1 και 4 του Συντάγματος και τις από αυτά απορρέουσες αρχές για τις εξής τέσσερις επάλληλες, αυτοτελείς και συρρέουσες βάσεις: α) οι συνταξιούχοι του Δημοσίου εντάσσονται σε αυτοτελές και διακριτό κατά το Σύνταγμα ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς και δεν συνάδει προς τις ανωτέρω διατάξεις και αρχές η επιβάρυνσή τους με εισφορά για την ενίσχυση του κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος από το οποίο δεν αντλούν άμεση ωφέλεια, β) η αιφνίδια σύνδεσή τους με τα ελλείμματα του συνταγματικά διακριτού κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος αντίκειται στις αρχές της ασφάλειας δικαίου, της προβλεψιμότητας και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, γ) η μονομερής επίρριψη του διαταμειακού αυτού βάρους στην κατηγορία των συνταξιούχων, χωρίς ειδική αιτιολόγηση των όρων επιβολής της και της κλιμάκωσης αυτής σε σχέση με τον ενεργό πληθυσμό, αντιβαίνει στις αρχές της ισότητας ενώπιον του νόμου και των δημοσίων βαρών, της κοινωνικής αλληλεγγύης και της αναλογικότητας και δ) στον βαθμό που η εν λόγω εισφορά έχει διαρθρωτικό χαρακτήρα και αφορά στην ενίσχυση του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος, δεν έχει συνταχθεί η επιβαλλόμενη από τα άρθρα 4 παρ. 5 και 22 παρ. 4 του Συντάγματος αναλογιστική/οικονομική μελέτη. Για την ταυτότητα δε του νομικού λόγου, και οι προεκτεθείσες ρυθμίσεις του άρθρου 44 παρ. 11 του ν. 3986/2011, με τις οποίες επιβλήθηκε σε βάρος των συνταξιούχων του Δημοσίου που δεν έχουν συμπληρώσει το 60ό έτος της ηλικίας τους, επιπλέον μηνιαία εισφορά αλληλεγγύης, αντίκειται στις ως άνω συνταγματικές διατάξεις και αρχές.

ΕΛΣυν 0940/2025

13. Συναφώς, με τη 244/2017 απόφαση της Ολομέλειας του Δικαστηρίου επί υπόθεσης πολιτικού συνταξιούχου (βλ. συναφώς και την αντιστοίχου περιεχομένου επί υπόθεσης στρατιωτικού συνταξιούχου ΕΛΣυν Ολ 32/2018), κρίθηκε, με τη διαδικασία της πρότυπης δίκης (άρθρο 108Α παρ. 1 του π.δ/τος 1225/1981), ότι η επιβολή σε βάρος των συνταξιούχων του Δημοσίου, εισφοράς αλληλεγγύης, με τις διατάξεις των άρθρων 38 του ν. 3863/2010 και 11 του ν.

3865/2010, ως πάγιου πόρου υπέρ των φορέων κοινωνικής ασφάλισης (Φ.Κ.Α.) και συνακόλουθα τόσο η επαύξηση αυτής όσο και η μερική μεταβολή του προορισμού της για προνοιακούς σκοπούς, με τις ρυθμίσεις των άρθρων 44 παρ. 10 του ν. 3986/2011 και 2 παρ. 13 του ν. 4002/2011, 2 παρ. 9 του ν. 4024/2011 και 30 παρ. 3 και 4 του ν. 4075/2012, αντίκεινται προς τις ρυθμίσεις των άρθρων 4 παρ. 1 και 5, 2 παρ. 1, 5 παρ. 1, 22 παρ. 5 και 25 παρ. 1 και 4 του Συντάγματος και τις από αυτά απορρέουσες αρχές για τις εξής τέσσερις επάλληλες, αυτοτελείς και συρρέουσες βάσεις: α) οι συνταξιούχοι του Δημοσίου εντάσσονται σε αυτοτελές και διακριτό κατά το Σύνταγμα ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς και δεν συνάδει προς τις ανωτέρω διατάξεις και αρχές η επιβάρυνσή τους με εισφορά για την ενίσχυση του κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος από το οποίο δεν αντλούν άμεση ωφέλεια, β) η αιφνίδια σύνδεσή τους με τα ελλείμματα συνταγματικά διακριτού κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος αντίκειται στις αρχές της ασφάλειας δικαίου, της προβλεψιμότητας και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, γ) η μονομερής επίρριψη του οικείου διαταμειακού αυτού βάρους στην κατηγορία των συνταξιούχων, χωρίς ειδική αιτιολόγηση των όρων επιβολής της και της κλιμάκωσης αυτής σε σχέση με τον ενεργό πληθυσμό, αντιβαίνει στις αρχές της ισότητας ενώπιον του νόμου και των δημοσίων βαρών, της κοινωνικής αλληλεγγύης και της αναλογικότητας και δ) στον βαθμό που η εν λόγω εισφορά έχει διαρθρωτικό χαρακτήρα και αφορά στην ενίσχυση του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος, δεν έχει συνταχθεί η επιβαλλόμενη από τα άρθρα 4 παρ. 5 και 22 παρ. 4 του Συντάγματος αναλογιστική/οικονομική μελέτη. Περαιτέρω, με την ίδια απόφαση της Ολομέλειας, μετά από τη στάθμιση αφενός των διακυβευόμενων περιουσιακής φύσης ατομικών δικαιωμάτων [άρθρα 17 παρ. 1 του Συντάγματος και 1 του (πρώτου) Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ], αφετέρου της συνταγματικώς κατοχυρωμένης αρχής της δημοσιονομικής βιωσιμότητας, υπό το φως των άρθρων 100 παρ. 4 και 5 του Συντάγματος και 66 παρ. 8 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, τα αποτελέσματα της περί αντισυνταγματικότητας κρίσης μετατέθηκαν από τη δημοσίευση της ως άνω απόφασης, δηλαδή από 8.2.2017 και εφεξής. Κατά συνέπεια, με την επιφύλαξη των ενδίκων βοηθημάτων που είχαν ήδη ασκηθεί και εκκρεμούσαν ενώπιον του Δικαστηρίου μέχρι την ως άνω ημερομηνία, δεν υφίσταται βάση για την άσκηση νέων αγωγών προς ικανοποίηση των αξιώσεων που έχουν γεννηθεί από την ίδια αιτία μέχρι του χρόνου αυτού. Επί του σκέλους δε αυτού της απόφασης, με την από 12.2.2019 απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην υπόθεση Κ. Φραντζεσκάκη και λοιποί κατά Ελληνικού Δημοσίου (αρ. προσφ. 57275/17) κρίθηκε ότι δεν παραβιάστηκαν οι διατάξεις των άρθρων 6 παρ. 1 και 14 της ΕΣΔΑ (βλ. συναφώς και ΕλΣ II Τμ. 1688/2021).

**ΕΛΣυν 0725-0724-0723-
0722-0721-0718-0717-
0716-0712-0709-0707-**

32. Με τη 244/2017 απόφαση της Ολομέλειας του Δικαστηρίου επί υπόθεσης πολιτικού συνταξιούχου (βλ. συναφώς και την αντιστοίχου περιεχομένου επί υπόθεσης στρατιωτικού συνταξιούχου ΕλΣυν Ολ 32/2018), κρίθηκε, με τη διαδικασία της πρότυπης δίκης (άρθρο 108Α παρ. 1 του π.δ/τος 1225/1981), ότι η επιβολή σε βάρος των συνταξιούχων

**0706-0703-0700-0697-
0311-0309-0307-0306-
0305/2025**

του Δημοσίου, εισφοράς αλληλεγγύης, με τις διατάξεις των άρθρων 38 του ν. 3863/2010 και 11 του ν. 3865/2010, ως πάγιου πόρου υπέρ των φορέων κοινωνικής ασφάλισης (Φ.Κ.Α.) και συνακόλουθα τόσο η επαύξηση αυτής όσο και η μερική μεταβολή του προορισμού της για προνοιακούς σκοπούς, με τις ρυθμίσεις των άρθρων 44 παρ. 10 του ν. 3986/2011 και 2 παρ. 13 του ν. 4002/2011, 2 παρ. 9 του ν. 4024/2011 και 30 παρ. 3 και 4 του ν. 4075/2012, αντίκεινται προς τις ρυθμίσεις των άρθρων 4 παρ. 1 και 5, 2 παρ. 1, 5 παρ. 1, 22 παρ. 5 και 25 παρ. 1 και 4 του Συντάγματος και τις από αυτά απορρέουσες αρχές για τις εξής τέσσερις επάλληλες, αυτοτελείς και συρρέουσες βάσεις: α) οι συνταξιούχοι του Δημοσίου εντάσσονται σε αυτοτελές και διακριτό κατά το Σύνταγμα ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς και δεν συνάδει προς τις ανωτέρω διατάξεις και αρχές η επιβάρυνσή τους με εισφορά για την ενίσχυση του κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος από το οποίο δεν αντλούν άμεση ωφέλεια, β) η αιφνίδια σύνδεσή τους με τα ελλείμματα συνταγματικά διακριτού κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος αντίκειται στις αρχές της ασφάλειας δικαίου, της προβλεψιμότητας και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, γ) η μονομερής επίρριψη του διαταμειακού αυτού βάρους στην κατηγορία των συνταξιούχων, χωρίς ειδική αιτιολόγηση των όρων επιβολής της και της κλιμάκωσης αυτής σε σχέση με τον ενεργό πληθυσμό, αντιβαίνει στις αρχές της ισότητας ενώπιον του νόμου και των δημοσίων βαρών, της κοινωνικής αλληλεγγύης και της αναλογικότητας και δ) στον βαθμό που η εν λόγω εισφορά έχει διαρθρωτικό χαρακτήρα και αφορά στην ενίσχυση του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος, δεν έχει συνταχθεί η επιβαλλόμενη από τα άρθρα 4 παρ. 5 και 22 παρ. 4 του Συντάγματος αναλογιστική/οικονομική μελέτη. Περαιτέρω, με την ίδια απόφαση της Ολομέλειας, μετά από τη στάθμιση αφενός των διακυβευόμενων περιουσιακής φύσης ατομικών δικαιωμάτων [άρθρα 17 παρ. 1 του Συντάγματος και 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ], αφετέρου της συνταγματικώς κατοχυρωμένης αρχής της δημοσιονομικής βιωσιμότητας, υπό το φως των άρθρων 100 παρ. 4 και 5 του Συντάγματος και 66 παρ. 8 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, τα αποτελέσματα της περί αντισυνταγματικότητας κρίσης μετατέθηκαν από τη δημοσίευση της ως άνω απόφασης, δηλαδή από 8.2.2017 και εφεξής. Κατά συνέπεια, με την επιφύλαξη των ενδίκων βοηθημάτων που είχαν ήδη ασκηθεί και εκκρεμούσαν ενώπιον του Δικαστηρίου μέχρι την ως άνω ημερομηνία, δεν υφίσταται βάση για την άσκηση νέων αγωγών προς ικανοποίηση των αξιώσεων που έχουν γεννηθεί από την ίδια αιτία μέχρι του χρόνου αυτού. Επί του σκέλους δε αυτού της απόφασης, με την από 12.2.2019 απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην υπόθεση Κ. Φραντζεσκάκη και λοιποί κατά Ελληνικού Δημοσίου (αρ. προσφ. 57275/17) κρίθηκε ότι δεν παραβιάστηκαν οι διατάξεις των άρθρων 6 παρ. 1 και 14 της ΕΣΔΑ (βλ. συναφώς και ΕλΣυν II Τμ. 1688/2021).

**ΕλΣυν 0720-0719-0701-
0698/2025**

38.1. Περαιτέρω, επί της συμβατότητας προς υπέρτερης τυπικής ισχύος κανόνες και αρχές των αναφερομένων στη σκέψη 31 της παρούσας διατάξεων, με τις οποίες επιβλήθηκε η ΕΑΣ, με τη 244/2017 απόφαση της Ολομέλειας του Δικαστηρίου επί υπόθεσης πολιτικού συνταξιούχου (βλ. συναφώς και την αντιστοίχου περιεχομένου επί υπόθεσης

στρατιωτικού συνταξιούχου ΕλΣυν Ολ. 32/2018), κρίθηκε, με τη διαδικασία της πρότυπης δίκης (άρθρο 108Α παρ. 1 του π.δ/τος 1225/1981), ότι η επιβολή σε βάρος των συνταξιούχων του Δημοσίου, εισφοράς αλληλεγγύης, με τις διατάξεις των άρθρων 38 του ν. 3863/2010 και 11 του ν. 3865/2010, ως πάγιου πόρου υπέρ των φορέων κοινωνικής ασφάλισης (Φ.Κ.Α.) και συνακόλουθα τόσο η επαύξηση αυτής όσο και η μερική μεταβολή του προορισμού της για προνοιακούς σκοπούς, με τις ρυθμίσεις των άρθρων 44 παρ. 10 του ν. 3986/2011 και 2 παρ. 13 του ν. 4002/2011, 2 παρ. 9 του ν. 4024/2011 και 30 παρ. 3 και 4 του ν. 4075/2012, αντίκεινται προς τις ρυθμίσεις των άρθρων 4 παρ. 1 και 5, 2 παρ. 1, 5 παρ. 1, 22 παρ. 5 και 25 παρ. 1 και 4 του Συντάγματος και τις από αυτά απορρέουσες αρχές για τις εξής τέσσερεις επάλληλες, αυτοτελείς και συρρέουσες βάσεις: α) οι συνταξιούχοι του Δημοσίου εντάσσονται σε αυτοτελές και διακριτό κατά το Σύνταγμα ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς και δεν συνάδει προς τις ανωτέρω διατάξεις και αρχές η επιβάρυνσή τους με εισφορά για την ενίσχυση του κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος από το οποίο δεν αντλούν άμεση ωφέλεια, β) η αιφνίδια σύνδεσή τους με τα ελλείμματα συνταγματικά διακριτού κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος αντίκειται στις αρχές της ασφάλειας δικαίου, της προβλεψιμότητας και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, γ) η μονομερής επίρριψη του διαταμειακού αυτού βάρους στην κατηγορία των συνταξιούχων, χωρίς ειδική αιτιολόγηση των όρων επιβολής της και της κλιμάκωσης αυτής σε σχέση με τον ενεργό πληθυσμό, αντιβαίνει στις αρχές της ισότητας ενώπιον του νόμου και των δημοσίων βαρών, της κοινωνικής αλληλεγγύης και της αναλογικότητας και δ) στον βαθμό που η εν λόγω εισφορά έχει διαρθρωτικό χαρακτήρα και αφορά στην ενίσχυση του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος, δεν έχει συνταχθεί η επιβαλλόμενη από τα άρθρα 4 παρ. 5 και 22 παρ. 4 του Συντάγματος αναλογιστική/οικονομική μελέτη. Περαιτέρω, με την ίδια απόφαση της Ολομέλειας, μετά από τη στάθμιση αφενός των διακυβευόμενων περιουσιακής φύσης ατομικών δικαιωμάτων [άρθρα 17 παρ. 1 του Συντάγματος και 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ], αφετέρου της συνταγματικώς κατοχυρωμένης αρχής της δημοσιονομικής βιωσιμότητας, υπό το φως των άρθρων 100 παρ. 4 και 5 του Συντάγματος και 66 παρ. 8 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, τα αποτελέσματα της περί αντισυνταγματικότητας κρίσης μετατέθηκαν από τη δημοσίευση της ως άνω απόφασης, δηλαδή από 8.2.2017 και εφεξής. Κατά συνέπεια, με την επιφύλαξη των ενδίκων βοηθημάτων που είχαν ήδη ασκηθεί και εκκρεμούσαν ενώπιον του Δικαστηρίου μέχρι την ως άνω ημερομηνία, δεν υφίσταται βάση για την άσκηση νέων αγωγών προς ικανοποίηση των αξιώσεων που έχουν γεννηθεί από την ίδια αιτία μέχρι του χρόνου αυτού. Επί του σκέλους δε αυτού της απόφασης, με την από 12.2.2019 απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην υπόθεση Κ. Φραντζεσκάκη και λοιποί κατά Ελληνικού Δημοσίου (αρ. προσφ. 57275/17) κρίθηκε ότι δεν παραβιάστηκαν οι διατάξεις των άρθρων 6 παρ. 1 και 14 της ΕΣΔΑ (βλ. συναφώς και ΕλΣυν ΙΙ Τμ. 1688/2021).

15. Όπως έχει κριθεί με τη 244/2017 απόφαση της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, η επιβολή σε βάρος των συνταξιούχων του Δημοσίου Εισφοράς Αλληλεγγύης, με τις διατάξεις των άρθρων 38 του ν.3863/2010 και 11 του ν. 3865/2010, ως πάγιου πόρου υπέρ των φορέων κοινωνικής ασφάλισης (ΦΚΑ) για την κάλυψη των ελλειμμάτων των φορέων αυτών, αντίκειται στο Σύνταγμα. Ειδικότερα: α) η επιβολή της επίμαχης εισφοράς σε βάρος των συνταξιούχων του Δημοσίου και μάλιστα επί της σύνταξής τους, η οποία συνιστά «αμοιβή» καταβαλλόμενη ως συνέχεια του μισθού στο πλαίσιο της ειδικής νομικής σχέσης που τους συνέδεε με το Κράτος, αντίκειται στις αρχές της ισότητας και της ισότητας στα δημόσια βάρη κατ' άρθρο 4 παρ. 1 και 5 του Συντάγματος. Και τούτο, διότι οι συνταξιούχοι του Δημοσίου και όσοι συνταξιοδοτούνται με το σύστημα αυτό εντάσσονται, ενόψει της απορρέουσας από το Σύνταγμα θεσμικής εγγύησης (βλ. άρθρα 73 παρ. 2, 80, 87 επ., 103 και 98 του Συντάγματος), σε ιδιαίτερο συνταξιοδοτικό καθεστώς που συνιστά άμεση συνέχεια του ειδικού υπηρεσιακού τους καθεστώτος, το οποίο, κατά πάγια νομολογία του ΑΕΔ, του Ελεγκτικού Συνεδρίου αλλά και του Συμβουλίου της Επικρατείας, σαφώς διακρίνεται από το κατοχυρωμένο στο άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Συνεπώς, δεν είναι συνταγματικώς ανεκτή η επιβολή ασφαλιστικών βαρών, κατ' επίκληση της δημοσιονομικής κρίσης, στην κατηγορία αυτή συνταξιούχων, που συνιστά διακριτή ασφαλιστική κατηγορία από εκείνες που εντάσσονται στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης και επωφελούνται από το προϊόν της εισφοράς, β) η επιβολή της επίμαχης εισφοράς και η επιβάρυνση των συνταξιούχων του Δημοσίου με το χρέος χρηματοδότησης των Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης (ΦΚΑ), εκτός του πλαισίου της καθολικής εθνικής και κοινωνικής αλληλεγγύης, που προϋποθέτει την αντίστοιχη επιβάρυνση όλων των πολιτών, θίγει και τις απορρέουσες από τα άρθρα 2 παρ. 1, 5 παρ. 1 και 25 παρ. 1α του Συντάγματος αρχές της ασφάλειας δικαίου, της προβλεψιμότητας και της προστατευόμενης εμπιστοσύνης, αφού η επιβολή της σε βάρος των συνταξιούχων της ειδικής αυτής κατηγορίας οδηγεί σε αιφνίδια και χωρίς ειδική αιτιολόγηση σύνδεσή τους με ένα σύστημα ασφάλισης και τα ήδη γεγεννημένα ελλείμματά του, στα οποία ουδέποτε μετείχαν, γ) η επίμαχη εισφορά, θεωρούμενη και ως αμιγές μέτρο διαταμειακής - διαγενεακής αλληλεγγύης, αντίκειται στην, κατ' άρθρο 4 παρ. 5 του Συντάγματος, αρχή της ισότητας στα δημόσια βάρη και στην, κατ' άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος, αρχή της αναλογικότητας. Και τούτο, διότι δεν αιτιολογείται επαρκώς ούτε η επιβολή καθ' εαυτή του επίμαχου βάρους αποκλειστικώς στους συνταξιούχους της παρούσας γενεάς, τόσο του Δημοσίου, όσο και των ΦΚΑ, ως ενιαίας κατηγορίας, ενόψει του ότι το μέτρο αυτό υπερβαίνει τα όρια του συνταξιοδοτικού σχήματος και των κατ' ιδίαν ασφαλιστικών κοινοτήτων, στις οποίες ανήκουν οι βαρυνόμενοι με αυτό, ούτε η εσωτερική διαρρύθμιση της επίδικης εισφοράς, ως προς τον καθορισμό του ύψους και των συντελεστών της, καθιστώντας μη εφικτό και τον σχετικό δικαστικό έλεγχο. Περαιτέρω, λαμβανομένου υπ' όψιν ότι οι βαρυνόμενοι με την ΕΑΣ συνταξιούχοι, δεν είναι η μόνη κατηγορία που αντλεί ωφέλεια από τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος ως συνόλου και ειδικότερα των κλάδων κυρίας σύνταξης, αφού άμεση ωφέλεια από

το σύστημα αυτό αντλεί και ο ενεργός ασφαλισμένος πληθυσμός, η επιλογή του νομοθέτη να θεσμοθετήσει ένα τέτοιο δια-ταμειακό βάρος μόνο σε βάρος της κατηγορίας των συνταξιούχων και, μάλιστα, όσων οι συντάξεις υπερβαίνουν το ποσό των 1.400 ευρώ, έπρεπε να αιτιολογηθεί ειδικά, αφού συνιστά κατ' αρχήν απόκλιση από την κατ' άρθρο 4 παρ. 5 του Συντάγματος αρχή της καθολικότητας των βαρών, καθόσον με τον επίμαχο γενικευμένο κοινωνικοασφαλιστικό πόρο επιφορτίζεται συγκεκριμένη κατηγορία, και δ) στο μέτρο που η εν λόγω εισφορά δεν αποτελεί έκτακτο δημοσιονομικό μέτρο προς ελάφρυνση του προϋπολογισμού της Γενικής Κυβέρνησης, αλλά διαρθρωτικού χαρακτήρα παρέμβαση, υπό μορφή πάγιου μηχανισμού χρηματοδότησης της κοινωνικής ασφάλισης, εντασσόμενη στο πλαίσιο της επιχειρηθείσας με τους νόμους 3863/2010 και 3865/2010 κοινωνικοασφαλιστικής μεταρρύθμισης, και μόνη η έλλειψη ώριμης, πλήρους και επιστημονικά τεκμηριωμένης μελέτης, από την οποία να προκύπτει το αναγκαίο και πρόσφορο, τόσο της επιβολής της εισφοράς στην κατηγορία των συνταξιούχων, όσο και του ύψους της για τη βιωσιμότητα του συστήματος, συνιστά παραβίαση της απορρέουσας από το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος υποχρέωσης του νομοθέτη για τη διασφάλιση της αναλογιστικής και οικονομικής βιωσιμότητας του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος αλλά και της συνταγματικής αρχής της ασφάλειας δικαίου. Ακόμη, προς αποτροπή αιφνιδιασμού του Ελληνικού Δημοσίου (ήδη και του e-ΕΦΚΑ) και διασφάλιση της δημοσιονομικής ισορροπίας του Κράτους, ως χρονικό σημείο επέλευσης των αποτελεσμάτων της διάγνωσης της αντίθεσης των κρίσιμων διατάξεων προς τις ανωτέρω συνταγματικές διατάξεις, ορίστηκε ο χρόνος δημοσίευσης της ανωτέρω απόφασης (244/2017) της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ήτοι η 8η.2.2017. Συνέπεια του προσδιορισμού αυτού είναι να μην υφίσταται βάση για την άσκηση νέων αγωγών προς ικανοποίηση των αξιώσεων που έχουν γεννηθεί από την ίδια αιτία μέχρι του χρόνου αυτού μόνον για όσους δεν εκδήλωσαν μέχρι την ως άνω ημερομηνία πρόθεση δικαστικής επιδίωξης των σχετικών απαιτήσεων. Ο ανωτέρω όμως περιορισμός δεν ισχύει για όσους είχαν ασκήσει σχετικά ένδικα βοηθήματα μέχρι την ανωτέρω ημερομηνία.

ΕΛΣυν 0697/2025

12. Ακολούθως, ενόψει των δεσμεύσεων που ανέλαβε η Ελληνική Δημοκρατία στο πλαίσιο της συμφωνίας με τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας [βλ. την παρατιθέμενη στο ν. 4334/2015 «Επείγουσες ρυθμίσεις για τη διαπραγμάτευση και σύναψη συμφωνίας με τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης (Ε.Μ.Σ.)», Α' 80, Ανακοίνωση του Συμβουλίου Κορυφής («Euros summit»), που έλαβε χώρα στις Βρυξέλλες στις 12.7.2015, σχετικά με τις δεσμεύσεις της Ελλάδας ενόψει μελλοντικής συμφωνίας με τον Ε.Μ.Σ., μεταξύ των οποίων αναφέρεται και η λήψη εμπροσθοβαρών μέτρων για τη βελτίωση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του συνταξιοδοτικού συστήματος ως μέρος ενός προγράμματος συνολικής αναμόρφωσης του συνταξιοδοτικού συστήματος] θεσπίσθηκε και ο ν. 4387/2016 «Ενιαίο Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλειας - Μεταρρύθμιση ασφαλιστικού - συνταξιοδοτικού συστήματος - Ρυθμίσεις φορολογίας εισοδήματος και τυχερών παιγνίων και άλλες διατάξεις». Με τον νόμο αυτό ιδρύθηκε, κατά πρώτον,

Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης (Ε.Φ.Κ.Α.) (βλ. τις διατάξεις του Κεφαλαίου Ε του οικείου νόμου και ειδικότερα των άρθρων 51 και επ.), στον οποίο εντάσσονται όλες οι κατηγορίες απασχολούμενων και συνταξιούχων, ανεξαρτήτως απασχόλησης ή ιδιότητας, και δη τόσο οι λειτουργοί και υπάλληλοι του Δημοσίου και οι στρατιωτικοί (βλ. Κεφάλαιο Β του ίδιου νόμου και τις διατάξεις των άρθρων 4 και επ. του ν. 4387/2016), όσο και οι απασχολούμενοι στον ιδιωτικό τομέα (βλ. τις ρυθμίσεις του Κεφαλαίου Γ' και των άρθρων 27 και επ. του οικείου νόμου). Επιπλέον, ορίσθηκαν ενιαίοι, για όλους τους απασχολούμενους, μεταξύ των οποίων δημόσιοι λειτουργοί, υπάλληλοι και στρατιωτικοί, κανόνες υπολογισμού των εισφορών και των παροχών, μέσω της θέσπισης του ανταποδοτικού μέρους της σύνταξης (βλ. τις διατάξεις του άρθρου 8 του ν. 4387/2016), το οποίο είναι ανεξάρτητο από την εθνική (χρηματοδοτούμενη από τον κρατικό προϋπολογισμό) σύνταξη (βλ. άρθρο 7 του ν. 4387/2016) και αθροίζεται με αυτήν (βλ. άρθρο 2 του ν. 4387/2016) και της άρρηκτης σύνδεσής του με τις καταβληθείσες εισφορές, ως βάση υπολογισμού των οποίων καθιερώνεται, ενιαία, το εισόδημα των υπαγομένων στην ασφάλιση του ανωτέρω φορέα από την ασφαλιστέα δραστηριότητα καθ' όλη τη διάρκεια του εργασιακού τους βίου. Προκειμένου δε να διασφαλισθεί η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του ασφαλιστικού συστήματος (βλ. σχετικά την αιτιολογική έκθεση του ν. 4387/2016), προβλέπεται η άμεση εφαρμογή των νέων, κανόνων υπολογισμού των συντάξεων και επί των ήδη συνταξιούχων του Δημοσίου, μέσω του επανυπολογισμού των συντάξεών τους (βλ. κατωτέρω τις διατάξεις του άρθρου 14 του ν. 4387/2016, βλ. αποφ. 1-4/2018 Ειδ. Δικ. αρ. 88 παρ. 2 Συντάγματος, ΕλΣυν Τέταρτο Τμ. 957/2021, ΙΙ Τμ. 930/2019). Προς άρση δε της ασάφειας που είχε προκληθεί από την αδιάστικτη διατύπωση του ν. 4387/2016 και προς αντιμετώπιση του ερμηνευτικού κινδύνου κανονιστικής σύγχυσης μεταξύ των δύο εντασσόμενων στον ΕΦΚΑ συνταγματικά διακριτών ασφαλιστικών συστημάτων και συγκεκριμένα του απορρέοντος από τα άρθρα 16, 21 παρ. 3, 22 παρ. 2, 23 παρ. 2 εδ. β, 29, 45, 73 παρ. 2, 80, 87 επ., 103 και 104 του Συντάγματος ειδικού συνταξιοδοτικού καθεστώτος των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών αφενός και του κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος συστήματος κοινωνικής ασφάλισης αφετέρου (βλ. συναφώς ΕλΣυν Ολ. Πρακτ. της 1ης Ειδ. Συν/σης της 20.4.2016, ΕλΣυν ΙΙ Τμ. 930/2019, ΙΙΙ Τμ. 277, 278/2019 και ΣτΕ Ολ 1880/2019), με τις διατάξεις των άρθρων 21, 22 και 23 του ν. 4670/2020 αποσαφηνίστηκε η θεσμική αυτοτέλεια του πρώτου εκ των ανωτέρω συστημάτων εντός του ΕΦΚΑ (μετονομασθέντος από 1.3.2020 σε e-ΕΦΚΑ) και διευκρινίστηκε η ρυθμιστική και λειτουργική του διάκριση από το επίσης εντασσόμενο στον ίδιο φορέα κοινωνικοασφαλιστικό σύστημα. Στο πλαίσιο αυτό, ο ΕΦΚΑ και πλέον e-ΕΦΚΑ, μετασχηματίστηκε αναδρομικά σε Εθνικό Συνταξιοδοτικό – Ασφαλιστικό Φορέα, δηλαδή σε ένα νέο σχήμα διανεμητικής δικαιοσύνης στη διαχείριση των εισφορών, την κατανομή των ασφαλιστικών – συνταξιοδοτικών βαρών και την απονομή ασφαλιστικών – συνταξιοδοτικών παροχών, στο οποίο εντάχθηκε ως ρυθμιστικά διακριτό και λειτουργικά αυτοτελές το ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών. Η σύνταξη για τους δημοσίους

λειτουργούς, υπαλλήλους και στρατιωτικούς εξακολουθεί να αποτελεί συνέχεια των αποδοχών ενώ διατηρείται και η ιδιότητα του Δημοσίου ως κατ' αρχήν συνταξιοδοτικού φορέα των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών εν ενεργεία και συνταξιούχων και όσων έλκουν από αυτούς συνταξιοδοτικά δικαιώματα, κατ' άρθρο 1 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, που εγγυάται ευθέως την καταβολή των συντάξεων στους δικαιούχους, συνιστώντας ταυτόχρονα υπόχρεο με τον e-ΕΦΚΑ φορέα, του τελευταίου λογιζομένου, με ερμηνεία σύμφωνη με το Σύνταγμα, ως φορέα στον οποίο έχουν μεταβιβασθεί οι σχετικές συνταξιοδοτικές αρμοδιότητες απονομής της σύνταξης και έχει αναδεχθεί το βάρος πληρωμής των συντάξεων του Δημοσίου (βλ. ΕλΣυν Ολ. 1477, 504/2021, 2020/2020).

ΕλΣυν 0477/2025

8. Με την ένδικη έφεση, όπως οι λόγοι αυτής αναπτύσσονται με το νομίμως κατατεθέν στις 11.3.2022 υπόμνημα, η εκκαλούσα στρέφεται κατά της προσβαλλόμενης πράξης και ζητεί την ακύρωσή της, προβάλλοντας, καθ' ερμηνεία του δικογράφου, ότι το Κλιμάκιο εσφαλμένα έκρινε ότι οι διατάξεις του άρθρου 31 παρ. 6 του π.δ. 169/2007, όπως αυτές αντικαταστάθηκαν από την περίπτωση α' της παρ. Β της υποπαραγράφου Β.5 του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, δεν αντίκεινται στις ως άνω συνταγματικές και υπερνομοθετικής ισχύος διατάξεις. Ειδικότερα, η εκκαλούσα προβάλλει ότι η περικοπή της σύνταξής της από 1.8.2014 άγει σε ριζική και ανεπίτρεπτη ανατροπή του συνταξιοδοτικού της δικαιώματος που είχε θεμελιωθεί κατά το χρόνο θανάτου του δικαιοπαρόχου της, καθότι αλλοιώνει το χαρακτήρα της παροχής, μετατρέποντάς την από σύνταξη σε προνοιακό επίδομα, εφόσον για τη χορήγησή της λαμβάνονται υπόψη και άλλα εισοδήματα και καθορίζεται ανώτατο όριο (πλαφόν) της συνταξιοδοτικής παροχής το ποσό των 720 ευρώ, γεγονός που συνιστά κατάργηση της σύνταξής της, προσβάλλοντας τον πυρήνα του δικαιώματός της αυτού, κατά παράβαση του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α. και του άρθρου 22 παρ. 5 του Συντάγματος, καθώς και ότι με τις παραδοχές της προσβαλλόμενης παραβιάζονται η αναλογία μεταξύ αποδοχών ενέργειας και σύνταξης, καθώς και τα άρθρα 2 παρ. 1 και 25 παρ. 1 του Συντάγματος.

9. Με τα δεδομένα αυτά και σύμφωνα με όσα έγιναν ερμηνευτικώς δεκτά στις νομικές σκέψεις που προηγήθηκαν, το Δικαστήριο κρίνει ότι ο περιορισμός των καταβαλλόμενων συντάξεων στις άγαμες θυγατέρες, κατ' εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 31 παρ. 6 του π.δ. 169/2007, όπως αυτές αντικαταστάθηκαν με εκείνες της περίπτωσης α' της παρ. Β της υποπαραγράφου Β.5 του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, δεν παραβιάζει το δικαίωμα στην περιουσία, το οποίο προστατεύεται από το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α. Ειδικότερα, ναι μεν το δικαίωμα των άγαμων θυγατέρων στη μεταβίβαση της σύνταξης των αποβιωσάντων δικαιοπαρόχων τους, συνιστά περιουσιακό δικαίωμα κατά την έννοια της ανωτέρω διάταξης (πρβλ. Ελ.Συν. Ολ. 1260/2007), πλην όμως δεν υφίσταται δικαίωμα σε σύνταξη ορισμένου ποσού. Συνεπώς, ο περιορισμός της σύνταξής τους με τη διάταξη της περ. α' της υποπαραγράφου Β.5. της παραγράφου Β του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, με την οποία θεσπίστηκε ως

ανώτατο όριο σύνταξης το ποσό των 720 ευρώ, καθώς και εισοδηματικά κριτήρια για την καταβολή αυτής, αποτελεί επέμβαση σε περιουσιακό δικαίωμα, η οποία παρίσταται ανεκτή υπό το πρίσμα του άρθρου 1 του Π.Π.Π. της Ε.Σ.Δ.Α, καθότι, η ρύθμιση αυτή κρίθηκε επιβεβλημένη από το νομοθέτη, προκειμένου αφενός να περισταλούν οι κρατικές δαπάνες, αφετέρου, να αναμορφωθεί ο θεσμός της συνταξιοδότησης των άγαμων θυγατέρων γονέων που προσλήφθηκαν στο Δημόσιο και να εξορθολογιστεί κατά τρόπο μόνιμο το σύστημα των καταβαλλόμενων σε αυτές συντάξεων, σε συνέχεια των προϋσχυουσών διατάξεων του άρθρου 20 παράγραφος 1 του ν. 2084/1992 και της παραγράφου 2α του άρθρου 9 του ν. 3865/2010 (πρβλ. ΕΔΔΑ απόφαση επί του παραδεκτού της 7.5.2013, Ι. Κουφάκη κατά Ελλάδας και ΑΔΕΔΥ κατά Ελλάδας, προσφυγές 57665/12 και 57657/12, παρ. 44). Η κρίση δε αυτή του νομοθέτη, παρίσταται εύλογη και δεν υπερβαίνει το περιθώριο εκτίμησης αυτού. Περαιτέρω, δεν διαταράσσεται η δίκαιη ισορροπία μεταξύ του ανωτέρω σκοπού γενικού συμφέροντος και της επέμβασης στο περιουσιακό δικαίωμα των άγαμων θυγατέρων, καθότι ο νομοθέτης μεριμνά, ενόψει των ισχυουσών οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών της χώρας, ώστε η ειδική αυτή κατηγορία συνταξιούχων να διαβιοί αξιοπρεπώς. Εξασφαλίζεται, δηλαδή, σε κάθε περίπτωση, εκτός εάν εξαρχής είχε κανονιστεί χαμηλότερο ποσό σύνταξης, ότι η άγαμη θυγατέρα θα έχει ένα επαρκές, κατά τα ανωτέρω (σκ. 5), μηνιαίο εισόδημα ύψους 720,00, το οποίο, άλλωστε, υπερβαίνει διαχρονικά (από το χρόνο εφαρμογής της διάταξης στην περίπτωση της εκκαλούσας, τον Αύγουστο του έτους 2014 μέχρι και σήμερα) κατά πολύ το οριζόμενο στο άρθρο 55 παρ. 5 του π.δ. 169/2007, ποσό του κατώτατου ορίου σύνταξης του Δημοσίου (σχεδόν διπλάσιο), καθώς και τη μέση σύνταξη λόγω θανάτου που χορηγείται στη χήρα (η οποία ανήρχετο κατά το χρόνο μείωσης της σύνταξης της εκκαλούσας στο ποσό των 681,83 ευρώ, κατά τον Μάρτιο του έτους 2022, οπότε και εισήχθη για συζήτηση η κρινόμενη υπόθεση, στο ποσό των 637,52 ευρώ και κατά τον Μάϊο του έτους 2024, οπότε και επανασυζητήθηκε η κρινόμενη υπόθεση, στο συνολικό ποσό των 693,29 ευρώ, βλ. Μηνιαίες Απεικονίσεις Συνταξιοδοτικών Παροχών, του Ενιαίου συστήματος Ελέγχου & Πληρωμών Συντάξεων-«Σύστημα ΗΛΙΟΣ»). Με τη θέσπιση δε του ως άνω ανωτάτου ορίου καταβαλλόμενης σύνταξης ουδόλως τρέπεται η σύνταξη των άγαμων θυγατέρων σε κοινωνικό επίδομα (βλ. Ελ.Συν. ΙΙ Τμ. 2076/2018, σκ. 5, Τρίτο Τμ. 2024, 2025/2021 σκ. 8) και τούτο διότι με τις ανωτέρω διατάξεις τέθηκε απλώς ανώτατο όριο της σύνταξης των άγαμων θυγατέρων, χωρίς να αποσυνδεθεί το δικαίωμά τους στη σύνταξη από τα δεδομένα της απασχόλησης του γονέα από τον οποίο έλκουν το συνταξιοδοτικό αυτό δικαίωμα, ήτοι από το συντάξιμο μισθό και τη συντάξιμη υπηρεσία του τελευταίου, στοιχεία που αποτελούν τη βάση υπολογισμού της κανονιζόμενης σύνταξης (πρβλ. Ελ.Συν. ΙΙ Τμ. 1427/2013, βλ. Τρίτο Τμ. 2024, 2025/2021). Το γεγονός δε της περικοπής της καταβαλλόμενης σύνταξης σε περίπτωση που το ποσό αυτής τυχόν υπερβαίνει το ποσό των 720 ευρώ δεν ανατρέπει το δεδομένο ότι η σύνταξη αποτελεί συνέχεια του μισθού του δικαιοπαρόχου της άγαμης θυγατέρας και την εντεύθεν φύση της παροχής ως σύνταξης. Όμως, δεν νοείται ύπαρξη αναλογίας μεταξύ του μισθού

του θανόντος γονέα και της καταβαλλόμενης στην άγαμη θυγατέρα σύνταξης, εφόσον η τελευταία ουδέποτε κατέβαλε εισφορές, ούτε απασχολήθηκε παρέχοντας υπηρεσία, ώστε να αξιώνει, να μην διαταραχθεί σε δυσανάλογο βαθμό το βιοτικό επίπεδο που είχε εξασφαλιστεί κατά τον ενεργό υπηρεσιακό βίο (πρβλ. Ελ.Συν. Ολ. 1277/2018), αλλά έλαβε τη σύνταξη για κοινωνικούς λόγους, υπό την ιδιότητα και μόνον της άγαμης θυγατέρας, προκειμένου να μην στερηθεί εισοδήματος εκ του θανάτου του γονέα αυτής. Αρκεί, να διασφαλίζονται με την καταβαλλόμενη κατά μεταβίβαση σύνταξη αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσής της (βλ. Ελ.Συν. ΙΙ Τμ. 2076/2018, σκ. 6, Τρίτο Τμ. 2024, 2025/2021). Συνεπώς, ενόψει του σκοπού χορήγησης της σύνταξης, ευλόγως το ύψος της τελικώς καταβαλλόμενης σύνταξης συναρτάται προς τα λοιπά εισοδήματα της άγαμης θυγατέρας, όπως αυτά προκύπτουν με βάση γενικά και αντικειμενικά εισοδηματικά κριτήρια (φορολογική δήλωση προηγούμενου οικονομικού έτους), με τη θέσπιση των οποίων ο νομοθέτης αποβλέπει στη δυνατότητα της συνταξιούχου άγαμης θυγατέρας να ανταποκριθεί στις ανάγκες διαβίωσής της με ίδια μέσα (πρβλ. Ελ.Συν. Ι Τμ. 131/2016, βλ. Τρίτο Τμ. 2024, 2025/2021). Εφόσον δε η εισοδηματική κατάσταση της ως άνω συνταξιούχου μεταβάλλεται ευμενώς, παρίσταται δικαιολογημένη η εντεύθεν μειωτική αναπροσαρμογή της χορηγούμενης σύνταξης, αφού δεν συντρέχει ο δικαιολογητικός λόγος χορήγησης της σύνταξης (αναπλήρωση εισοδήματος θανόντος γονέα). Άλλωστε, σε περίπτωση τυχόν απώλειας των εισοδημάτων της, ανακτάται το δικαίωμα στην απόληψη του μη καταβαλλόμενου ποσού σύνταξης μέχρι του ανωτάτου ορίου των 720 ευρώ μηνιαίως (8.640 ευρώ ετησίως), εξεταζομένου του εισοδήματος της άγαμης θυγατέρας σε ετήσια βάση, ανάλογα με το εισόδημα του προηγούμενου έτους, ήτοι βάσει αντικειμενικού κριτηρίου. Ως εκ τούτου, η ανωτέρω ρύθμιση δεν επιφέρει απώλεια του θεμελιωμένου συνταξιοδοτικού δικαιώματος των άγαμων θυγατέρων παρά μόνον ποσοτική επί το έλαττον μεταβολή της καταβαλλόμενης σύνταξης της άγαμης θυγατέρας προκειμένου να μην καθίσταται η απόληψη της σύνταξης αιτία πλουτισμού της, ούτε προσβάλλεται ο πυρήνας του συνταξιοδοτικού δικαιώματος (πρβλ. Ελ.Συν. Ι Τμ. 1800/2011, ΙΙ Τμ. 1474, 1196, 966/2017, 1427/2013, βλ. Τρίτο Τμ. 2024, 2025/2021), δεδομένης αφενός και της ανάγκης εξορθολογισμού του συστήματος καταβολής συντάξεων στις άγαμες θυγατέρες, αφετέρου του επιτακτικού σκοπού γενικού συμφέροντος για την συγκράτηση των δημοσίων δαπανών. Ενόψει των ανωτέρω και εφόσον ελήφθη ειδική μέριμνα για τις άγαμες θυγατέρες με αναπηρία, οι οποίες εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής της περίπτωσης α' της υποπαρ. Β5 της παρ. Β του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012 (βλ. αιτιολογική έκθεση του νόμου), οι διατάξεις αυτές, με τις οποίες θεσπίστηκε ο προσδιορισμός της κατ' ανώτατο όριο καταβλητέας στην άγαμη θυγατέρα σύνταξης στο ποσό των 720,00 ευρώ και η περιστολή ή η αναστολή της σύνταξης αυτής με βάση εισοδηματικά κριτήρια, παρίστανται εύλογες και πρόσφορες προς επίτευξη των συγκεκριμένων σκοπών δημοσίας ωφέλειας, η επέμβαση δε στο περιουσιακό δικαίωμα των άγαμων θυγατέρων δεν υπερβαίνει το περιθώριο εκτίμησης του νομοθέτη (σκ. 5). Στο πλαίσιο αυτό, άλλωστε, η συγκεκριμένη περιορισμένη έντασης επιβάρυνση της ως άνω

κατηγορίας συνταξιούχων του Δημοσίου, δεν παραβιάζει την κατοχυρούμενη στο άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος αρχή της αναλογικότητας, λόγω της φύσης αυτής (της επιβάρυνσης), των χαρακτηριστικών της, τον κύκλο των προσώπων στα οποία αφορά (άγαμες θυγατέρες) και τον σκοπό δημοσίου συμφέροντος που επιδιώκει, σε συνδυασμό με τις δημοσιονομικές και νομικές συνθήκες που επέβαλαν την θέσπισή της, απορριπτομένων ως αβάσιμων των σχετικώς προβαλλόμενων λόγων έφεσης. Επίσης, ενόψει του ότι η καταβολή της συνταξιοδοτικής αυτής παροχής δικαιολογείται και είναι σύμφωνη με την απορρέουσα από το ενωσιακό δίκαιο και το Σύνταγμα αρχή της ισότητας των δύο φύλων, κατά τα κριθέντα με την 4324/2014 απόφαση της Ολομελείας του Δικαστηρίου τούτου, λόγω των ιδιαίτερων κοινωνικοοικονομικών συνθηκών υπό τις οποίες τελούν οι άγαμες θυγατέρες παλαιότερων γενεών, που κατά κανόνα οδηγούν σε αδυναμία απόκτησης εισοδήματος με όρους ισότιμους προς εκείνους των ανδρών, όταν αυτές είναι σε θέση να αποκτήσουν εισόδημα επαρκές για την αξιοπρεπή τους διαβίωση, δεν συντρέχουν οι λόγοι διατήρησης της εν λόγω παροχής. Άλλωστε, η επίμαχη ρύθμιση, ενόψει όλων όσων έχουν προαναφερθεί, αιτιολογείται προσηκόντως, χωρίς να απαιτείται περαιτέρω για την αιτιολόγηση της αναγκαιότητας θέσπισής της η εκπόνηση ειδικής μελέτης, όπως αβασίμως υποστηρίζεται από την εκκαλούσα (πρβλ. Πρακτικά 5ης Γεν. Συν. της Ολομελείας του Ελεγκτικού Συνεδρίου της 29ης Μαρτίου 2017). Εάν δε ο προβαλλόμενος λόγος έχει την έννοια της παραβίασης του απορρέοντος από το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος ουσιώδους τύπου της διαδικασίας σύνταξης αναλογιστικών μελετών, είναι απορριπτέος ως ερειδόμενος επί εσφαλμένης προϋπόθεσης, δοθέντος ότι η διάταξη αυτή δεν αποτελεί το θεμέλιο του συνταξιοδοτικού δικαιώματος των υπηρετούντων στο Δημόσιο και των κατά μεταβίβαση συνταξιούχων συγγενών αυτών (βλ. Ελ.Συν. Ολ. Πρακτικά 22ης Γεν. Συν. της 2.12.2015 και αντιθέτως Πρακτικά 1ης Ειδικής Συνεδρίασης της 20.4.2016 για τον ΕΦΚΑ και την αναγκαιότητα εκπόνησης αναλογιστικών μελετών λόγω της έκτασης των προβλεπόμενων μεταρρυθμίσεων). Εξάλλου, ο λόγος έφεσης ότι το άρθρο 31 παρ. 6 του π.δ. 169/2007, όπως αυτό αντικαταστάθηκε από την περίπτωση α' της παρ. Β της υποπαραγράφου Β.5 του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, αντίκειται στην αρχή της ισότητας είναι αβάσιμος και απορριπτέος, καθόσον το άρθρο αυτό έχει εφαρμογή ανεξαιρέτως σε όλες τις άγαμες θυγατέρες που λαμβάνουν σύνταξη υπό την ιδιότητα αυτή. Ο λόγος δε εφέσεως περί παραβίασεως της κατοχυρούμενης στο άρθρο 2 του Συντάγματος αξίας του ανθρώπου είναι απορριπτέος, διότι, ανεξαρτήτως του ότι η συνταγματική αυτή διάταξη, όπως κατά τα προεκτεθέντα και το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου, δεν κατοχυρώνει δικαίωμα σε σύνταξη ορισμένου ύψους, εκτός αν συντρέχει περίπτωση διακινδυνεύσεως της αξιοπρεπούς διαβιώσεως (πρβλ. ΣτΕ Ολομ. 668/2012), η εκκαλούσα δεν προβάλλει με συγκεκριμένους ισχυρισμούς και δεν αποδεικνύει ότι οι επίμαχες περικοπές της σύνταξής της, συνεπάγονται τέτοια διακινδύνευση για την αξιοπρεπή διαβίωσή της (πρβλ. ΕΔΔΑ απόφαση της 18.6.2009, Budina κατά Ρωσίας, προσφ. 45603/2003). Ο δε λόγος έφεσης ότι εσφαλμένως εφαρμόστηκε η ως άνω διάταξη στην περίπτωση της εκκαλούσας,

	καθόσον αυτή είναι πολεμική κατά μεταβίβαση συνταξιούχος ως μέλος οικογένειας θύματος πολέμου (άρθρο 35 π.δ. 168/2007), είναι αβάσιμος και απορριπτέος, διότι η εκκαλούσα είναι στρατιωτική κατά μεταβίβαση συνταξιούχος, λόγω θανάτου του πατέρα της το έτος 2010, με την ιδιότητα της άγαμης θυγατέρας, στην οποία κανονίστηκε σύνταξη κατ' εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 31 παρ. 5 του π.δ. 169/2007.
ΕΛΣυν 0283/2025	11. Στο πλαίσιο αυτό, διαφορά αφενός με αντικείμενο την απονομή επικουρικής σύνταξης, ήτοι μιας κοινωνικοασφαλιστικής παροχής που χορηγείται από φορέα κοινωνικής ασφάλισης (ήδη από το ν.π.δ.δ. e-ΕΦΚΑ), στο πλαίσιο της, κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, μέριμνας του κράτους για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων (πρβλ. Ειδικό Δικαστήριο του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντάγματος 3/2006 σκ. 3) και προς συμπλήρωση ήδη απονεμηθείσας από το Δημόσιο σύνταξης και αφετέρου με αντικείμενο την καταβολή μερίσματος από το Μετοχικό Ταμείο Στρατού (ν.δ. 24/25.10.1927 – Α' 230, ν. 3486/1928 - Α' 66, άρθρο 4 α.ν. 559/1937 – Α'107, άρθρο 27 ν. 1911/1990 – Α' 166 και άρθρο 39 ν. 1975/1991 – Α' 184) -το οποίο έχει την ιδιότητα οργανισμού κοινωνικής ασφάλισης (αποφ. ΣτΕ 660/2022, 2310/2015, 2161/2006, 1750/1993) και το απονεμόμενο από αυτό μέρος συνιστά περιοδική παροχή κοινωνικής ασφάλισης (αποφ. ΣτΕ 660/2022, 2310/2015, 2161/2006)- συνιστά διοικητική διαφορά ουσίας, που υπάγεται στη δικαιοδοσία των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων (βλ. ΕΛΣυν Έκτο Τμ.615/2022, 838/2021, Τέταρτο Τμ. 1135/2022, Τρίτο Τμ. 2020/2022 σκ. 4, II Τμ. 2417/2016, III Τμ. 225, 1608/2018).
ΕΛΣυν 0075/2025, 309-308-305/2023	4. Οι στρατιωτικοί, ως υπάλληλοι του Κράτους, υπάγονται στο συνταξιοδοτικό καθεστώς που διέπεται από τις διατάξεις των άρθρων 73 παρ. 2 και 3, 80 και 98 παρ. 1 περ. δ' και στ' του Συντάγματος, η δε σύνταξη αυτών ως απόρροια του ανωτέρω ειδικού συνταγματικού πλαισίου, δεν υπόκειται στις αρχές που διέπουν τα, κατά το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, συστήματα κοινωνικής ασφάλισης (ΕΛΣυν Ολ. 2020/2020 ιδίως σκέψεις 118, 119, 127, 137/2019, 1388, 1277, 32/2018, 244/2017 κ.α.), αλλά διαμορφώνεται από τον νομοθέτη στη βάση της αναγνώρισης της προσφοράς τους κατά την ενεργό υπηρεσία – ως συνέχισης της αμοιβής τους από αυτήν – (ΕΛΣυν Ολ. 2020/2020, 137/2019, 1388, 1277, 32/2018, 244/2017 κ.α.) από όπου και επιβάλλεται μία κατ' αρχήν εύλογη, εν όψει του συνόλου των περιστάσεων, αναλογία μεταξύ σύνταξης και αποδοχών ενεργείας (ΕΛΣυν Ολ. 2020/2020, Ολ. 244/2017 κ.α.).
ΕΛΣυν 1499/2024 (Ολ)	3. Από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 27 παρ. 1 και 166 παρ. 2 του ν. 4700/2020 «Ενιαίο Κείμενο Δικονομίας για το Ελεγκτικό Συνέδριο, ολοκληρωμένο νομοθετικό πλαίσιο για τον προσυμβατικό έλεγχο, τροποποιήσεις στον Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, διατάξεις για την αποτελεσματική απονομή της δικαιοσύνης και άλλες διατάξεις, Α' 127» συνάγεται ότι επί αιτήσεων αναίρεσης συνταξιούχων υπαγόμενων στο συνταγματικά κατοχυρωμένο ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημόσιων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών παθητικά νομιμοποιείται πάντοτε το Ελληνικό Δημόσιο, που αποτελεί, άλλωστε, πάντοτε και διάδικο στη δίκη της ουσίας, ως εκ του Συντάγματος εγγυητής του συνταξιοδοτικού αυτού συστήματος και της καταβολής των

συντάξεων (ΕλΣυν Ολ. 561/2024,307/2022, 1820/2021, 2020/2020). Η παθητική νομιμοποίηση του Ελληνικού Δημοσίου δεν αναιρείται ακόμη και μετά τη σύμφωνη με το Σύνταγμα, ρυθμιστικά διακριτή και λειτουργικά αυτοτελή, ένταξη από 1.1.2017 του ειδικού αυτού συνταξιοδοτικού συστήματος στο ευρύτερο δημόσιο ασφαλιστικό σύστημα του Ενιαίου Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (ΕΦΚΑ), ήδη μετονομασθέντος από 1.3.2020 σε «Ηλεκτρονικό Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης e-ΕΦΚΑ» [βλ. άρθρα 1 εδ. β', 1B παρ. 2 και τις διατάξεις του Κεφαλαίου Β του ν. 4387/2016 (Α' 85), όπως ισχύουν μετά την τροποποίησή τους με τις οικείες διατάξεις του ν. 4670/2020 (Α' 43), σε συνδυασμό με τις ρυθμίσεις των άρθρων 51, 53, 70 και 100 του ν. 4387/2016 και τις κατ' εξουσιοδότηση αυτών εκδοθείσες κυα 124456/0092/13.12.2016 (Β' 4074) περί μεταφοράς της αρμοδιότητας πληρωμής και αναδρομικών συντάξεων στον ΕΦΚΑ και ήδη e-ΕΦΚΑ από 1.1.2017 και 2915/783/17.1.2018 (Β' 55) για την ολοκλήρωση μέχρι τις 30.4.2018 της μεταφοράς αρμοδιοτήτων της Γενικής Διεύθυνσης Χορήγησης Συντάξεων Δημοσίου Τομέα της Γενικής Γραμματείας Δημοσιονομικής Πολιτικής του Υπουργείου Οικονομικών στον εν λόγω φορέα, καθώς και επί της σύμφωνης με το Σύνταγμα ένταξης της κατηγορίας αυτής στον ΕΦΚΑ και ήδη e-ΕΦΚΑ, ως εκ της αναδρομικής ισχύος των ερμηνευτικών διατάξεων των άρθρων 19, 20, 21, 22 και 23 του ν. 4670/2020]. Και τούτο, διότι, ενόψει της συνταγματικής θεσμικής εγγύησης για το ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημόσιων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών (βλ. άρθρα 16, 21 παρ. 3, 22 παρ. 2, 23 παρ. 2 εδ. β', 45, 73 παρ. 2, 80, 87 επ., 103 και 98 του Συντάγματος), της σαφούς συνταγματικής του διάκρισης, ως συνταξιοδοτικού φορέα, από τους κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος φορείς κοινωνικής ασφάλισης (βλ. ΕλΣυν Ολ. 307/2022, 2020/2020, 137/2019, 244/2017), σε συνδυασμό με τις διατάξεις των άρθρων 51, 53 και 70 του ν. 4387/2016, συνάγεται ότι ο ΕΦΚΑ και ήδη e-ΕΦΚΑ δεν συνιστά από 1.1.2017 οιοδήποτε καθολικό διάδοχο του Δημοσίου, ούτε συνεχίζει τις σχετικές δίκες αυτού επί του κανονισμού των συντάξεων, όπως αντιθέτως συμβαίνει με τους φορείς, τομείς, κλάδους και λογαριασμούς κοινωνικής ασφάλισης που συγχωνεύθηκαν σ' αυτόν και απώλεσαν τη νομική τους προσωπικότητα (βλ. σχετικά ΕλΣυν Ολ. 307/2022 και τις εκεί παραπομπές σε ΣτΕ 1965,1835,1383, 442/2018), ή κατά το σκέλος που απορροφήθηκαν από τον ΕΦΚΑ και ήδη e-ΕΦΚΑ, με τη μεταφορά σ' αυτόν των κοινωνικοασφαλιστικών τους αρμοδιοτήτων (βλ. ΕλΣυν Ολ. 307/2022 και τις εκεί παραπομπές σχετικά για τον ΟΓΑ, ΣτΕ 1839, 1670/2018 και για το ΝΑΤ, ΣτΕ 1067/2018).

ΕλΣυν 0561/2024 (ΟΛ)

2. Από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 27 παρ. 1 και 166 παρ. 2 του ως νόμου 4700/2020 «Ενιαίο Κείμενο Δικονομίας για το Ελεγκτικό Συνέδριο, ολοκληρωμένο νομοθετικό πλαίσιο για τον προσυμβατικό έλεγχο, τροποποιήσεις στον Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, διατάξεις για την αποτελεσματική απονομή της δικαιοσύνης και άλλες διατάξεις, Α' 127» που εφαρμόζονταν κατά τον χρόνο άσκησης της υπό κρίση αίτησης, συνάγεται ότι επί αιτήσεων αναίρεσης συνταξιούχων υπαγόμενων στο συνταγματικά κατοχυρωμένο ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημόσιων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών παθητικά νομιμοποιείται πάντοτε

το Ελληνικό Δημόσιο, που αποτελεί, άλλωστε, πάντοτε και διάδικο στη δίκη της ουσίας, ως εκ του Συντάγματος εγγυητής του συνταξιοδοτικού αυτού συστήματος και της καταβολής των συντάξεων (βλ. ΕλΣυν Ολ. 307/2022, 2020/2020, 1277, 32/2018, 244/2017). Η παθητική νομιμοποίηση του Ελληνικού Δημοσίου δεν αναιρείται ακόμη και μετά τη σύμφωνη με το Σύνταγμα, ρυθμιστικά διακριτή και λειτουργικά αυτοτελή, ένταξη από 1.1.2017 του ειδικού αυτού συνταξιοδοτικού συστήματος στο ευρύτερο δημόσιο ασφαλιστικό σύστημα του Ενιαίου Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (ΕΦΚΑ), ήδη μετονομασθέντος από 1.3.2020 σε «Ηλεκτρονικό Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης» (e-ΕΦΚΑ) [βλ. άρθρα 1 εδ. β, 1B παρ. 2, και τις διατάξεις του Κεφαλαίου Β του ν. 4387/2016 (Α' 85), όπως ισχύουν μετά την τροποποίησή τους με τις οικείες διατάξεις του ν. 4670/2020 (Α' 43), σε συνδυασμό με τις ρυθμίσεις των άρθρων 51, 53, 70 και 100 του ν. 4387/2016 και τις κατ' εξουσιοδότηση αυτών εκδοθείσες κυα 124456/0092/13.12.2016 (Β' 4074) περί μεταφοράς της αρμοδιότητας πληρωμής και αναδρομικών συντάξεων στον ΕΦΚΑ και ήδη e-ΕΦΚΑ από 1.1.2017 και 2915/783/17.1.2018 (Β' 55) για την ολοκλήρωση μέχρι τις 30.4.2018 της μεταφοράς αρμοδιοτήτων της Γενικής Διεύθυνσης Χορήγησης Συντάξεων Δημοσίου Τομέα της Γενικής Γραμματείας Δημοσιονομικής Πολιτικής του Υπουργείου Οικονομικών στον εν λόγω φορέα, καθώς και επί της σύμφωνης με το Σύνταγμα ένταξης της κατηγορίας αυτής στον ΕΦΚΑ και ήδη e-ΕΦΚΑ, ως εκ της αναδρομικής ισχύος των ερμηνευτικών διατάξεων των άρθρων 19, 20, 21, 22 και 23 του ν. 4670/2020]. Και τούτο, διότι, ενόψει της συνταγματικής θεσμικής εγγύησης για το ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημόσιων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών (βλ. άρθρα 16, 21 παρ. 3, 22 παρ. 2, 23 παρ. 2 εδ. β, 45, 73 παρ. 2, 80, 87 επ., 103 και 98 του Συντάγματος), της σαφούς συνταγματικής του διάκρισης, ως συνταξιοδοτικού φορέα, από τους κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος φορείς κοινωνικής ασφάλισης (βλ. ΕλΣυν Ολ. 2020/2020, 137/2019, 1388, 1277, 32/2018, 244/2017), σε συνδυασμό με τις διατάξεις των άρθρων 51, 53 και 70 του ν. 4387/2016, συνάγεται ότι ο ΕΦΚΑ και ήδη e-ΕΦΚΑ δεν συνιστά από 1.1.2017 οιοδήποτε καθολικό διάδοχο του Δημοσίου, ούτε συνεχίζει τις σχετικές δίκες αυτού επί του κανονισμού των συντάξεων, όπως αντιθέτως συμβαίνει με τους φορείς, τομείς, κλάδους και λογαριασμούς κοινωνικής ασφάλισης που συγχωνεύθηκαν σ' αυτόν και απώλεσαν τη νομική τους προσωπικότητα (βλ. σχετικά ΣτΕ 1965, 1835, 1383, 442/2018), ή κατά το σκέλος που απορροφήθηκαν από τον ΕΦΚΑ και ήδη e-ΕΦΚΑ, με τη μεταφορά σ' αυτόν των κοινωνικοασφαλιστικών τους αρμοδιοτήτων (βλ. σχετικά για τον ΟΓΑ, ΣτΕ 1839, 1670, 29/2018, 3326, 2128, 744/2017 και για το ΝΑΤ, ΣτΕ 1067/2018).

ΕλΣυν 0412/2024

5.Α. Ο εκκαλών με την έφεσή του, όπως νομίμως συμπληρώνεται από το από 22.01.2024 νομίμως κατατεθέν υπόμνημα, προβάλλει ότι ο επίδικος καταλογισμός πρέπει να ακυρωθεί διότι: α) έχει εκδοθεί κατά παραβίαση της αρχής της χρηστής διοίκησης και της προστατευόμενης εμπιστοσύνης, β) αντίκειται στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, γ) αντίκειται στο άρθρο 22 παρ. 5 Συντάγματος, δ) έχει εκδοθεί κατά παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας, ε) είναι πλημμελής ως προς τη νόμιμη βάση και την αιτιολογία του.

8. Ο εκκαλών με την ένδικη έφεση προβάλλει ότι η Υπηρεσία του εσφαλμένα σημείωσε στο ΔΑΥΚ που έστειλε στη συνταξιοδοτική Διοίκηση ότι τον Οκτώβριο του έτους 2011 λάμβανε ως βασικό μισθό το ποσό των 1.249,00 ευρώ, αλλά όπως προκύπτει από το εκκαθαριστικό μισθοδοσίας του ανωτέρω μηνός λάμβανε ως βασικό μισθό το ποσό των 1.393,00 ευρώ. Ο λόγος αυτός πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος. Και τούτο διότι, πέραν του ότι η προσκομισθείσα από τον εκκαλούντα εκτύπωση του εκκαθαριστικού μισθοδοσίας μηνός Οκτωβρίου του έτους 2011 από τη σχετική ηλεκτρονική πλατφόρμα της Ενιαίας Αρχής Πληρωμής, ήτοι της Υπηρεσίας προσωποποιημένης πληροφόρησης μισθοδοτούμενων Δημοσίου, οργανικής μονάδας επιπέδου Διεύθυνσης του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους/Γενικής Γραμματείας Δημοσιονομικής Πολιτικής (άρθρο δεύτερο του ν. 3845/2010, Α' 65), δεν αποτελεί βεβαίωση αποδοχών από τον αρμόδιο εκκαθαριστή, ακόμη και αν ο εκκαλών λάμβανε το ως άνω ποσό και αυτό αναφερόταν στο ΔΑΥΚ του, η συνταξιοδοτική Διοίκηση δεν θα μπορούσε να το λάβει υπόψη της, καθώς το επικαλούμενο από τον εκκαλούντα ποσό βασικού μισθού ύψους 1.393,00 ευρώ, η νομιμότητα χορήγησης του οποίου ελέγχεται παρεμπιπτόντως για τον προσδιορισμό του συντάξιμου μισθού (βλ. σκέψη 3), αντιστοιχεί στο 1ο μισθολογικό κλιμάκιο της κατηγορίας ΤΕ χωρίς πτυχίο με 31 έτη υπηρεσίας και χορηγήθηκε σε αυτό το ύψος σε αυτούς που κατείχαν το ανωτέρω μισθολογικό κλιμάκιο για το από 1.1 έως 30.9.2008 χρονικό διάστημα, δεδομένα που δεν συντρέχουν στην περίπτωση του εκκαλούντος, ο οποίος συμπλήρωσε 21 έτη υπηρεσίας στις 9.2.2010, οπότε και έλαβε το 6ο μισθολογικό κλιμάκιο της ανωτέρω κατηγορίας, το οποίο κατείχε και κατά τον κρίσιμο χρόνο του Οκτωβρίου του έτους 2011, όπως άλλωστε προκύπτει και από το προσκομισθέν από τον εκκαλούντα εκκαθαριστικό μισθοδοσίας. Ο εκκαλών προβάλλει ακόμη ότι παραβιάστηκε η αρχή της ισότητας καθώς συνάδελφοί του που κατέβαλαν τις ίδιες ή και λιγότερες εισφορές, υπηρέτησαν κατά τα ίδια χρονικά διαστήματα ή και λιγότερα, έλαβαν αυξημένη σε σχέση με αυτόν σύνταξη χωρίς τούτο να δικαιολογείται από αντικειμενικούς λόγους. Ο λόγος αυτός πρέπει να απορριφθεί ως αόριστος και ανεπίδεκτος δικαστικής εκτίμησης. Επίσης, προβάλλει ότι α) η περικοπή επιβλήθηκε αναδρομικώς και για τον λόγο αυτό παραβιάζεται το δικαίωμα στην περιουσία, η αρχή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και η αρχή της αναλογικότητας, β) η περικοπή αντιβαίνει στο άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος σε συνδυασμό με το άρθρο 4 αυτού καθώς η σύνταξη του Δημοσίου είναι γνήσια ανταποδοτική παροχή υπό την έννοια ότι η θεμελίωση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος προϋποθέτει την παροχή των υπηρεσιών του υπαλλήλου, γ) η περικοπή προσβάλλει την αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου, της ασφάλειας του δικαίου, της χρηστής διοίκησης. Όλα τα ως άνω προβαλλόμενα είναι απορριπτέα ως ερειδόμενα επί εσφαλμένης προϋπόθεσης, δεδομένου ότι ουδεμία περικοπή επιβλήθηκε στη σύνταξη του εκκαλούντος αλλά με την προσβαλλόμενη πράξη το πρώτον κανονίζεται σε αυτόν σύνταξη καταβαλλόμενη από την επομένη της αποχώρησής του από την Υπηρεσία, κατά τον υπολογισμό της οποίας η

συνταξιοδοτική Διοίκηση ορθώς ερμήνευσε και εφάρμοσε τις παρατιθέμενες στις σκέψεις 2 έως 5 διατάξεις κατά τα αναλυτικώς εκτιθέμενα στη σκέψη 7.

ΕΛΣυν 1407/2024

2. Η κρινόμενη έφεση παραδεκτώς στρέφεται κατά του Ελληνικού Δημοσίου, το οποίο νομιμοποιείται πάντοτε παθητικώς στη δίκη επί εφέσεων κατά πράξεων ή παραλείψεων της συνταξιοδοτικής διοίκησης ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου (βλ. τις διατάξεις του ισχύοντος κατά το χρόνο άσκησης της έφεσης άρθρου 8 του π.δ/τος 1225/1981 και ήδη άρθρο 112 παρ. 2 του ν.4700/2020), συνιστά δε τον εκ του Συντάγματος εγγυητή του ειδικού συνταξιοδοτικού συστήματος των δημόσιων λειτουργών, υπαλλήλων, στρατιωτικών και των υπαλλήλων των Ο.Τ.Α. και των λοιπών ν.π.δ.δ., καθώς και της καταβολής των συντάξεών τους (βλ. ΕΛΣυν Ολ. 1477, 504, 2020/2020, 1277, 32/2018, 244/2017). Η παθητική νομιμοποίηση του Ελληνικού Δημοσίου δεν αναιρείται ακόμη και μετά τη σύμφωνη με το Σύνταγμα, ρυθμιστικά διακριτή και λειτουργικά αυτοτελή, ένταξη από 1.1.2017 του ειδικού αυτού συνταξιοδοτικού συστήματος στο ευρύτερο δημόσιο ασφαλιστικό σύστημα του Ενιαίου Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (ΕΦΚΑ), μετονομασθέντος από 1.3.2020 σε «Ηλεκτρονικό Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης» (e-ΕΦΚΑ) [βλ. άρθρα 1 εδ. β, 1B παρ. 2, και τις διατάξεις του Κεφαλαίου Β του ν. 4387/2016 (Α' 85), όπως ισχύουν μετά την τροποποίησή τους με τις οικείες διατάξεις του ν. 4670/2020 (Α' 43), σε συνδυασμό με τις ρυθμίσεις των άρθρων 51, 53, 70 και 100 του ν. 4387/2016 και τις κατ' εξουσιοδότηση αυτών εκδοθείσες κ.υ.α. 124456/0092/13.12.2016 (Β' 4074) περί μεταφοράς της αρμοδιότητας πληρωμής και αναδρομικών συντάξεων στον ΕΦΚΑ και ήδη e-ΕΦΚΑ από 1.1.2017 και 2915/783/17.1.2018 (Β' 55) για την ολοκλήρωση μέχρι τις 30.4.2018 της μεταφοράς αρμοδιοτήτων της Γενικής Διεύθυνσης Χορήγησης Συντάξεων Δημοσίου Τομέα της Γενικής Γραμματείας Δημοσιονομικής Πολιτικής του Υπουργείου Οικονομικών στον εν λόγω φορέα, καθώς και επί της σύμφωνης με το Σύνταγμα ένταξης της κατηγορίας αυτής στον ΕΦΚΑ και ήδη e-ΕΦΚΑ, ως εκ της αναδρομικής ισχύος των ερμηνευτικών διατάξεων των άρθρων 19, 20, 21, 22 και 23 του ν. 4670/2020]. Και τούτο, διότι, ενόψει της συνταγματικής θεσμικής εγγύησης για το ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημόσιων λειτουργών, υπαλλήλων, στρατιωτικών, υπαλλήλων Ο.Τ.Α. και λοιπών ν.π.δ.δ. (βλ. άρθρα 16, 21 παρ. 3, 22 παρ. 2, 23 παρ. 2 εδ. β, 45, 73 παρ. 2, 80, 87 επ., 103 και 98 του Συντάγματος), της σαφούς συνταγματικής του διάκρισης, ως συνταξιοδοτικού φορέα, από τους κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος φορείς κοινωνικής ασφάλισης (βλ. ΕΛΣυν Ολ. 2020/2020, 137/2019, 1388, 1277, 32/2018, 244/2017), σε συνδυασμό με τις διατάξεις των άρθρων 51, 53 και 70 του ν. 4387/2016, συνάγεται ότι ο ΕΦΚΑ και ήδη e-ΕΦΚΑ δεν συνιστά από 1.1.2017 οιοδήποτε καθολικό διάδοχο του Δημοσίου, ούτε συνεχίζει τις σχετικές δίκες αυτού επί του κανονισμού των συντάξεων, όπως αντιθέτως συμβαίνει με τους φορείς, τομείς, κλάδους και λογαριασμούς κοινωνικής ασφάλισης που συγχωνεύθηκαν σ' αυτόν και απώλεσαν τη νομική τους προσωπικότητα (βλ. σχετικά ΣτΕ 1965, 1835, 1383, 442/2018), ή κατά το σκέλος που απορροφήθηκαν από τον ΕΦΚΑ και ήδη e-ΕΦΚΑ, με τη μεταφορά σ' αυτόν των

κοινωνικοασφαλιστικών τους αρμοδιοτήτων (βλ. σχετικά για τον ΟΓΑ, ΣτΕ 1839, 1670, 29/2018, 3326, 2128, 744/2017 και για το ΝΑΤ, ΣτΕ 1067/2018). Εξάλλου, από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 8 και 48 του π.δ/τος 1225/1981 συνάγεται ότι στις σχετικές δίκες, παθητικά νομιμοποιείται και συνεπώς παραδεκτώς παρέστη και ο ΕΦΚΑ (ήδη e-ΕΦΚΑ), στον οποίο όπως προεκτέθηκε, από την 1η.1.2017 και από την 1η.5.2018 έχει μεταβιβαστεί διαδοχικά η αρμοδιότητα πληρωμής και κανονισμού των συντάξεων και στο πλαίσιο του ειδικού αυτού συστήματος, προς εκτέλεση της σχετικής, κατά τα ανωτέρω, συνταγματικής υποχρέωσης του Ελληνικού Δημοσίου, με συνέπεια να καταλαμβάνεται και αυτός από τις συνέπειες της δικαστικής απόφασης (εκτελεστότητα, δεδικασμένο, υποχρέωση συμμόρφωσης) (βλ. ΕλΣυν ΙΙ Τμ. 1998/2022, πρβλ. ΕλΣυν Ολ. 335/2021).

ΕλΣυν 1406-1034/2024

3. Τέλος, από τις διατάξεις των άρθρων 94 παρ. 1 και 95 παρ. 1 β του Συντάγματος συνάγεται ότι στη δικαιοδοσία των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων ανήκει η εκδίκαση του συνόλου των διοικητικών διαφορών ουσίας, εν γένει, με την επιφύλαξη της ειδικής δικαιοδοσίας του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Μεταξύ δε αυτών συγκαταλέγονται, κατά την φύση τους αλλά και εκ του νόμου α) οι κοινωνικοασφαλιστικές διαφορές, δηλαδή οι διαφορές που έχουν ως υποκείμενη αιτία τους όχι το ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών και των προς αυτούς εξομοιούμενων, αλλά το κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος κοινωνικό δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση και τη σχέση του ασφαλισμένου προς τον κοινωνικοασφαλιστικό του φορέα που διέπεται από την οικεία κοινωνικοασφαλιστική νομοθεσία [βλ. άρθρο 7 παρ. 1 α του ν. 702/1977 (Α' 268), ΑΕΔ 2/2004 και ΕλΣυν Τέταρτο Τμ. 957/2021) και β) οι διαφορές που έχουν αντικείμενο τα επί αποδοχών ενεργείας δικαιώματα και αξιώσεις των δημοσίων λειτουργών και υπαλλήλων [βλ. άρθρο 1 παρ. 2 περ. θ' ν. 1406/1983 (Α' 182), όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρ. 29 παρ. 3 ν. 2721/1999 (Α' 112) και ΑΕΔ 28/2004]. Στον δεύτερο αυτό κύκλο υποθέσεων εμπίπτουν και οι διαφορές που αναφύονται από την επιβολή εισφορών – κρατήσεων επί των αποδοχών όταν η αίτηση δικαστικής προστασίας κατατείνει προεχόντως στην αποκατάσταση του ύψους των αποδοχών, ήτοι στην καταβολή αυτών στο ακέραιο και δεν συνάπτεται με πράξεις ή παραλείψεις της συνταξιοδοτικής διοίκησης κατά την απονομή σύνταξης ή με τις αντανakλαστικές συνέπειες των πράξεων αυτών (βλ. στο πνεύμα αυτό ΑΕΔ 28/2004, ΙΙ Τμ. 748/2018).

7. Η κρινόμενη έφεση παραδεκτώς στρέφεται κατά του Ελληνικού Δημοσίου, το οποίο νομιμοποιείται πάντοτε παθητικώς στη δίκη επί εφέσεων κατά πράξεων ή παραλείψεων της συνταξιοδοτικής διοίκησης ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου (βλ. τις διατάξεις των ισχυόντων κατά το χρόνο άσκησης της έφεσης άρθρων 8 και 48 του π.δ/τος 1225/1981 και ήδη άρθρο 112 παρ. 2 του ν. 4700/2020), συνιστά δε τον εκ του Συντάγματος εγγυητή του ειδικού συνταξιοδοτικού συστήματος των δημόσιων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών και των προς αυτούς εξομοιούμενων και της καταβολής των συντάξεών τους (βλ. ΕλΣυν Ολ. 1477, 504/2021, 2020/2020, 1277, 32/2018, 244/2017). Το Ελληνικό Δημόσιο εξακολουθεί να νομιμοποιείται παθητικώς στην παρούσα δίκη και μετά τη σύμφωνη

με το Σύνταγμα, ρυθμιστικά διακριτή και λειτουργικά αυτοτελή, ένταξη από 1.1.2017, ήτοι σε χρόνο μετά την άσκηση της υπό κρίση έφεσης αλλά πριν από τη συζήτησή της στο ακροατήριο, του ειδικού αυτού συνταξιοδοτικού συστήματος στο ευρύτερο δημόσιο ασφαλιστικό σύστημα του Ενιαίου Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (ΕΦΚΑ), μετονομασθέντος από 1.3.2020 σε «Ηλεκτρονικό Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης» (e-ΕΦΚΑ) [βλ. άρθρα 1 εδ. β, 1B παρ. 2, και τις διατάξεις του Κεφαλαίου Β του ν. 4387/2016 (Α' 85), όπως ισχύουν μετά την τροποποίησή τους με τις οικείες διατάξεις του ν. 4670/2020 (Α' 43), σε συνδυασμό με τις ρυθμίσεις των άρθρων 51, 53, 70 και 100 του ν. 4387/2016 και τις κατ' εξουσιοδότηση αυτών εκδοθείσες κυα 124456/0092/13.12.2016 (Β' 4074) περί μεταφοράς της αρμοδιότητας πληρωμής και αναδρομικών συντάξεων στον ΕΦΚΑ και ήδη e-ΕΦΚΑ από 1.1.2017 και 2915/783/17.1.2018 (Β' 55) για την ολοκλήρωση μέχρι τις 30.4.2018 της μεταφοράς αρμοδιοτήτων της Γενικής Διεύθυνσης Χορήγησης Συντάξεων Δημοσίου Τομέα της Γενικής Γραμματείας Δημοσιονομικής Πολιτικής του Υπουργείου Οικονομικών στον εν λόγω φορέα, καθώς και επί της σύμφωνης με το Σύνταγμα ένταξης της κατηγορίας αυτής στον ΕΦΚΑ και ήδη e-ΕΦΚΑ, ως εκ της αναδρομικής ισχύος των ερμηνευτικών διατάξεων των άρθρων 19, 20, 21, 22 και 23 του ν. 4670/2020]. Και τούτο, διότι, ενόψει της συνταγματικής θεσμικής εγγύησης για το ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημόσιων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών (βλ. άρθρα 16, 21 παρ. 3, 22 παρ. 2, 23 παρ. 2 εδ. β, 45, 73 παρ. 2, 80, 87 επ., 103 και 98 του Συντάγματος), της σαφούς συνταγματικής του διάκρισης, ως συνταξιοδοτικού φορέα, από τους κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος φορείς κοινωνικής ασφάλισης (βλ. ΕλΣυν Ολ. 2020/2020, 137/2019, 1388, 1277, 32/2018, 244/2017), σε συνδυασμό με τις διατάξεις των άρθρων 51, 53 και 70 του ν. 4387/2016, συνάγεται ότι ο ΕΦΚΑ και ήδη e-ΕΦΚΑ δεν συνιστά από 1.1.2017 οιοδήποτε καθολικό διάδοχο του Δημοσίου, ούτε συνεχίζει τις σχετικές δίκες αυτού επί του κανονισμού των συντάξεων, όπως αντιθέτως συμβαίνει με τους φορείς, τομείς, κλάδους και λογαριασμούς κοινωνικής ασφάλισης που συγχωνεύθηκαν σ' αυτόν και απώλεσαν τη νομική τους προσωπικότητα (βλ. σχετικά ΣτΕ 1965, 1835, 1383, 442/2018), ή κατά το σκέλος που απορροφήθηκαν από τον ΕΦΚΑ και ήδη e-ΕΦΚΑ, με τη μεταφορά σ' αυτόν των κοινωνικοασφαλιστικών τους αρμοδιοτήτων (βλ. σχετικά για τον ΟΓΑ, ΣτΕ 1839, 1670, 29/2018, 3326, 2128, 744/2017 και για το ΝΑΤ, ΣτΕ 1067/2018). Εξάλλου, από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 8 και 48 του π.δ/τος 1225/1981 συνάγεται ότι στις σχετικές δίκες, παθητικά νομιμοποιείται και συνεπώς παραδεκτώς παρέστη και ο ΕΦΚΑ (ήδη e-ΕΦΚΑ), στον οποίο όπως προεκτέθηκε, από την 1η.1.2017 και από την 1η.5.2018 έχει μεταβιβαστεί διαδοχικά η αρμοδιότητα πληρωμής και κανονισμού των συντάξεων και στο πλαίσιο του ειδικού αυτού συστήματος, προς εκτέλεση της σχετικής, κατά τα ανωτέρω, συνταγματικής υποχρέωσης του Ελληνικού Δημοσίου, με συνέπεια να καταλαμβάνεται και αυτός από τις συνέπειες της δικαστικής απόφασης (εκτελεστότητα, δεδικασμένο, υποχρέωση συμμόρφωσης) (βλ. ΕλΣυνII Τμ. 1998/2022, πρβλ. ΕλΣυνΟλ 335/2021).

19. Η λειτουργία της σύνταξης, υπό την προεκτεθείσα συνταγματική έννοια, ως στοιχείου της ειδικής νομικής σχέσης των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών με το Κράτος και ως συνέχειας των αποδοχών ενεργείας τους, που συνιστά τον πυρήνα της οργάνωσης και λειτουργίας του ειδικού συνταξιοδοτικού τους συστήματος (βλ. σκέψεις 14 και 15 της παρούσας), σαφώς διακρίνεται από τις παροχές που καταβάλλονται στο πλαίσιο της κοινωνικής ασφάλισης, θεσμού κατοχυρωθέντος ρητά στο Σύνταγμα μόλις με την αναθεώρηση του 1975, που όριζε στο άρθρο 22 παρ. 4 αυτού ότι «Το Κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει» (ήδη άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, μετά την δημοσίευση του από 6.4.2001 Ψηφίσματος της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής), η οποία συνίσταται, στην έναντι καταβολής εισφοράς, προστασία του ασφαλισμένου από την επέλευση κινδύνων (γήρας, ασθένεια, αναπηρία κλπ.) που μειώνουν ή εξαλείφουν την ικανότητά του να εργάζεται (ασφαλιστικοί κίνδυνοι) και, συνακόλουθα, τείνουν να υποβαθμίσουν τις συνθήκες διαβίωσής του [βλ. ΕλΣυν Ολ. 32/2018, 244/2017, ΣτΕ Ολ. 2287-2290/2015, βλ. συναφώς το άρθρο 9 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα, το οποίο έχει υπογραφεί στη Νέα Υόρκη στις 19.12.1966 με τη φροντίδα των Ηνωμένων Εθνών και κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 1532/1985, Α' 45, τη ΔΣΕ 102/1952, κυρωθείσα με τον ν. 3251 της 1/2-6-55, Α' 140, τη Διεθνή Σύμβαση «περί του Ευρωπαϊκού Κώδικος Κοινωνικής Ασφαλείας», που είχε υπογραφεί στο Στρασβούργο στις 16.4.1964 και κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 1136/1981 (Α' 61), το άρθρο 12 του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη, κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν. 1426/1984, Α' 34, καθώς και το άρθρο 34 παρ.1 και 2 του ΤΙΤΛΟΥ IV 34 του ΤΙΤΛΟΥ IV «ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ» του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2007/С 303/01, 2010/С 83/02)]. Τούτο δε, ακόμη και όταν από τις παροχές αυτές δύνανται να επωφελούνται και οι δημόσιοι λειτουργοί, υπάλληλοι ή στρατιωτικοί καθώς και μέλη των οικογενειών τους (βλ. ΑΕΔ 28/2004, Ειδ. Δικ. αρ. 88 παρ. 2 του Συντάγματος 143, 142/2009, 10/2006, ΕλΣυν Ολ. 32, 244/2017, ΣτΕ 226/2012), ή όταν πρόκειται για κοινωνικοασφαλιστικές παροχές που χαρακτηρίζονται σε επίπεδο νόμου ως «συντάξεις», υπό την έννοια της περιοδικώς καταβαλλόμενης ασφαλιστικής παροχής, καθόσον αυτές δεν έχουν χαρακτήρα αμοιβής, αλλά συνιστούν κοινωνικοασφαλιστικές παροχές μετά την επέλευση του ασφαλιστικού κινδύνου (βλ. ΑΕΔ 2/2004). Ενόψει αυτών, ο φορέας παροχής της σύνταξης των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών και ειδικότερα το Δημόσιο ή άλλος φορέας, που αναλαμβάνει κατά τον νόμο την παροχή σύνταξης στους αποχωρούντες από την υπηρεσία, δεν ενεργεί ως οργανισμός ή φορέας κοινωνικής ασφάλισης (βλ. ΕλΣυν Ολ. 32/2018, 244/2017, 992/2015, 918/2012, 3299/2013, ΣτΕ 2166/2022, 1296/2015, 2087/2012, 3037/2007, 1970/2002 κ.ά., ΕλΣυν Πρακτ. 1ης Ειδ. Συν/σης 20.4.2016).

20. Η θεσμική αυτή εγγύηση της ειδικής συνταξιοδοτικής προστασίας της κατηγορίας αυτής σε ό,τι αφορά την καταβολή κύριας σύνταξης, ήτοι της ισόβιας περιοδικής παροχής που συνδέεται με την έξοδό τους από την ενεργό υπηρεσία, η οποία, για την κατηγορία αυτή συνταξιούχων, συνιστά, κατά τα προεκτεθέντα, όχι κάλυψη ασφαλιστικού κινδύνου, αλλά συνέχεια του μισθού που ελάμβαναν κατά τον ενεργό υπηρεσιακό τους βίο, καλύπτει τις θεσμικές εγγυήσεις του κοινωνικού δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλιση κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος και των κυρίων συνταξιοδοτικών παροχών που καταβάλλονται στο πλαίσιο του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος για την κάλυψη κινδύνων (γήρας, αναπηρία, θάνατος). Για τον λόγο δε αυτόν, το συνταξιοδοτικό δικαίωμα των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών συνιστά το «λειτουργικό αντίστοιχο/ισοδύναμο» του δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλιση και, ως εκ τούτου, με τη διακριτή του κατοχύρωση και ρύθμιση δεν θίγεται η κατοχυρωμένη στο 22 παρ. 5 του Συντάγματος αρχή της υποχρεωτικότητας και καθολικότητας της κοινωνικής ασφάλισης (κύριας και επικουρικής) που παρέχεται από το Κράτος ή από νομικά πρόσωπα με δημόσιο κατά τούτο χαρακτήρα, τη βιωσιμότητα της οποίας εγγυάται το Κράτος (βλ. επί των αρχών αυτών ΑΕΔ 5/2002, 87/1997, ΕλΣυν Ολ. 32/2018, 244/2017, πρβλ. ΣτΕ Ολ. 2287-2290/2015, 2200/2010, 2180/2004). Αντιθέτως, για τις λοιπές κατηγορίες εργαζομένων και εν γένει απασχολούμενων, η δράση των οποίων εντάσσεται στο πεδίο του ιδιωτικού δικαίου, όπου κυρίαρχο είναι το συμβατικό στοιχείο των εννόμων σχέσεων και η κατ' αρχήν ελεύθερη ατομική και συλλογική διαπραγμάτευση των οικονομικών όρων αυτών, ως αντάλλαγμα για τις παρεχόμενες υπηρεσίες, ενόψει της αρχών της ιδιωτικής και συλλογικής αυτονομίας, κατ' άρθρα 5 παρ. 1 και 22 του Συντάγματος, χωρίς τις δεσμεύσεις που συνεπάγεται η ειδική λειτουργική σχέση με το Κράτος, επιβάλλεται η ένταξη στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης προκειμένου να μην θίγεται ο πυρήνας του κοινωνικού δικαιώματος, που κατοχυρώνεται στο άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος (βλ. ΕλΣυν Ολ. 1477, 504/2021, 2020/2020, 32/2018, 244/2017 και για την κοινωνική ασφάλιση ως θεσμική εγγύηση αλλά και τις υποχρεώσεις που συνεπάγεται για το Κράτος βλ. ΑΕΔ 87/1997, ΕλΣυν Ολ. 244/2017, ΣτΕ Ολ. 2287-2290/2015, 2202/2010, 3487/2008, 3096, 3101/2001, 5024/1987). Τούτο δε, ανεξαρτήτως εάν προβλέπεται και επάλληλο σύστημα πρόσθετων κοινωνικοασφαλιστικών παροχών και για τους δημοσίους λειτουργούς, υπαλλήλους και στρατιωτικούς.

21. Όπως, άλλωστε, εκτίθεται στη σκέψη 10 της παρούσας, η κατ' άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος αρχή της αναλογικής ισότητας, επιβάλλει την ομοιόμορφη μεταχείριση των τελούντων υπό τις αυτές ή παρόμοιες συνθήκες προσώπων, ενώ δεν επιτρέπει την αυθαίρετη εξομοίωση διαφορετικών καταστάσεων ή την ενιαία μεταχείριση προσώπων που τελούν υπό διαφορετικές συνθήκες, με βάση όμως τυπικά ή συμπτωματικά ή άσχετα μεταξύ τους κριτήρια (βλ. ΑΕΔ 1/2012, ΕλΣυν Ολ. 32/2018, 244/2017, 2654/2013, 2340/2009, ΣτΕ Ολ. 1286/2012 κ.ά.). Δοθέντος δε, ότι το ίδιο το Σύνταγμα κατ' αρχήν διακρίνει τα δύο παραλλήλως ισχύοντα ασφαλιστικά συστήματα, κατατάσσοντας τους εντασσόμενους σ' αυτά σε διακριτές κατηγορίες με αντικειμενικά και εύλογα κριτήρια αναγόμενα

στο είδος της απασχόλησής τους και του νομικού δεσμού που τους συνδέει με τον εργοδότη, ενόψει και του ιδιάζοντος χαρακτήρα της ειδικής λειτουργικής σχέσης που συνδέει τους δημοσίους λειτουργούς, υπαλλήλους και στρατιωτικούς με το Κράτος (βλ. ΑΕΔ 16/1989), παρέχει δε στους τελευταίους προστασία όχι ταυτόσημη αλλά κατ' αρχήν ισοδύναμη με εκείνη των κυρίων συνταξιοδοτικών παροχών που χορηγούνται στο πλαίσιο της κοινωνικής ασφάλισης, όπως προεκτέθηκε, και υπό την επιφύλαξη των επιμέρους νομοθετικών ρυθμίσεων που υλοποιούν την οικεία θεσμική εγγύηση, μόνη η πρόβλεψη διακριτών προϋποθέσεων θεμελίωσης του δικαιώματος και όρων καταβολής των παροχών δεν εγείρει ζήτημα παραβίασης της αρχής της ισότητας (βλ. κατ' αναλογία επί των όρων εφαρμογής της αρχής της ισότητας μεταξύ δημοσίων υπαλλήλων και μισθωτών ιδιωτικού δικαίου στο πλαίσιο της Οδηγίας 2000/78 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία (ΕΕ 2000, L 303, σ. 16), απόφ. ΔΕΕ της 9.3.2017, C-406/15, Petya Milkova κατά Izpalnitelen direktor na Agentsiata za privati-zatsia i sledprivatizatsionen kontrol, σκ. 60 επ., βλ. ΕλΣυν Ολ. 32/2018, 244/2017, Πρακτ. Ολομ. 3ης Ειδ. Συν/σης της 23.9.2020, 3ης Ειδ. Συν/σης τμης 24.6.2010 και 4ης Ειδ. Συν/σης της 29.6.2010, όπου και σχετικές ειδικές επί του ζητήματος παρατηρήσεις, βλ. ΕλΣυνΤέταρτο Τμ. 957/2021, βλ. ήδη ΣτΕ 2166/2022 και πρβλ. ΣτΕ 3693/2015, 3412-13/2013 7μ., 1077/2003 7μ., 3294/2011 7μ.). Αντιθέτως, στο πλαίσιο της επαγγελματικής κινητικότητας των εργαζομένων – υπαλλήλων που συνεπάγεται την εναλλαγή ασφαλιστικών συστημάτων και ενόψει της αρχής της αναλογικής – διαφοροποιητικής ισότητας (βλ. σκέψη 10 της παρούσας) επιβάλλεται κατ' αρχήν η πρόβλεψη μηχανισμών διασφάλισης των δικαιωμάτων τόσο από το ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς του Δημοσίου όσο και από την κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος κοινωνική ασφάλιση, κατά τρόπο συνάδοντα προς τις ιδιαιτερότητες εκάστου συστήματος, με γνώμονα την αποτροπή απώλειας ασφαλιστικού χρόνου και των εξ αυτού απορρεουσών νομίμων ασφαλιστικών προσδοκιών (βλ. σκέψεις 9, 11 και 16 της παρούσας).

51. Το προεκτεθέν σύστημα αναγνώρισης του χρόνου υπηρεσίας στον ιδιωτικό τομέα και επιστροφής των αχρεωστήτως καταβληθεισών συμπληρωματικών εισφορών παρίσταται κατ' αρχήν συμβατό τόσο με τις θεμελιώδεις αρχές που διέπουν το ειδικό συνταξιοδοτικό σύστημα του Δημοσίου και το συνταγματικώς διακριτό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, όσο και με τις υπέρτερης τυπικής ισχύος διατάξεις και αρχές προστασίας των νομίμων προσδοκιών και των περιουσιακών δικαιωμάτων και τις διαδικαστικές εγγυήσεις αυτών που συνάπτονται με τα ως άνω ασφαλιστικά συστήματα. Ειδικότερα, ενόψει α) της λειτουργικής αντιστοιχίας/ισοδυναμίας των δύο διακριτών κατά το Σύνταγμα συστημάτων (βλ. σκέψεις 19 και 20 της παρούσας), που αμφότερα κατατείνουν στην αναπλήρωση του εισοδήματος των αποχωρούντων από την ενεργό απασχόληση για τη διασφάλιση ενός επιπέδου διαβίωσης ανάλογου εκείνου που είχαν όσο εργάζονταν, είτε μέσω της συνέχισης της καταβολής σύνταξης ως αμοιβής στους δημοσίους λειτουργούς και υπαλλήλους, τελούσας σε εύλογη αναλογία με τις

αποδοχές ενεργείας, μετά την απομάκρυνσή τους από την ενεργό υπηρεσία στο πλαίσιο του ειδικού συνταξιοδοτικού συστήματος του Δημοσίου, είτε μέσω της καταβολής ασφαλιστικής παροχής για την κάλυψη ασφαλιστικού κινδύνου (γήρας) στο πλαίσιο του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης (βλ. σκέψεις 12, 14, 15 και 19 της παρούσας) και β) της κατ' αρχήν ευχέρειας του νομοθέτη να οργανώνει τα δύο αυτά συστήματα διανεμητικής δικαιοσύνης, κατά τρόπο που να διασφαλίζει τις αρχές της ενδογενεακής και διαγενεακής κοινωνικής αλληλεγγύης, της δίκαιης αποταμίευσης και της μακροπρόθεσμης δημοσιονομικής τους βιωσιμότητας, εξαρτώντας την απονομή των συνταξιοδοτικών – ασφαλιστικών παροχών από την καταβολή εισφορών (βλ. σκέψεις 11, 17, 18 και 19 της παρούσας), παρίσταται θεμιτή και δικαιολογημένη η διαρρύθμιση του δικαιώματος αναγνώρισης του χρόνου υπηρεσίας στον ιδιωτικό τομέα με την επίρριψη του συνταξιοδοτικού βάρους της συμπληρωματικής εισφοράς στον λειτουργό ή υπάλληλο που επιλέγει να αναγνωρισθεί ο χρόνος αυτός ως συντάξιμος. Περαιτέρω, κατά την επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθεισών εισφορών, δεν εγείρεται κατ' αρχήν ζήτημα αντίθεσης προς τις ανωτέρω υπέρτερης τυπικής ισχύος διατάξεις και αρχές από τη μη πρόβλεψη ρήτρας επανυπολογισμού των παρακρατηθεισών εισφορών με βάση το ύψος των συντάξιμων αποδοχών του δικαιούχου κατά τον χρόνο διαπίστωσης του αχρεωστήτου και επιστροφής των εισφορών, ούτε από τη μη, κατ' αρχήν, έντοκη επιστροφή των ποσών αυτών, πλην των τόκων επιδικίας που οφείλονται σε περίπτωση άσκησης αγωγής. Και τούτο, στον βαθμό που, με την επιφύλαξη των ειδικότερων περιστάσεων εκάστης περίπτωσης, η άτοκη επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθεισών εισφορών, στο ύψος που αυτές υπολογίσθηκαν κατά τον χρόνο υποβολής της αίτησης αναγνώρισης, δεν συνεπάγεται α) την προσβολή του πυρήνα του συνταξιοδοτικού δικαιώματος, κατά τρόπο μάλιστα που το άτομο να υφίσταται απώλεια σημαντικού μέρους ή και του συνόλου του εισοδήματός του, β) τη σημαντική απομείωση της οικονομικής αξίας των απαιτήσεων του συνδεδεμένη προεχόντως με την αδικαιολόγητη καθυστέρηση των αρμοδίων αρχών να τις ικανοποιήσουν και μη οφειλόμενη αποκλειστικά σε νομισματικές μεταβολές, ή σε δυσμενή εξέλιξη των δημοσιονομικών, τιμαριθμικών δεικτών (π.χ. πληθωρισμός), που εμπίπτουν στην κυριαρχική ευχέρεια του κράτους και από μόνες τους δεν γεννούν, κατ' αρχήν, υποχρέωση λήψης αντισταθμιστικών μέτρων για τη διατήρηση της αξίας των απαιτήσεων και γ) γενικότερα σοβαρές επιπτώσεις, ανασφάλεια και αβεβαιότητα στην οικονομική κατάσταση του δικαιούχου (βλ. αναλυτικά σκέψη 26 της παρούσας).

ΕΛΣυν 160/2024

6. Συνακόλουθα, η προαναφερόμενη κυρωθείσα με νόμο διεθνής σύμβαση μεταξύ Ελλάδας και Κεμπέκ, η οποία αφορά στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης και η οποία σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος διαθέτει αυξημένη έναντι των νόμων τυπική ισχύ, ρητώς εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής της, όσον αφορά στην Ελλάδα, τη νομοθεσία για τις συντάξεις των δημοσίων υπαλλήλων. Το Δικαστήριο συναφώς επισημαίνει ότι α) η σύναψη ή μη μιας διεθνούς σύμβασης και ο προσδιορισμός του πεδίου εφαρμογής της συναρτώνται στενώς και αναγκαίως με τις εκάστοτε κρατούσες διπλωματικές σχέσεις μεταξύ των συμβαλλομένων κρατών και τη βούλησή τους αναφορικά με το

περιεχόμενο και την έκταση των εκ μέρους τους αναλαμβανόμενων δεσμεύσεων. (βλ. ΕλΣυν πρώην II Τμ. 121/2021), β) με τη διάταξη του άρθρου 22 παρ. 5 του Συντάγματος, ο συντακτικός νομοθέτης περιέβαλε με συνταγματικό κύρος την αρχή της κοινωνικής ασφάλισης με γνώμονα την κάλυψη ολόκληρου του εργαζομένου πληθυσμού της χώρας και την προστασία του ασφαλιστικού κεφαλαίου, ανέθεσε δε την εξειδίκευσή της, ανάλογα με τις περιστάσεις, στον κοινό νομοθέτη, ο οποίος κατά την επιδίωξη του σκοπού αυτού έχει ευρεία εξουσία για τη ρύθμιση των σχετικών θεμάτων, υποκείμενος μόνο σε περιορισμούς που επιβάλλονται από άλλες συνταγματικές διατάξεις (ΣτΕ 1010/2020, 2200/2010, 600/2015), γ) από τον συνδυασμό των άρθρων 16, 22 παρ. 3, 23 παρ. 2 εδ. β', 29 παρ. 3, 45, 73 παρ. 2, 80, 87 επ., 98 παρ. 1 περ. δ' και στ', 103 και 104 του Συντάγματος, συνάγεται ότι το Σύνταγμα κατοχυρώνει ως ιδιαίτερο θεσμό το ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς δημόσιων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών (βλ. ΕλΣυν Ολ. 543/2023 σκ. 19, 1820/2021 σκ. 22, 137/2019 σκ. 12, 1388/2018 σκ. 8.3, 1277/2018 σκ. 13), ο νομοθέτης έχει δε, κατ' αρχήν, την ευχέρεια να οργανώνει το ειδικό σύστημα συνταξιοδότησης των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών, τόσο ως προς τον τρόπο λειτουργίας του φορέα συνταξιοδότησης και των χρηματοδοτικών του μέσων (κρατικός προϋπολογισμός, σύσταση αποθεματικών κεφαλαίων ή ειδικών λογαριασμών για την χρηματοδότηση των συντάξεων), όσο και ως προς τους όρους και τις προϋποθέσεις καταβολής των συνταξιοδοτικών παροχών (βλ. ΕλΣυν Ολ. 2020/2020 σκ. 56), δ) από καμία συνταγματική διάταξη δεν μπορεί να συναχθεί η αυτοτελής υποχρέωση του νομοθέτη να αναγνωρίζει ως συντάξιμα χρονικά διαστήματα, τα οποία έχουν διανυθεί στην αλλοδαπή και για τα οποία δεν έχουν καταβληθεί εισφορές στους ημεδαπούς φορείς κοινωνικής ασφάλισης ή στον φορέα επαγγελματικής ασφάλισης των υπαγομένων στο ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς του Δημοσίου. Λαμβανομένων υπόψη των προαναφερομένων παραδοχών, η μη υπαγωγή του ειδικού συνταξιοδοτικού συστήματος του Δημοσίου στο ρυθμιστικό πεδίο της διεθνούς σύμβασης μεταξύ Ελλάδας και Κεμπέκ, η οποία αφορά στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης, δεν αντίκειται προδήλως σε υπέρτερης ισχύος αρχές διατάξεις και αρχές.

ΕλΣυν 59/2024

13. Η λειτουργία της σύνταξης, υπό την προεκτεθείσα συνταγματική έννοια, ως στοιχείου της ειδικής νομικής σχέσης των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών με το Κράτος και ως συνέχειας των αποδοχών ενεργείας τους, που συνιστά τον πυρήνα της οργάνωσης και λειτουργίας του ειδικού συνταξιοδοτικού τους συστήματος (βλ. σκέψεις 6 έως 11 της παρούσας), σαφώς διακρίνεται από τις παροχές που καταβάλλονται στο πλαίσιο της κοινωνικής ασφάλισης, θεσμού κατοχυρωθέντος ρητά στο Σύνταγμα μόλις με την αναθεώρηση του 1975, που όριζε στο άρθρο 22 παρ. 4 αυτού ότι «Το Κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει» (ήδη άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, μετά την δημοσίευση του από 6.4.2001 Ψηφίσματος της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής), η οποία συνίσταται, στην έναντι καταβολής εισφοράς, προστασία του ασφαλισμένου από την επέλευση κινδύνων (γήρας, ασθένεια, αναπηρία κλπ.) που μειώνουν ή εξαλείφουν την ικανότητά του να εργάζεται (ασφαλιστικοί κίνδυνοι)

και, συνακόλουθα, τείνουν να υποβαθμίσουν τις συνθήκες διαβίωσής του [βλ. ΕλΣυν Ολ. 32/2018, 244/2017, ΣτΕ Ολ. 2287-2290/2015, βλ. συναφώς το άρθρο 9 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα, το οποίο έχει υπογραφεί στη Νέα Υόρκη στις 19.12.1966 με τη φροντίδα των Ηνωμένων Εθνών και κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 1532/1985, Α' 45, τη ΔΣΕ 102/1952, κυρωθείσα με τον ν. 3251 της 1/2-6-55, Α' 140, τη Διεθνή Σύμβαση «περί του Ευρωπαϊκού Κώδικος Κοινωνικής Ασφαλείας», που είχε υπογραφεί στο Στρασβούργο στις 16.4.1964 και κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 1136/1981 (Α' 61), το άρθρο 12 του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη, κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν. 1426/1984, Α' 34, καθώς και το άρθρο 34 παρ.1 και 2 του ΤΙΤΛΟΥ IV 34 του ΤΙΤΛΟΥ IV «ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ» του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2007/С 303/01, 2010/С 83/02)]. Τούτο δε, ακόμη και όταν από τις παροχές αυτές δύνανται να επωφελούνται και οι δημόσιοι λειτουργοί, υπάλληλοι ή στρατιωτικοί καθώς και μέλη των οικογενειών τους (βλ. ΑΕΔ 28/2004, Ειδ. Δικ. αρ. 88 παρ. 2 του Συντάγματος 143, 142/2009, 10/2006, ΕλΣυνΟλ 32, 244/2017, ΣτΕ 226/2012), ή όταν πρόκειται για κοινωνικοασφαλιστικές παροχές που χαρακτηρίζονται σε επίπεδο νόμου ως «συντάξεις», υπό την έννοια της περιοδικώς καταβαλλόμενης ασφαλιστικής παροχής, καθόσον αυτές δεν έχουν χαρακτήρα αμοιβής, αλλά συνιστούν κοινωνικοασφαλιστικές παροχές μετά την επέλευση του ασφαλιστικού κινδύνου (βλ. ΑΕΔ 2/2004). Ενόψει αυτών, ο φορέας παροχής της σύνταξης των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών και ειδικότερα το Δημόσιο ή άλλος φορέας, που αναλαμβάνει κατά τον νόμο την παροχή σύνταξης στους αποχωρούντες από την υπηρεσία, δεν ενεργεί ως οργανισμός ή φορέας κοινωνικής ασφάλισης (βλ. ΕλΣυν Ολ. 32/2018, 244/2017, 992/2015, 918/2012, 3299/2013, ΣτΕ 2166/2022, 1296/2015, 2087/2012, 3037/2007, 1970/2002 κ.ά., ΕλΣυν Πρακτ. 1ης Ειδ. Συν/σης 20.4.2016).

14. Η θεσμική αυτή εγγύηση της ειδικής συνταξιοδοτικής προστασίας της κατηγορίας αυτής σε ό,τι αφορά την καταβολή κύριας σύνταξης, ήτοι της ισόβιας περιοδικής παροχής που συνδέεται με την έξοδό τους από την ενεργό υπηρεσία, η οποία, για την κατηγορία αυτή συνταξιούχων, συνιστά, κατά τα προεκτεθέντα, όχι κάλυψη ασφαλιστικού κινδύνου, αλλά συνέχεια του μισθού που ελάμβαναν κατά τον ενεργό υπηρεσιακό τους βίο, καλύπτει τις θεσμικές εγγυήσεις του κοινωνικού δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλιση κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος και των κυρίων συνταξιοδοτικών παροχών που καταβάλλονται στο πλαίσιο του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος για την κάλυψη κινδύνων (γήρας, αναπηρία, θάνατος). Για τον λόγο δε αυτό, το συνταξιοδοτικό δικαίωμα των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών, καθώς και των μελών των οικογενειών τους, συνιστά το «λειτουργικό αντίστοιχο/ισοδύναμο» του δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλιση και, ως εκ τούτου, με τη διακριτή του κατοχύρωση και ρύθμιση δεν θίγεται η κατοχυρωμένη στο 22 παρ. 5 του Συντάγματος αρχή της υποχρεωτικότητας και καθολικότητας της κοινωνικής ασφάλισης (κύριας και επικουρικής) που παρέχεται από το Κράτος ή από νομικά

πρόσωπα με δημόσιο κατά τούτο χαρακτήρα, τη βιωσιμότητα της οποίας εγγυάται το Κράτος (βλ. επί των αρχών αυτών ΑΕΔ 5/2002, 87/1997, ΕλΣυν ΟΛ. 32/2018, 244/2017, πρβλ. ΣτΕ ΟΛ. 2287-2290/2015, 2200/2010, 2180/2004). Αντιθέτως, για τις λοιπές κατηγορίες εργαζομένων και εν γένει απασχολούμενων, η δράση των οποίων εντάσσεται στο πεδίο του ιδιωτικού δικαίου, όπου κυρίαρχο είναι το συμβατικό στοιχείο των εννόμων σχέσεων και η κατ' αρχήν ελεύθερη ατομική και συλλογική διαπραγμάτευση των οικονομικών όρων αυτών, ως αντάλλαγμα για τις παρεχόμενες υπηρεσίες, ενόψει της αρχών της ιδιωτικής και συλλογικής αυτονομίας, κατ' άρθρα 5 παρ. 1 και 22 του Συντάγματος, χωρίς τις δεσμεύσεις που συνεπάγεται η ειδική λειτουργική σχέση με το Κράτος, επιβάλλεται η ένταξη στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης προκειμένου να μην θίγεται ο πυρήνας του κοινωνικού δικαιώματος, που κατοχυρώνεται στο άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος (βλ. ΕλΣυν ΟΛ. 1477, 504/2021, 2020/2020, 32/2018, 244/2017 και για την κοινωνική ασφάλιση ως θεσμική εγγύηση αλλά και τις υποχρεώσεις που συνεπάγεται για το Κράτος βλ. ΑΕΔ 87/1997, ΕλΣυν ΟΛ. 244/2017, ΣτΕ ΟΛ. 2287-2290/2015, 2202/2010, 3487/2008, 3096, 3101/2001, 5024/1987). Τούτο δε, ανεξαρτήτως εάν προβλέπεται και επάλληλο σύστημα πρόσθετων κοινωνικοασφαλιστικών παροχών και για τους δημοσίους λειτουργούς, υπαλλήλους και στρατιωτικούς.

30. Περαιτέρω, οι οικείες ρυθμίσεις του εδαφίου α της παρ. 8 του άρθρου 11 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα εντάσσονται, κατά τα ανωτέρω, στο πεδίο της ευχέρειας του νομοθέτη να καθορίζει τους όρους και τις προϋποθέσεις για την αναγνώριση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος και τον καθορισμό του ύψους της σύνταξης εξισορροπώντας, κατά τρόπο συμβατό με την αρχή της αναλογικότητας, αφενός τον σεβασμό του πυρήνα του συνταξιοδοτικού δικαιώματος και των σχετικών νομίμων προσδοκιών των δικαιούχων από την απασχόλησή τους στο Δημόσιο, ενόψει και της σχετικής συνταγματικής θεσμικής εγγύησης για την συνέχιση καταβολής αποδοχών μετά την έξοδό τους από την υπηρεσία, ανάλογων της θέσης που κατείχαν, χωρίς την κατοχύρωση δικαιώματος σύνταξης ορισμένου ύψους και αφετέρου την ανάγκη διασφάλισης των αρχών της κοινωνικής ενδογενεακής και διαγενεακής αλληλεγγύης, καθώς και των αρχών της δημοσιονομικής βιωσιμότητας και της δίκαιης αποταμίευσης που διέπουν το ειδικό συνταξιοδοτικό σύστημα του Δημοσίου (βλ. αναλυτικά σκέψεις 6 έως και 12 της παρούσας). Ειδικότερα, ο εισαγόμενος με τις ανωτέρω ρυθμίσεις περιορισμός στον υπολογισμό του χρόνου υπηρεσίας για την θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος από το Δημόσιο, ακόμη και αν ο δικαιούχος απασχολείται νομίμως και παράλληλα σε δύο δημόσιες θέσεις, έχει, κατ' αρχήν, ως προέχον δικαιολογητικό του θεμέλιου την διασφάλιση της δίκαιης και ισόρροπης διανομής των δημοσίων πόρων στο πλαίσιο του συνταξιοδοτικού συστήματος του Δημοσίου [βλ. συναφώς και τους συγκλίνουσας στόχευσης συνταγματικούς περιορισμούς της πολυθεσίας στο Δημόσιο, κατ' άρθρο 104 του Συντάγματος (που ορίζει ότι «1. Κανένας από τους ... δεν μπορεί να διοριστεί σε άλλη θέση δημόσιας υπηρεσίας ή οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης ή άλλου νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου ή δημόσιας επιχείρησης ή οργανισμού κοινής ωφέλειας. Κατ' εξαίρεση

μπορεί να επιτραπεί με ειδικό νόμο ο διορισμός και σε δεύτερη θέση, εφόσον τηρούνται οι διατάξεις της επόμενης παραγράφου. 2. Οι κάθε είδους πρόσθετες αποδοχές ή απολαβές των υπαλλήλων του προηγούμενου άρθρου δεν μπορεί να είναι κατά μήνα ανώτερες από το σύνολο των αποδοχών της οργανικής τους θέσης. ...»), καθώς και τις διατάξεις του ν. 1256/1982 «Για την πολυθεσία, την πολυαπασχόληση και την καθιέρωση ανωτάτου ορίου απολαβών στο δημόσιο τομέα ...» (Α' 65), που υπηρετούν τον θεμιτό κατ' αρχήν διττό σκοπό, αφενός της διασφάλισης της ισότιμης και δίκαιης πρόσβασης στην εργασία και της καταπολέμησης της ανεργίας με την ευρύτερη αναδιανομή του εισοδήματος μέσω της αποτροπής της πολυθεσίας στο Δημόσιο και αφετέρου της διασφάλισης της δημοσιονομικής βιωσιμότητας με τον εξορθολογισμό στην διανομή των δημοσίων πόρων (βλ. ΕλΣυνΟλ 3431/2009, 2438/2008]. Ενόψει αυτού, η πρόβλεψη ότι ο υπολογισμός του χρόνου υπηρεσίας στο Δημόσιο για την θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος χωρεί υπό τον όρο ότι δεν έχει ήδη αξιοποιηθεί ασφαλιστικά από άλλον φορέα κύριας ασφάλισης ή συνταξιοδοτικά από το ίδιο το Δημόσιο, παρίσταται συναφής προς τον υπηρετούμενο με το οικείο νομοθετικό μέτρο ανωτέρω θεμιτό δημόσιο σκοπό, είναι δε πρόσφορος και κατάλληλος για την ικανοποίησή του, δοθέντος ότι η προσμέτρηση του ίδιου χρόνου υπηρεσίας, ακόμη και σε περίπτωση κατ' εξαίρεση νόμιμης παράλληλης απασχόλησης στο Δημόσιο, μόνον μία φορά για την θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος κατ' αρχήν αποκλείει την δυνατότητα άντλησης ωφέλειας από την κατοχή δεύτερης θέσης στο στάδιο της συνταξιοδότησης και αδρανοποιεί, κατά τούτο, τις δημοσιονομικές συνέπειες της πολυθεσίας στο συνταξιοδοτικό σύστημα του Δημοσίου. Και τούτο, κατά τρόπο συμβατό με τις αρχές της ασφάλειας δικαίου, της σαφήνειας και της προβλεψιμότητας, αφού προβλέπεται σε διαχρονικώς ισχύουσες σαφείς και ρητές διατάξεις νόμου [βλ. τις αρχικές συναφούς περιεχομένου διατάξεις του άρθρου 11 παρ. 6 του α.ν. 1856/1951 της 23/23 Ιουνίου 1951 «Περί απονομής των Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων» (Α' 182) και τις διαδοχικές τροποποιήσεις τους, όπως αυτές κωδικοποιήθηκαν στις ρυθμίσεις του ισχύοντος κατά τον κρίσιμο εν προκειμένω χρόνο διατάξεις της παρ. 8 του άρθρου 11 του π.δ/τος 169/2007], καθώς και με τις αρχές της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της αναλογικότητας ως προς τον σεβασμό του πυρήνα του περιουσιακού συνταξιοδοτικού του δικαιώματος και των με αυτό συναπτόμενων νομίμων προσδοκιών (βλ. σκέψεις 3 και 12 της παρούσας), στον βαθμό που α) ο δικαιούχος δύναται να επιλέξει εάν θα καταλάβει και δεύτερη θέση, υπό τις εξαιρετικές προϋποθέσεις της σχετικής νομοθεσίας εντός του επιτρεπτού περιθωρίου εκτίμησης (βλ. σχετικώς τις διατάξεις του άρθρου 1 του ν. 1256/1982), γνωρίζοντας, πάντως, εκ των προτέρων ότι πέραν των περιορισμών στην λήψη αποδοχών (βλ. τις διατάξεις του άρθρου 6 του ν. 1256/1982, όπως αυτές τροποποιήθηκαν και ισχύουν), δεν πρόκειται να επωφεληθεί από την πρόσθετη παράλληλη αυτή απασχόληση σε έτερη θέση σε συνταξιοδοτικό επίπεδο από το Δημόσιο, αφού ο σχετικός χρόνος δεν θα του αναγνωρισθεί ούτε για την αναγνώριση αυτοτελούς συνταξιοδοτικού δικαιώματος ούτε για την επαύξηση της καταβλητέας σ' αυτόν σύνταξης, στον βαθμό

που ο ίδιος χρόνος έχει αξιοποιηθεί ασφαλιστικά ή συνταξιοδοτικά, β) η επιβάρυνση του δικαιούχου με πρόσθετες εισφορές κατά την παράλληλη αυτή απασχόληση δεν γεννά μεν νόμιμη προσδοκία αναγνώρισης του χρόνου αυτού ως συντάξιμου στο Δημόσιο, δυνάμει του ισχύοντος ρητού και σαφούς περιορισμού του άρθρου 11 παρ. 8 εδ. α του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, πλην η καταβολή τους χωρίς τη γέννηση νόμιμης προσδοκίας απόληψης σύνταξης αποτελεί εύλογο βάρος ενόψει της επιλογής του δικαιούχου να απασχοληθεί και σε έτερη θέση με αποδοχές επί των οποίων γίνονται κατά νόμο κρατήσεις, ενώ παρίσταται και δικαιολογημένη ως μέσο χρηματοδότησης του συνταξιοδοτικού συστήματος ενόψει της αρχής της πολυεπίπεδης κοινωνικής αλληλεγγύης (ενδοταμειακής, ενδογενεακής και διαγενεακής) που το διέπει (βλ. επί αναλυτικά επί των κύκλων της κοινωνικής αλληλεγγύης ΕλΣυνΟλ 38/2018, 244/2017) και γ) σε κάθε περίπτωση, από τον οικείο περιορισμό δεν θίγεται ο πυρήνας του συνταξιοδοτικού δικαιώματος του δικαιούχου, στον βαθμό που πάντως ο χρόνος αυτός αξιοποιείται, αναλόγως της ιδιότητας υπό την οποία παρέχεται η απασχόληση, είτε στο πλαίσιο του ίδιου του ειδικού συνταξιοδοτικού συστήματος του Δημοσίου είτε στο πλαίσιο του συνταγματικά μεν διακριτού πλην λειτουργικά ισοδύναμου/αντίστοιχου συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, με την αναγνώριση του οικείου χρόνου και την ασφαλιστική του αξιοποίηση (βλ. ανωτέρω σκέψεις 13 και 14 της παρούσας και στο πνεύμα αυτό ΕλΣυνΙΙ Τμ. 780/2021 και 1385/2020).

33. Τέλος, στο ίδιο πλαίσιο ελέγχου της συμβατότητας του οικείου νομοθετικού όρου με την ΕΣΔΑ, η πρόβλεψη δύο ειδικών εξαιρέσεων από τον περιορισμό του άπαξ υπολογισμού του χρόνου υπηρεσίας και συγκεκριμένα αφενός για όσους απασχολούνται νομίμως και παραλλήλως σε μη δημόσια θέση (ιδιωτικό τομέα) και αναγνωρίζουν τον σχετικό χρόνο ασφάλισης στο πλαίσιο της διακριτής από την συνταξιοδοτική κοινωνικοασφαλιστικής σχέσης και αφετέρου όσων κατέχουν παράλληλα και δεύτερη θέση στο Δημόσιο και έχουν πάνω από τρία παιδιά, δεν στερείται προδήλως λογικής και αντικειμενικής βάσης, ώστε να τίθεται ζήτημα παραβίασης του άρθρου 1 του (πρώτου) Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ σε συνδυασμό με το άρθρο 14 αυτής (βλ. σκέψη 22 της παρούσας). Ειδικότερα α) ως προς την κατηγορία δικαιούχων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της πρώτης εξαίρεσης, τόσο το κριτήριο της θέσης στην οποία υπηρετεί ο υπάλληλος (δημόσια ή ιδιωτική) όσο και το κριτήριο του βαρυνόμενου με την σύνταξη φορέα (αφενός Δημόσιο στο πλαίσιο του ειδικού συνταξιοδοτικού συστήματος των δημοσίων λειτουργών και υπαλλήλων και αφετέρου άλλος φορέας κύριας ασφάλισης στο πλαίσιο της κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος κοινωνικής ασφάλισης) συνιστούν κατ' αρχήν θεμιτά κριτήρια διάκρισης, η δε ανάδειξη αυτών ως κρίσιμων από τον εθνικό νομοθέτη κατά την διαρρύθμιση των όρων απονομής σύνταξης εντάσσεται στο ευρύ περιθώριο εκτίμησης που διαθέτει επί του συγκεκριμένου πεδίου θεσμικής οργάνωσης για την διασφάλιση των αρχών κοινωνικής αλληλεγγύης και δημοσιονομικής βιωσιμότητας και β) σχετικά με την κατηγορία που εμπίπτει στη δεύτερη εξαίρεση, ήτοι των δημοσίων λειτουργών και υπαλλήλων που κατέχουν νομίμως και δεύτερη θέση στο Δημόσιο και είναι γονείς άνω των

τριών τέκνων, η κατ' επιταγή του εθνικού δικαίου (άρθρα 21 παρ. 1 και 2 και 25 παρ. 4 του Συντάγματος) λήψη θετικών μέτρων κοινωνικής αλληλεγγύης, μεταξύ άλλων, και εισοδηματικής ενίσχυσης επίσης εντάσσεται στο θεμιτό περιθώριο εκτίμησης του νομοθέτη, ενώ σε αμφότερες τις κατηγορίες η σχετική διαφοροποίηση δεν στερείται λογικής βάσης ούτε υπερβαίνει το εύλογο μέτρο ενόψει της αρχής της αναλογικότητας (βλ. συναφώς σκέψεις 30 και 31 της παρούσας για τα κριτήρια αξιολόγησης της συμβατότητας του μέτρου σε σχέση με τις θεσπιζόμενες εξαιρέσεις υπό το φως της συνταγματικής αρχής της ισότητας και επί της διάκρισης των συνταξιοδοτικών παροχών αναλόγως της κατηγορίας του δικαιούχου (υπάλληλος δημοσίου ή του ιδιωτικού τομέα και του ζητήματος της διπλής επιβάρυνσης του ίδιου συνταξιοδοτικού φορέα βλ. μεταξύ άλλων αποφ. ΕΔΔΑ της 5.9.2017, Fabian κατά Ουγγαρίας, της 20.3.2012, Panfile κατά Ρουμανίας, 25.10.2011, Valkov και λοιποί κατά Βουλγαρίας).

34. Εξ άλλου, στο πλαίσιο της συνταγματικής θεσμικής εγγύησης για το ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών (βλ. σκέψεις 6 έως και 12 της παρούσας) και σε αντιστοιχία με τη συνταξιοδοτική προστασία όσων λαμβάνουν σύνταξη από το Δημόσιο Ταμείο, με τις διατάξεις του ν. 3163/1955 καθιερώθηκε για το τακτικό προσωπικό του Ι.Κ.Α, περιλαμβανομένου και του ιατρικού του προσωπικού και με υπόχρεο φορέα το ΙΚΑ ως εργοδότη, ειδικό συνταξιοδοτικό πλαίσιο, κατ' αρχήν ταυτόσημο, με εκείνο των συνταξιούχων του Δημοσίου, οργανωμένο στο πρότυπο της επαγγελματικής ασφάλισης (βλ. ΕλΣυνΟλ 32/2018, 244/2017, ΣτΕ 1229/2016, απόφ ΔΕΚ της 22.11.2015, C- 443/93, Βουγιούκας κατά Ιδρύματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων). Ενόψει δε της εκ του Συντάγματος οργανωτικής και λειτουργικής διάκρισης του συνταξιοδοτικού καθεστώτος των δημοσίων λειτουργών και υπαλλήλων σε σχέση με το κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος σύστημα κοινωνικής ασφάλισης (βλ. σκέψεις 13 και 14 της παρούσας και ΕλΣυν Ολ 1477, 504/2021, 2020/2020, 137/2019, 1388, 1277, 32/2018, 244/2017), οι υπάλληλοι του ΙΚΑ, υπαγόμενοι στις περί συνταξιοδότησης των δημοσίων υπαλλήλων διατάξεις, σύμφωνα με την γενική παραπεμπτική ρήτρα του άρθρου 1 του ν. 3163/1955, με την επιφύλαξη των ειδικότερων διατάξεων του νόμου αυτού (βλ. ΕλΣυνΟλ 1391/2012), δεν έχουν την ιδιότητα του κοινού ασφαλισμένου του ΙΚΑ, υπό την έννοια του άρθρου 2 του α. ν. 1846/1951 «Περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων» (Α' 71), αλλά διατηρούν το κατά το Σύνταγμα προβλεπόμενο ειδικό συνταξιοδοτικό status του δημοσίου υπαλλήλου, η δε σύνταξή τους συνιστά συνέχεια των αποδοχών τους και όχι παροχή προς κάλυψη ασφαλιστικού κινδύνου, ενώ το ΙΚΑ δεν λειτουργεί ως προς την κατηγορία αυτή ως φορέας κοινωνικής ασφάλισης αλλά ως εργοδότης που αναλαμβάνει την συνταξιοδοτική τους προστασία (βλ. ΕλΣυν Ολ 32/2018, 244/2017, πρβλ. ΣτΕ Ολ 3586/1986, 2491/1988, ΣτΕ 1229/2016).

35. Ενόψει αυτών και υπό το φως της κατ' άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος αρχής της ισότητας των δημοσίων λειτουργών και υπαλλήλων ενώπιον του νόμου σε σχέση με την οργάνωση του συνταξιοδοτικού τους συστήματος και τους όρους απονομής των συνταξιοδοτικών παροχών (βλ. σκέψη 4 της παρούσας), εφόσον α) σύμφωνα με τη σαφή

και προβλέψιμη πάγια διάταξη του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 3163/1955 στο προσωπικό του ΙΚΑ -ΕΤΑΜ εφαρμόζονται οι διατάξεις για την συνταξιοδότηση των δημοσίων υπαλλήλων, με την επιφύλαξη ειδικών διαφορετικών ρυθμίσεων του τελευταίου αυτού νόμου, ενώ στις σχετικές ρυθμίσεις αυτού δεν περιλαμβάνονται διατάξεις που να αποκλίνουν από εκείνες του άρθρου 11 παρ. 8 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα (βλ. σκέψη 26 της παρούσας), β) δεν εισάγεται ρητή εξαίρεση στον Συνταξιοδοτικό Κώδικα σχετικά με όσους συνταξιοδοτούνται υπό το καθεστώς του ν. 3163/1955 και γ) δεν συντρέχει αποχρών λόγος διαφοροποίησης των δημοσίων λειτουργών και υπαλλήλων που εντάσσονται ευθέως στο σύστημα του Συνταξιοδοτικού Κώδικα σε σχέση με εκείνους στους οποίους αυτός εφαρμόζεται αναλόγως και κατά παραπομπή, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 3163/1955, αφού και οι δύο κατηγορίες εντάσσονται στο ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημοσίων λειτουργών και υπαλλήλων χωρίς να ασκεί επιρροή ο διαφορετικός φορέας παροχής σύνταξης (Δημόσιο και ΙΚΑ -ΕΤΑΜ), οι διατάξεις της παρ. 8 του άρθρου 11 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα εφαρμόζονται και στο προσωπικό του ΙΚΑ που συνταξιοδοτείται με τις διατάξεις του ν. 3163/1955. Ειδικότερα, στην περίπτωση που ο συνταξιούχος κατέχει δύο δημόσιες θέσεις, ήτοι αφενός στο ΙΚΑ -ΕΤΑΜ, ως μέλος του προσωπικού του και αφετέρου στο Δημόσιο, ο ίδιος χρόνος υπηρεσίας ακόμη και σε περίπτωση νόμιμης παράλληλης απασχόλησης, μπορεί κατ' αρχήν να υπολογισθεί μόνον μία φορά, ενώ χωρεί κατ' εξαίρεση προσμέτρηση του χρόνου παράλληλης απασχόλησης όταν ο εν λόγω δημόσιος λειτουργός ή υπάλληλος κατέχει σύμφωνα με τον νόμο, εκτός από τη θέση στο ΙΚΑ -ΕΤΑΜ και έτερη δημόσια θέση, εφόσον όμως είναι γονέας τουλάχιστον τριών τέκνων (βλ. αναλυτικά σκέψεις 26 και 30 έως 34 της παρούσας). Αντίθετη εκδοχή, κατά την οποία ο κανόνας της παρ. 8 του άρθρου 11 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα δεν εφαρμόζεται στις περιπτώσεις των συνταξιούχων του ΙΚΑ -ΕΤΑΜ που κατέχουν και δεύτερη δημόσια θέση στο Δημόσιο θα οδηγούσε σε μη δικαιολογημένη διάκριση υπέρ αυτών σε σχέση με τους συνταξιούχους του Δημοσίου που απασχολούνται και σε έτερη δημόσια θέση, κατά παράβαση του άρθρου 4 παρ. 1 σε συνδυασμό με το άρθρο 17 παρ. 1 του Συντάγματος και 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ σε συνδυασμό με το άρθρο 14 αυτής, με βάση το όλως απρόσφορο και συμπτωματικό κριτήριο της τυπικής διαφοροποίησης του φορέα καταβολής της σύνταξής τους, παρά το γεγονός ότι εφαρμόζονται κοινοί κανόνες απονομής συντάξεων και στις δύο κατηγορίες, ενώ παράλληλα θα εξομοίωνε ανεπίτρεπτα την μεταχείριση των συνταξιούχων του ΙΚΑ -ΕΤΑΜ με το καθεστώς του ν. 3163/1955 με τους κοινούς ασφαλισμένους του Ταμείου αυτού στο πλαίσιο της κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος κοινωνικής ασφάλισης (βλ. σκέψεις 4 και 22, καθώς και 13 και 15 της παρούσας).

40.4. Επομένως, ο θεσπιζόμενος με τις ανωτέρω διατάξεις περιορισμός αφορά αποκλειστικά στη μη προσμέτρηση του αυτού χρόνου για την θεμελίωση δύο ασφαλιστικών δικαιωμάτων (από το Δημόσιο για το ένα δικαίωμα και ταυτόχρονα από άλλον φορέα κύριας ασφάλισης περιλαμβανομένου και του Δημοσίου για το έτερο) από μία

απασχόληση, ενώ ο φραγμός δεν ισχύει σε περίπτωση παράλληλης νόμιμης απασχόλησης σε δύο θέσεις, οπότε από τις δύο συρρέουσες αυτοτελείς ασφαλιστικές έννομες σχέσεις γεννάται και συνταξιοδοτική προσδοκία και συνταξιοδοτικό δικαίωμα από τους οικείους φορείς κύριας ασφάλισης. Το ίδιο, άλλωστε, περιεχόμενο έχει ο σχετικός κανόνας όταν εφαρμόζεται αναλόγως κατ' άρθρο 1 παρ. 1 του ν. 3163/1955 στο προσωπικό του ΙΚΑ -ΕΤΑΜ που συνταξιοδοτείται υπό το καθεστώς του τελευταίου αυτού νόμου. Η ρύθμιση δε αυτή, που αποσκοπεί στην ισόρροπη και ορθολογική κατανομή των δημοσίων πόρων στο ευρύτερο συνταξιοδοτικό – ασφαλιστικό σύστημα (ήτοι στο ειδικό συνταξιοδοτικό σύστημα του Δημοσίου αφενός και το λειτουργικό του ισοδύναμο αλλά συνταγματικώς διακριτό κοινωνικοασφαλιστικό σύστημα, κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, βλ. αναλυτικά σκέψεις 13 έως 15 της παρούσας), με την αποτροπή της συγκέντρωσης συνταξιοδοτικών – ασφαλιστικών πόρων στα ίδια πρόσωπα κατά τρόπο μη ανταποκρινόμενο στις ανωτέρω διανεμητικές αρχές του συνταξιοδοτικού συστήματος (βλ. σκέψεις 3, 4, 5 και 12 της παρούσας), δεν εντάσσεται πρωτογενώς στη δέσμη ρυθμίσεων για την αντιμετώπιση της πολυθεσίας [βλ. το όλως διακριτό σύστημα διατάξεων του άρθρου 104 του Συντάγματος και του σε εκτέλεση αυτού εκδοθέντος ν. 1256/1982 και επ' αυτού ΕλΣυν Ολ 3431/2009, 2438/2008], ούτε αποβλέπει στην αποτροπή της, σκοπός, που πάντως δεν θα μπορούσε να ισχύει σε περίπτωση που η μία εκ των δύο θέσεων είναι θέση αιρετού σε ΟΤΑ, ως εν προκειμένω, που συνίσταται σε άσκηση καθηκόντων δημόσιας λειτουργίας, στο πλαίσιο ελεύθερης λαϊκής εντολής (βλ. σκέψη 36 της παρούσας). Με βάση δε, το σαφές περιεχόμενο των οικείων διατάξεων δεν προκύπτει ούτε δύναται να συναχθεί από αυτές ότι στο πεδίο εφαρμογής του περιορισμού και στο στάδιο απονομής της σύνταξης που αυτός λειτουργεί (βλ. συναφώς σκέψη 29 της παρούσας και ΕλΣυνII Τμ. 1385/2020), που, ως εκ της φύσης του, και των υπέρτερης τυπικής ισχύος αρχών που διέπουν τη συνταξιοδοτική σχέση (βλ. σκέψεις 3, 4, 5, 12 και 17 έως 21 της παρούσας απόφασης και σκέψη 40.1. της παρούσας γνώμης), πρέπει να ερμηνεύεται στενά, εμπίπτει και η περίπτωση του παράλληλου χρόνου ασφάλισης από δυο θέσεις εκ των οποίων γεννάται συνταξιοδοτικό δικαίωμα από διακριτούς ασφαλιστικούς φορείς, ώστε να δύναται να επεκταθεί ο σχετικός περιορισμός στην αξιοποίηση του αυτού χρόνου κατά τον οποίο ο δικαιούχος διετέλεσε όργανο ΟΤΑ και ταυτόχρονα εργαζόταν στο ΙΚΑ -ΕΤΑΜ, ως μέλος του τακτικού προσωπικού του και να τίθεται φραγμός στην θεμελίωση δύο συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων, για τα οποία μάλιστα καταβλήθηκαν εισφορές/κρατήσεις ως όρος της αναγνώρισής τους. 40.5. Άλλωστε και ενόψει των αρχών της αναλογικής – διαφοροποιητικής ισότητας κατά την προστασία των νομίμων προσδοκιών και των περιουσιακών δικαιωμάτων (βλ. σκέψεις 4 και 22 της παρούσας) παρίσταται μεν δικαιολογημένη και θεμιτή η μη διπλή αξιοποίηση χρόνου απασχόλησης για τη θεμελίωση περισσότερων δικαιωμάτων από το Δημόσιο όχι όμως και η μη προσμέτρηση της διπλής νόμιμης παράλληλης απασχόλησης για την αναγνώριση περισσότερων συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων από διακριτούς ασφαλιστικούς φορείς, κατάσταση ουσιωδώς διαφορετική που χωρίς ρητή, σαφή και ειδικά αιτιολογημένη

	ρύθμιση δεν δύναται να αντιμετωπισθεί ομοιόμορφα εξ επόψεως συνταξιοδοτικών προσδοκιών και δικαιωμάτων με την περίπτωση που ρυθμίζεται στο εδάφιο α της παρ. 8 του άρθρου 11 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, κατά τα γενόμενα δεκτά με την ως άνω απόφαση της Ολομέλειας του Δικαστηρίου.
ΕΛΣυν 1575-1567-1562-1561-1560-1559-1558-1557-1553-1551-1550-1549-1548-1547-1546-1545-1544-1543-1542-1541-1540-1539-1538-1537-1536-1523-1520-1518-1517-1516-1514-1512-1511-1510-1506-1014-1013-1012-1011-1010-1009-957-954-953-952-950-746-745-744-743-733-732-731-725-720-640-639-638-637-636-635-634-632-628-625-624-623-618-617-616-608-605-603-602-601-600-599-598-596-595-589-587-586-121-116-115-114-113-107-102-100/2024 1505-1497-1495-1494-1493-1492-1482-1478-1477-1475-1474-1473-1468-1467-1466-1465-1463-1462-1461-1460-	13.1. Με τη 244/2017 απόφαση της Ολομέλειας του Δικαστηρίου, που εκδόθηκε επί υπόθεσης πολιτικού συνταξιούχου (βλ. συναφώς και την αντιστοίχου περιεχομένου επί υπόθεσης στρατιωτικού συνταξιούχου ΕΛΣυν Ολ. 32/2018), κρίθηκε, με τη διαδικασία της πρότυπης δίκης (άρθρο 108Α παρ. 1 του π.δ/τος 1225/1981), ότι η επιβολή σε βάρος των συνταξιούχων του Δημοσίου, εισφοράς αλληλεγγύης, με τις διατάξεις των άρθρων 38 του ν. 3863/2010 και 11 του ν. 3865/2010, ως πάγιου πόρου υπέρ των φορέων κοινωνικής ασφάλισης (Φ.Κ.Α.) και συνακόλουθα τόσο η επαύξηση αυτής όσο και η μερική μεταβολή του προορισμού της για προνοιακούς σκοπούς, με τις ρυθμίσεις των άρθρων 44 παρ. 10 του ν. 3986/2011 και 2 παρ. 13 του ν. 4002/2011, 2 παρ. 9 του ν. 4024/2011 και 30 παρ. 3 και 4 του ν. 4075/2012, αντίκεινται προς τις ρυθμίσεις των άρθρων 4 παρ. 1 και 5, 2 παρ. 1, 5 παρ. 1, 22 παρ. 5 και 25 παρ. 1 και 4 του Συντάγματος και τις από αυτά απορρέουσες αρχές για τις εξής τέσσερις επάλληλες, αυτοτελείς και συρρέουσες βάσεις: α) οι συνταξιούχοι του Δημοσίου εντάσσονται σε αυτοτελές και διακριτό κατά το Σύνταγμα ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς και δεν συνάδει προς τις ανωτέρω διατάξεις και αρχές η επιβάρυνσή τους με εισφορά για την ενίσχυση του κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος από το οποίο δεν αντλούν άμεση ωφέλεια, β) η αιφνίδια σύνδεσή τους με τα ελλείμματα συνταγματικά διακριτού κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος αντίκειται στις αρχές της ασφάλειας δικαίου, της προβλεψιμότητας και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, γ) η μονομερής επίρριψη του διαταμειακού αυτού βάρους στην κατηγορία των συνταξιούχων, χωρίς ειδική αιτιολόγηση των όρων επιβολής της και της κλιμάκωσης αυτής σε σχέση με τον ενεργό πληθυσμό, αντιβαίνει στις αρχές της ισότητας ενώπιον του νόμου και των δημοσίων βαρών, της κοινωνικής αλληλεγγύης και της αναλογικότητας και δ) στον βαθμό που η εν λόγω εισφορά έχει διαρθρωτικό χαρακτήρα και αφορά στην ενίσχυση του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος, δεν έχει συνταχθεί η επιβαλλόμενη από τα άρθρα 4 παρ. 5 και 22 παρ. 4 του Συντάγματος αναλογιστική/οικονομική μελέτη. Περαιτέρω, με την ίδια απόφαση της Ολομέλειας, μετά από τη στάθμιση αφενός των διακυβευόμενων περιουσιακής φύσης ατομικών δικαιωμάτων [άρθρα 17 παρ. 1 του Συντάγματος και 1 του (πρώτου) Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ], αφετέρου της συνταγματικώς κατοχυρωμένης αρχής της δημοσιονομικής βιωσιμότητας, υπό το φως των άρθρων 100 παρ. 4 και 5 του Συντάγματος και 66 παρ. 8 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, τα αποτελέσματα της περί αντισυνταγματικότητας κρίσης μετατέθηκαν από τη δημοσίευση της ως άνω απόφασης, δηλαδή από 8.2.2017 και εφεξής. Κατά συνέπεια, με την επιφύλαξη των ενδίκων βοηθημάτων που είχαν ήδη ασκηθεί και εκκρεμούσαν ενώπιον του Δικαστηρίου μέχρι την ως άνω ημερομηνία, δεν υφίσταται βάση για την άσκηση νέων αγωγών προς ικανοποίηση των αξιώσεων που έχουν γεννηθεί από την ίδια αιτία

1459-1458-1457-1456-
1452-1451-1450-1449-
1104-1102-1079-1078-
1077-1064-1062-1061-
1050-1048-1047-809-
808-807-806-805-804-
803-802-801-794-793-
788-787-786-785-782-
781-780-779-778-777-
776-772-765-764-763-
762-761-758-720-719-
711-705-354-352-346-
345-344-343/2023

μέχρι του χρόνου αυτού. Επί του σκέλους δε αυτού της απόφασης, με την από 12.2.2019 απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην υπόθεση Κ. Φραντζεσκάκη και λοιποί κατά Ελληνικού Δημοσίου (αρ. προσφ. 57275/17) κρίθηκε ότι δεν παραβιάστηκαν οι διατάξεις των άρθρων 6 παρ. 1 και 14 της ΕΣΔΑ (βλ. συναφώς και ΕλΣ II Τμ. 1688/2021).

**ΕλΣυν 1572-1571-1570-
1569/2024**

38.1. Περαιτέρω, επί της συμβατότητας προς υπέρτερης τυπικής ισχύος κανόνες και αρχές των αναφερόμενων στη σκέψη 31 της παρούσας διατάξεων, με τις οποίες επιβλήθηκε η Εισφορά Αλληλεγγύης Συνταξιούχων, με τη 244/2017 απόφαση της Ολομέλειας του Δικαστηρίου επί υπόθεσης πολιτικού συνταξιούχου (βλ. συναφώς και την αντιστοίχου περιεχομένου επί υπόθεσης στρατιωτικού συνταξιούχου ΕλΣυν Ολ. 32/2018), κρίθηκε, με τη διαδικασία της πρότυπης δίκης (άρθρο 108Α παρ. 1 του π.δ/τος 1225/1981), ότι η επιβολή σε βάρος των συνταξιούχων του Δημοσίου, εισφοράς αλληλεγγύης, με τις διατάξεις των άρθρων 38 του ν. 3863/2010 και 11 του ν. 3865/2010, ως πάγιου πόρου υπέρ των φορέων κοινωνικής ασφάλισης (Φ.Κ.Α.) και συνακόλουθα τόσο η επαύξηση αυτής όσο και η μερική μεταβολή του προσορισμού της για προνοιακούς σκοπούς, με τις ρυθμίσεις των άρθρων 44 παρ. 10 του ν. 3986/2011 και 2 παρ. 13 του ν. 4002/2011, 2 παρ. 9 του ν. 4024/2011 και 30 παρ. 3 και 4 του ν. 4075/2012, αντίκεινται προς τις ρυθμίσεις των άρθρων 4 παρ. 1 και 5, 2 παρ. 1, 5 παρ. 1, 22 παρ. 5 και 25 παρ. 1 και 4 του Συντάγματος και τις από αυτά απορρέουσες αρχές για τις εξής τέσσερις επάλληλες, αυτοτελείς και συρρέουσες βάσεις: α) οι συνταξιούχοι του Δημοσίου εντάσσονται σε αυτοτελές και διακριτό κατά το Σύνταγμα ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς και δεν συνάδει προς τις ανωτέρω διατάξεις και αρχές η επιβάρυνσή τους με εισφορά για την ενίσχυση του κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος από το οποίο δεν αντλούν άμεση ωφέλεια, β) η αιφνίδια σύνδεσή τους με τα ελλείμματα συνταγματικά διακριτού κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος αντίκειται στις αρχές της ασφάλειας δικαίου, της προβλεψιμότητας και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, γ) η μονομερής επίρριψη του διαταμειακού αυτού βάρους στην κατηγορία των συνταξιούχων, χωρίς ειδική αιτιολόγηση των όρων επιβολής της και

της κλιμάκωσης αυτής σε σχέση με τον ενεργό πληθυσμό, αντιβαίνει στις αρχές της ισότητας ενώπιον του νόμου και των δημοσίων βαρών, της κοινωνικής αλληλεγγύης και της αναλογικότητας και δ) στον βαθμό που η εν λόγω εισφορά έχει διαρθρωτικό χαρακτήρα και αφορά στην ενίσχυση του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος, δεν έχει συνταχθεί η επιβαλλόμενη από τα άρθρα 4 παρ. 5 και 22 παρ. 4 του Συντάγματος αναλογιστική/οικονομική μελέτη. Περαιτέρω, με την ίδια απόφαση της Ολομέλειας, μετά από τη στάθμιση αφενός των διακυβευόμενων περιουσιακής φύσης ατομικών δικαιωμάτων [άρθρα 17 παρ. 1 του Συντάγματος και 1 του (πρώτου) Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ], αφετέρου της συνταγματικώς κατοχυρωμένης αρχής της δημοσιονομικής βιωσιμότητας, υπό το φως των άρθρων 100 παρ. 4 και 5 του Συντάγματος και 66 παρ. 8 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, τα αποτελέσματα της περί αντισυνταγματικότητας κρίσης μετατέθηκαν από τη δημοσίευση της ως άνω απόφασης, δηλαδή από 8.2.2017 και εφεξής. Κατά συνέπεια, με την επιφύλαξη των ενδίκων βοηθημάτων που είχαν ήδη ασκηθεί και εκκρεμούσαν ενώπιον του Δικαστηρίου μέχρι την ως άνω ημερομηνία, δεν υφίσταται βάση για την άσκηση νέων αγωγών προς ικανοποίηση των αξιώσεων που έχουν γεννηθεί από την ίδια αιτία μέχρι του χρόνου αυτού. Επί του σκέλους αυτού της απόφασης, με την από 12.2.2019 απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην υπόθεση Κ. Φραντζεσκάκη και λοιποί κατά Ελληνικού Δημοσίου (αρ. προσφ. 57275/17) κρίθηκε ότι δεν παραβιάστηκαν οι διατάξεις των άρθρων 6 παρ. 1 και 14 της ΕΣΔΑ (βλ. συναφώς και ΕλΣυν II Τμ. 1688/2021).

ΕλΣυν 1568-1567-1014-954-953-952-950-746-618-608-605-603-602-102-100/2024

1468-1467-1466-1465-1452-1451-1450-1449-1104-1079-1064-1062-1061-1050-1048-794-793-788-787-786-785-782-779-778-720-719-705-354/2023

15. Τέλος, το ως άνω δικαίωμα σαφώς διακρίνεται, ενόψει της ιστορικής και τεολογικής ερμηνείας των οικείων συνταγματικών ρυθμίσεων αλλά και της ανάγκης πρακτικής εναρμόνισης των συνταγματικών διατάξεων και θεσμών, από τις παροχές που καταβάλλονται στο πλαίσιο της κοινωνικής ασφάλισης, θεσμού κατοχυρωθέντος ρητώς στο Σύνταγμα μόλις με την αναθεώρηση του 1975, που όριζε, στο άρθρο 22 παρ. 4 αυτού, ότι «Το Κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει» (ήδη άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, μετά το από 6.4.2001 ψήφισμα της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής, Α' 84), η οποία συνίσταται στην, έναντι καταβολής εισφοράς, προστασία του ασφαλισμένου από την επέλευση κινδύνων (γήρας, ασθένεια, αναπηρία κ.λπ.), που μειώνουν ή εξαλείφουν την ικανότητά του να εργάζεται (ασφαλιστικοί κίνδυνοι) και, συνακόλουθα, τείνουν να υποβαθμίσουν τις συνθήκες διαβίωσής του (βλ. ΑΕΔ 2/2004, ΕλΣυν Ολ. 2020/2020, 32/2018, 244/2017, ΣτΕ Ολ. 2287-2290/2015). Στο ίδιο, άλλωστε, πλαίσιο, το κόστος της σύνταξης βαρύνει κατ' αρχήν τον κρατικό προϋπολογισμό, ήτοι το Δημόσιο Ταμείο (βλ. τους διαχρονικώς ισχύοντες συνταξιοδοτικούς κώδικες, ειδικότερα, άρθρο 1 του β.δ/τος της 31ης Οκτωβρίου 1935, Α' 505, άρθρο 1 του α.ν. 1854/1951, άρθρο 1 του π.δ/τος 1041/1979, Α' 292, άρθρο 1 του π.δ/τος 166/2000 και άρθρο 1 του π.δ/τος 169/2007 και βλ. ΑΕΔ 28, 2/2004), ενώ το βάρος αυτό δύναται να αναδέχεται και ο προϋπολογισμός νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου (βλ. ανωτέρω σκέψη 4 της παρούσας, ΕλΣυν Ολ. 1277/2018, 244/2017, 1510/1996). Ο φορέας παροχής της σύνταξης των δημόσιων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών και

δη το Δημόσιο ή άλλος φορέας, όπως ο ΕΦΚΑ και ήδη e- ΕΦΚΑ, που αναλαμβάνει την παροχή σύνταξης στην κατηγορία αυτή δικαιούχων, δεν ενεργεί ως οργανισμός ή φορέας κοινωνικής ασφάλισης (βλ. ΕλΣυν Ολ. 32/2018, 244/2017, 992/2015, 918/2012, 3299/2013, ΣτΕ 2166/2022, 1296/2015, 2087/2012, 3037/2007, 1970/2002 κ.ά.), η καταβολή δε της σύνταξης τελεί πάντοτε υπό την εγγύηση του Κράτους και δη του Δημοσίου, όταν πρόκειται για συντάξεις που καταβάλλονται σε συνδεόμενους με αυτό με υπηρεσιακή σχέση, ενόψει του ότι συνιστά απόρροια της ειδικής λειτουργικής σχέσης του δικαιούχου με αυτό ως εργοδότη (βλ. ΕλΣυν Ολ. 2020/2020, 32/2018, 244/2017, 1/2014, 2651/2011, 2298/2010, 1296/2006, 2366/2004). Τέλος, το ειδικό συνταξιοδοτικό σύστημα των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών είναι σαφώς διακριτό και παρέχει όλως διάφορες και μείζονες εγγυήσεις από τις έσχατες εγγυήσεις κοινωνικής προστασίας, στο πλαίσιο της κοινωνικής πρόνοιας που απαιτείται να παρέχει το Κράτος, κατ' εφαρμογή των άρθρων 21 παρ. 1, 2, 3 και 6 του Συντάγματος, υπό τη μορφή παροχών σε χρήμα ή σε είδος, προς συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού, με σκοπό την εξασφάλιση στοιχειώδους επιπέδου αξιοπρεπούς, κατά το άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος, διαβίωσης, οι οποίες δεν συνδέονται με την παροχή εργασίας και την καταβολή εισφορών (βλ. ΕλΣυν Ολ. 2020/2020, II Τμ. 1176/2018, ΣτΕ Ολ. 2287-2290/2015, 660/2016, βλ. συναφώς και άρθρο 11 παρ. 1 και 2 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα και 34 παρ. 3 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης).

51. Περαιτέρω, ενόψει των δεσμεύσεων που ανέλαβε η Ελληνική Δημοκρατία στο πλαίσιο της συμφωνίας με τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας [βλ. την παρατιθέμενη στο ν. 4334/2015 «Επείγουσες ρυθμίσεις για τη διαπραγμάτευση και σύναψη συμφωνίας με τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης (Ε.Μ.Σ.)», Α' 80, Ανακοίνωση του Συμβουλίου Κορυφής («Eurosummit»), που έλαβε χώρα στις Βρυξέλλες στις 12.7.2015, σχετικά με τις δεσμεύσεις της Ελλάδας ενόψει μελλοντικής συμφωνίας με τον Ε.Μ.Σ., μεταξύ των οποίων αναφέρεται και η λήψη εμπροσθοβαρών μέτρων για τη βελτίωση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του συνταξιοδοτικού συστήματος ως μέρος ενός προγράμματος συνολικής αναμόρφωσης του συνταξιοδοτικού συστήματος] θεσπίσθηκε και ο ν. 4387/2016 «Ενιαίο Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλειας - Μεταρρύθμιση ασφαλιστικού - συνταξιοδοτικού συστήματος - Ρυθμίσεις φορολογίας εισοδήματος και τυχερών παιγνίων και άλλες διατάξεις». Με τον νόμο αυτό ιδρύθηκε, κατά πρώτον, Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης (Ε.Φ.Κ.Α.) (βλ. τις διατάξεις του Κεφαλαίου Ε του οικείου νόμου και ειδικότερα των άρθρων 51 και επ.), στον οποίο εντάσσονται όλες οι κατηγορίες απασχολούμενων και συνταξιούχων, ανεξαρτήτως απασχόλησης ή ιδιότητας, και δη τόσο οι λειτουργοί και υπάλληλοι του Δημοσίου και οι στρατιωτικοί (βλ. Κεφάλαιο Β του ίδιου νόμου και τις διατάξεις των άρθρων 4 και επ. του ν. 4387/2016), όσο και οι απασχολούμενοι στον ιδιωτικό τομέα (βλ. τις ρυθμίσεις του Κεφαλαίου Γ' και των άρθρων 27 και επ. του οικείου νόμου). Επιπλέον, ορίσθηκαν ενιαίοι,

για όλους τους απασχολούμενους, μεταξύ των οποίων δημόσιοι λειτουργοί, υπάλληλοι και στρατιωτικοί, κανόνες υπολογισμού των εισφορών και των παροχών, μέσω της θέσπισης του ανταποδοτικού μέρους της σύνταξης (βλ. τις διατάξεις του άρθρου 8 του ν. 4387/2016), το οποίο είναι ανεξάρτητο από την εθνική (χρηματοδοτούμενη από τον κρατικό προϋπολογισμό) σύνταξη (βλ. άρθρο 7 του ν. 4387/2016) και αθροίζεται με αυτήν (βλ. άρθρο 2 του ν. 4387/2016) και της άρρηκτης σύνδεσής του με τις καταβληθείσες εισφορές, ως βάση υπολογισμού των οποίων καθιερώνεται, ενιαία, το εισόδημα των υπαγομένων στην ασφάλιση του ανωτέρω φορέα από την ασφαλιστέα δραστηριότητα καθ' όλη τη διάρκεια του εργασιακού τους βίου. Προκειμένου δε να διασφαλισθεί η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του ασφαλιστικού συστήματος (βλ. σχετικά την αιτιολογική έκθεση του ν. 4387/2016), προβλέπεται η άμεση εφαρμογή των νέων κανόνων υπολογισμού των συντάξεων και επί των ήδη συνταξιούχων του Δημοσίου, μέσω του επανυπολογισμού των συντάξεών τους (βλ. κατωτέρω τις διατάξεις του άρθρου 14 του ν. 4387/2016, βλ. αποφ. 1-4/2018 Ειδ. Δικ. άρ. 88 παρ. 2 Συντάγματος, ΕλΣυν Τέταρτο Τμ. 957/2021, ΙΙ Τμ. 930/2019). Προς άρση της ασάφειας που είχε προκληθεί από την αδιάσπαστη διατύπωση του ν. 4387/2016 και προς αντιμετώπιση του ερμηνευτικού κινδύνου κανονιστικής σύγχυσης μεταξύ των δύο εντασσόμενων στον ΕΦΚΑ συνταγματικά διακριτών ασφαλιστικών συστημάτων, και συγκεκριμένα του απορρέοντος από τα άρθρα 16, 21 παρ. 3, 22 παρ. 2, 23 παρ. 2 εδ. β, 29, 45, 73 παρ. 2, 80, 87 επ., 103 και 104 του Συντάγματος ειδικού συνταξιοδοτικού καθεστώτος των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών αφενός και του κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος συστήματος κοινωνικής ασφάλισης αφετέρου (βλ. συναφώς ΕλΣυν Ολ. Πρακτ. της 1ης Ειδ. Συν/σης της 20.4.2016, ΕλΣυν ΙΙ Τμ. 930/2019, ΙΙΙ Τμ. 277, 278/2019 και ΣτΕ Ολ 1880/2019), με τις διατάξεις των άρθρων 21, 22 και 23 του ν. 4670/2020 αποσαφηνίστηκε η θεσμική αυτοτέλεια του πρώτου εκ των ανωτέρω συστημάτων εντός του ΕΦΚΑ (μετονομασθέντος από 1.3.2020 σε e-ΕΦΚΑ) και διευκρινίστηκε η ρυθμιστική και λειτουργική του διάκριση από το επίσης εντασσόμενο στον ίδιο φορέα κοινωνικοασφαλιστικό σύστημα. Στο πλαίσιο αυτό, ο ΕΦΚΑ και πλέον e-ΕΦΚΑ, μετασχηματίστηκε αναδρομικά σε Εθνικό Συνταξιοδοτικό – Ασφαλιστικό Φορέα, δηλαδή σε ένα νέο σχήμα διανεμητικής δικαιοσύνης στη διαχείριση των εισφορών, την κατανομή των ασφαλιστικών – συνταξιοδοτικών βαρών και την απονομή ασφαλιστικών – συνταξιοδοτικών παροχών, στο οποίο εντάχθηκε ως ρυθμιστικά διακριτό και λειτουργικά αυτοτελές το ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών. Η σύνταξη για τους δημοσίους λειτουργούς, υπαλλήλους και στρατιωτικούς εξακολουθεί να αποτελεί συνέχεια των αποδοχών, ενώ διατηρείται και η ιδιότητα του Δημοσίου ως κατ' αρχήν συνταξιοδοτικού φορέα των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών εν ενεργεία και συνταξιούχων και όσων έλκουν από αυτούς συνταξιοδοτικά δικαιώματα, κατ' άρθρο 1 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, που εγγυάται ευθέως την καταβολή των συντάξεων στους δικαιούχους, συνιστώντας ταυτόχρονα υπόχρεο με τον e- ΕΦΚΑ φορέα, του τελευταίου λογιζομένου, με ερμηνεία σύμφωνη με το Σύνταγμα, ως

φορέα στον οποίο έχουν μεταβιβασθεί οι σχετικές συνταξιοδοτικές αρμοδιότητες απονομής της σύνταξης και έχει αναδεχθεί το βάρος πληρωμής των συντάξεων του Δημοσίου (βλ. ΕλΣυν Ολ. 1477, 504/2021, 2020/2020).

ΕλΣυν 1515/2024

5. Από τον συνδυασμό των άρθρων 16, 21 παρ. 3, 22 παρ. 2, 23 παρ. 2 εδ. β, 29 παρ. 3, 45, 73 παρ. 2, 80, 87 επ., 98 παρ. 1 περ. δ και στ', 103 και 104 του Συντάγματος, συνάγεται ότι το τελευταίο κατοχυρώνει ως ιδιαίτερο θεσμό το ειδικό υπηρεσιακό και συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημόσιων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών (βλ. ΕλΣυν Ολ. 1821, 1820, 1477, 504/2021, 2020/2020, 137/2019, 1388, 1277, 32/2018, 244/2017, II Τμ. 1176/2018, πρβλ ΑΕΔ 16/1983, ΑΠ 701/2014, 968/2013). Ενόψει δε της απορρέουσας από τις ανωτέρω διατάξεις θεσμικής εγγύησης του ειδικού συνταξιοδοτικού καθεστώτος, ως «σύνταξη» προεχόντως νοείται η ισόβια περιοδική παροχή που καταβάλλεται στους δημόσιους λειτουργούς, υπαλλήλους και στρατιωτικούς αντί μισθού και ως συνέχεια αυτού, μετά την αποχώρησή τους από την ενεργό υπηρεσία, ως όρος της απασχόλησής τους, για την απονομή της οποίας εφαρμόζονται ενιαίοι κανόνες προσαρμοσμένοι στην ιδιομορφία της σχέσης δημοσίου δικαίου που τους συνδέει με την υπηρεσία και το ύψος της οποίας τελεί, αναλόγως της κατηγορίας, είτε σε εύλογη είτε σε σταθερή, αναλογία προς τις αποδοχές ενέργειας, αναλόγως των ιδιαίτερων υπηρεσιακών συνθηκών εκάστης κατηγορίας, εξασφαλίζοντας γι' αυτούς αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης, αντίστοιχες της θέσης, των καθηκόντων, του χρόνου υπηρεσίας και της υπηρεσιακής τους εξέλιξης [βλ. ΕλΣυν Ολ. 1821, 1820, 1477, 504/2021, 2020/2020, 137/2019, 1277, 32/2018, 244/2017, ΕλΣυν Πρακτ. Ολ. 1ης Ειδ. Συν/σης της 20.4.2016, 9ης Γεν. Συν/σης της 27.5.2015, Ειδ. Δικ. άρθρου 88 Σ. 1-4/2018, και συγκριτικά αποφ. Γερμανικού Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου της 27.9.2005, 2 BvR 1387/02, της 5.5.2005, 2BVL 17/09, άρθρο L1 του Γαλλικού Συνταξιοδοτικού Κώδικα (Loi 64-1339 1964-12-29) και αποφ. Γαλλικού Συνταγματικού Συμβουλίου της 28.5.2010, No 2010-QPC, Γαλλ. Συμβουλίου της Επικρατείας της 18.7.2006, No 274664]. Εξάλλου, στο πλαίσιο του ειδικού συνταξιοδοτικού αυτού συστήματος, το οποίο προσιδιάζει στα συστήματα επαγγελματικής ασφάλισης (βλ. ΕλΣυν Ολ. 244/2017, 4324/2014, 1571/2011, Πρακτ. Ολ. 9ης Γεν. Συν/σης της 27.5.2015, αποφ. ΔΕΕ της 26.3.2009, C-559/07 «Επιτροπή κατά Ελλάδος», σκ. 31, 32, 42, 52 της 1.4.2008, C-267/06 «Tadao Maruko κατά Versorgungsanstalt der deutschen Bühnen», αποφ. ΕΔΔΑ της 3.3.2011 «Klein κατά Αυστρίας», σκ. 57, της 2.2.2010 «Aizpurua Ortiz κλπ. κατά Ισπανίας», σκ. 38, της 22.10.2009 «Αποστολάκης κατά Ελλάδος», σκ. 29 και 35, απόφ. της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της 13.7.1988, «Sture Stigson»), το δημοσίου δικαίου δικαίωμα σε σύνταξη εμπίπτει στο προστατευτικό πεδίο του άρθρου 17 παρ. 1 του Συντάγματος, που καταλαμβάνει και τις συνταξιοδοτικές απαιτήσεις (βλ. ΕλΣ Ολ. 1277, 32/2018, 244/2017, II Τμ. 1176/2017), ενώ απολαμβάνει και της συρρέουσας προστασίας του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, ως στοιχείο της ειδικής νομικής σχέσης των κατηγοριών αυτών πολιτών με το Κράτος (βλ. αποφ. ΕΔΔΑ της 6.7.2005, Stec κατά Ηνωμένου Βασιλείου, της 6.11.2008, Κοκκίνης κατά Ελλάδας, σκ. 29, της 4.12.2008, Ρεβελιώτης κατά Ελλάδας, σκ. 27, της

22.10.2009, Αποστολάκης κατά Ελλάδας, σκ. 29, της 19.6.2012, Khoniakina κατά Γεωργίας, σκ. 69 επ., της 26.6.2012, Κωσταδήμας κατά Ελλάδας, σκ. 29, ΕΛΣ Ολ. 137/2019, 3023, 441/2012, 1031/2011, 984, 166, 26/2010 2274/1997). Το δικαίωμα δε αυτό σαφώς διακρίνεται, ενόψει της γραμματικής, ιστορικής και τελεολογικής ερμηνείας των οικείων συνταγματικών ρυθμίσεων, αλλά και της ανάγκης πρακτικής εναρμόνισης των συνταγματικών διατάξεων και θεσμών, από τις παροχές που καταβάλλονται στο πλαίσιο της κοινωνικής ασφάλισης, θεσμού κατοχυρωθέντος ρητώς στο Σύνταγμα μόλις με την αναθεώρηση του 1975, που όριζε, στο άρθρο 22 παρ. 4 αυτού, ότι «Το Κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει» (ήδη άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, μετά το από 6.4.2001 ψήφισμα της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής, Α' 84), η οποία συνίσταται στην, έναντι καταβολής εισφοράς, προστασία του ασφαλισμένου από την επέλευση κινδύνων (γήρας, ασθένεια, αναπηρία κλπ.), που μειώνουν ή εξαλείφουν την ικανότητά του να εργάζεται (ασφαλιστικοί κίνδυνοι) και, συνακόλουθα, τείνουν να υποβαθμίσουν τις συνθήκες διαβίωσής του (βλ. ΑΕΔ 2/2004, ΕΛΣ Ολ. 2020/2020, 32/2018, 244/2017, ΣτΕ Ολ. 2287-2290/2015). Στο ίδιο, άλλωστε, πλαίσιο, το κόστος της σύνταξης βαρύνει κατ' αρχήν τον κρατικό προϋπολογισμό, ήτοι το Δημόσιο Ταμείο (βλ. τους διαχρονικώς ισχύοντες συνταξιοδοτικούς κώδικες, ειδικότερα, άρθρο 1 του β.δ/τος της 31ης Οκτωβρίου 1935, Α' 505, άρθρο 1 του α.ν. 1854/1951, άρθρο 1 του π.δ/τος 1041/1979, Α' 292, άρθρο 1 του π.δ/τος 166/2000 και άρθρο 1 του π.δ/τος 169/2007 και βλ. ΑΕΔ 28, 2/2004), ενώ το βάρος αυτό δύναται να αναδέχεται και ο προϋπολογισμός νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου (βλ. ΕΛΣυν Ολ. 1277/2018, 244/2017, 1510/1996). Ο φορέας παροχής της σύνταξης των δημόσιων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών και δη το Δημόσιο ή άλλος φορέας, που αναλαμβάνει την παροχή σύνταξης στην κατηγορία αυτή δικαιούχων, δεν ενεργεί ως οργανισμός ή φορέας κοινωνικής ασφάλισης (βλ. ΕΛΣυν Ολ. 32/2018, 244/2017, 992/2015, 918/2012, 3299/2013, ΣτΕ 1296/2015, 2087/2012, 3037/2007, 1970/2002 κ.ά.), η καταβολή δε της σύνταξης τελεί πάντοτε υπό την εγγύηση του Κράτους και δη του Δημοσίου, όταν πρόκειται για συντάξεις που καταβάλλονται σε συνδεδεμένους με αυτό με υπηρεσιακή σχέση, ενόψει του ότι συνιστά απόρροια της ειδικής λειτουργικής σχέσης του δικαιούχου με αυτό ως εργοδότη (βλ. ΕΛΣ Ολ. 1820, 1477, 504/2021, 2020/2020, 244/2017, 1/2014, 2651/2011, 2298/2010, 1296/2006, 2366/2004).

ΕΛΣυν 1509/2024

5. Ήδη με την ένδικη αγωγή, ο ενάγων ισχυρίζεται ότι παρανόμως παρακρατήθηκε το 40% της σύνταξής του κατά τη διάρκεια της απασχόλησής του στο ΑΣΕΠ από 18.7.2016 έως 31.5.2017, ήτοι συνολικά το ποσό των 16.066,00 ευρώ, το οποίο πρέπει να του αποδοθεί, δυνάμει των διατάξεων του άρθρου 105 ΕισΝΑΚ, άλλως σύμφωνα με τις διατάξεις περί αδικαιολόγητου πλουτισμού. Και τούτο, διότι οι διατάξεις των παρ. 2 και 3 του άρθρου 20 του ν.4387/2016, δυνάμει των οποίων ανεστάλη συνολικά η καταβαλλόμενη σε αυτόν σύνταξη, αντίκεινται αφενός στο άρθρο 4 του Συντάγματος, κατά το μέρος που εισάγουν αδικαιολόγητη διάκριση σε βάρος των απασχολούμενων σε φορείς της Γενικής Κυβέρνησης πολιτικών συνταξιούχων σε σχέση με τους απασχολούμενους στον ιδιωτικό τομέα, των οποίων η

σύνταξη αναστέλλεται σε ποσοστό 60%, αφετέρου στο άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος σε συνδυασμό με άρθρο 1 του (πρώτου) Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, υπό το πρίσμα της παραβίασης των αρχών της ανταποδοτικότητας των συνταξιοδοτικών παροχών και της αναλογικότητας. Προσέτι, ισχυρίζεται ότι οι ως άνω διατάξεις πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι εξαιρούνται του περιορισμού της ολικής αναστολής καταβολής της σύνταξής τους οι συνταξιούχοι δικαστικοί λειτουργοί που απασχολούνται σε συνταγματικά κατοχυρωμένες ανεξάρτητες διοικητικές αρχές, τυχόν αντίθετη δε εκδοχή έρχεται σε αντίθεση με το άρθρο 87 παρ. 2 του Συντάγματος.

ΕΛΣυν 725/2024

3. Περαιτέρω, από τις διατάξεις των άρθρων 94 παρ. 1 και 95 παρ. 1 β του Συντάγματος και 7 παρ. 1 α του ν. 702/1977 (Α' 268), συνάγεται ότι αρμόδια για την επίλυση κοινωνικοασφαλιστικών διαφορών - δηλαδή των διαφορών που έχουν ως υποκείμενη αιτία τους όχι το ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών, αλλά το κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος κοινωνικό δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση και τη σχέση του ασφαλισμένου προς τον κοινωνικοασφαλιστικό του φορέα που διέπεται από την οικεία κοινωνικοασφαλιστική νομοθεσία - είναι τα τακτικά διοικητικά δικαστήρια και κατ' αναίρεση το Συμβούλιο της Επικρατείας (βλ. ΑΕΔ 2/2004).

4. Κατόπιν αυτών και ενόψει του περιεχομένου της ένδικης αγωγής (βλ. σκέψη 1), καθ' ο μέρος με αυτήν επιδιώκεται η αποκατάσταση της ζημίας, κατ' άρθρο 105 ΕισΝΑΚ, που φέρεται να επήλθε στην ενάγουσα από την θεσμοθέτηση και εφαρμογή των οικείων περικοπών επί της κατά μεταβίβαση σύνταξης που λαμβάνει από το ΕΤΑΑ-TAN και ήδη Τομέα Ασφάλισης Νομικών του e-ΕΦΚΑ (βλ. άρθρο 53 παρ. 1 περ. Γ του ν. 4387/2016), η εγειρόμενη διαφορά αναφύεται στο πλαίσιο της κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος κοινωνικής ασφάλισης. Ως εκ τούτου, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 6 παρ. 2 του ν. 4700/2020 «Ενιαίο κείμενο Δικονομίας για το Ελεγκτικό Συνέδριο (...)» (Α' 127), οι διατάξεις του οποίου εφαρμόζονται επί διαδικαστικών πράξεων που δεν έχουν συντελεσθεί κατά το χρόνο θέσης του σε ισχύ, ήτοι από 15.9.2020 και εφεξής, κατά τα άρθρα 349 παρ. 1 και 357 του ίδιου νόμου, σε συνδυασμό με τα άρθρα 7 παρ. 1 α του ν. 702/1977 και 7 παρ. 1 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (ΚΔΔ), κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν. 2717/1999 (Α' 97), η υπό κρίση αγωγή, πρέπει, κατά το σκέλος αυτό, να παραπεμφθεί στο Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών και να διαταχθεί η, κατ' άρθρο 7 παρ.2 του ν.4700/2020, κοινοποίηση της παρούσας, με επιμέλεια του Γραμματέα του Τμήματος στον Γενικό Επίτροπο της Επικρατείας του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

ΕΛΣυν 302/2024

20. Ειδικότερα, από τις συνταγματικές διατάξεις για το ειδικό υπηρεσιακό και συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών και των θεσμικών εγγυήσεων που το περιβάλλουν, καθεστώς το οποίο οι ίδιοι επιλέγουν στο πλαίσιο της επαγγελματικής τους ελευθερίας (άρθρο 5 παρ. 1 του Συντάγματος), την απορρέουσα από τα άρθρα 4 παρ. 1 και 5 παρ. 1 του Συντάγματος αρχή της αξιοκρατίας που διέπει το σύνολο της υπηρεσιακής τους

κατάστασης, δηλαδή τον διορισμό, την πρόσληψη αλλά και τη σταδιοδρομία σε δημόσια θέση, σε συνδυασμό και προς τις συνταγματικές αρχές του σεβασμού της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας (άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος), του κοινωνικού κράτους δικαίου (άρθρο 25 παρ. 1α του Συντάγματος), των συνταγματικών αρχών της ασφάλειας δικαίου, της προβλεψιμότητας, της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της αναλογικότητας (άρθρα 2 παρ. 1, 5 παρ. 1 και 25 παρ. 1 του Συντάγματος), καθώς και του ατομικού δικαιώματος στην περιουσία (άρθρο 17 παρ. 1 του Συντάγματος), συνάγεται ότι οι καταβαλλόμενες μετά τον τερματισμό του εργασιακού βίου συντάξεις πρέπει να τελούν σε εύλογη αναλογία, δηλαδή σε εύλογη ποσοτική σχέση, με τις αποδοχές από την ενεργό υπηρεσία. Και τούτο, ως αναγκαίο αντιστάθμισμα των ιδιαίτερων δεσμεύσεων που συνεπάγεται για την προσωπική τους κατάσταση η ειδική λειτουργική τους σχέση με το Κράτος και η εκτέλεση των καθηκόντων τους, ώστε να διατηρείται ένα επαρκές ποσοστό αναπλήρωσης του εισοδήματος ενεργείας στους αποχωρούντες από την υπηρεσία δημοσίους λειτουργούς, υπαλλήλους και στρατιωτικούς, να μη διαταράσσεται σε δυσανάλογο βαθμό το βιοτικό επίπεδο των συνδεομένων με ειδική υπαλληλική ή λειτουργική με το Κράτος σχέση, σε σύγκριση με αυτό που είχαν εξασφαλίσει κατά τον ενεργό υπηρεσιακό τους βίο και να μην μειώνεται κατά τρόπο δραστικό και αιφνίδιο το εισόδημά τους, με την ανατροπή καταστάσεων στις οποίες δικαιολογημένα είχαν αποβλέψει [βλ. ΕλΣυν Ολ. 504/2021, 2020/2020, 137/2019, 1277, 32/2018, 244/2017 σκ. VI. Α.3. και Πρακτ. 1ης Ειδ. Συν/σης της 20.4.2016, που εκδόθηκαν στο πλαίσιο γνωμοδότησης της Διοικητικής Ολομέλειας επί του σχεδίου νόμου «Ενιαίο σύστημα κοινωνικής ασφάλειας - Εθνικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης», στα οποία περιέχεται παρατήρηση, επί του άρθρου 14 αυτού, ότι «η αποσύνδεση της σύνταξης από τον μισθό ενεργείας, στο μέτρο που θίγει τη δίκαιη αναλογία μεταξύ αποδοχών και σύνταξης δύναται να εγείρει ζητήματα αντισυνταγματικότητας», πρβλ. ΣτΕ Ολομ. αποφ. 2287-2290/2015 σχετικά με την ηπιότερης έντασης αρχή της αναλογίας σύνταξης και μισθού ενεργείας στο σύστημα της κοινωνικής ασφάλισης κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, και συγκριτικά βλ. τις συγγενείς αρχές που ισχύουν στη Γαλλία και τη Γερμανία και, ειδικότερα, το άρθρο 1 του Γαλλικού Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων που προβλέπει ότι: «Το ύψος της σύνταξης προσδιορίζεται βάσει του επιπέδου, της διάρκειας και της φύσης της ενεργού υπηρεσίας, ώστε να εγγυάται στο δικαιούχο υλικές συνθήκες διαβίωσης σύμφωνες με το status της υπηρεσίας του» και τη σχετική απόφαση Γαλλικού Συμβουλίου της Επικρατείας της 29.12.2014, Νο 377293, καθώς και την απορρέουσα από το άρθρο 33 παρ. 5 του Γερμανικού Συντάγματος [Θεμελιώδους Νόμου της Βόννης (Grundgesetz)] αρχή της ανάλογης με το λειτούργημα διατροφής των κρατικών υπαλλήλων και λειτουργών (Alimentationsprinzip), σύμφωνα με την οποία το Κράτος υποχρεούται να διασφαλίζει στους δημοσίους υπαλλήλους και λειτουργούς εφ' όρου ζωής, δηλαδή και μετά τον τερματισμό του εργασιακού τους βίου, συνθήκες διαβίωσης ανάλογες με τη θέση τους στην ιεραρχία, την ευθύνη που συνεπάγεται το λειτούργημά τους και τη σημασία του για το κοινωνικό σύνολο, σε αντιστοιχία με την εξέλιξη των

οικονομικών συνθηκών και του γενικού επιπέδου διαβίωσης, σχετ. και οι αποφάσεις του Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου της Γερμανίας της 27.9.2005 - 2BvR 1387/02 και της 5.5.2015 -2BvL 17/09 και ΕΛΣ ΟΛ. 1277/2018].

28. Η λειτουργία της σύνταξης, υπό την προεκτεθείσα συνταγματική έννοια, ως στοιχείου της ειδικής νομικής σχέσης των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών με το Κράτος και ως συνέχειας των αποδοχών ενεργείας τους, που συνιστά και τον πυρήνα της οργάνωσης και λειτουργίας του ειδικού συνταξιοδοτικού τους συστήματος (βλ. σκέψεις 13, 14 και 17 έως 23 της παρούσας), σαφώς διακρίνεται από τις παροχές που καταβάλλονται στο πλαίσιο της κοινωνικής ασφάλισης, θεσμού κατοχυρωθέντος ρητώς στο Σύνταγμα μόλις με την αναθεώρηση του 1975, που όριζε στο άρθρο 22 παρ. 4 αυτού ότι «Το Κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει» (ήδη άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, μετά την δημοσίευση του από 6.4.2001 Ψηφίσματος της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής), η οποία συνίσταται, στην έναντι καταβολής εισφοράς, προστασία του ασφαλισμένου από την επέλευση κινδύνων (γήρας, ασθένεια, αναπηρία κλπ.) που μειώνουν ή εξαλείφουν την ικανότητά του να εργάζεται (ασφαλιστικοί κίνδυνοι) και, συνακόλουθα, τείνουν να υποβαθμίσουν τις συνθήκες διαβίωσής του [βλ. ΕλΣυν ΟΛ. 32/2018, 244/2017, ΣτΕ ΟΛ. 2287-2290/2015, βλ. συναφώς το άρθρο 9 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα, το οποίο έχει υπογραφεί στη Νέα Υόρκη στις 19.12.1966 με τη φροντίδα των Ηνωμένων Εθνών και κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 1532/1985, Α' 45, τη ΔΣΕ 102/1952, κυρωθείσα με τον ν. 3251 της 1/2-6-55, Α' 140, τη Διεθνή Σύμβαση «περί του Ευρωπαϊκού Κώδικος Κοινωνικής Ασφαλείας», που είχε υπογραφεί στο Στρασβούργο στις 16.4.1964 και κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 1136/1981 (Α' 61), το άρθρο 12 του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη, κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν. 1426/1984, Α' 34, καθώς και το άρθρο 34 παρ.1 και 2 του ΤΙΤΛΟΥ IV 34 του ΤΙΤΛΟΥ IV «ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ» του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2007/C 303/01, 2010/C 83/02)]. Τούτο δε, ακόμη και όταν από τις παροχές αυτές δύνανται να επωφελούνται και οι δημόσιοι λειτουργοί, υπάλληλοι ή στρατιωτικοί (βλ. ΑΕΔ 28/2004, Ειδ. Δικ. αρ. 88 παρ. 2 του Συντάγματος 143, 142/2009, 10/2006, ΕλΣυνΟΛ 32, 244/2017, ΣτΕ 226/2012), ή όταν πρόκειται για κοινωνικοασφαλιστικές παροχές που χαρακτηρίζονται σε επίπεδο νόμου ως «συντάξεις», υπό την έννοια της περιοδικώς καταβαλλόμενης ασφαλιστικής παροχής, καθόσον αυτές δεν έχουν χαρακτήρα αμοιβής, αλλά τον χαρακτήρα κοινωνικοασφαλιστικής παροχής μετά την επέλευση του ασφαλιστικού κινδύνου (βλ. ΑΕΔ 2/2004).

30. Η θεσμική αυτή εγγύηση της ειδικής συνταξιοδοτικής προστασίας της κατηγορίας αυτής σε ό,τι αφορά την καταβολή κύριας σύνταξης, ήτοι της ισόβιας περιοδικής παροχής που συνδέεται με την έξοδό τους από την ενεργό υπηρεσία, η οποία, για την κατηγορία αυτή συνταξιούχων, συνιστά, κατά τα προεκτεθέντα, όχι κάλυψη ασφαλιστικού κινδύνου, αλλά συνέχεια του μισθού που ελάμβαναν κατά τον ενεργό υπηρεσιακό τους βίο, υπερκαλύπτει τις θεσμικές

εγγυήσεις του κοινωνικού δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλιση κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος και των κυρίων συνταξιοδοτικών παροχών που καταβάλλονται στο πλαίσιο του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος για την κάλυψη κινδύνων (γήρας, αναπηρία, θάνατος). Για το λόγο δε αυτό, το συνταξιοδοτικό δικαίωμα των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών, συνιστά το «λειτουργικό αντίστοιχο/ισοδύναμο» του δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλιση και, ως εκ τούτου, με τη διακριτή του κατοχύρωση και ρύθμιση δεν θίγεται η κατοχυρωμένη στο 22 παρ. 5 του Συντάγματος αρχή της υποχρεωτικότητας και καθολικότητας της κοινωνικής ασφάλισης (κύριας και επικουρικής) που παρέχεται από το Κράτος ή από νομικά πρόσωπα με δημόσιο κατά τούτο χαρακτήρα, τη βιωσιμότητα της οποίας εγγυάται το Κράτος (βλ. επί των αρχών αυτών ΑΕΔ 5/2002, 87/1997, ΕλΣυν Ολ. 32/2018, 244/2017, πρβλ. ΣτΕ Ολ. 2287-2290/2015, 2200/2010, 2180/2004). Συνεπώς, όχι μόνο δεν επιβάλλεται εκ του Συντάγματος, αλλά ούτε και επιτρέπεται, ενόψει της πρακτικής εναρμόνισης των κατοχυρωμένων από αυτό διακριτών θεσμικών εγγυήσεων, η ένταξη της κατηγορίας αυτής στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης καθ' υποκατάσταση του συνταγματικά κατοχυρωμένου δικαιώματός τους σε ασφάλιση και καταβολή σύνταξης από το Δημόσιο ή από άλλον ειδικά συνεστημένο προς τούτο ανάδοχο φορέα. Και τούτο, διότι αντίθετη εκδοχή θα οδηγούσε σε ευθεία παραβίαση της οικείας συνταγματικής θεσμικής εγγύησης για το ειδικό υπηρεσιακό και συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών, ενώ τυχόν κατάρρηση της «σύνταξης», υπό την προεκτεθείσα συνταγματική έννοια που είναι ιστορικά συνυφασμένη με το ειδικό υπηρεσιακό και ασφαλιστικό καθεστώς των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών, ή η πλήρης εξομοίωσή της με παροχή κοινωνικής ασφάλισης, θα έθιγε τον πυρήνα των οικείων διατάξεων του Συντάγματος (βλ. σκέψεις 14 και 16 της παρούσας), στερώντας τους κάθε πρακτική αποτελεσματικότητα (βλ. ΕλΣυν Ολ. 32/2018, 244/2017, Πρακτ. 3ης Ειδ. Συν/σης της 24.6.2010).

31. Αντιθέτως, για τις λοιπές κατηγορίες εργαζομένων και εν γένει απασχολούμενων, η δράση των οποίων εντάσσεται στο πεδίο του ιδιωτικού δικαίου, όπου κυρίαρχο είναι το συμβατικό στοιχείο των εννόμων σχέσεων και η κατ' αρχήν ελεύθερη ατομική και συλλογική διαπραγμάτευση των οικονομικών όρων αυτών, ως αντάλλαγμα για τις παρεχόμενες υπηρεσίες, ενόψει της αρχών της ιδιωτικής και συλλογικής αυτονομίας, κατ' άρθρα 5 παρ. 1 και 22 του Συντάγματος, χωρίς τις δεσμεύσεις που συνεπάγεται η ειδική λειτουργική σχέση με το Κράτος, επιβάλλεται η ένταξη στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης προκειμένου να μην θίγεται ο πυρήνας του κοινωνικού δικαιώματος, που κατοχυρώνεται στο άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος (βλ. ΕλΣυν Ολ. 2020/2020, 32/2018, 244/2017 και για την κοινωνική ασφάλιση ως θεσμική εγγύηση αλλά και τις υποχρεώσεις που συνεπάγεται για το Κράτος βλ. ΑΕΔ 87/1997, ΕλΣυν Ολ., 244/2017, ΣτΕ Ολ. 2287-2290/2015, 2202/2010, 3487/2008, 3096, 3101/2001, 5024/1987). Τούτο δε, ανεξαρτήτως του εάν δύναται

να προβλέπεται και επάλληλο σύστημα πρόσθετων κοινωνικοασφαλιστικών παροχών και για τους δημοσίους λειτουργούς, υπαλλήλους και στρατιωτικούς.

128. Περαιτέρω όμως, ενόψει της ασάφειας που είχε προκληθεί από την αδιάστικη διατύπωση του ν. 4387/2016 και προς αντιμετώπιση του ερμηνευτικού κινδύνου κανονιστικής σύγχυσης μεταξύ των δύο εντασσόμενων στον ΕΦΚΑ συνταγματικά διακριτών ασφαλιστικών συστημάτων και συγκεκριμένα του απορρέοντος από τα άρθρα 16, 21 παρ. 3, 22 παρ. 2, 23 παρ. 2 εδ. β, 29, 45, 73 παρ. 2, 80, 87 επ., 103 και 104 του Συντάγματος ειδικού συνταξιοδοτικού καθεστώτος των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών και των προς αυτούς εξομοιούμενων αφενός (βλ. σκέψεις 13 έως 27 της παρούσας) και του κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος συστήματος κοινωνικής ασφάλισης αφετέρου (βλ. αναλυτικά σκέψεις 28 έως 32 της παρούσας και συναφώς ΕλΣυν Ολ Πρακτ. της 1ης Ειδ. Συν/σης της 20.4.2016, ΕλΣυν ΙΙ Τμ. 930/2019, ΙΙΙ Τμ. 277, 278/2019 και ΣτΕ Ολ 1880/2019 και αναλυτικά επί της διαλεκτικής της σχετικής νομολογίας ΕλΣυν Ολ. 2020/2020), με τις προεκτεθείσες διατάξεις του ν. 4670/2016 αποσαφηνίστηκε η θεσμική αυτοτέλεια του πρώτου εκ των ανωτέρω συστημάτων εντός του ΕΦΚΑ (μετονομασθέντος από 1.3.2020 σε e- ΕΦΚΑ) και διευκρινίσθηκε η ρυθμιστική και λειτουργική του διάκριση από το επίσης εντασσόμενο στον ίδιο φορέα κοινωνικοασφαλιστικό σύστημα.

129. Σε κάθε περίπτωση, οι ανειλημμένες δεσμεύσεις της Ελληνικής Δημοκρατίας με θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και δη της Συμφωνίας με τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας, ως ανωτέρω (βλ. σκέψεις 78 και 124, 125 και 126 της παρούσας) και η ανάγκη άμεσης αντιμετώπισης των δημοσιονομικών κινδύνων από τη μη βιωσιμότητα του ασφαλιστικού – συνταξιοδοτικού συστήματος, δεν επέβαλλαν ούτε θα μπορούσαν να επιβάλουν την κατά παράβαση του Συντάγματος θεσμική αλλοίωση του ειδικού συνταξιοδοτικού καθεστώτος των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών και την εξομοίωσή του με το κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Και τούτο, διότι η λήψη μέτρων για τη διασφάλιση της δημοσιονομικής βιωσιμότητας επιβάλλεται εκ του Συντάγματος να γίνεται εντός των ορίων και του θεσμικού πλαισίου που το ίδιο θέτει (βλ. σκέψεις 22, 41 και 42 της παρούσας, ΕλΣυν Ολ 1388, 1277, 32/2018, 244/2017, ΣτΕ Ολ. 2287-2290/2015, 668/2012), ενώ η θεσμική οργάνωση και η δομή τόσο του συνταξιοδοτικού όσο και του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος δεν συνιστούν ρυθμιστικό αντικείμενο του ενωσιακού δικαίου. Ανεξαρτήτως δε της συμβατότητας των σχετικών συμφωνιών και των επιμέρους ρητρών τους με το ενωσιακό δίκαιο (βλ. συναφώς αποφ. Γενικού Δικαστηρίου της 13.7.2018, T- 680/13, Dr. K. Chrysostomides & Co. LLC κατά Συμβουλίου Ευρωπαϊκής Ένωσης και λοιπών θεσμικών οργάνων αυτής, της 3.5.2017, T-531/14, Λεϊμονιά Σωτηροπούλου και λοιποί κατά Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πρβλ.αποφ. ΔΕΕ της 13.6.2017, C- 258/14, Eugenia Florescu), ανάγεται στη σφαίρα ευθύνης του νομοθέτη η σύμφωνη με το Σύνταγμα υιοθέτηση διαρθρωτικών και δημοσιονομικών μέτρων σε αρμονία προς τις προβλέψεις του, χωρίς να επέρχεται

αλλοίωση των θεσμών που κατοχυρώνει το ίδιο το Σύνταγμα. Αντιθέτως, σε αρμονία και προς τις λοιπές συνταγματικές και υπερνομοθετικής ισχύος αρχές που διέπουν τη διανομή των πόρων στο πεδίο του ασφαλιστικού - συνταξιοδοτικού δικαίου, η αρχή της δημοσιονομικής βιωσιμότητας, ως αρχή τόσο του ενωσιακού όσο και του εθνικού δικαίου (βλ. σκέψη 10 της παρούσας), που αποτέλεσε κατά τα ανωτέρω το νομικό θεμέλιο των διαρθρωτικών μεταβολών που συντελέστηκαν στην ελληνική συνταξιοδοτική και ασφαλιστική νομοθεσία, αποτελεί και μία από τις βαρύνουσες αρχές ερμηνείας για τον καθορισμό της φύσης, του σκοπού, της δομής, της οργάνωσης και της λειτουργίας του νέου θεσμικού πλαισίου (βλ. ΕλΣυνΤέταρτο Τμ. 957/2021).

136. Εξ άλλου, τα μνημονευόμενα στις αιτιολογικές εκθέσεις των νόμων 4387/2016 και 4670/2020, συνταγματικά θεμέλια της ασφαλιστικής – συνταξιοδοτικής μεταρρύθμισης, και δη οι αρχές της κοινωνικής δικαιοσύνης, της αναδιανομής του εισοδήματος, της κοινωνικής αλληλεγγύης, της ισότητας στην κατανομή των βαρών και της ανάγκης διασφάλισης της βιωσιμότητας του δημόσιου ασφαλιστικού συστήματος, καθώς και η επίκληση της ανάγκης διοικητικής αναδιάρθρωσης για την επίτευξη του εξορθολογισμού, της απλούστευσης και της αποτελεσματικότητας του συστήματος αυτού, συνιστούν θεμιτούς λόγους για τους οποίους, κατ' αρχήν, και ενόψει και του ευρέος περιθωρίου εκτίμησης του νομοθέτη κατά τη χάραξη της δημοσιονομικής πολιτικής, κατ' άρθρα 106 παρ. 1 και 26 του Συντάγματος, δικαιολογείται η μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού συστήματος διά της οργανωτικής τους ενοποίησης σε ένα εθνικό δημόσιο ασφαλιστικό και συνταξιοδοτικό σχήμα, υπό τη μορφή του ν.π.δ.δ. (βλ. ΕλΣυν Ολ. 32/2018, 244/2017, Τέταρτο Τμ. 957/2021, πρβλ. ΣτΕ Ολ 2287-2290/2015). Όπως, άλλωστε, ευθέως συνάγεται, από τις προπαρασκευαστικές εργασίες των νόμων 4387/2016 και 4670/2020 και ειδικότερα από τις αιτιολογικές τους εκθέσεις και τις προεκτεθείσες επιμέρους ρυθμίσεις τους, η επιχειρούμενη με αυτούς θεσμική αναδιάρθρωση αφορά κατ' αρχήν και πλην των προβλεπόμενων στα οικεία νομοθετήματα εξαιρέσεων, το σύνολο του εθνικού δημόσιου ασφαλιστικού – συνταξιοδοτικού συστήματος και όχι μόνον στο κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος κοινωνικοασφαλιστικό, παρά τη στενότερη διατύπωση που ενίοτε χρησιμοποιείται στα κείμενα αυτά (βλ. ΕλΣυν Ολ. 504/2021, 2020/2020, Πρακτ. της 1ης Ειδ. Συν/σης της 12.2.2020). Η εν λόγω μεταρρύθμιση, για την εξυπηρέτηση των ανωτέρω αρχών διανεμητικής δικαιοσύνης, κατ' άρθρα 4 παρ. 5, 25 παρ. 1 α, δ και 4 και 79 επ. του Συντάγματος (βλ. και σκέψεις 11 και 12 της παρούσας), με την ένταξη των δύο διακριτών κατά το Σύνταγμα συστημάτων σε ενιαίο Φορέα, είναι κατ' αρχήν συνταγματικά ανεκτή στον βαθμό που δεν επέρχεται θεσμική αλλοίωση των συστημάτων αλλά αμφότερα διατηρούν τις δομικές θεσμικές τους ιδιαιτερότητες και δεν παρακάμπτονται οι συνταγματικές εγγυήσεις αυτών και δη οι αρχές που διέπουν το ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών, κατ' άρθρα 16, 21 παρ. 3, 22 παρ. 2, 23 παρ. 2 εδ. β, 29, 45, 73 παρ. 2, 80, 87 επ., 103

και 104 του Συντάγματος (βλ. αναλυτικά σκέψεις 13 έως 27 της παρούσας, Τέταρτο Τμ. 957/2021 και στο πνεύμα αυτό ΕλΣυν ΟΛ 504/2021, 2020/2020).

137. Στο ίδιο πλαίσιο, η εκ μέρους του νομοθέτη επίκληση της αρχής της ισότητας, ως αιτιολογικής βάσης για τη θέσπιση κατ' αρχήν ομοιόμορφων κανόνων ασφάλισης και συνταξιοδότησης των εντασσομένων στα δύο συνταγματικώς διακριτά ασφαλιστικά συστήματα αλλά και ως διακηρυκτικής αρχής διέπουσας του σύνολο των νεοπαγών διατάξεων (βλ. άρθρο 1 Α του ν. 4387/2016, που προστέθηκε με το άρθρο 20 του ν. 4670/2020 και σκέψη 112 της παρούσας), δεν έχει την έννοια της τυπικής, αλλά της αναλογικής - διαφοροποιητικής ισότητας του άρθρου 4 παρ. 1 του Συντάγματος, η οποία πραγματώνεται με τη ρυθμιστική αντιστοιχία/αναλογία και λειτουργική ισοδυναμία των συστημάτων (βλ. αναλυτικώς σκέψεις 28 έως 32 της παρούσας περί της λειτουργικής αντιστοιχίας/ισοδυναμίας του ειδικού συνταξιοδοτικού καθεστώτος των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών με εκείνο του κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος, σε επίπεδο κύριας ασφάλισης, κατά τρόπο που να επιτυγχάνεται η πρακτική εναρμόνιση των διακριτών θεσμών και να μην θίγονται οι αρχές της υποχρεωτικότητας και καθολικότητας της κοινωνικής ασφάλισης καθώς και τα άρθρα 27 και 33 του ν. 4387/2016 περί της κατ' αναλογία εφαρμογής των διατάξεων του Κεφαλαίου Β του νόμου για τους δημοσίους λειτουργούς, υπαλλήλους και στρατιωτικούς και στους υπαγομένους στο καθεστώς κοινωνικής ασφάλισης). Συνεπώς, με την επιφύλαξη της διασφάλισης ενός ισοδύναμου επιπέδου ελάχιστων παροχών στους δικαιούχους και των δύο συστημάτων, κατά τα λοιπά τόσο κατά τη θεσμοθέτηση όσο και κατά την ερμηνεία και εφαρμογή των οικείων κανόνων, επιβάλλεται η υιοθέτηση λύσεων συμβατών με τις κατ' ιδίαν αρχές των συστημάτων αυτών, ειδικώς δε σε ό,τι αφορά το σύστημα των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών, με σεβασμό των αρχών που εκτίθενται στις σκέψεις 13 έως 27 της παρούσας, ως άμεση απόρροια της ιδιαιτερότητας της λειτουργικής τους σχέσης με το Κράτος.

140. Ενόψει αυτών, από τις διατάξεις του άρθρου 1 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα [κωδικοποιηθέντος με το άρθρο μόνο του π.δ/τος 169/2007 (Α' 210) που ορίζει ότι «1. Ο τακτικός δημόσιος υπάλληλος που λαμβάνει κάθε μήνα μισθό από το Δημόσιο Ταμείο ή από άλλους ειδικούς πόρους, δικαιούται σε ισόβια σύνταξη από το Δημόσιο Ταμείο: ...»], σε συνδυασμό με τις ρυθμίσεις του Κεφαλαίου Β' του ν. 4387/2016 (άρθρα 4 έως 26 καθώς και 51, 51 Α, 53, 70 και 100 του οικείου νόμου, όπως ισχύουν μετά την τροποποίηση και συμπλήρωσή τους με τις διατάξεις του ν. 4670/2020, καθώς και τις κατ' εξουσιοδότηση αυτών εκδοθείσες ΚΥΑ 124456/0092/13.12.2016, περί μεταφοράς από 1.1.2017, της αρμοδιότητας πληρωμής και αναδρομικών συντάξεων στον τότε ΕΦΚΑ και 2915/783/17.1.2018 περί της μεταβίβασης της αρμοδιότητας κανονισμού των συντάξεων του Δημοσίου στον εν λόγω Ενιαίο Φορέα, συνάγεται ότι το Δημόσιο εξακολουθεί να συνιστά τον κατ' αρχήν ασφαλιστικό φορέα στο πλαίσιο του ειδικού συνταξιοδοτικού καθεστώτος των

δημοσίων λειτουργιών, υπαλλήλων και στρατιωτικών, υπό την ιδιότητά του ως εργοδότη, και ότι η ένταξη της ειδικής αυτής κατηγορίας ασφαλισμένων από 1.1.2017 στον ΕΦΚΑ, και ήδη από 1.3.2020 ε – ΕΦΚΑ, έχει την έννοια ότι μεταβιβάστηκαν σ' αυτόν οι επιμέρους διοικητικές αρμοδιότητες είσπραξης και διαχείρισης των εισφορών, απονομής και καταβολής των παροχών (βλ. άλλωστε και την ΣτΕ Ολ. 1823/2020 που αναγνωρίζει και μετά τη σύσταση του ΕΦΚΑ το Δημόσιο Ταμείο ως υπόχρεο καταβολής των συντάξεων των δικαστικών λειτουργιών). Επομένως, ο ΕΦΚΑ αναδέχθηκε κατά τούτο τις σχετικές πρωτογενείς υποχρεώσεις του Δημοσίου, το οποίο εξακολουθεί να αποτελεί, παράλληλα πλέον με τον νεοσυσταθέντα εθνικό φορέα ασφάλισης, άμεσο συνοφειλέτη και σε κάθε περίπτωση εκ του Συντάγματος εγγυητή των κυρίων συνταξιοδοτικών παροχών των δημοσίων λειτουργιών, υπαλλήλων και στρατιωτικών. Οι υποχρεώσεις, άλλωστε, αυτές του Δημοσίου και η ειδική εγγυητική του θέση στο εν λόγω σύστημα επαγγελματικής ασφάλισης απορρέουν ευθέως από την ειδική λειτουργική σχέση που το συνδέει με την κατηγορία αυτή δικαιούχων, συνιστώντας όρο της απασχόλησής τους (βλ. σκέψεις 15, 16 και 17 της παρούσας) και δεν συνδέονται με την όλως διάφορη εγγυητική λειτουργία του Κράτους στο πλαίσιο της κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος κοινωνικής ασφάλισης, υπό το πρίσμα δε αυτό πρέπει να ερμηνεύονται για το εν λόγω ειδικό συνταξιοδοτικό σύστημα οι εκτιθέμενες στη σκέψη 112 της παρούσας διατάξεις του άρθρου 1 Α του ν. 4387/2016, που προστέθηκαν με το άρθρο 20 του ν. 4670/2020 περί της εγγυητικής ευθύνης του Κράτους σε ό,τι αφορά τις παροχές κύριας σύνταξης της κατηγορίας αυτής δικαιούχων (βλ. ΕλΣυν Ολ 504/2021, 2020/2020, 32/2018, 244/2017).

147. Συγκεκριμένα, η ένταξη των δημοσίων λειτουργιών, υπαλλήλων και στρατιωτικών, των προς αυτούς εξομοιούμενων και όσων έλκουν από αυτούς δικαίωμα κύριας σύνταξης στον νέο εθνικό φορέα κατά το σκέλος της κύριας ασφάλισης – συνταξιοδότησής τους, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 4 επ. και 51 επ. του ν. 4387/2016 και των ρυθμίσεων των ΚΥΑ 124456/0092/13.12.2016 και 2915/783/17.1.2018, δεν συνεπάγεται υπαγωγή στην ασφάλιση του ΕΦΚΑ ως κοινωνικοασφαλιστικού φορέα, κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, ούτε ιδρύεται μεταξύ της εν λόγω κατηγορίας και του φορέα αυτού έννομη σχέση κοινωνικής ασφάλισης, σύμφωνα και με τη ρητή επιφύλαξη του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 4387/2016, όπως αναδρομικά αντικαταστάθηκε με τις διατάξεις του άρθρου 19 του ν. 4620/2020. Με τις διατάξεις αυτές, ο ΕΦΚΑ αναδέχεται σωρευτικά με το Δημόσιο την υποχρέωση ασφάλισης και συνταξιοδότησης των δημοσίων λειτουργιών, υπαλλήλων και στρατιωτικών, των προς αυτούς εξοιούμενων και όσων έλκουν από αυτούς δικαίωμα σύνταξης, και μεταβιβάζεται στον εν λόγω φορέα η αρμοδιότητα διαχείρισης των εισφορών, κατανομής ασφαλιστικών - συνταξιοδοτικών βαρών, απονομής και πληρωμής των ασφαλιστικών – συνταξιοδοτικών παροχών ως συνέχειας των αποδοχών τους, ενώ εξακολουθεί τη σχετική ευθύνη να υπέχει και το Δημόσιο, ως εκ του Συντάγματος υπόχρεος και εγγυητής του συστήματος (βλ. σκέψεις 25, 139 και 140 της παρούσας, ΕλΣυνΟλ 1477, 504/2021, 2020/2020, Τέταρτο Τμ. 957/2021).

148. Αντιθέτως, για τους ασφαλισμένους που δεν εντάσσονται στο ανωτέρω ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς, η βάση των άρθρων 27 επ. και 4 έως 20 του ν. 4387/2016 υπαγωγή στην ασφάλιση του ΕΦΚΑ έχει την έννοια της υπαγωγής σε καθεστώς κοινωνικής ασφάλισης, κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος (βλ. συναφώς και άρθρο 1 παρ. 1 του ν. 4387/2016, όπως αντικαταστάθηκε αναδρομικώς και ισχύει), για την κάλυψη κινδύνων. Μεταξύ δε των καλυπτόμενων κινδύνων εντάσσεται και ο κίνδυνος γήρατος, μετά την έξοδό τους από την ενεργό απασχόληση, με την επέλευση του οποίου ο εργαζόμενος αποκτά αξίωση καταβολής σύνταξης που, κατ' αρχήν και ως εκ της οργάνωσης του συστήματος στην ασφαλιστική τεχνική των κινδύνων, δεν προσιδιάζει σε αμοιβή, όπως στην περίπτωση των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών, αλλά σε κοινωνικοασφαλιστική παροχή (βλ. σκέψη 28 της παρούσας, ΕλΣυνΟλ 32/2018, 244/2017, Τέταρτο Τμ. 957/2021, ΣτΕ Ολ 2287-2290/2015).

148. Αντιθέτως, για τους ασφαλισμένους που δεν εντάσσονται στο ανωτέρω ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς, η βάση των άρθρων 27 επ. και 4 έως 20 του ν. 4387/2016 υπαγωγή στην ασφάλιση του ΕΦΚΑ έχει την έννοια της υπαγωγής σε καθεστώς κοινωνικής ασφάλισης, κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος (βλ. συναφώς και άρθρο 1 παρ. 1 του ν. 4387/2016, όπως αντικαταστάθηκε αναδρομικώς και ισχύει), για την κάλυψη κινδύνων. Μεταξύ δε των καλυπτόμενων κινδύνων εντάσσεται και ο κίνδυνος γήρατος, μετά την έξοδό τους από την ενεργό απασχόληση, με την επέλευση του οποίου ο εργαζόμενος αποκτά αξίωση καταβολής σύνταξης που, κατ' αρχήν και ως εκ της οργάνωσης του συστήματος στην ασφαλιστική τεχνική των κινδύνων, δεν προσιδιάζει σε αμοιβή, όπως στην περίπτωση των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών, αλλά σε κοινωνικοασφαλιστική παροχή (βλ. σκέψη 28 της παρούσας, ΕλΣυνΟλ 32/2018, 244/2017, Τέταρτο Τμ. 957/2021, ΣτΕ Ολ 2287-2290/2015).

152. Αντιθέτως, όσοι υπάγονται στο κοινωνικοασφαλιστικό σκέλος του e- ΕΦΚΑ (μισθωτοί και εργοδότες), σε ό,τι αφορά την κύρια σύνταξη, μετέχουν στο σχηματισμό και τους κινδύνους του κεφαλαίου αυτού, υπό τους όρους της κοινωνικής ασφάλισης, οι δε ασφαλιστικές τους παροχές είναι κατ' αρχήν ευθέως εξαρτώμενες από τις δημοσιονομικές αντοχές και την επάρκεια του κεφαλαίου αυτού, με όριο την κατ' άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος αρχή της προστασίας της αξίας του ανθρώπου, όπως αυτή εξειδικεύεται στο πεδίο της κοινωνικής ασφάλισης (βλ. ΣτΕ Ολ 2287-2290/2015). Περαιτέρω, κατά το σκέλος αυτό το Κράτος μετέχει και ως τρίτος στην κοινωνικοασφαλιστική σχέση, στο πλαίσιο της υποχρεωτικής, κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, μέριμνάς του για την προστασία του ασφαλιστικού κεφαλαίου, εγγυώμενο τη βιωσιμότητά του, χάριν και των επόμενων γενεών (βλ. υπό την έννοια αυτή για το κοινωνικοασφαλιστικό σκέλος του e- ΕΦΚΑ άρθρο 1 παρ. 2 εδ. β' του ν. 4387/2016 και ήδη άρθρο 1 Α εδ. β' και γ' του ίδιου νόμου, όπως προστέθηκε με το άρθρο 20 του ν. 4670/2020 και ΕλΣυν Ολ. 32/2018, 244/2017, ΣτΕ Ολ 2287-2290/2015, 2200/2010, 2180/2004, πρβλ. ΑΕΔ 5,4,3/2007, Πρακτ. Επεξ. Ολ. ΣτΕ 240/2006), στο πλαίσιο της από το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος υποχρέωσής του να χρηματοδοτεί απευθείας από τον κρατικό προϋπολογισμό τους

φορείς κοινωνικής ασφάλισης (βλ. ΕλΣυν Ολ. 32/2018, 244/2017, Πρακτ. Ολ. 3ης Ειδ. Συν/σης της 24.6.2010, ΣτΕ Ολ. 2287-2290/2015).

155. Ειδικότερα, στο νέο ενιαίο διανεμητικό σύστημα του ν. 4387/2016, όπως αυτός ισχύει μετά την τροποποίησή του με τον ν. 4670/2020, στο οποίο εντάσσονται, σύμφωνα με τα ανωτέρω, ως δύο διακριτά του σκέλη, αφενός το ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών και αφετέρου το κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος κοινωνικοασφαλιστικό σύστημα (βλ. συγκεκριμένα τα άρθρα 2, 7 και 8 αυτού, καθώς και τα προεκτεθέντα αποσπάσματα της αιτιολογικής έκθεσης του νόμου), το πρώτο τμήμα της σύνταξης αποτελείται από την «εθνική σύνταξη», η οποία δεν χρηματοδοτείται από ασφαλιστικές εισφορές, αλλά απευθείας από τον κρατικό προϋπολογισμό και αντιστοιχεί στην κατ' αρχήν ευθεία συμμετοχή του κράτους μέσω του κρατικού προϋπολογισμού στις συνταξιοδοτικές παροχές που καταβάλλει ο φορέας.

163. Στον αντίποδα του περιγραφόμενου στις σκέψεις 130 έως 161 της παρούσας ειδικού συνταξιοδοτικού συστήματος των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών για τους υπαγόμενους στο κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος κοινωνικοασφαλιστικό καθεστώς, η κύρια σύνταξη που χορηγείται από τον ΕΦΚΑ αποτελεί κοινωνικοασφαλιστική παροχή, και συνίσταται στην αναπλήρωση του εισοδήματος μετά την αποχώρησή τους από την ενεργό απασχόληση, αποτελούμενη από το άθροισμα της εθνικής και της ανταποδοτικής σύνταξης. Η παροχή δε αυτή, την οποία κατά το σκέλος της εθνικής σύνταξης χρηματοδοτεί το Κράτος, στο πλαίσιο της εθνικής κοινωνικής αλληλεγγύης και κατά το ανταποδοτικό σκέλος οι ίδιοι οι απασχολούμενοι και οι εργοδότες τους με τις εισφορές τους υπό την εγγύηση του Κράτους ως τρίτου, υπόκειται σε αρχές διακριτές σε σχέση με την σύνταξη που χορηγείται στους δημοσίους λειτουργούς, υπαλλήλους και στρατιωτικούς ως συνέχειας των αποδοχών. Η παροχή αυτή πρέπει να είναι ικανή να εξασφαλίσει στον δικαιούχο ικανοποιητικό επίπεδο διαβίωσης, όσο το δυνατόν εγγύτερο προς εκείνο που είχε κατακτήσει κατά τη διάρκεια του εργασιακού του βίου, χωρίς όμως να υφίσταται άμεση σχέση αναλογίας μεταξύ του ύψους της παροχής και των αποδοχών ή του εισοδήματος της ενεργού απασχόλησης, όπως στο πλαίσιο του ειδικού συνταξιοδοτικού καθεστώτος (βλ. ΕλΣυν Ολ. 32/2018, 244/2017, ΣτΕ Ολ 1891/2019, 2288-2289/2015).

173. Από την επισκόπηση α) του συνόλου των διατάξεων του ν. 4387/2016, όπως τροποποιήθηκαν με τις ρυθμίσεις του ν. 4670/2020 και ισχύουν, καθώς και των αιτιολογικών τους σκέψεων (βλ. σκέψεις 78 έως 121 της παρούσας), β) της ερμηνείας τους σε ό,τι αφορά την οργανωτική ένταξη του ειδικού συνταξιοδοτικού συστήματος των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών στο εθνικό δημόσιο ασφαλιστικό σύστημα και τους όρους διακριτής λειτουργίας του από το κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, ενόψει και των ερμηνευτικών παραδοχών και κατευθύνσεων των αποφάσεων της Ολομέλειας του Δικαστηρίου (βλ. αναλυτικά σκέψεις 123 έως 171 της παρούσας και ΕλΣυνΟλ 1975, 1477, 504/2021, 2020/2020) και γ) των διατάξεων του άρθρου

22 του ν. 4488/2017 με τις οποίες θεσπίζεται ένα ιδιαίτερο σύστημα καταβολής εισφορών, μεταξύ άλλων και για όσους εκλέγονται βουλευτές και λαμβάνουν βουλευτική αποζημίωση (βλ. αναλυτικά σκέψη 122 της παρούσας), εγείρονται τα εξής ζητήματα: 1. Εάν ενόψει α) του κατ' άρθρα 26 παρ. 1, 51 έως 63 και 73 επ. του Συντάγματος ιδιαίτερου status των βουλευτών, ως μελών του νομοθετικού σώματος, και των θεσμικών εγγυήσεων που περιβάλλουν το λειτούργημά τους, δικαιολογητικό θεμέλιο των οποίων αποτέλεσε η κατά τις διατάξεις του ν.δ/τος 99/1974 και του Ζ'/1975 Ψηφίσματος της Βουλής θέσπιση της καταβολής βουλευτικής σύνταξης από το Δημόσιο, ως ποσοστού της βουλευτικής αποζημίωσης, β) των διατάξεων των άρθρων 2 παρ.1, 4 παρ. 1 και 5, 5 παρ. 1, 17 παρ. 1, 25 παρ. 1 και 4 του Συντάγματος και των από αυτές απορρεουσών υπέρτερης τυπικής ισχύος αρχών του κοινωνικού κράτους δικαίου, της ασφάλειας δικαίου, της σαφήνειας, της προβλεψιμότητας, της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, της αναλογικότητας κατά την προστασία των περιουσιακών δικαιωμάτων και των νομίμων περιουσιακών προσδοκιών, της ισότητας ενώπιον του νόμου και των δημοσίων βαρών και της κοινωνικής αλληλεγγύης, γ) της συνταγματικής αρχής της δημοσιονομικής βιωσιμότητας και δ) της επικουρικής προστασίας της περιουσίας χωρίς απαγορευμένες διακρίσεις κατά την ΕΣΔΑ (άρθρα 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ και 14 αυτής), κατά την ορθή έννοια των άρθρων 4 παρ. 1 και 55 του ν. 4387/2016 στον νέο δημόσιο ασφαλιστικό φορέα (ΕΦΚΑ και ήδη e- ΕΦΚΑ) εντάσσονται ή όχι και οι βουλευτές που είχαν εκλεγεί πριν από την θέση σε ισχύ του ν. 4093/2012 και την από 1.1.2013 μεταβολή του συστήματος των βουλευτικών συντάξεων και εν γένει οι βουλευτές που εμπίπτουν στις διατάξεις του ν.δ/τος 99/1974, καθώς και οι προς αυτούς εξομοιούμενοι.

Β) Στον βαθμό που α) δεν περιελήφθη ρητή, σαφής και προβλέψιμη διάταξη περί της κατ' αρχήν συμπερίληψης της κατηγορίας αυτής δικαιούχων στο πεδίο εφαρμογής του ν. 4387/2016 και συγκεκριμένα ούτε στο άρθρο 4 παρ. 1 του ν. 4387/2016 ούτε στο άρθρο 26 αυτού που οριοθετούν την έκταση εφαρμογής του Κεφαλαίου Β του Πρώτου Μέρους του ν. 4387/2016, αλλά ούτε και στην οργανωτική διάταξη του άρθρου 55 του ίδιου νόμου που καθορίζει τους εντασσόμενους στον ΕΦΚΑ ασφαλισμένους σε αναγκαία αντιστοιχία προς τις κύριες ειδικές ρυθμίσεις του άρθρου 4 παρ. 1 του οικείου νόμου, β) δεν ενσωματώθηκε σχετική σαφής ερμηνευτική ρύθμιση στις διατάξεις του ν. 4670/2020 οι οποίες περιορίζονται στην αποσαφήνιση της διακριτής ένταξης των υπαγομένων στο συνταγματικώς κατοχυρωμένο συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών (βλ. επίσης την διάταξη του άρθρου 28 παρ. 9 του ν. 4670/2020 σχετικά με τον τρόπο υπολογισμού του ανταποδοτικού μέρους της σύνταξης/χορηγίας μόνον όσων είχαν διατελέσει Δήμαρχοι, Πρόεδροι Κοινότητας και Νομάρχες προ του 2002, και ΕλΣυνΤρίτοΤμ. 179/2023) και γ) δεν περιλαμβάνεται καμία ρητή διάταξη ως προς την κατάργηση των διατάξεων του ν.δ/τος 99/1974 (ήτοι του άρθρου 4, ως προς τον τρόπο υπολογισμού της βουλευτικής σύνταξης, του άρθρου 6 για την διαδικασία κανονισμού από τα συνταξιοδοτικά όργανα του Δημοσίου, του άρθρου 7 για την ανάλογη εφαρμογή του

Συνταξιοδοτικού Κώδικα, ως εκάστοτε ισχύει, του άρθρου 8 για την καταβολή εισφορών κλπ.), καθώς και των ρυθμίσεων του άρθρου 8 του Ζ/1975 Ψηφίσματος της Ολομέλειας της Βουλής (βλ. αναλυτικά σκέψεις 46 έως 57 της παρούσας), η ένταξη της κατηγορίας αυτής στον νέο ασφαλιστικό φορέα δεν δύναται να συναχθεί ούτε εμμέσως από το γεγονός ότι ενώ οι βουλευτές που εμπίπτουν στο ν.δ. 99/1974, στο αρχικό σχέδιο νόμου, επί του οποίου γνωμοδότησε και το Ελεγκτικό Συνέδριο (βλ. σκέψη 107 της παρούσας) είχαν περιληφθεί ρητώς στον κύκλο των εξαιρούμενων από το πεδίο εφαρμογής του Κεφαλαίου Β του Μέρους Πρώτου ν. 4387/2016, σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 4 του ν. 4387/2016, εν συνεχεία η κατηγορία αυτή απαλείφθηκε και αναδιατυπώθηκε η παρ. 1 του άρθρου 4 του νόμου περιλαμβάνοντας στο πεδίο εφαρμογής και τους λειτουργούς της Βουλής. Ειδικότερα, κατά τη ήδη εκτεθέντα (βλ. σκέψη 174 Α της παρούσας), ως λειτουργοί της Βουλής, νοούνται οι έμμισθοι δημόσιοι λειτουργοί που συνδέονται με υπηρεσιακό δεσμό με αυτήν, κατ' αντιστοιχία προς τους λειτουργούς του Δημοσίου, ελλείψει ειδικής περί του αντιθέτου ρύθμισης [βλ. π.χ. τις διατάξεις του άρθρου 1 του ν. 1897/1991 «Περί απονομής και παροχής βοήθειας σε θύματα τρομοκρατίας ...» (Α' 120) με τις οποίες αναγνωρίζεται δικαίωμα σε σύνταξης σε εμμίσθους δημοσίων λειτουργούς και υπαλλήλους, πολιτικούς ή στρατιωτικούς, που καθίστανται πλήρως ανίκανοι για την εκτέλεση των καθηκόντων τους εξαιτίας ή εξ αφορμής τρομοκρατικής πράξης ή άλλου εγκλήματος βίας, από το οποίο προκλήθηκε αναπηρία σε ποσοστό 67% και άνω, που έγινε σε βάρος τους λόγω της ιδιότητάς τους ενώ αναγνωρίζεται ρητώς ότι στην έννοια των λειτουργών για την εφαρμογή του νόμου αυτού θεωρούνται, μεταξύ άλλων και οι βουλευτές]. Η επιφύλαξη, άλλωστε, που διατυπώθηκε από την Ολομέλεια του Δικαστηρίου, κατά την κατ' άρθρο 73 παρ. 2 του Συντάγματος γνωμοδοτική διαδικασία (βλ. ΕλΣυνΟλ Πρακτ. 1ης Ειδ. Συν/σης της 20.4.2016), ως προς την εξαίρεση συγκεκριμένων κατηγοριών από το πεδίο εφαρμογής του νόμου, δεν μπορεί να αποκοπεί απ' την ευρύτερη επιφύλαξη της ως προς την μη συμβατότητα της αρχικής διατύπωσης των διατάξεων του Κεφαλαίου Β του Μέρους Πρώτου του ν. 4387/2016 προς την συνταγματική θεσμική εγγύηση του ειδικού συνταξιοδοτικού καθεστώτος των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών, πριν από την αποσαφήνισή τους με τις ερμηνευτικές ρυθμίσεις του ν. 4670/2020 και την σαφή πλέον διάκριση του ειδικού συνταξιοδοτικού συστήματος του Δημοσίου από το κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος κοινωνικοασφαλιστικό σύστημα (βλ. στο πνεύμα αυτό και την 930/2019 απόφαση του II Τμήματος, που εκδόθηκε πριν από την δημοσίευση του ν. 4670/2020 και σκέψεις 28 έως 32 και 107 της παρούσας). Σε κάθε δε περίπτωση ούτε από τα Πρακτικά των Συνεδριάσεων της 25.4.2016 και της 5.5.2016 της Διαρκούς Επιτροπής Κοινωνικών Υποθέσεων και της Διαρκούς Επιτροπής Οικονομικών Υποθέσεων, τα Πρακτικά των ΡΚ και ΡΚΑ Συνεδριάσεων της Βουλής στις 7 και 8 Μαΐου 2016, στα οποία περιέχεται, μεταξύ άλλων, επιχειρηματολογία του αρμοδίου Υπουργού για την δικαιολόγηση της μη ένταξης των βουλευτών στον νέο ασφαλιστικό φορέα και επ' αυτής αντίθεση μελών της Αντιπολίτευσης ούτε από τις συνοδευτικές εκθέσεις και μελέτες του οικείου νομοσχεδίου

(βλ. την από 6.5.2016 έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής με την οποία έγινε η σχετική επισήμανση για την προσθήκη και των «λειτουργιών» της Βουλής, στην διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 4 του σχεδίου νόμου, χωρίς καμία ειδική αναφορά στην διακριτή περίπτωση των βουλευτών, την έκθεση τροποποιούμενων διατάξεων, την έκθεση αξιολόγησης συνεπειών ρυθμίσεων, την έκθεση δημόσιας διαβούλευσης, καθώς και τις κατ' άρθρο 75 παρ. 1 και 3 του Συντάγματος εκθέσεις του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους) προκύπτει ότι η κατηγορία αυτή εντάχθηκε στον οικείο φορέα. Ούτε, άλλωστε, η μεμονωμένη πρόβλεψη του άρθρου 23 παρ. 4 β του ν. 4387/2016, με την οποία ρυθμίζεται αποκλειστικά το ζήτημα της καταβολής αναδρομικών ποσών συντάξεων σε συνταξιούχους που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ν.δ/τος 99/1974 και στους κληρονόμους τους, λόγω της αναπροσαρμογής των συντάξεών τους με βάση τις διατάξεις του άρθρου 57 του ν. 3691/2008, σε εκτέλεση τελεσίδικων δικαστικών αποφάσεων του Ελεγκτικού Συνεδρίου (βλ. σκέψεις 105 και 66 της παρούσας), δύναται να αποτελέσει σαφή και ασφαλή βάση με την δέουσα ευκρίνεια, ως εκ της σημασίας του διακυβεύματος (μεταβολή φορέα ασφάλισης και συστήματος υπολογισμού των συνταξιοδοτικών παροχών), για την κατάργηση πλέγματος διατάξεων του ως άνω ν.δ.τος 99/1974 και του άρθρου 8 του Ζ' /1975 Ψηφίσματος της Ολομέλειας της Βουλής. Και τούτο, καθόσον με την διάταξη αυτή του ν. 4387/2016 απλώς παρέχεται ειδικότερη εξουσιοδότηση στον Υπουργό Οικονομικών, στην αρμοδιότητα του οποίου εντάσσεται και ο τομέας των συντάξεων του Δημοσίου (βλ. τα άρθρα 48 και επ. του τότε ισχύοντος π.δ. 111/2014 «Οργανισμός του Υπουργείου Οικονομικών» [(Α' 178/διορθ. σφαλμ. Α' 25)]), να ρυθμίσει με κανονιστική απόφαση το ζήτημα της συμμόρφωσης της συνταξιοδοτικής διοίκησης προς τις αποφάσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Δ. Εξ άλλου, η ένταξη της κατηγορίας αυτής αιρετών στο νέο σύστημα, με την επιφύλαξη της εφαρμογής των ειδικότερων διατάξεων ως προς τον τρόπο υπολογισμού των συντάξεών τους, παρίσταται κατ' αρχήν λειτουργικά συμβατή με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του θεσπισθέντος με τις διατάξεις του ν.δ/τος 99/1974 συνταξιοδοτικού τους συστήματος, όπως κατ' αναλογία έχει κριθεί από την Ολομέλεια του Δικαστηρίου και σε ό,τι αφορά το ειδικό συνταξιοδοτικό σύστημα των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών. Και τούτο διότι : α) Διατηρείται, κατά τα ανωτέρω, ως κατ' αρχήν ασφαλιστικός - συνταξιοδοτικός τους φορέας το Δημόσιο, κατ' άρθρο 2 του ν.δ/τος 99/1974, το οποίο και εγγυάται τις συντάξεις τους, όπως και στο πλαίσιο του ευρύτερου συνταξιοδοτικού συστήματος των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών με το οποίο συνδέεται οργανωτικά το ιδιαίτερο συνταξιοδοτικό status των βουλευτών (βλ. σκέψεις 46, 51 και 140 της παρούσας), β) εντάσσονται στον νέο φορέα τόσο οι ενεργοί βουλευτές που εμπίπτουν στο καθεστώς του ν.δ/τος 99/1974, ήτοι όσοι είχαν εκλεγεί πριν από την 1.1.2013 (όσοι εξελέγησαν μετά την ημερομηνία αυτή εντάσσονται στον ενιαίο φορέα διατηρώντας την ασφαλιστική σχέση που είχαν κατά τον προ της εκλογής τους εργασιακό – ασφαλιστικό τους βίο) καταβάλλοντας από 1.1.2017 εισφορές επί της βουλευτικής τους αποζημίωσης υπέρ του νέου φορέα, ώστε μέσω της εισροής των ποσών στο νέο ενιαίο

ασφαλιστικό κεφάλαιο να χρηματοδοτούνται και οι συντάξεις των βουλευτών των οποίων έχει ήδη τερματισθεί ή θα τερματισθεί ο χρόνος βουλευτείας και έχουν θεμελιώσει ή θα θεμελιώσουν συνταξιοδοτικό δικαίωμα υπό τους όρους του ν.δ/τος 99/1974, ενώ πέραν της οργανωτικής αυτής μεταβολής για δημοσιονομικούς λόγους και με την επιφύλαξη των επιμέρους ζητημάτων που εγείρονται από την εφαρμογή ενιαίων κανόνων υπολογισμού των συντάξεων δεν μεταβάλλεται η αναδιανεμητική δομή και φορά του ιδιαίτερου συνταξιοδοτικού τους συστήματος (καταβολή εισφορών επί της βουλευτικής αποζημίωσης για την θεμελίωση δικαιώματος και απονομή σύνταξης, κατ' άρθρα 8 του ν.δ/τος 99/1974, 18 και 17 του ν. 2084/1992), με την πλήρωση των όρων του άρθρου 5 του ν.δ/τος 99/1974, όπως αυτό τροποποιήθηκε και ισχύει, γ) με τις διατάξεις του άρθρου 21 παρ.1 του ν. 4387/2016 ρητώς προβλέπεται ότι για όσα θέματα δεν ρυθμίζονται από τον ν. 4387/2016 εξακολουθούν να εφαρμόζονται οι διατάξεις της συνταξιοδοτικής νομοθεσίας του Δημοσίου, σε ό,τι δε αφορά στην ειδική κατηγορία των βουλευτών και των προς αυτούς εξομοιούμενων, ως τέτοια συνταξιοδοτική νομοθεσία νοείται το ν.δ. 99/1974, ιδίως ως προς το δικαίωμα συνταξιοδότησης και τις χρονικές προϋποθέσεις θεμελίωσής του (άρθρα 2 και 5 του οικείου ν.δ/τος), στον βαθμό που οι ρυθμίσεις του δεν έχουν αντικατασταθεί από τις ρυθμίσεις του ν. 4387/2016, όπως αυτός ισχύει, δ) σε επίπεδο παροχών, η σύνταξη, κατά τα ανωτέρω και σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 2 του ν. 4387/2016, όπως αντικαταστάθηκε με τις ρυθμίσεις του άρθρου 22 του ν. 4670/2020, εξακολουθεί να αποτελεί συνέχεια των απολαβών της ενεργού βουλευτικής τους θητείας, ήτοι της βουλευτικής τους αποζημίωσης και ε) κατ' αντιστοιχία προς ό,τι έγινε δεκτό για το συνταγματικώς κατοχυρωμένο ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών (βλ. αναλυτικά σκέψεις 136 έως 143 της παρούσας), με το οποίο διαχρονικά συνδέεται το ιδιαίτερο συνταξιοδοτικό σύστημα των βουλευτών (βλ. σκέψη 51 της παρούσας) και το τελευταίο αυτό σύστημα, εντασσόμενο στις ρυθμίσεις του Κεφαλαίου Β του Μέρους Πρώτου του ν. 4387/2016, οργανώνεται κατά τρόπο διακριτό από το κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, με κύριους πυλώνες αφενός τις διατάξεις του ν.δ/τος 99/1974 και του Συνταξιοδοτικού Κώδικα για όσα θέματα δεν ρυθμίζονται από το οικείο διάταγμα, στον βαθμό που οι ρυθμίσεις των δύο νομοθετημάτων εξακολουθούν να ισχύουν και αφετέρου τις νεοπαγείς διατάξεις του ν. 4387/2016, του άρθρου 22 του ν. 4488/2017 και του ν. 4670/2020, χωρίς να αλλοιώνονται τα θεσμικά του χαρακτηριστικά.

ΕΛΣυν 117/2024

5. Από τον συνδυασμό των άρθρων 16, 21 παρ. 3, 22 παρ. 2, 23 παρ. 2 εδ. β, 29 παρ. 3, 45, 73 παρ. 2, 80, 87 επ., 98 παρ. 1 περ. δ και στ', 103 και 104 του Συντάγματος, συνάγεται ότι το Σύνταγμα κατοχυρώνει ως ιδιαίτερο θεσμό το ειδικό υπηρεσιακό και συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημόσιων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών (βλ. ΕΛΣυν Ολ. 2020/2020, 137/2019, 1388, 1277, 32/2018, 244/2017, II Τμ. 1176/2018, πρβλ ΑΕΔ 16/1983, ΑΠ 701/2014, 968/2013). Ενόψει δε της απορρέουσας από τις ανωτέρω διατάξεις θεσμικής εγγύησης του ειδικού συνταξιοδοτικού

καθεστώτος, ως «σύνταξη» προεχόντως νοείται η ισόβια περιοδική παροχή που καταβάλλεται στους δημόσιους λειτουργούς, υπαλλήλους και στρατιωτικούς αντί μισθού και ως συνέχεια αυτού, μετά την αποχώρησή τους από την ενεργό υπηρεσία, ως όρος της απασχόλησής τους, για την απονομή της οποίας εφαρμόζονται ενιαίοι κανόνες προσαρμοσμένοι στην ιδιομορφία της σχέσης δημοσίου δικαίου που τους συνδέει με την υπηρεσία και το ύψος της οποίας τελεί σε εύλογη αναλογία προς τις αποδοχές ενέργειας, αναλόγως των ιδιαίτερων υπηρεσιακών συνθηκών εκάστης κατηγορίας, εξασφαλίζοντας γι' αυτούς αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης, ανάλογες της θέσης, των καθηκόντων, του χρόνου υπηρεσίας και της υπηρεσιακής τους εξέλιξης [βλ. ΕλΣυν Ολ. 2020/2020, 137/2019, 1277, 32/2018, 244/2017, Πρακτ. Ολ. 1ης Ειδ. Συν/σης της 20.4.2016, 9ης Γεν. Συν/σης της 27.5.2015, Ειδ. Δικ. άρθρου 88 Σ. 1-4/2018, και συγκριτικά αποφ. Γερμανικού Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου της 27.9.2005, 2 BvR 1387/02, της 5.5.2005, 2BVL 17/09, άρθρο L1 του Γαλλικού Συνταξιοδοτικού Κώδικα (Loi 64-1339 1964-12-29) και αποφ. Γαλλικού Συνταγματικού Συμβουλίου της 28.5.2010, No 2010-QPC, Γαλλ. Συμβουλίου της Επικρατείας της 18.7.2006, No 274664]. Εξάλλου, στο πλαίσιο του ειδικού συνταξιοδοτικού αυτού συστήματος, το οποίο προσιδιάζει στα συστήματα επαγγελματικής ασφάλισης (βλ. ΕλΣυν Ολ. 244/2017, 4324/2014, 1571/2011, Πρακτ. Ολ. 9ης Γεν. Συν/σης της 27.5.2015, αποφ. ΔΕΕ της 26.3.2009, C-559/07 «Επιτροπή κατά Ελλάδος», σκ. 31, 32, 42, 52 της 1.4.2008, C-267/06 «Tadao Maruko κατά Versorgungsanstalt der deutschen Bühnen», αποφ. ΕΔΔΑ της 3.3.2011 «Klein κατά Αυστρίας», σκ. 57, της 2.2.2010 «Aizpurua Ortiz κλπ. κατά Ισπανίας», σκ. 38, της 22.10.2009 «Αποστολάκης κατά Ελλάδος», σκ. 29 και 35, απόφ. της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της 13.7.1988, «Sture Stigson»), το δημοσίου δικαίου δικαίωμα σε σύνταξη εμπίπτει στο προστατευτικό πεδίο του άρθρου 17 παρ. 1 του Συντάγματος, που καταλαμβάνει και τις συνταξιοδοτικές απαιτήσεις (βλ. ΕλΣυν Ολ. 1277, 32/2018, 244/2017, II Τμ. 1176/2017), ενώ απολαμβάνει και της συρρέουσας προστασίας του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, ως στοιχείο της ειδικής νομικής σχέσης των κατηγοριών αυτών πολιτών με το Κράτος (βλ. αποφ. ΕΔΔΑ της 6.7.2005, Stec κατά Ηνωμένου Βασιλείου, της 6.11.2008, Κοκκίνης κατά Ελλάδας, σκ. 29, της 4.12.2008, Ρεβελιώτης κατά Ελλάδας, σκ. 27, της 22.10.2009, Αποστολάκης κατά Ελλάδας, σκ. 29, της 19.6.2012, Khoniakina κατά Γεωργίας, σκ. 69 επ., της 26.6.2012, Κωσταδήμας κατά Ελλάδας, σκ. 29, ΕλΣυν Ολ. 137/2019, 3023, 441/2012, 1031/2011, 984, 166, 26/2010 2274/1997). Το δικαίωμα δε αυτό σαφώς διακρίνεται, ενόψει της ιστορικής και τελεολογικής ερμηνείας των οικείων συνταγματικών ρυθμίσεων, αλλά και της ανάγκης πρακτικής εναρμόνισης των συνταγματικών διατάξεων και θεσμών, από τις παροχές που καταβάλλονται στο πλαίσιο της κοινωνικής ασφάλισης, θεσμού κατοχυρωθέντος ρητώς στο Σύνταγμα μόλις με την αναθεώρηση του 1975, που όριζε, στο άρθρο 22 παρ. 4 αυτού, «Το Κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει» (ήδη άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, μετά το από 6.4.2001 ψήφισμα της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής, Α' 84), η οποία συνίσταται στην, έναντι καταβολής εισφοράς,

ΕΛΣυν 113/2024

προστασία του ασφαλισμένου από την επέλευση κινδύνων (γήρας, ασθένεια, αναπηρία κλπ.), που μειώνουν ή εξαλείφουν την ικανότητά του να εργάζεται (ασφαλιστικοί κίνδυνοι) και, συνακόλουθα, τείνουν να υποβαθμίσουν τις συνθήκες διαβίωσής του (βλ. ΑΕΔ 2/2004, ΕΛΣυν Ολ. 2020/2020, 32/2018, 244/2017, ΣτΕ Ολ. 2287-2290/2015). Στο ίδιο, άλλωστε, πλαίσιο, το κόστος της σύνταξης βαρύνει κατ' αρχήν τον κρατικό προϋπολογισμό, ήτοι το Δημόσιο Ταμείο (βλ. τους διαχρονικώς ισχύοντες συνταξιοδοτικούς κώδικες, ειδικότερα, άρθρο 1 του β.δ. της 31ης Οκτωβρίου 1935, Α' 505, άρθρο 1 του α.ν.1854/1951, άρθρο 1 του π.δ.1041/1979, Α' 292, άρθρο 1 του π.δ.166/2000 και άρθρο 1 του π.δ.169/2007 και βλ. ΑΕΔ 28, 2/2004), ενώ το βάρος αυτό δύναται να αναδέχεται και ο προϋπολογισμός νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου (βλ. μεταξύ άλλων τον ν.3163/1955, ΕΛΣυν Ολ. 1277/2018, 244/2017, 1510/1996). Ο φορέας παροχής της σύνταξης των δημόσιων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών και δη το Δημόσιο ή άλλος φορέας, που αναλαμβάνει την παροχή σύνταξης στην κατηγορία αυτή δικαιούχων, δεν ενεργεί ως οργανισμός ή φορέας κοινωνικής ασφάλισης (βλ. ΕΛΣυν Ολ. 32/2018, 244/2017, 992/2015, 918/2012, 3299/2013, ΣτΕ 1296/2015, 2087/2012, 3037/2007, 1970/2002 κ.ά.), η καταβολή δε της σύνταξης τελεί πάντοτε υπό την εγγύηση του Κράτους και δη του Δημοσίου, όταν πρόκειται για συντάξεις που καταβάλλονται σε συνδεδεμένους με αυτό με υπηρεσιακή σχέση, ενόψει του ότι συνιστά απόρροια της ειδικής λειτουργικής σχέσης του δικαιούχου με αυτό ως εργοδότη (βλ. ΕΛΣυν Ολ. 2020/2020, 244/2017, 1/2014, 2651/2011, 2298/2010, 1296/2006, 2366/2004).

4.5. Άλλωστε, και μετά τη θέση σε ισχύ του ν. 4387/2016 εξακολουθούν να ισχύουν και οι λοιπές τρεις επάλληλες και αυτοτελείς βάσεις αντισυνταγματικότητας της ΕΑΣ, όπως κρίθηκαν με τις 244/2017 και 32/2018 αποφάσεις της Ολομέλειας ήτοι α) η παραβίαση των συνταγματικών αρχών της ασφάλειας δικαίου, της προβλεψιμότητας και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, ως εκ της αιφνίδιας σύνδεσης των συνταξιούχων του Δημοσίου με τα ήδη γεγνημένα ελλείμματα των φορέων κοινωνικής ασφάλισης, με τους οποίους οι ίδιοι δεν συνδέονται, αφού συνιστούν διακριτή κατηγορία από τους κοινούς ασφαλισμένους, β) η παραβίαση της κατ' άρθρο 4 παρ. 5 του Συντάγματος αρχής της ισότητας στα δημόσια βάρη ως προς τη μη αιτιολόγηση της κατανομής του βάρους διαγενεακής αλληλεγγύης στους συνταξιούχους και χωρίς τεκμηρίωση του τρόπου καθορισμού του μέτρου και των συντελεστών επιβάρυνσής τους σε σχέση με τον ενεργό ασφαλισμένο πληθυσμό και γ) η έλλειψη ειδικής μελέτης κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, η οποία άλλωστε δεν προκύπτει ότι έχει γίνει για τη συγκεκριμένη εισφορά ούτε και κατά τη θέσπιση του ν. 4387/2016. 6. Εν τω μεταξύ, προς άρση της ασάφειας που είχε προκληθεί από την αδιάστικτη διατύπωση του ν. 4387/2016 και προς αντιμετώπιση του ερμηνευτικού κινδύνου κανονιστικής σύγχυσης μεταξύ των δύο εντασσόμενων στον ΕΦΚΑ συνταγματικά διακριτών ασφαλιστικών συστημάτων, και συγκεκριμένα του απορρέοντος από τα άρθρα 16, 21 παρ. 3, 22 παρ. 2, 23 παρ. 2 εδ. β, 29, 45, 73 παρ. 2, 80, 87 επ., 103 και 104 του Συντάγματος ειδικού συνταξιοδοτικού καθεστώτος των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών αφενός και του κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του

Συντάγματος συστήματος κοινωνικής ασφάλισης αφετέρου (βλ. συναφώς ΕλΣυν Ολ. Πρακτ. της 1ης Ειδ. Συν/σης της 20.4.2016, ΕλΣ II Τμ. 930/2019, ΙΙΙ Τμ. 277, 278/2019 και ΣτΕ Ολ 1880/2019), με τις διατάξεις των άρθρων 21, 22 και 23 του ν. 4670/2020, «Ασφαλιστική μεταρρύθμιση και ψηφιακός μετασχηματισμός Εθνικού Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (e-Ε.Φ.Κ.Α.) και άλλες διατάξεις» (Α' 43/28.2.2020)», αποσαφηνίστηκε η θεσμική αυτοτέλεια του πρώτου εκ των ανωτέρω συστημάτων εντός του ΕΦΚΑ (μετονομασθέντος από 1.3.2020 σε e-ΕΦΚΑ) και διευκρινίστηκε η ρυθμιστική και λειτουργική του διάκριση από το επίσης εντασσόμενο στον ίδιο φορέα κοινωνικοασφαλιστικό σύστημα. Στο πλαίσιο αυτό, ο ΕΦΚΑ και πλέον e-ΕΦΚΑ, μετασχηματίστηκε αναδρομικά σε Εθνικό Συνταξιοδοτικό – Ασφαλιστικό Φορέα, δηλαδή σε ένα νέο σχήμα διανεμητικής δικαιοσύνης στη διαχείριση των εισφορών, την κατανομή των ασφαλιστικών – συνταξιοδοτικών βαρών και την απονομή ασφαλιστικών – συνταξιοδοτικών παροχών, στο οποίο εντάχθηκε ως ρυθμιστικά διακριτό και λειτουργικά αυτοτελές το ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών. Η σύνταξη για τους δημοσίους λειτουργούς, υπαλλήλους και στρατιωτικούς εξακολουθεί να αποτελεί συνέχεια των αποδοχών ενώ διατηρείται και η ιδιότητα του Δημοσίου ως κατ' αρχήν συνταξιοδοτικού φορέα των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών εν ενεργεία και συνταξιούχων και όσων έλκουν από αυτούς συνταξιοδοτικά δικαιώματα, κατ' άρθρο 1 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, που εγγυάται ευθέως την καταβολή των συντάξεων στους δικαιούχους, συνιστώντας ταυτόχρονα υπόχρεο με τον e-ΕΦΚΑ φορέα, του τελευταίου λογιζομένου, με ερμηνεία σύμφωνη με το Σύνταγμα, ως φορέα στον οποίο έχουν μεταβιβασθεί οι σχετικές συνταξιοδοτικές αρμοδιότητες απονομής της σύνταξης και έχει αναδεχθεί το βάρος πληρωμής των συντάξεων του Δημοσίου (βλ. ΕλΣυν Ολ. 504/2021, 2020/2020).

ΕλΣυν 1483-389/2024

30. Πλην όμως, εν προκειμένω δεν τίθεται κατ' αρχάς ζήτημα αντίθεσης προς τις αρχές της ασφάλειας δικαίου και της προβλεψιμότητας εκ της, κατά τα ανωτέρω, επέμβασης στο συνταξιοδοτικό δικαίωμα του εκκαλούντος, δοθέντος ότι σύμφωνα με το άρθρο μόνο του α.ν. 261/1968 διαχρονικώς επιτρέπεται η ανάκληση παράνομης διοικητικής πράξης κατάταξης χωρίς χρονικό περιορισμό, όταν κατόπιν ειδικώς αιτιολογημένης κρίσης της αρμόδιας αρχής, τούτο επιβάλλεται για λόγους δημοσίου συμφέροντος ή όταν η έκδοση της ανακαλούμενης παράνομης πράξης προκλήθηκε από δόλια ενέργεια του διοικούμενου. Επιπλέον και οι κωδικοποιηθείσες ρυθμίσεις του οικείου ΚΠΣΣ επί των οποίων έχει τηρηθεί η προβλεπόμενη στο άρθρο 73 παρ. 2 του Συντάγματος γνωμοδοτική διαδικασία, σαφώς προβλέπουν διαχρονικώς (βλ. άρθρα 26, 36 και 39 του Κώδικα, που κωδικοποιήθηκε με το π.δ. 1041/1979, Α' 292 και τα ταυτάριθμα άρθρα των επόμενων Κωδίκων που κυρώθηκαν με το άρθρο πρώτο του π.δ. 166/2000, Α' 153 και του π.δ. 169/2007) ότι δικαίωμα σε σύνταξη θεμελιώνει όποιος φέρει την ιδιότητα του μόνιμου στρατιωτικού κατόπιν νόμιμης απόφασης κατάταξης. Αβασίμως δε ο εκκαλών προβάλλει παραβίαση του κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλιση, αφού η θεσμική εγγύηση της ειδικής ασφαλιστικής προστασίας σε ό,τι αφορά την καταβολή

κύριας σύνταξης, ήτοι της παροχής που συνδέεται με την έξοδο των στρατιωτικών από την ενεργό υπηρεσία, συνιστά, όχι κάλυψη ασφαλιστικού κινδύνου, αλλά συνέχεια του μισθού που ελάμβαναν κατά τον ενεργό υπηρεσιακό τους βίο και, ως εκ τούτου, δεν υπόκειται στις αρχές που διέπουν τα, κατά το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, συστήματα κοινωνικής ασφάλισης (βλ. ΕλΣυν Ολομ. 137/2019, 484/2018, 3299/2013, 918/2012).

ΕλΣυν 1695/2024

5. Στο δικόγραφο της αγωγής η ενάγουσα δηλώνει ότι είναι συνταξιούχος του Οργανισμού Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΟΓΑ), χωρίς, περαιτέρω, από τα στοιχεία του φακέλου να προκύπτει η συνταξιοδοτική της κατάσταση, ήτοι εάν πρόκειται για συνταξιούχο του ΟΓΑ σύμφωνα με το ειδικό καθεστώς του ν. 3163/1955, σε συνδυασμό με το άρθρο 1 του ν. 437/1976, ως πρώην τακτική υπάλληλος αυτού ή για συνταξιούχο είτε κατ'εφαρμογή των διατάξεων του ν. 4169/1961, ως απασχολούμενη κατά κύριο επάγγελμα στην αγροτική οικονομία, είτε κατ'εφαρμογή των διατάξεων του ν. 1296/1982, ως ανασφάλιστη υπερήλικη. Ωστόσο, μετά από τηλεφωνική επικοινωνία της Γραμματέως του Δικαστηρίου με την υπογράφουσα την αγωγή Δικηγόρο Ροδάνθη Πετραδέλλη, διευκρινίστηκε ότι η ενάγουσα είναι συνταξιούχος του ΟΓΑ λόγω της απασχόλησής της κατά κύριο επάγγελμα στην αγροτική οικονομία, ενώ απεστάλη και βεβαίωση του ΟΓΑ από την οποία προκύπτει ότι η ενάγουσα είναι συνταξιούχος λόγω γήρατος εγγεγραμμένη στο Γενικό Μητρώο Συνταξιούχων του ΟΓΑ. Με δεδομένα αυτά και σύμφωνα με όσα εκτέθηκαν στην προηγούμενη σκέψη, με την ένδικη αγωγή της ενάγουσας εισάγεται διαφορά που αναφύεται στο πλαίσιο της κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος κοινωνικής ασφάλισης (πρβλ. ΣτΕ 2287/2015, 2535/2017, 1380/2020). Ως εκ τούτου, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 6 παρ. 2 του ν. 4700/2020 σε συνδυασμό με τα άρθρα 7 του ν. 702/1977 και 6 παρ. 2 γ', όπως τροποποιήθηκε με την παρ. 1 του άρθρου 28 του ν. 5119/2024, και 7 παρ. 1 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, η υπό κρίση αγωγή, πρέπει να παραπεμφθεί στο Μονομελές Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών, ενώ, σύμφωνα με το άρθρο 7 του ν. 4700/2020, αντίγραφο της παρούσας απόφασης πρέπει να κοινοποιηθεί αμελλητί στον Γενικό Επίτροπο της Επικρατείας του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

ΕλΣυν 1673/2023

5. Περαιτέρω, η κατάργηση για το μέλλον της δυνατότητας συνταξιοδότησης των διαζευγμένων θυγατέρων δεν αντίκειται σε καμία υπερνομοθετικής ισχύος διάταξη ή συνταγματικής ισχύος γενική αρχή, προεχόντως διότι τα μέλη ειδικώς της προαναφερόμενης κατηγορίας δεν είναι φορείς άξιου προστασίας θεμελιωμένου συνταξιοδοτικού ή περιουσιακού δικαιώματος ή έστω προσδοκίας δικαιώματος, αφού πριν τον θάνατο των δικαιοπαρόχων τους δεν έχουν ακόμη αποκτήσει την ιδιότητα των εν δυνάμει δικαιούχων πολιτικής σύνταξης (ΕλΣυν πρώην ΙΙ Τμ. 141/2021, 774/2019). Ειδικότερα, η αρχή της ισότητας, η οποία καθιερώνεται στο άρθρο 4 του Συντάγματος και δεν επιτρέπει τη θέσπιση διακρίσεων συνεπαγομένων αδικαιολογήτως διαφορετική μεταχείριση προσώπων που τελούν υπό ουσιασώς όμοιες συνθήκες, δεν αίρει την ευρεία ευχέρεια και ρυθμιστική εξουσία του νομοθέτη να διαμορφώνει ελεύθερα και αντικειμενικά τις προϋποθέσεις θεμελίωσης του συνταξιοδοτικού δικαιώματος. Ως εκ τούτου, οι διαζευγμένες

θυγατέρες θανόντων υπαλλήλων ή πολιτικών συνταξιούχων δεν υπόκεινται σε άνιση μεταχείριση έναντι των αγάμων τέκνων αυτών, ενόψει των διαφόρων συνθηκών υπό τις οποίες τελούν οι δύο κατηγορίες, αφού σε αντίθεση με τα άγαμα τέκνα οι διαζευγμένες θυγατέρες αποκόπηκαν με την τέλεση γάμου από την πατρική οικογένεια και την προστασία που εκείνη τους παρείχε, η μεταγενέστερη δε διάζευξή τους δεν δύναται να αναβιώσει τον ήδη λυθέντα δεσμό με αυτήν ώστε να ανακτηθεί το συνταξιοδοτικό δικαίωμά τους (πρβλ. ΕλΣυν Ολ. 549/2022, 898, 293/2017). Ούτε, εξάλλου διαθέτει η εν λόγω κατηγορία γεγεννημένη προσδοκία δικαιώματος, στο μέτρο που αφενός ο συνταξιοδοτικός νομοθέτης δεν κωλύεται – και δη στο πλαίσιο της επίτευξης του σκοπού του εξορθολογισμού του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος – να ρυθμίζει διαφορετικά για το μέλλον σχέσεις και καταστάσεις που είχαν δημιουργηθεί στο παρελθόν ή ακόμη και να καταργεί υπό προϋποθέσεις δικαιώματα για τα οποία υπήρχε με βάση το προηγούμενο καθεστώς προσδοκία απόκτησής τους, αρκεί οι νεότερες αυτές ρυθμίσεις να έχουν γενικό και αφηρημένο χαρακτήρα και να μη προσβάλλουν συνταγματικώς κατοχυρωμένα δικαιώματα (πρβλ. ΕλΣυν πρώην ΙΙ Τμ. 141/2021, 774/2019). Επιπροσθέτως, η ως άνω κατάργηση δεν προσκρούει στην κατ' άρθρο 25 του Συντάγματος αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου βάσει της οποίας ο κοινός νομοθέτης υποχρεούται μεν να θεσπίζει μέτρα κοινωνικής πρόνοιας και προστασίας και να εξασφαλίζει ελάχιστα όρια διαβίωσης στις ευπαθείς ομάδες, όχι όμως και να παρέχει συνταξιοδοτικά δικαιώματα από μεταβίβαση, δοθέντος ότι δεν γεννάται από την αρχή αυτή αντίστοιχη αξίωση (πρβλ. ΕλΣυν πρώην ΙΙ Τμ. 2574/2020, 1427/2013), ούτε και στη θεσπιζόμενη με το άρθρο 21 παρ. 1 του Συντάγματος υποχρέωση της Πολιτείας για την προστασία της οικογένειας ή στο κατοχυρούμενο στο άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση. Δεν ανακύπτει, τέλος, ζήτημα αντίθεσης στην κατ' άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ προστασία της περιουσίας, καθόσον στην έννοια αυτής περιλαμβάνονται μεν οι έναντι των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης αξιώσεις για τη χορήγηση κοινωνικοασφαλιστικών εν γένει παροχών [ΕΔΔΑ αποφ. της 2ας Ιουνίου 2002, Αζίνας κατά Κύπρου (56679/00), της 28ης Μαρτίου 2000, Γεωργιάδης κατά Ελλάδας (41209/18), της 14ης Δεκεμβρίου 1999, εφόσον όμως η νομοθεσία του συμβαλλόμενου κράτους προβλέπει, ως δικαίωμα, τη χορήγησή τους και συντρέχουν οι προϋποθέσεις του νόμου για την καταβολή τους [ΕΔΔΑ αποφ. της 18ης Φεβρουαρίου 2009, Andrejeva κατά Λετονίας (55707/00) σκ. 77, της 28ης Απριλίου 2009, Rasmussen κατά Πολωνίας (38886/05), σκ. 71, της 15ης Σεπτεμβρίου 2009, Moskal κατά Πολωνίας (10373/05) σκ. 38 - 40].

ΕλΣυν 1401/2023

29. Περαιτέρω, ο προβαλλόμενος ισχυρισμός ότι ο περιορισμός του ύψους της καταβαλλόμενης σε αυτήν σύνταξης αντίκειται στο άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος πρέπει να απορριφθεί ως ερειδόμενος επί εσφαλμένης προϋπόθεσης, δοθέντος ότι η διάταξη αυτή δεν αποτελεί το θεμέλιο του συνταξιοδοτικού δικαιώματος των εντασσομένων στο ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς του Δημοσίου λειτουργών και υπαλλήλων αυτού, καθώς και των εντασσομένων στο παρεπόμενο συνταξιοδοτικό σύστημα των κατά μεταβίβαση συνταξιούχων συγγενών αυτών. Τούτο καθόσον με το

επικαλούμενο άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος κατοχυρώνεται το δικαίωμα των πολιτών στην κοινωνική ασφάλιση, ενώ αντιθέτως η συνταξιοδότηση των δημοσίων υπαλλήλων, λειτουργών και στρατιωτικών καθώς και των μελών των οικογενειών τους σε περίπτωση θανάτου τους διέπεται από ιδιαίτερους κανόνες και ειδικές συνταγματικές διατάξεις που κατοχυρώνουν το ιδιαίτερο υπηρεσιακό, μισθολογικό και συνταξιοδοτικό καθεστώς τους (βλ. άρθρα 16, 21, 23 παρ. 2, 29 παρ. 3, 45, 87 επ, 103 και 104 του Συντάγματος) και ως εκ τούτου δεν εμπίπτει στην προστατευόμενη από το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος έννοια της κοινωνικής ασφάλισης. (ΕλΣυν Ολ. 550/2022 σκ. 8, 1821/2021 σκ. 34, 769/2021 σκ. 11). Τούτο ανεξαρτήτως του ότι πάντως το επικαλούμενο άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος -σε περιπτώσεις εξαιρετικά δυσμενών δημοσιονομικών συνθηκών, όταν προκύπτει δικαιολογημένα ότι το Κράτος δεν μπορεί να διασφαλίσει τη βιωσιμότητα των λειτουργούντων ασφαλιστικών φορέων με άλλα μέσα- επιβάλλει την επέμβαση του νομοθέτη προκειμένου να εξακολουθήσει να λειτουργεί το ασφαλιστικό σύστημα χάριν τόσο των ήδη συνταξιούχων όσο και των ασφαλισμένων και των μελλοντικών συνταξιούχων. Σε τέτοιες εξαιρετικές περιπτώσεις, η επέμβαση του νομοθέτη μπορεί να λάβει ακόμη και τη μορφή νέου ασφαλιστικού συστήματος, το οποίο μπορεί να καταλαμβάνει και τους ήδη συνταξιούχους προβλέποντας τον επανυπολογισμό των καταβαλλομένων σε αυτούς συντάξεων (βλ. ΣτΕ Ολ. 1891/2019 σκ. 8)

ΕλΣυν 1001/2023

5. Επίσης, το Ελληνικό Δημόσιο, το οποίο νομιμοποιείτο παθητικά κατά τον χρόνο άσκησης (29.01.2010) της ένδικης αγωγής, βάσει του άρθρου 8 παρ. 1 του προϊσχύσαντος π.δ/τος 1225/1981 (Α' 304), σε συνδυασμό με το άρθρο 72 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, εξακολουθεί να νομιμοποιείται παθητικά εις ολόκληρον με τον e-ΕΦΚΑ, παρόλο που ο e-ΕΦΚΑ ανέλαβε αφενός από 1.1.2017 την πληρωμή των συντάξεων του Δημοσίου ακόμη και αυτών που ανατρέχουν σε χρόνο προγενέστερο της ανωτέρω ημερομηνίας αφετέρου από 30.4.2018 την πλήρη αρμοδιότητα της Γενικής Διεύθυνσης Χορήγησης Συντάξεων Δημοσίου Τομέα της Γενικής Γραμματείας Δημοσιονομικής Πολιτικής του Υπουργείου Οικονομικών (βλ. άρθρα 51, 53, 70, 100 παρ. 1 του ν. 4387/2016, Α' 85, 395 του ν. 4512/2018, Α' 5, την ΚΥΑ 124456/0092/13.12.2016, Β' 4074, την ΚΥΑ 2915/783/17.1.2018, Β' 55). Και τούτο, διότι, όπως συνάγεται εκ της συνταγματικής κατοχύρωσης του ειδικού συνταξιοδοτικού καθεστώτος των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών, της εκ του Συντάγματος εγγυητικής θέσης του Δημοσίου σ' αυτό και της σαφούς συνταγματικής του διάκρισης, ως συνταξιοδοτικού φορέα, από τους κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος φορείς κοινωνικής ασφάλισης, σε συνδυασμό με τις διατάξεις των προαναφερόμενων άρθρων του ν. 4387/2016, ο e-ΕΦΚΑ δεν συνιστά οιονεί καθολικό διάδοχο του Δημοσίου, ούτε συνεχίζει τις σχετικές δίκες αυτού, όπως αντιθέτως συμβαίνει με τους φορείς, τομείς, κλάδους και λογαριασμούς κοινωνικής ασφάλισης που συγχωνεύθηκαν σ' αυτόν και απώλεσαν τη νομική τους προσωπικότητα (βλ. σχετικώς ΣτΕ 1965, 1835, 1383, 442/2018) ή απορροφήθηκαν από τον e-ΕΦΚΑ με τη μεταφορά σ' αυτόν των κοινωνικοασφαλιστικών τους αρμοδιοτήτων (βλ. σχετικώς για τον ΟΓΑ, ΣτΕ 1839, 1670, 29/2018, 3326, 2128,

744/2017 και για το NAT, ΣτΕ 1067/2018). Εξάλλου, μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και του e-ΕΦΚΑ γεννάται δικονομικώς σχέση απλής ομοδικίας, κατ' άρθρο 115 παρ. 2 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, αναλόγως εφαρμοζομένου κατά το προαναφερόμενο άρθρο 123 του π.δ/τος 1225/1981 (πρβλ. ΑΠ 245/2006, 1370/2005, ΣτΕ 1592/2010) και ήδη άρθρο 50 της ισχύουσας Δικονομίας του Ελεγκτικού Συνεδρίου (βλ. ΕλΣυν πρώην ΙΙ Τμ. 1404/2020).

ΕλΣυν 998/2023

5. Με την κρινόμενη έφεση προβάλλεται ότι οι ανωτέρω διατάξεις αντίκεινται στο άρθρο 1 του (πρώτου) Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ και στο δικαίωμα της ιδιοκτησίας κατ' άρθρο 17 του Συντάγματος. Ειδικότερα, η εκκαλούσα διατείνεται ότι στερήθηκε το περιουσιακό δικαίωμα λήψης της κατά μεταβίβαση σύνταξής της, χωρίς να συντρέχει λόγος δημοσίου ή γενικού συμφέροντος που να δικαιολογεί τη νομοθετική αυτή επέμβαση και ότι διαταράχθηκε η εύλογη - δίκαιη ισορροπία - σχέση που πρέπει να υφίσταται μεταξύ του γενικού και του ατομικού συμφέροντος, καθώς δεν ελήφθησαν υπόψη οι αυξημένες ατομικές ανάγκες της που προέκυψαν μετά και από τον θάνατο του συζύγου της. Ο λόγος αυτός της έφεσης είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, αφού εναπόκειται καταρχήν στην κρίση του νομοθέτη κατ' εκτίμηση των εκάστοτε περιστάσεων να θέτει κριτήρια και προϋποθέσεις ως προς την καταβολή δύο συντάξεων, με γνώμονα τη διασφάλιση ενός δίκαιου και βιώσιμου συνταξιοδοτικού συστήματος και την αποφυγή της υπέρμετρης επιβάρυνσης του Δημόσιου Ταμείου λόγω της σωρευτικής καταβολής δύο συντάξεων στο ίδιο πρόσωπο και την εξοικονόμηση κονδυλίων, ενόψει της αρχής της δημοσιονομικής βιωσιμότητας (πρβλ. ΕλΣυν Ολ. 951/2016, 992/2015, αποφ. ΕΔΔΑ της 12.10.2004 Κ. Asmundsson κατά Ισλανδίας σκ. 42-43, της 15.4.2014 Stefanetti κατά Ιταλίας σκ. 56, της 3.10.2013 Γιαβή κατά Ελλάδας σκ. 48), ενώ περαιτέρω η εν λόγω ρύθμιση υπαγορεύεται και από την ανάγκη διασφάλισης δημοσιονομικής ισορροπίας στη διανομή των δημοσίων πόρων, στο πλαίσιο εμπέδωσης της κοινωνικής δικαιοσύνης (πρβλ. αποφ. ΕΔΔΑ της 8.9.2005 Ackermann και Fuhrmann κατά Γερμανίας, της 25.10.2011 Valkov και λοιποί κατά Βουλγαρίας, ΕλΣυν Ολ. 992/2016). Ο θεσπισθείς δε με τις προαναφερόμενες διατάξεις του Συνταξιοδοτικού Κώδικα περιορισμός, όσον αφορά την καταβολή ολόκληρης της μιας σύνταξης και μέρους της δεύτερης στον επιζώντα σύζυγο, συνιστά μέτρο αφενός μεν κατάλληλο για την επίτευξη του ως άνω αποτελέσματος, αφετέρου δε απολύτως αναγκαίο, με την έννοια ότι για την πραγμάτωση του επιδιωκόμενου δημοσίου σκοπού δεν είναι δυνατή η επιλογή άλλου εξίσου αποτελεσματικού, αλλά λιγότερο επαχθούς μέτρου. Τούτο, διότι για τον εξ ιδίου δικαιώματος συνταξιούχο του Δημοσίου που είναι παράλληλα και συνταξιούχος από μεταβίβαση ομοίως του Δημοσίου δεν τίθεται ζήτημα απώλειας των στοιχειωδών μέσων βιοπορισμού του και διακινδύνευσης της αξιοπρεπούς διαβίωσής του, καθώς σε αυτόν καταβάλλονται μια σύνταξη ολόκληρη και μέρος της δεύτερης (πρβλ. ΕλΣυν Ολ. 951/2016, 992/2015). Επομένως, ο εν λόγω περιορισμός δεν παρίσταται δυσανάλογος σε σχέση με τον υπηρετούμενο σκοπό δημοσίου συμφέροντος, ούτε διαταράσσεται η δίκαιη ισορροπία μεταξύ των επιταγών του γενικού συμφέροντος και της απαίτησης προστασίας της περιουσίας των προσώπων, και ως εκ τούτου η ως άνω

ρύθμιση του Συνταξιοδοτικού Κώδικα δεν παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας, που κατοχυρώνεται στο άρθρο 25 παρ. 1 εδ. δ' του Συντάγματος (πρβλ. ΕλΣυν Ολ. 951/2016, 992/2015), ούτε αντίκειται στο άρθρο 1 του (πρώτου) Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α. (βλ. ΕΔΔΑ της 20.3.2012 Panfile κατά Ρουμανίας), καθώς και στο άρθρο 17 του Συντάγματος, στο βαθμό που στην έννοια της ιδιοκτησίας κατά το εν λόγω άρθρο περιλαμβάνονται και τα ενοχικά περιουσιακά δικαιώματα (βλ. ΕλΣυν Ολ. 992/2015, 827/2011, 1938/2009, πρβλ. Ειδικό Δικαστήριο του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντάγματος 1/2005, ΑΠ 541/2011, 478/2006, 1780/2005, ΣτΕ 668/2012). Άλλωστε, με τις διατάξεις της παραγράφου 9 του άρθρου 4 του ν. 3620/2007, εισήχθη από 11.12.2007, ημερομηνία έναρξης ισχύος του νόμου αυτού, ευνοϊκότερο καθεστώς για τους συνταξιούχους του Δημοσίου εξ ιδίου δικαιώματος και από μεταβίβαση, καθώς αυτοί μπορούν πλέον να λαμβάνουν έστω και περιορισμένη τη δεύτερη σύνταξη σε ποσοστό 25% κατόπιν επιλογής τους, σε αντίθεση με ό,τι ίσχυε πριν από τη θέσπιση των ανωτέρω διατάξεων, όπου τέτοια δυνατότητα δεν υφίστατο, κατ' απόλυτη εφαρμογή του κανόνα απαγόρευσης καταβολής διπλής σύνταξης από το Δημόσιο Ταμείο (βλ. και ΕλΣυν Ολ. 1938/2009). Με βάση τις παραδοχές αυτές, πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι και οι προβαλλόμενοι λόγοι της έφεσης περί παραβίασης των άρθρων 2 παρ. 1, 5 παρ. 1 και 21 παρ.1 του Συντάγματος, αφού ο περιορισμός καταβολής της δεύτερης σύνταξης στους συνταξιούχους του Δημοσίου, στους οποίους παράλληλα καταβάλλεται και άλλη σύνταξη από το Δημόσιο Ταμείο, μεγαλύτερη εκείνης που περιορίζεται, δεν θίγει την αρχή της ανθρώπινης αξίας, ούτε την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας του ανθρώπου, καθώς και την ελευθερία σύναψης γάμου. Ούτε ο ως άνω περιορισμός αντίκειται στις γενικές αρχές της κοινωνικής ασφάλισης, όπως αβασίμως προβάλλεται με την έφεση. Και τούτο, διότι η συνταξιοδότηση των δημοσίων υπαλλήλων διέπεται από ειδικές συνταγματικές διατάξεις (άρθρα 73 παρ. 2, 80 παρ. 1 και 98 παρ. 1 περ. δ' και στ' του Συντάγματος) και δεν εμπίπτει στην έννοια της κατά το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος κοινωνικής ασφάλισης, αφού η σύνταξη, που παρέχει το Δημόσιο στους λειτουργούς και υπαλλήλους του, δεν καταβάλλεται σε αυτούς δυνάμει σχέσης κοινωνικής ασφάλισης, αλλά δυνάμει της υπαλληλικής σχέσης που τους συνδέει με αυτό και επί τη βάσει ειδικού συνταξιοδοτικού καθεστώτος (ΕλΣυν πρώην ΙΙ Τμ. 1590/2021, 2013/2016).

ΕλΣυν 931/2023

3. Στην υπό κρίση υπόθεση από το σύνολο των στοιχείων του φακέλου προκύπτουν τα εξής: Με την 7301/9.5.1995 πράξη της Διεύθυνσης Κανονισμού Συντάξεων (43ης) του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους κανονίστηκε στον εκκαλούντα, μηνιαία χορηγία, πληρωτέα από 1.1.1995, με βάση την από έτη 16-4-13 υπηρεσία του ως τέως Προέδρου της Κοινότητας Λυκόφωτος Έβρου. Με την 63529/6.4.2017 αίτησή του ο εκκαλών ζήτησε την αναπροσαρμογή της χορηγίας του από 1.1.1998 έως 7.4.1999 κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 1 παρ. 2 εδ. β' του ν. 1518/1985 και την 23891.ΟΛ/14.9.1998 απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και από 8.4.1999 και εφεξής με βάση τις διατάξεις του άρθρου 10 παρ. 2 του ν. 2703/1999, καθώς και την καταβολή των σχετικών

διαφορών αναδρομικά. Η αίτηση αυτή απορρίφθηκε σιωπηρώς στις 6.7.2017 μετά την άπρακτη πάροδο τριμήνου από την υποβολή της (6.4.2017). Κατά της σιωπηρής αυτής απόρριψης στρέφεται ο εκκαλών με την ένδικη έφεσή του, υποστηρίζοντας ότι οι τελευταίες αυτές διατάξεις (άρθρο 10 ν. 2703/1999), κατά το μέρος που καταργούν αναδρομικά την αξίωση των πριν από την 1.1.1998 χορηγιούχων προέδρων κοινοτήτων για αναπροσαρμογή της χορηγίας τους κατά τα οριζόμενα στην προαναφερόμενη υπουργική απόφαση, αντίκεινται στα άρθρα 4 παρ. 1 και 22 παρ. 1 του Συντάγματος, καθώς και στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.

ΕΛΣυν 915/2023

14. Ειδικότερα, από τις συνταγματικές διατάξεις για το ειδικό υπηρεσιακό και συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημοσίων υπαλλήλων και των θεσμικών εγγυήσεων που το περιβάλλουν, καθεστώς το οποίο οι ίδιοι επιλέγουν στο πλαίσιο της επαγγελματικής τους ελευθερίας (άρθρο 5 παρ. 1 του Συντάγματος), την απορρέουσα από τα άρθρα 4 παρ. 1 και 5 παρ. 1 του Συντάγματος αρχή της αξιοκρατίας που διέπει το σύνολο της υπηρεσιακής τους κατάστασης, δηλαδή τον διορισμό, την πρόσληψη αλλά και τη σταδιοδρομία σε δημόσια θέση, σε συνδυασμό και προς τις συνταγματικές αρχές του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας (άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος), του κοινωνικού κράτους δικαίου (άρθρο 25 παρ. 1α του Συντάγματος), των συνταγματικών αρχών της ασφάλειας δικαίου, της προβλεψιμότητας, της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της αναλογικότητας (άρθρα 2 παρ. 1, 5 παρ. 1 και 25 παρ. 1 του Συντάγματος), καθώς και του ατομικού δικαιώματος στην περιουσία (άρθρο 17 παρ. 1 του Συντάγματος), συνάγεται ότι οι καταβαλλόμενες μετά τον τερματισμό του εργασιακού βίου συντάξεις πρέπει να τελούν σε εύλογη αναλογία, δηλαδή σε εύλογη ποσοτική σχέση, με τις αποδοχές από την ενεργό υπηρεσία. Και τούτο, ως αναγκαίο αντιστάθμισμα των ιδιαίτερων δεσμεύσεων που συνεπάγεται για την προσωπική τους κατάσταση η ειδική λειτουργική τους σχέση με το Κράτος και η εκτέλεση των καθηκόντων τους, ώστε να διατηρείται ένα επαρκές ποσοστό αναπλήρωσης του εισοδήματος ενεργείας στους αποχωρούντες από την υπηρεσία δημοσίου λειτουργούς, υπαλλήλους και στρατιωτικούς, να μη διαταράσσεται σε δυσανάλογο βαθμό το βιοτικό επίπεδο των συνδεομένων με ειδική υπαλληλική ή λειτουργική με το Κράτος σχέση, σε σύγκριση με αυτό που είχαν εξασφαλίσει κατά τον ενεργό υπηρεσιακό τους βίο και να μην μειώνεται κατά τρόπο δραστικό και αιφνίδιο το εισόδημά τους, με την ανατροπή καταστάσεων στις οποίες δικαιολογημένα είχαν αποβλέψει [βλ. σχετ. τη νομοθετική αποτύπωση της αρχής αυτής στα άρθρα 10 και 41 του β.δ/τος της 31ης Οκτωβρίου 1935, στα άρθρα 9 και 34 των Συνταξιοδοτικών Κωδίκων του α.ν. 1854/1951, του ν.δ/τος 1041/1979, του π.δ/τος 166/2000 και του π.δ/τος 169/2007, ΕΛΣ Ολ. 1477, 504/2021, 2020/2020, 137/2019, 1277, 32/2018, 244/2017 σκ. VI. Α.3. και Πρακτ. 1ης Ειδ. Συν/σης της 20.4.2016, που εκδόθηκαν στο πλαίσιο γνωμοδότησης της Διοικητικής Ολομέλειας επί του σχεδίου νόμου «Ενιαίο σύστημα κοινωνικής ασφάλειας - Εθνικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης», στα οποία περιέχεται παρατήρηση, επί του άρθρου 14 αυτού,

ότι «η αποσύνδεση της σύνταξης από τον μισθό ενεργείας, στο μέτρο που θίγει τη δίκαιη αναλογία μεταξύ αποδοχών και σύνταξης δύναται να εγείρει ζητήματα αντισυνταγματικότητας», πρβλ. ΣτΕ Ολομ. αποφ. 2287-2290/2015 σχετικά με την ηπιότερης έντασης αρχή της αναλογίας σύνταξης και μισθού ενεργείας στο σύστημα της κοινωνικής ασφάλισης κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, και συγκριτικά βλ. τις συγγενείς αρχές που ισχύουν στη Γαλλία και τη Γερμανία και, ειδικότερα, το άρθρο 1 του Γαλλικού Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων που προβλέπει ότι: «Το ύψος της σύνταξης προσδιορίζεται βάσει του επιπέδου, της διάρκειας και της φύσης της ενεργού υπηρεσίας, ώστε να εγγυάται στο δικαιούχο υλικές συνθήκες διαβίωσης σύμφωνες με το status της υπηρεσίας του» και τη σχετική απόφαση Γαλλικού Συμβουλίου της Επικρατείας της 29.12.2014, Νο 377293, καθώς και την απορρέουσα από το άρθρο 33 παρ. 5 του Θεμελιώδους Νόμου της Γερμανίας (Grundgesetz) αρχή της ανάλογης με το λειτούργημα διατροφής των κρατικών υπαλλήλων και λειτουργών (Alimentationsprinzip), σύμφωνα με την οποία το Κράτος υποχρεούται να διασφαλίζει στους δημοσίους υπαλλήλους και λειτουργούς εφ' όρου ζωής, δηλαδή και μετά τον τερματισμό του εργασιακού τους βίου, συνθήκες διαβίωσης ανάλογης με τη θέση τους στην ιεραρχία, την ευθύνη που συνεπάγεται το λειτούργημά τους και τη σημασία του για το κοινωνικό σύνολο, σε αντιστοιχία με την εξέλιξη των οικονομικών συνθηκών και του γενικού επιπέδου διαβίωσης, σχετ. και οι αποφάσεις του Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου της Γερμανίας της 27.9.2005 - 2BvR 1387/02 και της 5.5.2015 - 2BvL 17/09 και ΕλΣυν Ολ. 1277/2018].

28. Περαιτέρω, από τις διατάξεις του άρθρου 5 παρ. 3 του ν. 1902/1990, όπως αυτές ίσχυαν κατά τον κρίσιμο εν προκειμένω χρόνο, και οι οποίες σκοπούσαν στο να ανακοπεί η κατά τον χρόνο θέσπισης των οικείων διατάξεων παρατηρούμενη τάση πρόωρης εξόδου από την ενεργό υπηρεσία μεγάλου αριθμού εν ενεργεία υπαλλήλων και να δοθεί κίνητρο για μεγαλύτερη δυνατή παραμονή αυτών στην υπηρεσία (βλ. ΕλΣυν II Τμ. 3684/2012, 1012/2005), συνάγονται τα εξής: Το ποσοστό του μηνιαίου συντάξιμου μισθού με βάση το οποίο κανονίζεται η σύνταξη των πολιτικών συνταξιούχων οι οποίοι αποχωρούν από την υπηρεσία μετά τις 17.10.1990 - ημερομηνία έναρξης ισχύος του ν. 1902/1990 - αυξάνει κατά 1/50 για κάθε συμπληρωμένο και αναγνωριζόμενο ως συντάξιμο έτος υπηρεσίας μετά το 35ο μέχρι το 40ο και συνολικά κατά ανώτατο ποσοστό 5/50, το οποίο επιτυγχάνεται όταν ο συνολικός χρόνος υπηρεσίας που λαμβάνεται υπόψη για τον κανονισμό σύνταξης είναι ίσος με 40 έτη, ο δε συνυπολογισμός στη συνολική συντάξιμη υπηρεσία ετών περισσότερων από 40 δεν ασκεί επιρροή επί του ανωτέρω ποσοστού και δεν επιφέρει πρόσθετη αύξησή του (βλ. ΕλΣυν Ολ 1342/2010, 571/2009, 2816/2006 , 2459, 1238/2006, 1638, 675/2004, 1136, 1117, 1113/2003, 739, 738, 453, 304 /2002, 620, 120 /2001, ΕλΣ II Τμ. 423/2019 , 1187, 198/2018, 140/2017, 2051/2016, 4034/2014, 1794, 1486, 1433, 603/2013, 3684, 2535/2012, 2889, 1327, 1056/2011, 1918, 2890/2010, 3503, 1566/2009, 1017 , 525/2005, 1170, 2117, 1169/2004, 1643/2003, 1370, 269/2002, 1487, 390/2001, 746, 600/2000, III Τμ. 429/2020, 1436, 1435/2019, 2026, 487, 220/2018, 157, 156, 204, 202/2017, 3661/2013, 557/2010).

Με τις διατάξεις δε αυτές εναρμονίζεται πληρέστερα ο υπολογισμός της σύνταξης των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών με τις αρχές της εύλογης αναλογίας (βλ. σκέψεις 13 έως 15 της παρούσας), αφού η σύνταξη προσαυξάνεται κλιμακωτά αναλόγως της πραγματικής διάρκειας της απασχόλησης μετά τη συμπλήρωση του γενικού ορίου συνταξιοδότησης της 35ετούς υπηρεσίας [βλ. αντίστοιχα και τον ν.2084/1992 «Αναμόρφωση της Κοινωνικής Ασφάλισης και άλλες διατάξεις (Α' 165), ο οποίος αρχικά προέβλεπε στο Μέρος Τέταρτο αυτού «Ρυθμίσεις για τους ασφαλισμένους μέχρι 31.12.1992» και στο Κεφάλαιο Α' με τίτλο «Κύρια Ασφάλιση», ειδικότερα δε στο άρθρο 51, με τον τίτλο «Ποσό σύνταξης», ότι : «2. Το ποσό σύνταξης για όσους παραμένουν στην υπηρεσία μετά τη συμπλήρωση 35ετούς συντάξιμου χρόνου, αυξάνεται κατά 1/50 για κάθε έτος η 300 ημέρες υπηρεσίας πέραν του 35ου έτους. Η παραπάνω προσαύξηση μπορεί να χορηγείται και πέραν του ποσοστού της προηγούμενης παραγράφου. Από τις διατάξεις της παραγράφου αυτής, εξαιρείται το Ι.Κ.Α. για το οποίο έχουν εφαρμογή οι διατάξεις της νομοθεσίας του», η οποία, στον βαθμό που δεν προβαίνει σε ρητή και ειδική αναφορά στους συνταξιούχους του Δημοσίου, ισχύει, κατ' αρχήν, για τους φορείς κύριας ασφάλισης εντός του κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος συστήματος κοινωνικής ασφάλισης (βλ. σκέψη 11 της παρούσας), χωρίς να ασκεί επιρροή επί της ως άνω ειδικής συνταξιοδοτικής διάταξης του άρθρου 5 παρ. 3 του ν. 1902/1990, επί της οποίας, άλλωστε, επήλθαν και ύστερες του ν. 2084/1992 τροποποιήσεις με το άρθρο 5 παρ. 4 του ν. 2512/1997 (βλ. σκέψη 21 της παρούσας), καθώς και τις διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 13 του ν. 2227/1994 (Α' 129), με τις οποίες επεκτάθηκαν οι ως άνω ρυθμίσεις του άρθρου 5 παρ. 3 του ν. 1902/1990, όπως είχαν τροποποιηθεί με την παρ. 1 του άρθρου 4 του ν. 1976/1991 και μετά την έναρξη ισχύος του ν. 2084/1992 και στους συνταξιοδοτούμενους από το Δημόσιο με τις διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 21 του ν.2084/1992 ασφαλισμένους του τέως Ταμείου Ασφαλίσεως Ορθοδόξου Εφημεριακού Κλήρου Ελλάδος (Τ.Α.Κ.Ε.), καθώς και στους υπαλλήλους που διέπονται από τον Κώδικα Συντάξεων Προσωπικού Σιδηροδρόμων (π.δ. 850/1980), που αποχώρησαν μετά την έναρξη ισχύος του ν. 1902/1990 ή θα αποχωρήσουν μελλοντικά].

ΕΛΣυν 647/2023

5. Ο συνταγματικός νομοθέτης έχει επιφυλάξει διαχρονικά τόσο για τους δημοσίους υπαλλήλους, στους οποίους συγκαταλέγονται και οι τακτικοί υπάλληλοι των ΟΤΑ, όσο και για τους δημοσίους λειτουργούς και στρατιωτικούς ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς. Ειδικότερα, το Σύνταγμα του 1975, όπως ισχύει και μετά τις ύστερες αναθεωρήσεις του, εκτός από τις ουσιαστικές ρυθμίσεις του άρθρου 103 του Συντάγματος για το ιδιαίτερο υπηρεσιακό και μισθολογικό καθεστώς που διέπει τους δημοσίους υπαλλήλους, περιέχει και ειδικές διαδικαστικές ρυθμίσεις για την προπαρασκευή και τη νομοπαραγωγική διαδικασία επί των συνταξιοδοτικών νομοσχεδίων (άρθρα 73 παρ. 2 και 3 του Συντάγματος), την απονομή των συντάξεων (άρθρο 80 του Συντάγματος), αλλά και την ειδική δικαιοδοσία του Ελεγκτικού Συνεδρίου επί των διαφορών από την απονομή σύνταξης (άρθρο 98 παρ. 1 περ. στ' του Συντάγματος). Από το σύνολο των ρυθμίσεων αυτών συνάγεται ότι το Σύνταγμα υποδέχεται ως ιδιαίτερη θεσμική εγγύηση το ειδικό

συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημοσίων υπαλλήλων και δη ως άμεση απόρροια του ειδικού υπηρεσιακού τους καθεστώτος (πρβλ. ΑΕΔ 16/1983, ΑΠ 701/2014, 968/2013), η έννοια δε της «σύνταξης» στις ανωτέρω ρυθμίσεις είναι νομικώς προκαθορισμένη από τις ρυθμίσεις των προϊσχυόντων Συνταγμάτων και ιδίως των νομοθετημάτων που είχαν εκδοθεί σε εκτέλεσή του (πρβλ. ΑΕΔ 1/2004, 4/2001, 5/1999). Στο πλαίσιο αυτό ως «σύνταξη» νοείται προεχόντως η ισόβια περιοδική παροχή που καταβάλλεται σε δημόσιο υπάλληλο αντί μισθού και ως συνέχεια αυτού, μετά την αποχώρησή του από την ενεργό υπηρεσία, το κόστος της οποίας βαρύνει κατ' αρχήν τον κρατικό προϋπολογισμό, ήτοι το Δημόσιο Ταμείο (βλ. τους διαχρονικώς ισχύοντες συνταξιοδοτικούς κώδικες, ειδικότερα άρθρο 1 του β.δ/τος της 31ης Οκτωβρίου 1935, Α' 505, άρθρο 1 του α.ν. 1854/1951, άρθρο 1 του π.δ/τος 1041/1979, Α' 292, άρθρο 1 του π.δ/τος 166/2000, Α' 153, και άρθρο 1 του π.δ/τος 169/2007, Α' 210, βλ. και ΑΕΔ 28, 2/2004), ενώ το βάρος αυτό δύναται να αναδέχεται και ο προϋπολογισμός νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου. Περαιτέρω, το δικαίωμα σε σύνταξη του δημοσίου υπαλλήλου, κατ' αντιστοιχία προς το δικαίωμα σε μισθό, συνιστά συνταγματικώς κατοχυρωμένο δημοσίου δικαίου δικαίωμα, το οποίο, διέπεται από ενιαίους κανόνες, προσαρμοσμένους στην ιδιομορφία της σχέσης δημοσίου δικαίου που συνδέει τον δημόσιο υπάλληλο με την υπηρεσία, τελεί δε σε εύλογη ποσοτική σχέση προς τις αποδοχές ενεργείας, ως συνέχεια του μισθού, κατά τρόπο ώστε να εξασφαλίζει στην κατηγορία αυτή συνταξιούχων αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης, ανάλογες της θέσης, των καθηκόντων, του χρόνου υπηρεσίας και της υπηρεσιακής τους εξέλιξης (βλ. Ελ Συν Ολ. 244/2017, 1277, 1388/2018, Ελ Συν Πρακτ. Ολ. 1ης Ειδ. Συν/σης της 20.4.2016, ΙΙ Τμ. 1176/2018). Το ειδικό αυτό συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημοσίων υπαλλήλων, όπως κατοχυρώνεται κατά τα ανωτέρω στο Σύνταγμα, προσιδιάζει στα συστήματα επαγγελματικής ασφάλισης, τα οποία αφορούν σε ιδιαίτερες κατηγορίες εργαζομένων, στο πλαίσιο δε των συστημάτων αυτών η συνταξιοδοτική παροχή καταβάλλεται λόγω της ειδικής αυτής σχέσης των δικαιούχων με τον εργοδότη, αποτελώντας όρο της απασχόλησής τους, ενώ, όπως προεκτέθηκε, για την απονομή της και τον καθορισμό του ύψους της εφαρμόζονται κανόνες συνδεόμενοι με την ιδιοτυπία της υπηρεσιακής τους σχέσης (βλ. Ελ Συν Ολ. 244/2017, 4324/2014, 1571/2011, απόφ. ΔΕΕ της 26.3.2009, C-559/07 «Επιτροπή κατά Ελλάδος», σκ. 31, 32, 42, 52 της 1.4.2008, C-267/06 «Tadao Maruko κατά Versorgungsanstalt der deutschen Bühnen», απόφ. ΕΔΔΑ της 3.3.2011 «Klein κατά Αυστρίας», σκ. 57, της 2.2.2010 «Aizpurua Ortiz κλπ. κατά Ισπανίας», σκ. 38, της 22.10.2009 «Αποστολάκης κατά Ελλάδος», σκ. 29 και 35, απόφ. της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της 13.7.1988, «Sture Stigson»). Εξάλλου, η λειτουργία της σύνταξης, υπό την προεκτεθείσα έννοια, ως στοιχείου της ειδικής νομικής σχέσης των δημοσίων υπαλλήλων με το κράτος, σαφώς διακρίνεται από τις παροχές που καταβάλλονται στο πλαίσιο της κοινωνικής ασφάλισης, θεσμού κατοχυρωθέντος ρητώς στο Σύνταγμα μόλις με την αναθεώρηση του 1975, που όριζε στο άρθρο 22 παρ. 4 αυτού ότι «Το Κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει» (ήδη άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, μετά την

δημοσίευση του από 6.4.2001 Ψηφίσματος της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής στο ΦΕΚ Α' 84/17.4.2001), η οποία συνίσταται, στην έναντι καταβολής εισφοράς, προστασία του ασφαλισμένου από την επέλευση κινδύνων (γήρας, ασθένεια, αναπηρία κλπ.) που μειώνουν ή εξαλείφουν την ικανότητά του να εργάζεται (ασφαλιστικοί κίνδυνοι) και, συνακόλουθα, τείνουν να υποβαθμίσουν τις συνθήκες διαβίωσής του (βλ. ΣτΕ Ολομ. 2287-2290/2015). Τούτο δε, ακόμη και όταν από τις παροχές αυτές δύνανται να επωφελούνται και οι δημόσιοι υπάλληλοι, λειτουργοί ή στρατιωτικοί (βλ. ΣτΕ 226/2012) ή όταν πρόκειται για κοινωνικοασφαλιστικές παροχές που χαρακτηρίζονται σε επίπεδο νόμου ως «συντάξεις», υπό την έννοια της περιοδικώς καταβαλλόμενης ασφαλιστικής παροχής, καθόσον αυτές δεν έχουν χαρακτήρα αμοιβής, όπως οι συντάξεις των δημοσίων υπαλλήλων, αλλά τον χαρακτήρα κοινωνικοασφαλιστικής παροχής μετά την επέλευση του ασφαλιστικού κινδύνου (βλ. ΑΕΔ 2/2004). Εξάλλου, ο νομοθέτης έχει, κατ' αρχήν, την ευχέρεια να οργανώνει το ειδικό σύστημα συνταξιοδότησης των δημοσίων υπαλλήλων, τόσο ως προς τον τρόπο λειτουργίας του φορέα συνταξιοδότησης και των χρηματοδοτικών του μέσων (κρατικός προϋπολογισμός, σύσταση αποθεματικών κεφαλαίων ή ειδικών λογαριασμών για την χρηματοδότηση των συντάξεων) όσο και ως προς τους όρους και τις προϋποθέσεις καταβολής των συνταξιοδοτικών παροχών. Στο πλαίσιο αυτό, ο φορέας παροχής της σύνταξης των δημοσίων υπαλλήλων, που αναλαμβάνει την παροχή σύνταξης στους αποχωρούντες από την υπηρεσία δημοσίους υπαλλήλους και, ειδικότερα, το Δημόσιο ή άλλος φορέας - όπως ο ΕΦΚΑ (και ήδη e- ΕΦΚΑ), ο οποίος από 1.1.2017 είναι υπόχρεος για την πληρωμή των συντάξεων του Δημοσίου και από 1.5.2018 έχει την αρμοδιότητα κανονισμού σύνταξης των συνταξιούχων του Δημοσίου, βάσει των άρθρων 51Α [όπως προστέθηκε με το άρθρο 1 του ν. 4670/2020 (Α' 43)] και 100 του ν. 4387/2016 (Α' 85) και των κ.υ.α. 124456/0092/13.12.2016 (Β' 4074) και 2915/783/17.1.2018 (Β' 55) - δεν ενεργεί ως οργανισμός κοινωνικής ασφάλισης (βλ. Ελ Συν Ολ. 244/2017, 992/2015, 918/2012, 3299/2013, ΣτΕ 1296/2015, 2087/2012, 3037/2007, 1970/2002 κ.ά., ΕλΣυν Πρακτ. 1ης Ειδ. Συν/σης 20.4.2016), ενώ και η υποχρέωση καταβολής εισφορών, ως όρος για την παροχή σύνταξης στην κατηγορία αυτή δικαιούχων (βλ. άρθρα 6 του 1902/1990, Α' 138, και 20 παρ. 2 του ν. 2084/1992, Α' 165), δεν θεσμοθετήθηκε στο πλαίσιο του κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, αλλά στο πλαίσιο του ειδικού γι' αυτούς ασφαλιστικού συστήματος (βλ. ΕλΣυν Ολ. 1/2014, 2651/2011, 2298/2010, 1296/2006, 2366/2004, πρβλ. ΣτΕ 1970/2002, 1022/2005, 3487/2008). Η θεσμική αυτή εγγύηση της ειδικής ασφαλιστικής προστασίας των δημοσίων υπαλλήλων σε ό,τι αφορά την καταβολή κύριας σύνταξης, ήτοι της παροχής που συνδέεται με την έξοδό τους από την ενεργό υπηρεσία, η οποία, για την κατηγορία αυτή ασφαλισμένων, συνιστά, κατά τα προεκτεθέντα, όχι κάλυψη ασφαλιστικού κινδύνου, αλλά συνέχεια του μισθού που ελάμβαναν κατά τον ενεργό υπηρεσιακό τους βίο, υπερκαλύπτει τις θεσμικές εγγυήσεις του κοινωνικού δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλιση κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος και των κυρίων συνταξιοδοτικών παροχών που καταβάλλονται στο πλαίσιο του κοινωνικοασφαλιστικού

συστήματος για την κάλυψη κινδύνων (γήρας, αναπηρία, θάνατος). Επειδή δε, το ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημοσίων υπαλλήλων συνιστά το «λειτουργικό αντίστοιχο» του δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλιση, δεν επιβάλλεται εκ του Συντάγματος, σε επίπεδο κύριας ασφάλισης, η οργάνωση ή η ένταξη στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης της κατηγορίας αυτής, όπως αντιθέτως απαιτείται για τις λοιπές κατηγορίες εργαζομένων και εν γένει απασχολούμενων προκειμένου να μην θίγεται ο πυρήνας του κοινωνικού δικαιώματος του άρθρου 22 παρ. 5 του Συντάγματος (βλ. για την κοινωνική ασφάλιση ως θεσμική εγγύηση και τις υποχρεώσεις που συνεπάγεται για το κράτος ΑΕΔ 87/1997, ΕλΣυν Ολ., 244/2017, ΣτΕ Ολ. 2287-2290/2015, 2202/2010, 3487/2008, 3096, 3101/2001, 5024/1987). Εξάλλου, το ειδικό αυτό συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημοσίων υπαλλήλων, που στηρίζεται στην αρχή της αναλογίας του ύψους των αποδοχών ενεργείας και του ποσού της καταβαλλόμενης σύνταξης, με στόχο την εξασφάλιση ενός βιοτικού επιπέδου ανάλογου της θέσης, των καθηκόντων, του χρόνου υπηρεσίας και της υπηρεσιακής τους εξέλιξης (βλ. ΕλΣυνΟλ. 1277/2018), σαφώς διακρίνεται και από τις έσχατες εγγυήσεις κοινωνικής προστασίας στο πλαίσιο της κοινωνικής πρόνοιας, που απαιτείται να παρέχει το κράτος, κατ' εφαρμογή των άρθρων 21 παρ. 1, 2, 3 και 6 του Συντάγματος, υπό τη μορφή παροχών σε χρήμα ή σε είδος, προς συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού, μεταξύ των οποίων και των αναπήρων, με σκοπό την εξασφάλιση στοιχειώδους επιπέδου αξιοπρεπούς, κατά το άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος, διαβίωσης, σε συνδυασμό με το άρθρο 25 παρ. 1 α του Συντάγματος περί κοινωνικού κράτους δικαίου, οι οποίες δεν συνδέονται με την παροχή εργασίας και την καταβολή εισφορών (βλ. ΕλΣυν II Τμ. 2076, 1176/2018, ΣτΕ 2287-2290/2015 Ολ., 660/2016).

ΕλΣυν 180/2023

24. Περαιτέρω, από τις διατάξεις του άρθρου 5 παρ. 3 του ν. 1902/1990, όπως αυτές ίσχυαν κατά τον κρίσιμο εν προκειμένω χρόνο και οι οποίες σκοπούσαν στο να ανακοπεί η κατά τον χρόνο θέσπισης των οικείων διατάξεων παρατηρούμενη τάση πρόωρης εξόδου από την ενεργό υπηρεσία μεγάλου αριθμού εν ενεργεία υπαλλήλων και να δοθεί κίνητρο για μεγαλύτερη δυνατή παραμονή αυτών στην υπηρεσία (βλ. ΕλΣυν II Τμ. 3684/2012, 1012/2005), συνάγονται τα εξής: Το ποσοστό του μηνιαίου συντάξιμου μισθού με βάση το οποίο κανονίζεται η σύνταξη των πολιτικών συνταξιούχων οι οποίοι αποχωρούν από την υπηρεσία μετά τις 17.10.1990 - ημερομηνία έναρξης ισχύος του ν. 1902/1990 - αυξάνει κατά 1/50 για κάθε συμπληρωμένο και αναγνωριζόμενο ως συντάξιμο έτος υπηρεσίας μετά το 35ο μέχρι το 40ο και συνολικά κατά ανώτατο ποσοστό 5/50, το οποίο επιτυγχάνεται όταν ο συνολικός χρόνος υπηρεσίας που λαμβάνεται υπ' όψιν για τον κανονισμό σύνταξης είναι ίσος με 40 έτη, ο δε συνυπολογισμός στη συνολική συντάξιμη υπηρεσία ετών περισσότερων από 40 δεν ασκεί επιρροή επί του ανωτέρω ποσοστού και δεν επιφέρει πρόσθετη αύξησή του (βλ. ΕλΣυν Ολ. 1342/2010, 571/2009, 2816/2006 , 2459, 1238/2006, 1638, 675/2004, 1136, 1117, 1113/2003, 739, 738, 453, 304 /2002, 620, 120 /2001, ΕλΣυν II Τμ. 423/2019 , 1187, 198/2018, 140/2017, 2051/2016, 4034/2014, 1794, 1486, 1433, 603/2013, 3684 , 2535/2012 , 2889, 1327, 1056/2011, 1918, 2890/2010,

3503, 1566/2009, 1017 , 525/2005, 1170, 2117, 1169/2004, 1643/2003, 1370, 269/2002, 1487, 390/2001 , 746, 600/2000, ΙΙΙ Τμ. 429/2020, 1436, 1435/2019, 2026, 487, 220/2018, 157, 156, 204, 202/2017, 3661/2013, 557/2010). Με τις διατάξεις δε αυτές εναρμονίζεται πληρέστερα ο υπολογισμός της σύνταξης των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών με τις αρχές της εύλογης αναλογίας, αφού η σύνταξη προσαυξάνεται κλιμακωτά αναλόγως της πραγματικής διάρκειας της απασχόλησης μετά τη συμπλήρωση του γενικού ορίου συνταξιοδότησης της 35 ετούς υπηρεσίας [βλ. αντιστοίχως και τον ν. 2084/1992 «Αναμόρφωση της Κοινωνικής Ασφάλισης και άλλες διατάξεις (Α' 165), ο οποίος αρχικώς προέβλεπε στο Μέρος Τέταρτο αυτού «Ρυθμίσεις για τους ασφαλισμένους μέχρι 31.12.1992» και στο Κεφάλαιο Α' , με τίτλο «Κύρια Ασφάλιση» και ειδικότερα στη διάταξη του άρθρου 51, ότι «(...) 2. Το Ποσό σύνταξης για όσους παραμένουν στην υπηρεσία μετά τη συμπλήρωση 35ετούς συντάξιμου χρόνου, αυξάνεται κατά 1/50 για κάθε έτος ή 300 ημέρες υπηρεσίας πέραν του 35ου έτους. Η παραπάνω προσαύξηση μπορεί να χορηγείται και πέραν του ποσοστού της προηγούμενης παραγράφου. Από τις διατάξεις της παραγράφου αυτής, εξαιρείται το Ι.Κ.Α. για το οποίο έχουν εφαρμογή οι διατάξεις της νομοθεσίας του», η οποία, στον βαθμό που δεν προβαίνει σε ρητή και ειδική αναφορά στους συνταξιούχους του Δημοσίου, ισχύει κατ' αρχήν, για τους φορείς κύριας ασφάλισης εντός του κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, χωρίς να ασκεί επιρροή επί της ως άνω ειδικής συνταξιοδοτικής διάταξης του άρθρου 5 παρ. 3 του ν. 1902/1990, επί της οποίας, άλλωστε, επήλθαν και ύστερες του ν. 2084/1992 τροποποιήσεις με το άρθρο 5 παρ. 4 του ν. 2512/1997 (βλ. σκέψη 16 της παρούσας), καθώς και τις διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 13 του ν. 2227/1994 (Α' 129), με τις οποίες επεκτάθηκαν οι ως άνω ρυθμίσεις του άρθρου 5 παρ. 3 του ν. 1902/1990, όπως είχαν τροποποιηθεί με την παρ. 1 του άρθρου 4 του ν. 1976/1991 και μετά την έναρξη ισχύος του ν. 2084/1992 και στους συνταξιοδοτούμενους από το Δημόσιο με τις διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 21 του ν.2084/1992 ασφαλισμένους του τέως Ταμείου Ασφαλίσεως Ορθοδόξου Εφημεριακού Κλήρου Ελλάδος, καθώς και στους υπαλλήλους που διέπονται από τον Κώδικα Συντάξεων Προσωπικού Σιδηροδρόμων (π.δ. 850/1980), που αποχώρησαν μετά την έναρξη ισχύος του ν. 1902/1990 ή θα αποχωρήσουν μελλοντικά].

ΕΛΣυν 173/2023

Β. Όπως έχει κριθεί (ΕΛΣυν Ολ 244/2017) η επιβολή σε βάρος των συνταξιούχων του Δημοσίου Εισφοράς Αλληλεγγύης, με τις διατάξεις των άρθρων 38 του ν. 3863/2010 και 11 του ν. 3865/2010, ως πάγιου πόρου υπέρ των φορέων κοινωνικής ασφάλισης (Φ.Κ.Α.) για την κάλυψη των ελλειμμάτων των φορέων αυτών, αντίκειται στο Σύνταγμα. Ειδικότερα: α) η επιβολή της επίμαχης εισφοράς σε βάρος των συνταξιούχων του Δημοσίου και μάλιστα επί της σύνταξής τους, η οποία συνιστά «αμοιβή» καταβαλλόμενη ως συνέχεια του μισθού στο πλαίσιο της ειδικής νομικής σχέσης που τους συνδέει με το Κράτος, αντίκειται στις αρχές της ισότητας και της ισότητας στα δημόσια βάρη κατ' άρθρο 4 παρ. 1 και 5 του Συντάγματος. Και τούτο, διότι οι συνταξιούχοι του Δημοσίου και όσοι συνταξιοδοτούνται με

το σύστημα αυτό εντάσσονται, ενόψει της απορρέουσας από το Σύνταγμα θεσμικής εγγύησης (βλ. άρθρα 73 παρ. 2, 80, 87 επ., 103 και 98 του Συντάγματος), σε ιδιαίτερο συνταξιοδοτικό καθεστώς που συνιστά άμεση συνέχεια του ειδικού υπηρεσιακού τους καθεστώτος το οποίο, κατά πάγια νομολογία του ΑΕΔ, του Ελεγκτικού Συνεδρίου αλλά και του Συμβουλίου της Επικρατείας, σαφώς διακρίνεται από το κατοχυρωμένο στο άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Συνεπώς, δεν είναι συνταγματικώς ανεκτή η επιβολή ασφαλιστικών βαρών, κατ' επίκληση της δημοσιονομικής κρίσης, στην κατηγορία αυτή συνταξιούχων, που συνιστά διακριτή ασφαλιστική κατηγορία από εκείνες που εντάσσονται στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης και επωφελούνται από το προϊόν της εισφοράς, β) η επιβολή της επίμαχης εισφοράς και η επιβάρυνση των συνταξιούχων του Δημοσίου με το χρέος χρηματοδότησης των Φ.Κ.Α., εκτός του πλαισίου της καθολικής εθνικής και κοινωνικής αλληλεγγύης, που προϋποθέτει την αντίστοιχη επιβάρυνση όλων των πολιτών, θίγει και τις απορρέουσες από τα άρθρα 2 παρ. 1, 5 παρ. 1 και 25 παρ. 1α του Συντάγματος αρχές της ασφάλειας δικαίου, της προβλεψιμότητας και της προστατευομένης εμπιστοσύνης, αφού η επιβολή της σε βάρος των συνταξιούχων της ειδικής αυτής κατηγορίας οδηγεί σε αιφνίδια και χωρίς ειδική αιτιολόγηση σύνδεσή τους με ένα σύστημα ασφάλισης και τα ήδη γεγεννημένα ελλείμματά του, στα οποία ουδέποτε μετείχαν, γ) η επίμαχη εισφορά, θεωρούμενη και ως αμιγές μέτρο διαταμειακής - διαγενεακής αλληλεγγύης, αντίκειται στην, κατ' άρθρο 4 παρ. 5 του Συντάγματος, αρχή της ισότητας στα δημόσια βάρη και στην, κατ' άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος, αρχή της αναλογικότητας. Και τούτο, διότι δεν αιτιολογείται επαρκώς ούτε η επιβολή κατ' εαυτή του επίμαχου βάρους αποκλειστικώς στους συνταξιούχους της παρούσας γενεάς, τόσο του Δημοσίου, όσο και των Φ.Κ.Α., ως ενιαίας κατηγορίας, ενόψει του ότι το μέτρο αυτό υπερβαίνει τα όρια του συνταξιοδοτικού σχήματος και των κατ' ιδίαν ασφαλιστικών κοινοτήτων, στις οποίες ανήκουν οι βαρυνόμενοι με αυτό, ούτε η εσωτερική διαρρύθμιση της επίδικης εισφοράς, ως προς τον καθορισμό του ύψους και των συντελεστών της, καθιστώντας μη εφικτό και το σχετικό δικαστικό έλεγχο. Περαιτέρω, λαμβανομένου υπ' όψιν ότι οι βαρυνόμενοι με την ΕΑΣ συνταξιούχοι, δεν είναι η μόνη κατηγορία που αντλεί ωφέλεια από τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος ως συνόλου και ειδικότερα των κλάδων κυρίας σύνταξης, αφού άμεση ωφέλεια από το σύστημα αυτό αντλεί και ο ενεργός ασφαλισμένος πληθυσμός, η επιλογή του νομοθέτη να θεσμοθετήσει ένα τέτοιο διαταμειακό βάρος μόνο σε βάρος της κατηγορίας των συνταξιούχων και, μάλιστα, όσων οι συντάξεις υπερβαίνουν το ποσό των 1.400 ευρώ, έπρεπε να αιτιολογηθεί ειδικά, αφού συνιστά κατ' αρχήν απόκλιση από την κατ' άρθρο 4 παρ. 5 του Συντάγματος αρχή της καθολικότητας των βαρών, καθόσον με τον επίμαχο γενικευμένο κοινωνικοασφαλιστικό πόρο επιφορτίζεται συγκεκριμένη κατηγορία. Και, δ) στο μέτρο που η εν λόγω εισφορά δεν αποτελεί έκτακτο δημοσιονομικό μέτρο προς ελάφρυνση του προϋπολογισμού της Γενικής Κυβέρνησης, αλλά διαρθρωτικού χαρακτήρα παρέμβαση, υπό μορφή πάγιου μηχανισμού χρηματοδότησης της κοινωνικής ασφάλισης, εντασσόμενη στο πλαίσιο της επιχειρηθείσας με τους νόμους 3863/2010 και 3865/2010

κοινωνικοασφαλιστικής μεταρρύθμισης, και μόνη η έλλειψη ώριμης, πλήρους και επιστημονικά τεκμηριωμένης μελέτης, από την οποία να προκύπτει το αναγκαίο και πρόσφορο τόσο της επιβολής της εισφοράς στην κατηγορία των συνταξιούχων, όσο και του ύψους της για τη βιωσιμότητα του συστήματος, συνιστά παραβίαση της απορρέουσας από το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος υποχρέωσης του νομοθέτη για τη διασφάλιση της αναλογιστικής και οικονομικής βιωσιμότητας του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος αλλά και της συνταγματικής αρχής της ασφάλειας δικαίου.

**ΕΛΣυν 1455-1454-1453-
1052-1051-718-717-
715-714-713-712-350-
347-342-341-337-
335/2023**

5. Από τον συνδυασμό των άρθρων 16, 21 παρ. 3, 22 παρ. 2, 23 παρ. 2 εδ. β, 29 παρ. 3, 45, 73 παρ. 2, 80, 87 επ., 98 παρ. 1 περ. δ και στ', 103 και 104 του Συντάγματος, συνάγεται ότι το τελευταίο κατοχυρώνει ως ιδιαίτερο θεσμό το ειδικό υπηρεσιακό και συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημόσιων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών (βλ. ΕΛΣυν Ολ. 1821, 1820, 1477, 504/2021, 2020/2020, 137/2019, 1388, 1277, 32/2018, 244/2017, II Τμ. 1176/2018, πρβλ ΑΕΔ 16/1983, ΑΠ 701/2014, 968/2013). Ενόψει δε της απορρέουσας από τις ανωτέρω διατάξεις θεσμικής εγγύησης του ειδικού συνταξιοδοτικού καθεστώτος, ως «σύνταξη» προεχόντως νοείται η ισόβια περιοδική παροχή που καταβάλλεται στους δημόσιους λειτουργούς, υπαλλήλους και στρατιωτικούς αντί μισθού και ως συνέχεια αυτού, μετά την αποχώρησή τους από την ενεργό υπηρεσία, ως όρος της απασχόλησής τους, για την απονομή της οποίας εφαρμόζονται ενιαίοι κανόνες προσαρμοσμένοι στην ιδιομορφία της σχέσης δημοσίου δικαίου που τους συνδέει με την υπηρεσία και το ύψος της οποίας τελεί, αναλόγως της κατηγορίας, είτε σε εύλογη είτε σε σταθερή αναλογία προς τις αποδοχές ενέργειας, αναλόγως των ιδιαίτερων υπηρεσιακών συνθηκών εκάστης κατηγορίας, εξασφαλίζοντας γι' αυτούς αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης, αντίστοιχες της θέσης, των καθηκόντων, του χρόνου υπηρεσίας και της υπηρεσιακής τους εξέλιξης [βλ. ΕΛΣυν Ολ. 1821, 1820, 1477, 504/2021, 2020/2020, 137/2019, 1277, 32/2018, 244/2017, ΕΛΣυν Πρακτ. Ολ. 1ης Ειδ. Συν/σης της 20.4.2016, 9ης Γεν. Συν/σης της 27.5.2015, Ειδ. Δικ. άρθρου 88 Σ. 1-4/2018, και συγκριτικά αποφ. Γερμανικού Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου της 27.9.2005, 2 BvR 1387/02, της 5.5.2005, 2BVL 17/09, άρθρο L1 του Γαλλικού Συνταξιοδοτικού Κώδικα (Loi 64-1339 1964-12-29) και αποφ. Γαλλικού Συνταγματικού Συμβουλίου της 28.5.2010, No 2010-QPC, Γαλλ. Συμβουλίου της Επικρατείας της 18.7.2006, No 274664]. Εξάλλου, στο πλαίσιο του ειδικού συνταξιοδοτικού αυτού συστήματος, το οποίο προσιδιάζει στα συστήματα επαγγελματικής ασφάλισης (βλ. ΕΛΣυν Ολ. 244/2017, 4324/2014, 1571/2011, Πρακτ. Ολ. 9ης Γεν. Συν/σης της 27.5.2015, αποφ. ΔΕΕ της 26.3.2009, C-559/07 «Επιτροπή κατά Ελλάδος», σκ. 31, 32, 42, 52 της 1.4.2008, C-267/06 «Tadao Maruko κατά Versorgungsanstalt der deutschen Bühnen», αποφ. ΕΔΔΑ της 3.3.2011 «Klein κατά Αυστρίας», σκ. 57, της 2.2.2010 «Aizpurua Ortiz κλπ. κατά Ισπανίας», σκ. 38, της 22.10.2009 «Αποστολάκης κατά Ελλάδος», σκ. 29 και 35, απόφ. της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της 13.7.1988, «Sture Stigson»), το δημοσίου δικαίου δικαίωμα σε σύνταξη εμπίπτει στο προστατευτικό πεδίο του άρθρου 17 παρ. 1 του Συντάγματος, που καταλαμβάνει και τις συνταξιοδοτικές απαιτήσεις (βλ. ΕΛΣ Ολ. 1277, 32/2018, 244/2017, II Τμ. 1176/2017), ενώ απολαμβάνει και της

συρρέουσας προστασίας του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, ως στοιχείο της ειδικής νομικής σχέσης των κατηγοριών αυτών πολιτών με το Κράτος (βλ. αποφ. ΕΔΔΑ της 6.7.2005, Stec κατά Ηνωμένου Βασιλείου, της 6.11.2008, Κοκκίνης κατά Ελλάδα, σκ. 29, της 4.12.2008, Ρεβελιώτης κατά Ελλάδα, σκ. 27, της 22.10.2009, Αποστολάκης κατά Ελλάδα, σκ. 29, της 19.6.2012, Khomeini κατά Γεωργίας, σκ. 69 επ., της 26.6.2012, Κωσταδήμας κατά Ελλάδα, σκ. 29, ΕλΣ Ολ. 137/2019, 3023, 441/2012, 1031/2011, 984, 166, 26/2010 2274/1997). Το δικαίωμα δε αυτό σαφώς διακρίνεται, ενόψει της γραμματικής, ιστορικής και τελεολογικής ερμηνείας των οικείων συνταγματικών ρυθμίσεων, αλλά και της ανάγκης πρακτικής εναρμόνισης των συνταγματικών διατάξεων και θεσμών, από τις παροχές που καταβάλλονται στο πλαίσιο της κοινωνικής ασφάλισης, θεσμού κατοχυρωθέντος ρητώς στο Σύνταγμα μόλις με την αναθεώρηση του 1975, που όριζε, στο άρθρο 22 παρ. 4 αυτού, ότι «Το Κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει» (ήδη άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, μετά το από 6.4.2001 ψήφισμα της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής, Α' 84), η οποία συνίσταται στην, έναντι καταβολής εισφοράς, προστασία του ασφαλισμένου από την επέλευση κινδύνων (γήρας, ασθένεια, αναπηρία κλπ.), που μειώνουν ή εξαλείφουν την ικανότητά του να εργάζεται (ασφαλιστικοί κίνδυνοι) και, συνακόλουθα, τείνουν να υποβαθμίσουν τις συνθήκες διαβίωσής του (βλ. ΑΕΔ 2/2004, ΕλΣ Ολ. 2020/2020, 32/2018, 244/2017, ΣτΕ Ολ. 2287-2290/2015). Στο ίδιο, άλλωστε, πλαίσιο, το κόστος της σύνταξης βαρύνει κατ' αρχήν τον κρατικό προϋπολογισμό, ήτοι το Δημόσιο Ταμείο (βλ. τους διαχρονικώς ισχύοντες συνταξιοδοτικούς κώδικες, ειδικότερα, άρθρο 1 του β.δ/τος της 31ης Οκτωβρίου 1935, Α' 505, άρθρο 1 του α.ν. 1854/1951, άρθρο 1 του π.δ/τος 1041/1979, Α' 292, άρθρο 1 του π.δ/τος 166/2000 και άρθρο 1 του π.δ/τος 169/2007 και βλ. ΑΕΔ 28, 2/2004), ενώ το βάρος αυτό δύναται να αναδέχεται και ο προϋπολογισμός νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου (βλ. ΕλΣυν Ολ. 1277/2018, 244/2017, 1510/1996). Ο φορέας παροχής της σύνταξης των δημόσιων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών και δη το Δημόσιο ή άλλος φορέας, που αναλαμβάνει την παροχή σύνταξης στην κατηγορία αυτή δικαιούχων, δεν ενεργεί ως οργανισμός ή φορέας κοινωνικής ασφάλισης (βλ. ΕλΣυν Ολ. 32/2018, 244/2017, 992/2015, 918/2012, 3299/2013, ΣτΕ 1296/2015, 2087/2012, 3037/2007, 1970/2002 κ.ά.), η καταβολή δε της σύνταξης τελεί πάντοτε υπό την εγγύηση του Κράτους και δη του Δημοσίου, όταν πρόκειται για συντάξεις που καταβάλλονται σε συνδεδεμένους με αυτό με υπηρεσιακή σχέση, ενόψει του ότι συνιστά απόρροια της ειδικής λειτουργικής σχέσης του δικαιούχου με αυτό ως εργοδότη (βλ. ΕλΣ Ολ. 1820, 1477, 504/2021, 2020/2020, 244/2017, 1/2014, 2651/2011, 2298/2010, 1296/2006, 2366/2004).

ΕλΣυν 1102/2023

84. Ειδικότερα, με την 2020/2020 απόφαση η Ολομέλεια του Δικαστηρίου έκρινε ότι ενόψει της ασάφειας που είχε προκληθεί από την αδιάστικη διατύπωση του ν. 4387/2016 και προς αντιμετώπιση του ερμηνευτικού κινδύνου κανονιστικής σύγχυσης μεταξύ δύο εντασσόμενων στον ΕΦΚΑ συνταγματικά διακριτών ασφαλιστικών συστημάτων, και συγκεκριμένα του απορρέοντος από τα άρθρα 16, 21 παρ. 3, 22 παρ. 2, 23 παρ. 2 εδ. β, 29, 45, 73 παρ. 2, 80, 87

επ., 103 και 104 του Συντάγματος ειδικού συνταξιοδοτικού καθεστώτος των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών αφενός και του κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος συστήματος κοινωνικής ασφάλισης αφετέρου, με τον ν. 4670/2020 αποσαφηνίστηκε η θεσμική αυτοτέλεια του πρώτου εκ των ανωτέρω συστημάτων εντός του ΕΦΚΑ (μετονομασθέντος από 1.3.2020 σε e- ΕΦΚΑ) και διευκρινίστηκε η ρυθμιστική και λειτουργική του διάκριση από το επίσης εντασσόμενο στον ίδιο φορέα κοινωνικοασφαλιστικό σύστημα. Μεταξύ δε άλλων, με την ίδια απόφαση η Ολομέλεια έκρινε ότι με τις ρυθμίσεις των άρθρων 19, 20 και 21 του ν. 4670/2020, στις οποίες, ως εκ της ασάφειας των αρχικών προβλέψεων του ν. 4387/2016 και των επεξηγήσεων που τις συνοδεύουν, πρέπει να αποδοθεί γνησίως ερμηνευτικός χαρακτήρας προσδίδων σε αυτές αναδρομικότητα, κατ' άρθρο 77 του Συντάγματος, ο νομοθέτης επιχείρησε να ευθυγραμμίσει τις ρυθμίσεις του ν. 4387/2016 στις εκ του Συντάγματος ιδιαίτερες απαιτήσεις, ως αυτές αποτυπώνονται ιδίως στη συναφή νομολογία του Δικαστηρίου, αναφορικά με το ιδιαίτερο συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών (βλ. μεταξύ άλλων ΕΛΣ Ολ. 137/2019, 1388, 1277, 32/2018, 244/2017). Εν όψει τούτων, η Ολομέλεια δέχθηκε ότι, κατ' αρχήν, με την επιφύλαξη των ειδικότερων ρυθμίσεων των οικείων νομοθετημάτων και της κατ' ιδίαν συμβατότητάς τους προς τις συνταγματικές αρχές που διέπουν το ειδικό αυτό συνταξιοδοτικό καθεστώς, στην ισχύουσα πλέον νομοθεσία αναγνωρίζεται η ύπαρξη και αυτοτέλεια του καθεστώτος αυτού, ότι το καθεστώς αυτό εντάσσεται στον Ενιαίο Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης και πλέον Ηλεκτρονικό Εθνικό Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης για λόγους βιωσιμότητας του συστήματος και ενότητας της λογιστικής διαχείρισης και ότι η σύνταξη που καταβάλλεται στους ανωτέρω είναι συνέχεια του μισθού τους και όχι αναπλήρωση των αποδοχών ενεργείας μετά την επέλευση ασφαλιστικού κινδύνου.

ΕΛΣυν 1076/2023

7.5. Στην υπό κρίση υπόθεση, από τη συνολική επισκόπηση του περιεχόμενου της ένδικης αγωγής, που θεμελιώνεται στις διατάξεις του άρθρου 105 ΕισΝΑΚ (βλ. σκέψεις 3 και 5 της παρούσας), καθώς και από την εκτίμηση του συνολικού πνεύματος αυτής, προκύπτει ότι η αγωγή, αν και φέρει ελλείψεις στην ιστορική της βάση που αντανακλώνται και στο αίτημα αυτής, παρίσταται αρκούντως νομικώς (ποιοτικώς) και ποσοτικώς ορισμένη ώστε να είναι δεκτική δικαστικής εκτίμησης (βλ. άρθρο 59 παρ. 3 του ν. 4700/2020), ενόψει της φύσης και του αντικειμένου της διαφοράς, ενώ καθίσταται εφικτή η αποτελεσματική κατ' αυτής άμυνα του πρώτου εναγομένου, αλλά και η υπεισέλευση του Τμήματος στην ουσία της υπόθεσης και στην οικεία αποδεικτική διαδικασία, στον βαθμό που κριθεί ότι πληρούνται και οι λοιποί όροι του παραδεκτού και του νόμου βασίμου αυτής. Ειδικότερα, στην αγωγή διαλαμβάνονται: α) οι έννομες σχέσεις από τις οποίες απορρέουν οι ένδικες αξιώσεις (βλ. άρθρα 73 παρ. 1 α του ΚΔΔ και ήδη 132 παρ. 1 α του ν. 4700/2020) και συγκεκριμένα i. η συνταξιοδοτική σχέση που συνέδεε την αρχικώς ενάγουσα με το πρώτο εναγόμενο (Ελληνικό Δημόσιο), υπό την ιδιότητά της ως συνταξιούχου δημοσίου υπαλλήλου, κατά τα ιστορούμενα στην αγωγή της, στο πλαίσιο της οποίας επιβλήθηκαν οι κατά τους ισχυρισμούς της παράνομες περικοπές στην κύρια

σύνταξή της, ώστε να εγείρεται συνταξιοδοτική διαφορά υπαγόμενη στη δικαιοδοσία του Ελεγκτικού Συνεδρίου (βλ. άρθρο 98 παρ. 1 στ' Συντάγματος, άρθρο 8 παρ. 3 περ. α, β και γ του ν. 4820/2021, καθώς και άρθρο 5B του ν. 4387/2016, όπως αυτό προστέθηκε με το άρθρο 23 του ν. 4670/2020, βλ. ΑΕΔ 28, 1/2004, 7, 6/2003, 4, 3/2002, 4/2001, 5/1999, ΕλΣυν Ολ 2020/2020, 484/2018, 1510/1996, ΕλΣυν Ολ. Πρακτ. 1ης Ειδ. Συν/σης της 20.4.2016, 3ης Ειδ. Συν/σης της 24.6.2010, II Τμ. 957/2021, 930/2019, ΣτΕ 1229/2016) και ii. η σαφώς διακρινόμενη από την ανωτέρω συνταξιοδοτική σχέση, εκ της ίδιας δημοσιούπαλληλικής ιδιότητας κοινωνικοασφαλιστική σχέση, κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, που την συνδέει με το δεύτερο εναγόμενο ΕΤΕΑ, στο πλαίσιο της οποίας επιβλήθηκαν περικοπές στην επικουρική της σύνταξη, διαφορά που εμπίπτει στη δικαιοδοσία των διοικητικών δικαστηρίων [βλ. άρθρα 94 παρ. 1 και 95 παρ. 1 β του Συντάγματος και 7 παρ. 1 α του ν. 702/1977 (Α' 268), ΑΕΔ 2/2004], β) κατά προσήκουσα και ορθή εκτίμηση του δικογράφου, ενόψει της ρυθμιστικής αντιστοιχίας των διατάξεων που επέβαλαν τις επίδικες περικοπές στο ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς του Δημοσίου (νόμοι 3865/2010, 3869/2011, 4024/2011, 4051/2012) και στο επάλληλο, συνταγματικά και λειτουργικά διακριτό κοινωνικοασφαλιστικό σύστημα, τα κρίσιμα και ουσιώδη πραγματικά περιστατικά, προσδιοριστικά της αιτίας και της αιτιώδους συνάφειας της συμπεριφοράς των οργάνων του πρώτου εναγομένου με την επικαλούμενη ζημία της αρχικώς ενάγουσας, καθώς και οι λόγοι που θεμελιώνουν κατά νόμο τις αξιώσεις και δικαιολογούν την άσκηση της αγωγής κατ' αυτού, που συνίστανται στην θέσπιση και εφαρμογή από τα όργανα αυτού των διατάξεων i. του άρθρου τρίτου παρ. 6 του ν. 3865/2010, σχετικά με τις περικοπές των δώρων εορτών και αδειάς στους λειτουργούς και υπαλλήλους, μεταξύ άλλων και του Δημοσίου (αντί των διατάξεων του άρθρου τρίτου παρ. 10 του ίδιου νόμου που αναφέρονται στο δικόγραφο και αφορούν στις αντίστοιχες μειώσεις των συντάξεων των ΦΚΑ), ii. του άρθρου 44 παρ. 10 του ν. 3986/2011 (αντίστοιχες των διατάξεων του άρθρου 44 παρ. 13 του ίδιου νόμου, που μνημονεύονται στο δικόγραφο και αφορούν σε μειώσεις των συντάξεων των Φορέων και Κλάδων Επικουρικής Σύνταξης), με την οποία αυξήθηκαν από 1.8.2011 τα ποσοστά της εισφοράς αλληλεγγύης συνταξιούχων (ΕΑΣ) του Δημοσίου που είχαν το πρώτον επιβληθεί με τις διατάξεις των άρθρων 38 του ν. 3863/2010 και 11 του ν. 3865/2010, των τελευταίων ρητώς αναφερομένων στο δικόγραφο της αγωγής, καθιστώντας σαφές ότι και η περικοπή αυτή περιλαμβάνεται στα αιτούμενα ποσά, iii. του άρθρου 1 παρ. 10 του ν. 4024/2011, με τις οποίες μειώθηκαν οι συντάξεις του Δημοσίου από 1.1.2011 (σε αντιστοιχία προς τις αναφερόμενες στην αγωγή διατάξεις του 2 παρ. 3 του ν. 4024/2011 με τις οποίες επιβλήθηκαν μειώσεις στις επικουρικές συντάξεις του δεύτερου εναγομένου ΕΤΕΑΜ), iv. του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 4051/2012, με τις οποίες επιβλήθηκαν περαιτέρω μειώσεις στις συντάξεις του Δημοσίου από 1.1.2012 (κατ' αντιστοιχία προς τις διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 2 του ν. 4051/2012, με τις οποίες επιβλήθηκαν σχετικές μειώσεις από τους φορείς επικουρικής ασφάλισης, μεταξύ των οποίων και το ΕΤΕΑΜ), v. του άρθρου πρώτου παρ. Β υποπαρ.Β3 του ν. 4093/2012, με τις οποίες μειώθηκαν οι συντάξεις του Δημοσίου - όπως αυτές

τροποποιήθηκαν με το άρθρο 1 παρ. 2 του ν. 4111/2013 (Α' 18), με έναρξη ισχύος – σύμφωνα με την παράγραφο 5 του ίδιου άρθρου από 19.11.2012, καθώς και της υποπαρ. Β4 της παρ. Β του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, με τις οποίες καταργήθηκαν τα δώρα εορτών και το επίδομα αδείας στις συντάξεις του Δημοσίου (σε αντιστοιχία προς τις αναφερόμενες στο δικόγραφο διατάξεις του άρθρου πρώτου υποπαρ. ΙΑ.5 περ. 1 και υποπαρ. ΙΑ.6 περ. 3 του ίδιου νόμου για τις μειώσεις των συντάξεων και την κατάργηση των δώρων εορτών και του επιδόματος αδείας αντιστοίχως στο πλαίσιο της κοινωνικής ασφάλισης), διατάξεις οι οποίες, κατά τα ειδικότερα προβαλλόμενα στην αγωγή, επέφεραν μειώσεις στη σύνταξη της αρχικώς ενάγουσας, αντιβαίνουσες στο Σύνταγμα και την ΕΣΔΑ, γ) την κατά προσέγγιση έκταση της ζημίας, λόγω της επικαλούμενης στο δικόγραφο αδυναμίας ακριβούς προσδιορισμού της και από τις δύο έννομες σχέσεις (συνταξιοδοτική και κοινωνικοασφαλιστική), ενδεικτικές της οποίας είναι οι αναφορές του δικογράφου, ως εκ της ομαδικής της φύσης, σε μεσοσταθμικό υπολογισμό μεταξύ 13.616 έως 20.000, που καταλήγει όμως σε σαφή καθορισμό του αιτούμενου κεφαλαίου ανά ενάγοντα (βλ. παρ. ΙΙ «Ιστορικό» στις σελ. 9 και 10 καθώς παρ. V «Αιτητικό» στις σελ. 52 του δικογράφου), το οποίο συντίθεται i. από το σκέλος που ζητείται, ως αποκατάσταση της, κατ' ορθή εκτίμηση, θετικής ζημίας ύψους 25.000 ευρώ, την οποία φέρεται να υπέστη η ενάγουσα εξαιτίας της θέσπισης και επιβολής των περικοπών στην κύρια και την επικουρική της σύνταξη και το οποίο ελλείψει άλλου χρονικού προσδιορισμού, όπως συνάγεται από το συνολικό πνεύμα της αγωγής, ανάγεται στο κατά προσέγγιση σύνολο της ζημίας που υπέστη η ενάγουσα από την θέση σε ισχύ των κατ' ιδίαν διατάξεων, ως ανωτέρω, έως και την άσκηση της ένδικης αγωγής της (15.11.2016), ii. από το ποσό των 10.000 ευρώ, ως συνολική ηθική βλάβη, κατ' άρθρο 932 ΑΚ, ένεκα των παράνομων ενεργειών των οργάνων των εναγομένων και δ) από το αίτημα (άρθρο 73 παρ. 1 γ του ΚΔΔ και ήδη άρθρο 132 παρ. 1 γ του ν. 4700/2020), το οποίο συνίσταται στην κατ' εκτίμηση του δικογράφου αναγνώριση της υποχρέωσης (βλ. και σκέψη 3 της παρούσας) αποκατάστασης της ως άνω συνολικής ζημίας της αρχικώς ενάγουσας «κατά το μέτρο ευθύνης» εκάστου εναγομένου, ήτοι στο ποσό που έκαστος αυτών υποχρεούται σε αποζημίωση, κατ' άρθρο 105 ΕισΝΑΚ, νομιμοτόκως από την επίδοση της αγωγής, επί του συνολικού δε αυτού αιτήματος θα έπρεπε να υπολογισθούν και οι οικονομικές επιβαρύνσεις της αρχικώς ενάγουσας και ήδη των κληρονόμων αυτής εάν γινόταν ερμηνευτικά δεκτός ο καταψηφιστικός χαρακτήρας της αγωγής (βλ. άρθρο 274 παρ. 2 του ΚΔΔ, σε συνδυασμό με άρθρο 123 του π.δ/τος 1225/1981, όπως ίσχυε και ήδη άρθρο 313 παρ. 2 του ν. 4700/2020).

ΕΛΣυν 348/2023

13. Από τις προπαρατιθέμενες διατάξεις (σκέψεις 9 έως 12) συνάγεται ότι οι συνταξιούχοι του Δημοσίου, στους οποίους συγκαταλέγονται και οι χορηγιούχοι, πρώην πρόεδροι κοινοτήτων, η καταβολή των χορηγιών των οποίων έχει ήδη αναληφθεί από τον e-ΕΦΚΑ (βλ. σκέψεις 3 και 5), όπως και των φορέων κοινωνικής ασφάλισης, μεταξύ των οποίων και του ΟΑΕΕ-ΤΣΑ (και ήδη e-ΕΦΚΑ κατ' άρθρο 53 του ν. 4387/2016), συμμετέχουν στις δαπάνες υγειονομικής περίθαλψης, καταβάλλοντας εισφορά που ορίζεται από το νόμο σε ποσοστό επί των συντάξιμων αποδοχών τους. Μετά

τη σύσταση του ΕΟΠΥΥ τόσο οι χορηγιούχοι του Δημοσίου όσο και οι συνταξιούχοι του ΟΑΕΕ-ΤΣΑ εντάχθηκαν, ειδικά ως προς την παροχή υπηρεσιών υγείας σε είδος, στην κάλυψη του ΕΟΠΥΥ, ο οποίος αποτελεί καθολικό διάδοχο των εντασσόμενων σε αυτόν κλάδων υγείας (του ΟΠΑΔ-Τομέας ΤΥΔΚΥ και του ΟΑΕΕ-ΤΣΑ) των ως άνω φορέων ως προς τις υπηρεσίες και αρμοδιότητες που αφορούν αποκλειστικά παροχή υγειονομικής περίθαλψης σε είδος. Οι ασφαλιστικές εισφορές για παροχές ασθένειας, αρχικώς ανερχόμενες σε ποσοστό 4% επί των συντάξεων και, ακολούθως, από 1.7.2015 σε 6%, εξακολουθούν μεν να εισπράττονται από τους ως άνω εντασσόμενους στον ΕΟΠΥΥ φορείς πλην όμως αποτελούν πόρο αυτού. Ήδη με τις διατάξεις του άρθρου 44 του ν. 4387/2016 ορίζεται ότι από 1.7.2016 η εισφορά υγειονομικής περίθαλψης υπέρ ΕΟΠΥΥ για παροχές ασθένειας σε είδος των συνταξιούχων, καθοριζόμενη σε ποσοστό 6%, υπολογίζεται επί του καταβαλλόμενου ποσού κύριας σύνταξης, αφαιρουμένων των ποσών που αντιστοιχούν στην εισφορά αλληλεγγύης συνταξιούχων. Σε περίπτωση, εξάλλου, συρροής περισσότερων της μίας κύριων συντάξεων στο ίδιο πρόσωπο, το ως άνω ποσοστό υπολογίζεται στο άθροισμα των καταβαλλόμενων συντάξεων, ανεξαρτήτως αιτίας και αφού αφαιρεθούν τα ποσά που αντιστοιχούν στην εισφορά αλληλεγγύης συνταξιούχων, χωρίς να προβλέπεται δυνατότητα του συνταξιούχου/χορηγιούχου να επιλέξει μία κύρια σύνταξη, από την οποία και μόνο θα γίνονται οι σχετικές κρατήσεις [Για την υφιστάμενη υπό το προγενέστερο νομοθετικό καθεστώς δυνατότητα επιλογής οργανισμού ασφάλισης ασθένειας σε περίπτωση πολλαπλής ασφάλισης βλ. συναφώς άρθρο 14 παρ. 1 του ν.δ. 4277/1962 (Α' 191), όπως η παράγραφος αυτή ίσχυε μετά την αντικατάσταση του δεύτερου εδαφίου της με την παράγραφο 1 του άρθρου 17 του ν. 1469/1984 (Α' 111) και τη συμπλήρωσή της με την παράγραφο 2 του άρθρου 30 του ν.1759/1988 (Α' 50), όπως και άρθρο 1 παρ.1 του ν.375/1976 (Α'167), καθώς και ΣτΕ 612/2021, ΔΕφΑΘ 956/2022, 3095/2020, 2435/2014, ΔΠρΑΘ 62/2021, 3135/2020, ΔΠρΠειρ 946/1991]. Τα ανωτέρω δε προβλέφθηκαν, με σκοπό να διασφαλίζεται η επιβαλλόμενη από τα άρθρα 21 παρ. 3 και 22 παρ. 5 του Συντάγματος υποχρέωση του κράτους, αλλά και των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης να παρέχουν στα ασφαλιζόμενα σε αυτούς πρόσωπα υπηρεσίες υγείας υψηλού επιπέδου (βλ. ΣτΕ 3803/2014 Ολ., πρβλ. ΣτΕ 400/1986 Ολ., 2482/2020 7μ., 2362/2019) και να ικανοποιείται κατ' αυτόν τον τρόπο το ατομικό δικαίωμα και των συνταξιούχων στην προστασία της υγείας τους, το οποίο έχει καθιερωθεί με τα άρθρα 2 παρ. 1 και 5 παρ. 1 του Συντάγματος, μετά δε την αναθεώρηση του Συντάγματος με το Ψήφισμα της 6ης Απριλίου 2001 της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων (ΦΕΚ Α' 84) κατοχυρώνεται στην παράγραφο 5 του άρθρου 5 (πρβλ. ΣτΕ 1187/2009 Ολ.). Δεδομένου, εξάλλου, ότι η εν λόγω εισφορά υγειονομικής περίθαλψης υπέρ ΕΟΠΥΥ υπολογίζεται ως ποσοστό επί των συντάξιμων αποδοχών, η επιβολή της επί όλων των κύριων συντάξεων που τυχόν καταβάλλονται στον ίδιο συνταξιούχο, ανεξαρτήτως αιτίας, εξυπηρετεί σκοπό δημοσίου συμφέροντος και δη αυτόν της διασφάλισης της βιωσιμότητας του ως άνω ασφαλιστικού οργανισμού, είναι δε συμβατή ενόψει των εν γένει χαρακτηριστικών της με την αρχή της κοινωνικής αλληλεγγύης (άρθρο 25 παρ. 4). Περαιτέρω, η ρύθμιση αυτή δεν

παρίσταται απρόσφορη ούτε μπορεί να θεωρηθεί μη αναγκαία για την εκπλήρωση του ως άνω επιδιωκόμενου σκοπού και δεν παραβιάζει και δη προδήλως την αρχή της αναλογικότητας, ενόψει και του ευρύτατου περιθωρίου εκτίμησης που διαθέτει ο νομοθέτης, λόγω των σύνθετων και τεχνικής φύσης αξιολογήσεων, στις οποίες προβαίνει κατά την αντιμετώπιση του ζητήματος διαφύλαξης της βιωσιμότητας και εξασφάλισης της λειτουργίας ενός ασφαλιστικού οργανισμού (πρβλ. ΣτΕ 2482/2020 7μ.), όπως ο ΕΟΠΥΥ, που λειτουργεί ως οργανισμός παροχής υπηρεσιών υγείας, υπέρ του οποίου επιβάλλεται η εν λόγω εισφορά. Επίσης, η ρύθμιση αυτή δεν αντίκειται στην αρχή της ισότητας, όπως αυτή κατοχυρώνεται στο άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος, καθόσον η εισφορά αυτή επιβάλλεται επί του συνόλου των συντάξιμων αποδοχών και των συνταξιούχων που λαμβάνουν μία μόνο σύνταξη από έναν φορέα, επιβαρύνοντας έτσι κάθε δικαιούχο ανάλογα με το ύψος των συντάξιμων αποδοχών του (βλ. ΕλΣυν Α'Κλ. 39/2018, πρβλ. ΔΠρΑθ 16498/2022).

ΕλΣυν 339/2023

5. Εξάλλου, από τις διατάξεις των άρθρων 94 παρ. 1 και 95 παρ. 1 β του Συντάγματος και 7 παρ. 1 α του ν. 702/1977 (Α' 268), συνάγεται ότι αρμόδια για την επίλυση κοινωνικοασφαλιστικών διαφορών, δηλαδή των διαφορών που έχουν ως υποκείμενη αιτία τους όχι το ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών, αλλά το κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος κοινωνικό δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση και τη σχέση του ασφαλισμένου προς τον κοινωνικοασφαλιστικό τους φορέα, που διέπεται από την οικεία κοινωνικοασφαλιστική νομοθεσία, αρμόδια είναι τα τακτικά διοικητικά δικαστήρια και κατ' αναίρεση το Συμβούλιο της Επικρατείας (βλ. ΑΕΔ 2/2004).

6. Κατόπιν αυτών και ενόψει του περιεχομένου της ένδικης αγωγής (βλ. σκέψη 1), καθ' ο μέρος με αυτήν επιδιώκεται η αποκατάσταση της ζημίας, κατ' άρθρα 105 και 106 ΕισΝΑΚ, που φέρεται να επήλθε στους ενάγοντες, πλην της δωδέκατης, από την περικοπή της σύνταξής τους ή της σύνταξης δικαιοπαρόχου τους, που καταβάλλεται στο πλαίσιο του ειδικού συνταξιοδοτικού συστήματος των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών, εξαιτίας της θέσπισης και εφαρμογής από όργανα του Ελληνικού Δημοσίου διατάξεων αντίθετων σε υπέρτερης τυπικής ισχύος κανόνες, η αγωγή αυτή νομίμως εισάγεται προς εκδίκαση ενώπιον του Δικαστηρίου (Τμήματος) τούτου, σύμφωνα με όσα εκτέθηκαν ανωτέρω. Περαιτέρω, όμως σε ό,τι αφορά τη δωδέκατη ενάγουσα, που ζητά μόνο την αποκατάσταση της ζημίας της από τη θεσμοθέτηση και εφαρμογή των οικείων περικοπών και παρακρατήσεων επί της σύνταξής της από τον Τομέα Ασφάλισης Νομικών (πρώην Ταμείο Νομικών) του πρώην Ενιαίου Ταμείου Ανεξάρτητα Απασχολούμενων (ΕΤΑΑ) και ήδη Τομέα Ασφάλισης Νομικών του e-ΕΦΚΑ, και τους πρώτο, δεύτερη, τρίτο, τέταρτη και δέκατη τρίτη ενάγοντες, κατά το μέρος της αγωγής με το οποίο ζητούν την αποκατάσταση της ζημίας τους από τη θεσμοθέτηση και εφαρμογή των οικείων περικοπών και παρακρατήσεων επί των συντάξεών τους από τον Τομέα Ασφάλισης Νομικών (πρώην Ταμείο Νομικών) του πρώην Ενιαίου Ταμείου Ανεξάρτητα Απασχολούμενων (ΕΤΑΑ) και

ήδη Τομέα Ασφάλισης Νομικών του e-ΕΦΚΑ, η εγειρόμενη διαφορά αναφέρεται στο πλαίσιο της κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος κοινωνικής ασφάλισης. Ως εκ τούτου, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 6 παρ. 2 του ν. 4700/2020 «Ενιαίο κείμενο Δικονομίας για το Ελεγκτικό Συνέδριο (...)» (Α' 127), οι διατάξεις του οποίου εφαρμόζονται επί διαδικαστικών πράξεων που δεν έχουν συντελεσθεί κατά το χρόνο θέσης του σε ισχύ, ήτοι από 15.9.2020 και εφεξής, κατ' άρθρα 349 παρ. 1 και 357 του ίδιου νόμου, σε συνδυασμό με τα άρθρα 7 παρ. 1 α του ν. 702/1977 και 7 παρ. 1 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (ΚΔΔ), κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν. 2717/1999 (Α' 97), η υπό κρίση αγωγή, πρέπει ως προς τη δωδέκατη ενάγουσα στο σύνολό της και ως προς τους πρώτο, δεύτερη, τρίτο, τέταρτη και δέκατη τρίτη ενάγοντες κατά τα αντίστοιχα ως άνω μέρη της να παραπεμφθεί στο Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών.

22. Όπως έχει κριθεί με τη 244/2017 απόφαση της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, η επιβολή σε βάρος των συνταξιούχων του Δημοσίου Εισφοράς Αλληλεγγύης, με τις διατάξεις των άρθρων 38 του ν. 3863/2010 και 11 του ν. 3865/2010, ως πάγιου πόρου υπέρ των φορέων κοινωνικής ασφάλισης (Φ.Κ.Α.) για την κάλυψη των ελλειμμάτων των φορέων αυτών, αντίκειται στο Σύνταγμα. Ειδικότερα: α) η επιβολή της επίμαχης εισφοράς σε βάρος των συνταξιούχων του Δημοσίου και μάλιστα επί της σύνταξής τους, η οποία συνιστά «αμοιβή» καταβαλλόμενη ως συνέχεια του μισθού στο πλαίσιο της ειδικής νομικής σχέσης που τους συνέδεε με το Κράτος, αντίκειται στις αρχές της ισότητας και της ισότητας στα δημόσια βάρη κατ' άρθρο 4 παρ. 1 και 5 του Συντάγματος. Και τούτο, διότι οι συνταξιούχοι του Δημοσίου και όσοι συνταξιοδοτούνται με το σύστημα αυτό εντάσσονται, ενόψει της απορρέουσας από το Σύνταγμα θεσμικής εγγύησης (βλ. άρθρα 73 παρ. 2, 80, 87 επ., 103 και 98 του Συντάγματος), σε ιδιαίτερο συνταξιοδοτικό καθεστώς που συνιστά άμεση συνέχεια του ειδικού υπηρεσιακού τους καθεστώτος, το οποίο, κατά πάγια νομολογία του ΑΕΔ, του Ελεγκτικού Συνεδρίου αλλά και του Συμβουλίου της Επικρατείας, σαφώς διακρίνεται από το κατοχυρωμένο στο άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Συνεπώς, δεν είναι συνταγματικώς ανεκτή η επιβολή ασφαλιστικών βαρών, κατ' επίκληση της δημοσιονομικής κρίσης, στην κατηγορία αυτή συνταξιούχων, που συνιστά διακριτή ασφαλιστική κατηγορία από εκείνες που εντάσσονται στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης και επωφελούνται από το προϊόν της εισφοράς, β) η επιβολή της επίμαχης εισφοράς και η επιβάρυνση των συνταξιούχων του Δημοσίου με το χρέος χρηματοδότησης των Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης (ΦΚΑ), εκτός του πλαισίου της καθολικής εθνικής και κοινωνικής αλληλεγγύης, που προϋποθέτει την αντίστοιχη επιβάρυνση όλων των πολιτών, θίγει και τις απορρέουσες από τα άρθρα 2 παρ. 1, 5 παρ. 1 και 25 παρ. 1α του Συντάγματος αρχές της ασφάλειας δικαίου, της προβλεψιμότητας και της προστατευόμενης εμπιστοσύνης, αφού η επιβολή της σε βάρος των συνταξιούχων της ειδικής αυτής κατηγορίας οδηγεί σε αιφνίδια και χωρίς ειδική αιτιολόγηση σύνδεσή τους με ένα σύστημα ασφάλισης και τα ήδη γεγεννημένα ελλείμματά του, στα οποία ουδέποτε μετείχαν, γ) η επίμαχη εισφορά, θεωρούμενη και ως αμιγές μέτρο διαταμειακής - διαγενεακής αλληλεγγύης, αντίκειται στην, κατ' άρθρο 4 παρ. 5 του Συντάγματος, αρχή

της ισότητας στα δημόσια βάρη και στην, κατ' άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος, αρχή της αναλογικότητας. Και τούτο, διότι δεν αιτιολογείται επαρκώς ούτε η επιβολή καθ' εαυτή του επίμαχου βάρους αποκλειστικώς στους συνταξιούχους της παρούσας γενεάς, τόσο του Δημοσίου, όσο και των ΦΚΑ, ως ενιαίας κατηγορίας, ενόψει του ότι το μέτρο αυτό υπερβαίνει τα όρια του συνταξιοδοτικού σχήματος και των κατ' ιδίαν ασφαλιστικών κοινοτήτων, στις οποίες ανήκουν οι βαρυνόμενοι με αυτό, ούτε η εσωτερική διαρρύθμιση της επίδικης εισφοράς, ως προς τον καθορισμό του ύψους και των συντελεστών της, καθιστώντας μη εφικτό και τον σχετικό δικαστικό έλεγχο. Περαιτέρω, λαμβανομένου υπ' όψιν ότι οι βαρυνόμενοι με την ΕΑΣ συνταξιούχοι, δεν είναι η μόνη κατηγορία που αντλεί ωφέλεια από τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος ως συνόλου και ειδικότερα των κλάδων κυρίας σύνταξης, αφού άμεση ωφέλεια από το σύστημα αυτό αντλεί και ο ενεργός ασφαλισμένος πληθυσμός, η επιλογή του νομοθέτη να θεσμοθετήσει ένα τέτοιο δια-ταμειακό βάρος μόνο σε βάρος της κατηγορίας των συνταξιούχων και, μάλιστα, όσων οι συντάξεις υπερβαίνουν το ποσό των 1.400 ευρώ, έπρεπε να αιτιολογηθεί ειδικά, αφού συνιστά κατ' αρχήν απόκλιση από την κατ' άρθρο 4 παρ. 5 του Συντάγματος αρχή της καθολικότητας των βαρών, καθόσον με τον επίμαχο γενικευμένο κοινωνικοασφαλιστικό πόρο επιφορτίζεται συγκεκριμένη κατηγορία, και δ) στο μέτρο που η εν λόγω εισφορά δεν αποτελεί έκτακτο δημοσιονομικό μέτρο προς ελάφρυνση του προϋπολογισμού της Γενικής Κυβέρνησης, αλλά διαρθρωτικού χαρακτήρα παρέμβαση, υπό μορφή πάγιου μηχανισμού χρηματοδότησης της κοινωνικής ασφάλισης, εντασσόμενη στο πλαίσιο της επιχειρηθείσας με τους νόμους 3863/2010 και 3865/2010 κοινωνικοασφαλιστικής μεταρρύθμισης, και μόνη η έλλειψη ώριμης, πλήρους και επιστημονικά τεκμηριωμένης μελέτης, από την οποία να προκύπτει το αναγκαίο και πρόσφορο τόσο της επιβολής της εισφοράς στην κατηγορία των συνταξιούχων, όσο και του ύψους της για τη βιωσιμότητα του συστήματος, συνιστά παραβίαση της απορρέουσας από το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος υποχρέωσης του νομοθέτη για τη διασφάλιση της αναλογιστικής και οικονομικής βιωσιμότητας του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος αλλά και της συνταγματικής αρχής της ασφάλειας δικαίου. Ακόμη, προς αποτροπή αιφνιδιασμού του Ελληνικού Δημοσίου (ήδη και του e-ΕΦΚΑ) και διασφάλιση της δημοσιονομικής ισορροπίας του Κράτους, ως χρονικό σημείο επέλευσης των αποτελεσμάτων της διάγνωσης της αντίθεσης των κρίσιμων διατάξεων προς τις ανωτέρω συνταγματικές διατάξεις, ορίστηκε ο χρόνος δημοσίευσης της ανωτέρω απόφασης (244/2017) της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ήτοι η 8η.2.2017. Συνέπεια του προσδιορισμού αυτού είναι να μην υφίσταται βάση για την άσκηση νέων αγωγών προς ικανοποίηση των αξιώσεων που έχουν γεννηθεί από την ίδια αιτία μέχρι του χρόνου αυτού μόνον για όσους δεν εκδήλωσαν μέχρι την ως άνω ημερομηνία πρόθεση δικαστικής επιδίωξης των σχετικών απαιτήσεων. Ο ανωτέρω όμως περιορισμός δεν ισχύει για όσους είχαν ασκήσει σχετικά ένδικα βοηθήματα μέχρι την ανωτέρω ημερομηνία.

Α. Η επιβολή της επίμαχης εισφοράς σε βάρος των συνταξιούχων του Δημοσίου και μάλιστα επί της σύνταξής τους, η οποία συνιστά «αμοιβή» καταβαλλόμενη ως συνέχεια του μισθού στο πλαίσιο της ειδικής νομικής σχέσης που τους συνέδεε με το Κράτος, αντίκειται στις αρχές της ισότητας και της ισότητας στα δημόσια βάρη κατ' άρθρο 4 παρ. 1 και 5 του Συντάγματος. Και τούτο, διότι οι συνταξιούχοι του Δημοσίου και όσοι συνταξιοδοτούνται με το σύστημα αυτό εντάσσονται, ενόψει της απορρέουσας από το Σύνταγμα θεσμικής εγγύησης (βλ. άρθρα 16, 21 παρ. 3, 22 παρ. 2, 23 παρ. 2 εδ. β, 45, 73 παρ. 2, 80, 87 επ., 103 και 98 του Συντάγματος), σε ιδιαίτερο συνταξιοδοτικό καθεστώς που συνιστά άμεση συνέχεια του ειδικού υπηρεσιακού τους καθεστώτος το οποίο, κατά πάγια νομολογία του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου, του Ελεγκτικού Συνεδρίου αλλά και του Συμβουλίου της Επικρατείας, σαφώς διακρίνεται από το κατοχυρωμένο στο άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος σύστημα κοινωνικής ασφάλισης (βλ. αναλυτικά σκέψεις ΕΛΣΟΛ 244/2017 VI Α. Α.1, Α.2 και Α. 3). Συνεπώς, κατά τα κριθέντα από την Ολομέλεια, δεν είναι συνταγματικώς ανεκτή η επιβολή ασφαλιστικών βαρών υπέρ των φορέων κοινωνικής ασφάλισης, κατ' επίκληση της δημοσιονομικής κρίσης, στην κατηγορία αυτή συνταξιούχων, που συνιστά διακριτή κατηγορία από εκείνες που εντάσσονται στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης και επωφελούνται από το προϊόν της εισφοράς (βλ. αναλυτικά ΕΛΣ ΟΛ 244/2017 σκ. VB, Γ, Δ, VII B, Δ.1, VIII, X Α.2, Α.3, Α.4).

Δ. Στο μέτρο που η εν λόγω εισφορά δεν αποτελεί έκτακτο δημοσιονομικό μέτρο προς ελάφρυνση του προϋπολογισμού της Γενικής Κυβέρνησης, αλλά διαρθρωτικού χαρακτήρα παρέμβαση, υπό μορφή πάγιου μηχανισμού χρηματοδότησης της κοινωνικής ασφάλισης, εντασσόμενη στο πλαίσιο της επιχειρηθείσας με τους νόμους 3863 και 3865/2010 κοινωνικοασφαλιστικής μεταρρύθμισης και μόνη η έλλειψη ώριμης, πλήρους και επιστημονικά τεκμηριωμένης οικονομικής και αναλογιστικής μελέτης, από την οποία να προκύπτει το αναγκαίο και πρόσφορο τόσο της επιβολής της εισφοράς στην κατηγορία των συνταξιούχων, όσο και του ύψους της για τη βιωσιμότητα του συστήματος, συνιστά παραβίαση της απορρέουσας από το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος υποχρέωσης του νομοθέτη για τη διασφάλιση της αναλογιστικής και οικονομικής βιωσιμότητας του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος, αλλά και της συνταγματικής αρχής της ασφάλειας δικαίου (βλ. αναλυτικά ΕΛΣ ΟΛ 244/2017, σκ. VIIIΓ, ΧΓ). 16. Περαιτέρω όμως, λόγω της ασάφειας που είχε προκληθεί από την αδιάστικτη διατύπωση του ν. 4387/2016 και προς αντιμετώπιση του ερμηνευτικού κινδύνου κανονιστικής σύγχυσης μεταξύ των δύο εντασσόμενων στον ΕΦΚΑ συνταγματικά διακριτών ασφαλιστικών συστημάτων και συγκεκριμένα του απορρέοντος από τα άρθρα 16, 21 παρ. 3, 22 παρ. 2, 23 παρ. 2 εδ. β, 29, 45, 73 παρ. 2, 80, 87 επ., 103 και 104 του Συντάγματος ειδικού συνταξιοδοτικού καθεστώτος των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών αφενός και του κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος συστήματος κοινωνικής ασφάλισης αφετέρου (βλ. συναφώς ΕΛΣ ΟΛ Πρακτ. της 1ης Ειδ. Συν/σης της 20.4.2016, ΕΛΣ II Τμ. 930/2019, III Τμ. 277, 278/2019 και ΣτΕ ΟΛ 1880/2019), με τις διατάξεις των άρθρων 21, 22 και 23

του ν. 4670/2020 αποσαφηνίστηκε η θεσμική αυτοτέλεια του πρώτου εκ των ανωτέρω συστημάτων εντός του ΕΦΚΑ (μετονομασθέντος από 1.3.2020 σε e- ΕΦΚΑ, βλ. σχετικώς σκέψη 7 της παρούσας) και διευκρινίστηκε η ρυθμιστική και λειτουργική του διάκριση από το επίσης εντασσόμενο στον ίδιο φορέα κοινωνικοασφαλιστικό σύστημα. Στο πλαίσιο αυτό, ο ΕΦΚΑ και πλέον e-ΕΦΚΑ, μετασηματίστηκε αναδρομικά σε Εθνικό Συνταξιοδοτικό – Ασφαλιστικό Φορέα, δηλαδή σε ένα νέο σχήμα διανεμητικής δικαιοσύνης στη διαχείριση των εισφορών, την κατανομή των ασφαλιστικών – συνταξιοδοτικών βαρών και την απονομή ασφαλιστικών – συνταξιοδοτικών παροχών, στο οποίο εντάχθηκε ως ρυθμιστικά διακριτό και λειτουργικά αυτοτελές το ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών. Η σύνταξη για τους δημοσίους λειτουργούς, υπαλλήλους και στρατιωτικούς εξακολουθεί να αποτελεί συνέχεια των αποδοχών ενώ διατηρείται και η ιδιότητα του Δημοσίου ως κατ' αρχήν συνταξιοδοτικού φορέα των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών εν ενεργεία και συνταξιούχων και όσων έλκουν από αυτούς συνταξιοδοτικά δικαιώματα, κατ' άρθρο 1 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, που εγγυάται ευθέως την καταβολή των συντάξεων στους δικαιούχους, συνιστώντας ταυτόχρονα υπόχρεο με τον ΕΦΚΑ φορέα, του τελευταίου λογιζομένου, με ερμηνεία σύμφωνη με το Σύνταγμα, ως φορέα στον οποίο έχουν μεταβιβασθεί οι σχετικές συνταξιοδοτικές αρμοδιότητες απονομής της σύνταξης και έχει αναδεχθεί το βάρος πληρωμής των συντάξεων του Δημοσίου (βλ. ΕΛΣ Ολ 504/2021, 2020/2020).

ΕΛΣυν 1735/2023

7. Ήδη, με την υπό κρίση έφεση, η εκκαλούσα, επιδιώκοντας τον κανονισμό σε αυτήν σύνταξης κατά μεταβίβαση, ζητεί την ακύρωση της προσβαλλόμενης απορριπτικής πράξης προβάλλοντας, κατ' ορθή εκτίμηση του περιεχομένου του δικογράφου, ότι: α) Πληρούσε όλες τις προϋποθέσεις που θέτει η διάταξη του άρθρου 12 παρ. 1 Β του ν. 4387/2016, δοθέντος ότι όπως προκύπτει από την 4048/12.9.2018 γνωμάτευση της Α.Σ.Υ.Ε. είναι ανίκανη για εργασία σε ποσοστό 67%, η πάθησή της προϋπήρχε του χρόνου θανάτου του πατέρα της και του 24ου έτους της ηλικίας της, ενώ ως διαζευγμένο τέκνο, που διαβιεί χωρίς σύντροφο, εξομοιώνεται με τους άγαμους. Συνεπώς, κατά την εκκαλούσα, η απόρριψη του αιτήματός της με την αιτιολογία ότι δεν έχει την ιδιότητα του άγαμου αλλά του διαζευγμένου τέκνου δεν βρίσκει έρεισμα ούτε στο γράμμα ούτε στο πνεύμα του νόμου, αλλά οφείλεται σε ανεπίτρεπτη συσταλτική ερμηνεία από τη Διοίκηση της επίμαχης διάταξης με διεύρυνση των προϋποθέσεων που η διάταξη αυτή θέτει, κατά παράβαση της αρχής της χρηστής διοίκησης και της αρχής της ερμηνείας των κοινωνικοασφαλιστικών διατάξεων με πνεύμα ευρύτητας και εύνοιας προς τους διοικουμένους. β) Υπό την ερμηνευτική εκδοχή ότι η ως άνω διάταξη αφορά μόνο τα τέκνα που δεν έχουν συνάψει ποτέ γάμο, η διαφορετική μεταχείριση των ανίκανων διαζευγμένων σε σχέση με τα ανίκανα άγαμα τέκνα με μόνο κριτήριο τη σύναψη γάμου συνιστά δυσμενή σε βάρος τους διάκριση, η οποία δεν δικαιολογείται από λόγους δημοσίου συμφέροντος και έρχεται σε αντίθεση με την αρχή της ισότητας και της αναλογικότητας, καθώς και με το άρθρο 22 του Συντάγματος. γ) Η προσβαλλόμενη πράξη παραβιάζει το άρθρο 1 του

(πρώτου) Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α., ενώ πλήττει την αξιοπρεπή διαβίωσή της κατά παράβαση των άρθρων 2 παρ. 1 του Συντάγματος και 3 και 14 της Ε.Σ.Δ.Α.. δ) Σε κάθε περίπτωση δικαιούται να συνταξιοδοτηθεί ως ανίκανο τέκνο του αποβιώσαντος πατέρα της.

ΕΛΣυν 1733/2023

3. Εξ άλλου, από τις διατάξεις των άρθρων 8 παρ. 1 και 48 εδ. α και του π.δ/τος 1225/1981, που ίσχυαν κατά τον κρίσιμο χρόνο άσκησης της ένδικης έφεσης, συνάγεται ότι επί εφέσεων συνταξιούχων υπαγομένων στο ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημόσιων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών, καθώς και όσων έλκουν από αυτούς δικαίωμα κατά μεταβίβαση, παθητικώς νομιμοποιείται πάντοτε το Ελληνικό Δημόσιο, ως εκ του Συντάγματος εγγυητής του συνταξιοδοτικού αυτού συστήματος και της καταβολής των συντάξεων (βλ. ΕΛΣυν Ολ. 2020/2020, 1277, 32/2018, 244/2017). Τούτο δε, ιδίως όταν η σύνταξη, ως συνέχεια των αποδοχών του δικαιούχου, κανονίζεται από όργανα ενταγμένα στην οργανωτική δομή του Δημοσίου (βλ. άρθρο 8 του π.δ/τος 79/1990, Α' 37 και ακολούθως, το άρθρο 50 παρ. 1 και 3 του π.δ/τος 111/2014 «Οργανισμός Υπουργείου Οικονομικών», Α' 178), με συνέπεια να καταλαμβάνεται και αυτό από τις συνέπειες της δικαστικής απόφασης [δηλαδή την εκτελεστικότητα κατ' άρθρο 79 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν. 4129/2014 (Α' 52) και ήδη άρθρο 302 του ν. 4700/2020, το δεδικασμένο σύμφωνα με τα άρθρα 92 και 93 του π.δ/τος 1225/1981 και ήδη άρθρο 303 του ν. 4700/2020, καθώς και την υποχρέωση συμμόρφωσης βάσει του άρθρου 95 παρ. 5 του Συντάγματος και 1 του ν. 3068/2002 και ήδη άρθρο 304 του ν. 4700/2020), ανεξαρτήτως του εάν βαρύνεται αυτό με την πληρωμή του σχετικού ποσού ή εάν το οικονομικό αυτό βάρος έχει αναδεχθεί άλλος φορέας (βλ. ΕΛΣυν Ολ. 2020/2020, ΙΙ Τμ. 930/2019). Η ως άνω παθητική νομιμοποίηση του Δημοσίου δεν αναιρείται ακόμη και μετά την σύμφωνη με το Σύνταγμα ρυθμιστικώς διακριτή και λειτουργικώς αυτοτελή ένταξη από 1.1.2017 του ειδικού αυτού συνταξιοδοτικού συστήματος στο ευρύτερο δημόσιο ασφαλιστικό σύστημα του Ενιαίου Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (ΕΦΚΑ), ήδη μετονομασθέντος από 1.3.2020 σε «Ηλεκτρονικό Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης» (e-ΕΦΚΑ) [βλ. άρθρα 1 εδ. β, 1B παρ. 2, και τις διατάξεις του Κεφαλαίου Β του ν. 4387/2016, Α' 85, όπως ισχύουν μετά την τροποποίησή τους με τις οικείες διατάξεις του ν. 4670/2020, Α' 43, σε συνδυασμό με τις ρυθμίσεις των άρθρων 51, 53, 70 και 100 του ν. 4387/2016 και τις κατ' εξουσιοδότηση αυτών εκδοθείσες κ.υ.α. 124456/0092/13.12.2016, Β' 4074, περί μεταφοράς της αρμοδιότητας πληρωμής και αναδρομικών συντάξεων στον ΕΦΚΑ και ήδη e- ΕΦΚΑ, από 1.1.2017 και 2915/783/17.1.2018, Β' 55 για την ολοκλήρωση μέχρι τις 30.4.2018 της μεταφοράς αρμοδιοτήτων της Γενικής Διεύθυνσης Χορήγησης Συντάξεων Δημοσίου Τομέα της Γενικής Γραμματείας Δημοσιονομικής Πολιτικής του Υπουργείου Οικονομικών στον εν λόγω φορέα και επί της σύμφωνης με το Σύνταγμα ένταξης της κατηγορίας αυτής στον ΕΦΚΑ και ήδη e- ΕΦΚΑ ως εκ της αναδρομικής ισχύος των ερμηνευτικών διατάξεων των άρθρων 19, 20, 21, 22 και 23 του ν. 4670/2020 βλ. ΕΛΣυν Ολ. 2020/2020, σκ. 135]. Και τούτο, διότι, ενόψει του συνταγματικώς κατοχυρωμένου ειδικού συνταξιοδοτικού

καθεστώς των δημόσιων λειτουργιών, υπαλλήλων και στρατιωτικών, της εκ του Συντάγματος εγγυητικής θέσης του Δημοσίου σ' αυτό, της σαφούς συνταγματικής του διάκρισης, ως συνταξιοδοτικού φορέα, από τους κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος φορείς κοινωνικής ασφάλισης (βλ. ΕλΣυν Ολ. 32/2018, 244/2017, ΙΙ Τμ. 1176/2018), σε συνδυασμό με τις διατάξεις των άρθρων 51, 53 και 70 του ν.4387/2016, συνάγεται ότι ο ΕΦΚΑ και ήδη e- ΕΦΚΑ δεν συνιστά από 1.1.2017 οιονεί καθολικό διάδοχο του Δημοσίου, ούτε συνεχίζει τις σχετικές δίκες αυτού επί του κανονισμού των συντάξεων, όπως αντιθέτως συμβαίνει με τους φορείς, τομείς, κλάδους και λογαριασμούς κοινωνικής ασφάλισης που συγχωνεύθηκαν σ' αυτόν και απώλεσαν τη νομική τους προσωπικότητα (βλ. σχετικώς ΣτΕ 1965, 1835, 1383, 442/2018) ή κατά το σκέλος που απορροφήθηκαν από e-ΕΦΚΑ με τη μεταφορά σ' αυτόν των κοινωνικοασφαλιστικών τους αρμοδιοτήτων (βλ. σχετικώς για τον ΟΓΑ, ΣτΕ 1839, 1670, 29/2018, 3326, 2128, 744/2017 και για το ΝΑΤ, ΣτΕ 1067/2018). Εξ άλλου, στις διατάξεις των άρθρων 51, 53, 70 και 100 του ν. 4387/2016 δεν προβλέπεται ρητώς καθ' οιονδήποτε τρόπο ότι ο ΕΦΚΑ και ήδη e – ΕΦΚΑ από 1.1.2017 υπεισέρχεται στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του Δημοσίου, που απορρέουν από την άσκηση των συνταξιοδοτικών του αρμοδιοτήτων (πρβλ. a contrario ΣτΕ 3436/2015, 4097/2015, 3298, 3297/2017, 1592/2010), στον βαθμό δε που τούτο δεν ορίζεται κατά τρόπο ρητό, σαφή και προβλέψιμο (πρβλ. ΕλΣυν Ολ. 1277, 32/2018, 244/2017, ΣτΕ Ολ. 2649, 1738/2017, πρβλ. ΑΕΔ 14/2013, ΣτΕ 2034/2011 Ολ., 4731/2014, 640/2015 κ.ά., ΔΕΕ απόφ. της 18.11.2008, C- 158/07, Jacqueline Förster κατά Hoofddirectie van de Informatie Beheer Groep, σκ. 67, βλ. και τον ν.4048/2012 «Ρυθμιστική Διακυβέρνηση: Αρχές, Διαδικασίες και Μέσα Καλής Νομοθέτησης», Α' 34, όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο, στο άρθρο 2 παρ. 1 περ. η', όπου μεταξύ των αρχών καλής νομοθέτησης περιλαμβάνεται και η ασφάλεια δικαίου), συνάγεται τόσο υπό των φως των άρθρων 20 παρ. 1 του Συντάγματος και 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ περί πλήρους και αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, όσο και των άρθρων 17 παρ. 1 του Συντάγματος και 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ για τη προστασία της περιουσίας, όπως των συνταξιοδοτικής φύσης αξιώσεων (βλ. ΕλΣυν Ολ. 1277, 32/2018, 244/2017, ΙΙ Τμ. 930, 525/2019, 2076, 1176/2018 και απόφ. ΕΔΔΑ της 6.7.2005, Κοκκίνης κατά Ελλάδας, απόφ. της 6.11.2008, Ρεβελιώτης κατά Ελλάδας, σκ. 29, απόφ. της 4.12.2008, Αποστολάκης κατά Ελλάδας, σκ. 27, απόφ. της 22.10.2009, Khopiakina κατά Γεωργίας, σκ. 29, απόφ. της 19.6.2012, Κωσταδήμας κατά Ελλάδας, σκ. 69 επ., απόφ. της 26.6.2012, σκ. 29, ΕΣ Ολ. 3023, 441/2012, 1031/2011, 984, 166, 26/2010 2274/1997), ότι το Ελληνικό Δημόσιο εξακολουθεί να νομιμοποιείται παθητικώς στις σχετικές δίκες. Άλλωστε, όταν η αρμοδιότητα κανονισμού σύνταξης έχει μεταβιβασθεί σε ν.π.δ.δ., ο προϋπολογισμός του οποίου έχει αναδεχθεί και το βάρος καταβολής της, κατ' αρχήν παθητικώς νομιμοποιείται και το οικείο ν.π.δ.δ. σύμφωνα με τις προεκτεθεισες διατάξεις των άρθρων 8 παρ. 1 και 48 του π.δ/τος 1225/1981, αφού οι συνέπειες της εκδοθησόμενης στο πλαίσιο της οικείας δίκης απόφασης (εκτελεστότητα, δεδικασμένο και υποχρέωση συμμόρφωσης) εκτείνονται και σ' αυτό, μεταξύ δε του φορέα αυτού και του επίσης

παθητικώς νομιμοποιούμενου Ελληνικού Δημοσίου, κατά τα ανωτέρω, γεννάται δικονομικώς σχέση αναγκαστικής ομοδικίας (βλ. άρθρο 116 παρ. 1β του ΚΔΔ και ήδη άρθρο 45 παρ. 1 β του ν. 4700/2020). Συνεπώς, στην περίπτωση που έχει εκδοθεί πράξη οργάνου ενταγμένου στην οργανωτική δομή του Ελληνικού Δημοσίου αποφαινόμενη επί συνταξιοδοτικού δικαιώματος, εκτός από το Ελληνικό Δημόσιο συνιστά διάδικο, κατ' άρθρα 8 παρ. 1 και 48 του π.δ/τος 1225/1981 (και ήδη άρθρο 112 παρ. 2 β του ν. 4700/2020) και ο ΕΦΚΑ και ήδη e- ΕΦΚΑ, ο οποίος επίσης νομιμοποιείται παθητικώς στη σχετική δίκη, ως υπόχρεος πλέον για τον κανονισμό και την καταβολή της σύνταξης και, ως εκ τούτου, νομίμως παρέστη κατά τη συζήτηση της υπόθεσης μαζί με το καθ' ου Ελληνικό Δημόσιο (βλ. ΕλΣυν ΙΙΙ Τμ. 2767/2020).

ΕλΣυν 1410-1409/2023

3. Από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 8 παρ. 1 και 48 του π.δ/τος 1225/1981 «Περί εκτελέσεως των περί Ελεγκτικού Συνεδρίου διατάξεων» (Α' 304), που ίσχυαν κατά τον κρίσιμο εν προκειμένω χρόνο άσκησης της ένδικης έφεσης (βλ. άρθρα 349 παρ. 1 και 350 παρ. 1 του ν. 4700/2020 και ήδη άρθρο 112 παρ. 2 του ν.4700/2020), συνάγεται ότι επί εφέσεων υπαγόμενων στο συνταγματικά κατοχυρωμένο ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών, παθητικά νομιμοποιείται πάντοτε το Ελληνικό Δημόσιο, που αποτελεί, άλλωστε, πάντοτε και διάδικο στη δίκη της ουσίας, ως εκ του Συντάγματος εγγυητής του συνταξιοδοτικού αυτού συστήματος και της καταβολής των συντάξεων ως συνέχειας των αποδοχών της κατηγορίας αυτής (βλ. ΕλΣυν Ολ. 1821, 1820/2021, 1477, 504/2021, 2020/2020, 137/2019, 1277, 32/2018, 244/2017). Η παθητική νομιμοποίηση του Ελληνικού Δημοσίου δεν αναιρείται ακόμη και μετά τη σύμφωνη με το Σύνταγμα, ρυθμιστικά διακριτή και λειτουργικά αυτοτελή, ένταξη από 1.1.2017 του ειδικού αυτού συνταξιοδοτικού συστήματος στο ευρύτερο δημόσιο ασφαλιστικό σύστημα του Ενιαίου Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (ΕΦΚΑ), ήδη μετονομασθέντος από 1.3.2020 σε «Ηλεκτρονικό Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης» (e-ΕΦΚΑ) [βλ. άρθρα 1 εδ. β, 1B παρ. 2, και τις διατάξεις του Κεφαλαίου Β του ν. 4387/2016 (Α' 85), όπως ισχύουν μετά την τροποποίησή τους με τις οικείες διατάξεις του ν. 4670/2020 (Α' 43), σε συνδυασμό με τις ρυθμίσεις των άρθρων 51, 53, 70 και 100 του ν. 4387/2016 και τις κατ' εξουσιοδότηση αυτών εκδοθείσες κυα 124456/0092/13.12.2016 (Β' 4074) περί μεταφοράς από 1.1.2017 της αρμοδιότητας πληρωμής και αναδρομικών συντάξεων στον τότε ΕΦΚΑ και 2915/783/17.1.2018 (Β' 55) για την ολοκλήρωση μέχρι τις 30.4.2018 της μεταφοράς αρμοδιοτήτων της Γενικής Διεύθυνσης Χορήγησης Συντάξεων Δημοσίου Τομέα της Γενικής Γραμματείας Δημοσιονομικής Πολιτικής του Υπουργείου Οικονομικών στον εν λόγω φορέα, καθώς και επί της σύμφωνης με το Σύνταγμα ένταξης της κατηγορίας αυτής στον ΕΦΚΑ και ήδη e-ΕΦΚΑ, ως εκ της αναδρομικής ισχύος των ερμηνευτικών διατάξεων των άρθρων 19, 20, 21, 22 και 23 του ν. 4670/2020, βλ. ΕλΣυν Ολ. 2020/2020]. Και τούτο, διότι, ενόψει της συνταγματικής θεσμικής εγγύησης για το ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημόσιων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών (βλ. άρθρα 16, 21 παρ. 3, 22 παρ. 2, 23 παρ. 2 εδ. β, 45, 73 παρ. 2, 80, 87 επ., 103 και 98 του Συντάγματος), της σαφούς συνταγματικής του διάκρισης, ως συνταξιοδοτικού φορέα, από τους κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος

φορείς κοινωνικής ασφάλισης (βλ. ΕλΣυν Ολ. 137/2019, 1388, 1277, 32/2018, 244/2017), σε συνδυασμό με τις διατάξεις των άρθρων 51, 53 και 70 του ν. 4387/2016, συνάγεται ότι ο ΕΦΚΑ και ήδη e-ΕΦΚΑ δεν συνιστά από 1.1.2017 οιοδήποτε καθολικό διάδοχο του Δημοσίου, ούτε συνεχίζει τις σχετικές δίκες αυτού επί του κανονισμού των συντάξεων, όπως αντιθέτως συμβαίνει με τους φορείς, τομείς, κλάδους και λογαριασμούς κοινωνικής ασφάλισης που συγχωνεύθηκαν σ' αυτόν και απώλεσαν τη νομική τους προσωπικότητα (βλ. σχετικά ΣτΕ 1965, 1835, 1383, 442/2018), ή κατά το σκέλος που απορροφήθηκαν από τον ΕΦΚΑ και ήδη e-ΕΦΚΑ, με τη μεταφορά σ' αυτόν των κοινωνικοασφαλιστικών τους αρμοδιοτήτων (βλ. σχετικά για τον ΟΓΑ, ΣτΕ 1839, 1670, 29/2018, 3326, 2128, 744/2017 και για το ΝΑΤ, ΣτΕ 1067/2018). Εξάλλου, στις σχετικές δίκες παθητικά νομιμοποιείται και ο ΕΦΚΑ και ήδη e-ΕΦΚΑ, στον οποίο όπως προεκτέθηκε, από την 1η.1.2017 και από την 1η.5.2018 έχει μεταβιβασθεί διαδοχικά η αρμοδιότητα πληρωμής και κανονισμού των συντάξεων και στο πλαίσιο του ειδικού αυτού συστήματος, προς εκτέλεση της σχετικής, κατά τα ανωτέρω, συνταγματικής υποχρέωσης του Ελληνικού Δημοσίου (βλ. ΕλΣυν Ολ. 1277, 32/2018, 244/2017), με συνέπεια να καταλαμβάνεται και αυτός από τις συνέπειες της δικαστικής απόφασης (εκτελεστότητα, δεδικασμένο, υποχρέωση συμμόρφωσης).

16. Στο πλαίσιο αυτό, μέτρα ή κυρώσεις που λαμβάνονται σε χρόνο κατά τον οποίο έχει διανυθεί μακροχρόνια δημόσια υπηρεσία και έχουν συμπληρωθεί οι κατά νόμο χρονικές προϋποθέσεις συνταξιοδότησης, έχουν δε ως συνέπεια την ανατροπή της υπηρεσιακής και συνταξιοδοτικής σχέσης σε χρονικό σημείο κατά το οποίο έχει εξαντληθεί το μείζον μέρος του εργασιακού βίου του υπαλλήλου ή στρατιωτικού, ώστε αυτός να στερείται τόσο της σύνταξης του ειδικού συνταξιοδοτικού καθεστώτος όσο και των σχετικών κοινωνικοασφαλιστικών παροχών, δοθέντος ότι για το χρονικό αυτό διάστημα απασχόλησης δεν υπάγονται στο κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος σύστημα κοινωνικής ασφάλισης (βλ. ΕλΣυν Ολ. 32/2018, 244/2017), θίγουν, κατά παράβαση της αρχής της αναλογικότητας, τον πυρήνα του ατομικού δικαιώματος που απορρέει από το άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος και του δικαιώματος στη σύνταξη των δημοσίων υπαλλήλων και στρατιωτικών (ΕλΣυν Ολ. 1820/2021 σκέψη 26).

48. Περαιτέρω, όμως, αβασίμως ο εκκαλών προβάλλει με τον τρίτο λόγο έφεσης παραβίαση του κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλιση, καθόσον η σύνταξη για όσους εντάσσονται στο ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών αποτελεί στοιχείο της ειδικής νομικής σχέσης που τους συνδέει με το κράτος και συνιστά συνέχεια του μισθού που ελάμβαναν κατά τον ενεργό υπηρεσιακό τους βίο, διακρίνεται δε σαφώς από τις παροχές που καταβάλλονται στο πλαίσιο της κοινωνικής ασφάλισης, που κατοχυρώνεται στο άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, η οποία συνίσταται στην έναντι καταβολής εισφοράς προστασία του ασφαλισμένου από την επέλευση κινδύνων που μειώνουν ή εξαλείφουν την ικανότητά του να εργάζεται (γήρας, ασθένεια, αναπηρία κλπ), και, συνεπώς, αυτή (σύνταξη) δεν υπόκειται στις αρχές που διέπουν

τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης. Εξάλλου, όπως έγινε δεκτό στη σκέψη 47 της παρούσας, στο πλαίσιο της τήρησης μίας δίκαιης ισορροπίας μεταξύ της ανάγκης αποκατάστασης της τρωθείσας νομιμότητας με την ανάκληση της πράξης της παράνομης κατάταξης του εκκαλούντος και της συνεπείας αυτής απώλειας του δικαιώματός του για αναγνώριση της παρασχεθείσας υπηρεσίας ως συντάξιμης, πρέπει, ενόψει και της κατ' άρθρο 2 παρ. 2 του Συντάγματος αρχής της αξίας του ανθρώπου, να αναγνωρισθεί σ' αυτόν, εφόσον συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις, δικαίωμα σε σύνταξη ορισμένου ύψους από το δημόσιο.

ΕΛΣυν 894/2023

5. Στο πλαίσιο αυτό, διαφορά με αντικείμενο την απονομή επικουρικής σύνταξης, ήτοι μιας κοινωνικοασφαλιστικής παροχής που χορηγείται από φορέα κοινωνικής ασφάλισης (ήδη από το ν.π.δ.δ. e-ΕΦΚΑ), στο πλαίσιο της κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος μέριμνας του κράτους για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων (πρβλ. Ειδικό Δικαστήριο του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντάγματος 3/2006 σκ. 3) και προς συμπλήρωση ήδη απονεμηθείσας από το Δημόσιο σύνταξης, συνιστά διοικητική διαφορά ουσίας, που υπάγεται στη δικαιοδοσία των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων (πρβλ. ΕΛΣυν Τρίτο Τμ. 2020/2022 σκ. 4, II Τμ. 2417/2016).

II. Βιβλιογραφία (2023-2025)

1. Ε. Στυλιανίδης (επιμ.), Τεχνητή Νοημοσύνη, Ανθρώπινα Δικαιώματα, Δημοκρατία & Κράτος Δικαίου, Νομική Βιβλιοθήκη, 2025, σελ. 452 επ.
2. Ε. Βενιζέλος (επιστ. διεύθυνση), Το Ελληνικό Σύνταγμα, τόμ. 1, 2025, σελ. 1122 επ.
3. Σπ. Βλαχόπουλος, Ξ. Κοντιάδης, Γ. Τασόπουλος (επιμ.), Σύνταγμα - Ερμηνεία κατ' άρθρο, Νομική Βιβλιοθήκη, 2024, σελ. 462 επ.
4. Κ. Χρυσόγονος, Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, Σάκκουλας, 5η έκδ., 2023, σελ. 790 επ.

III. Αρθρογραφία (2023-2025)

1. Πώς η νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου ανατρέπει τον Ν 4387/2016 για το Ενιαίο Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλειας - Επ' ευκαιρία της παραπεμπτικής προς την Ολομέλεια του ΕΣ απόφασης 695/2024 - Παπαρρηγοπούλου-Πεχλιβανίδη Π., ΤΝΠ QUALEX, ΘΠΔΔ, 7/2025, σελ. 625 – 632 (παρ. 5)
2. Η γκρίζα ζώνη μεταξύ κοινωνικής και επαγγελματικής ασφάλισης - Το παράδειγμα των αλληλοβοηθητικών ταμείων - Μαυρόκωστα Ολ., ΤΝΠ QUALEX, ΘΠΔΔ, 5/2025, σελ. 438 – 445 (παρ. 5)

3. Παρατηρήσεις στην ΕΛΣυν ΟΛ 572/2024 - Οι εισφορές στο συνταξιοδοτικό σύστημα των δημοσίων λειτουργών και υπαλλήλων - Τόρη Στ., ΤΝΠ QUALEX, ΘΠΔΔ, 8-9/2024, σελ. 864 – 865 (παρ. 5)
4. Παρατηρήσεις στην ΔΕΦΑΘ 1076/2023 - Παράνομη αποστρατεία - Επανυπολογισμός ήδη χορηγηθέντος εφάπαξ βοηθήματος - Πατεράκης Ηρ., ΤΝΠ QUALEX, ΘΠΔΔ, 8-9/2024, σελ. 822 – 825 (παρ. 5)
5. Παρατηρήσεις στην ΣτΕ Ολ 1408/2022 (Ν 3900/2010) - Η «μέθοδος» της θεμελιωμένης επίκλησης του δημόσιου συμφέροντος - Στράνης Δ., ΤΝΠ QUALEX, ΘΠΔΔ, 1/2023, σελ. 38 – 43 (παρ. 5)

IV. Λοιπές αναφορές (2023-2025)

1. ΓνωμΝΣΚ 43/2024 - Δικαιούχος υγειονομικής περίθαλψης λόγω συνεχιζόμενης θεραπείας μετά την έναρξη ισχύος του άρθρου 23 του Ν. 4529/2018 - Ασφαλιστική ικανότητα για υγειονομική περίθαλψη τέκνου με αναπηρία - Εφαρμοστέες διατάξεις (παρ. 5)
2. ΓνωμΝΣΚ 39/2024 - Αίτηση μετάταξης στο Πυροσβεστικό Σώμα υπαλλήλου απασχολούμενης στο e-ΕΦΚΑ για λόγους συνυπηρέτησης με τον σύζυγο - Πολυτεχνική ιδιότητα - Προηγούμενη απόσπασή της στο Σώμα ως προϋπόθεση - Πεδίο εφαρμογής των διατάξεων των άρθρων 11 και 11Α Ν. 4440/20216 (παρ. 1 και 5)
3. ΓνωμΝΣΚ 138/2023 - Διάλυση και εκκαθάριση του Αλληλοβοηθητικού Ταμείου Προνοίας Εργαζομένων Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος - Η κατάργηση του Ταμείου μπορεί να γίνει μόνο με πρωτοβουλία του κοινού νομοθέτη (παρ. 5)
4. ΓνωμΝΣΚ 86/2023 - Δυνατότητα ασφαλισμένων στο π. Ταμείο Ασφάλισης Εμπόρων (Τ.Α.Ε.) να συνεχίσουν την άσκηση της δραστηριότητάς τους απαλλασσόμενοι από την καταβολή εισφορών Κλάδου Σύνταξης υποχρεούμενοι μόνο στην καταβολή εισφορών Κλάδου Ασθενείας και μετά την ένταξη του Τ.Α.Ε. στον e-ΕΦΚΑ κατά τη διάταξη της παρ. 7 άρθρου 61 π.δ. 668/1981 (παρ. 5)
5. ΓνωμΝΣΚ 24/2023 - Καταβολή επιδόματος μητρότητας στις ασφαλισμένες του πρώην Ε.Τ.Α.Α. οι οποίες έχουν διακόψει την άσκηση επαγγέλματος και είτε έχουν ενεργή ασφαλιστική ικανότητα βάσει του Α. 23 του Ν. 4529/218, είτε συνεχίζουν την προαιρετική ασφάλιση βάσει του Α. 20 του Ν. 4488/2017 (παρ. 5)
6. ΓνωμΝΣΚ 25/2023 - Νομικό καθεστώς εργαζομένων συνταξιούχων του Δημοσίου με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου - Αναζήτηση τυχόν αχρεωστήτως καταβληθεισών αποδοχών (παρ. 5)